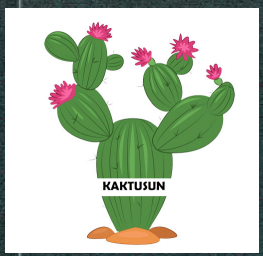
Gönül

Natsume Soseki

Japoncadan Çeviren:
Zeynep Ebru Okyar

夏目漱石

Japon Klasikleri

ithaki

"Özgürlük, bağımsızlık ve bencillikle dolu bu devirde doğmanın bedelini yalnızlıkla ödüyoruz."

Japonya'nın en tanınmış ve en saygı duyulan yazarlarından biri olan, *Ben Bir Kediyim*, *Üç Köşeli Dünya* ve *Ardından* gibi eserlerin yazarı Natsume Soseki'nin kaleme aldığı son kitap olan *Gönül*, ülkesinde *İnsanlığımı Yitirirken*'le birlikte en çok okunan iki romandan biri. Yazarın kuşaktan kuşağa değişen değerleri, farklılaşan kadın, erkek ve aile mefhumlarını ve insanın çılgın kalabalıklar içinde birey olma mücadelesini ustalıkla anlattığı roman, edebiyat çevrelerince yazarın en önemli yapıtı.

Genç bir üniversite öğrencisi tatili sırasında ilgi çekici bir adamla tanışır. Tatilden sonra da dostluğunu sürdürdüğü bu kişi, hayattan kendini soyutlamış, eşinden başka kimseyle yakınlık kuramayan ve insanlığa olan inancını yitirmiş biridir. İkili birbiriyle yakınlaştıkça, genç öğrencinin "Hocam" diye bahsettiği adam ona gönlünü açacak ve pişmanlıkla, acıyla ve ölümle yüklü yaşam öyküsünü onunla paylaşacaktır.

Japon
Klasikleri 20

www.ithaki.com.tr
ithaki
9 786052 650059
/ithakiyayinlari

Natsume Soseki (D. 9 Şubat 1867 – Ö. 9 Aralık 1916)

İngiliz edebiyatı uzmanı, romancı. Japonya'da, çağdaş roman türünün en önemli yazarı olarak kabul edilir. Soseki, on beş yaşından itibaren yazar olmayı kafasına koymuştu fakat ailesinin ısrarlı itirazları neticesinde mimar olmak için Tokyo İmparatorluk Üniversitesi'ne kayıt oldu. Fakat bu süreçte İngiliz edebiyatı üzerine çalışmaya başladı. İlgileri üzerine çekişi 1905'te *Ben Bir Kediyim* adındaki romanıyla oldu. Daha sonra yazdığı birçok öykü ve roman ülkesinde oldukça ilgi gördü. Eserlerinde Batılı roman tarzı ve Japon geleneksel yazınını birleştirerek özgün bir üslup yarattı ve kendisinden sonra gelen birçok Japon yazar da Soseki'nin açtığı yolu izledi. Özellikle Yasunari Kavabata, Yukio Mişima ve Kenzaburo Oe gibi yazarlar Soseki'den oldukça etkilendi.

ithaki

Gönül
Natsume Soseki
Orijinal Adı: こころ

İthaki Yayınları - 2272
Japon Klasikleri - 20

Yayın Yönetmeni: *Alican Saygı Ortanca*
Sanat Yönetmeni: *Hamdi Akçay*

Dizi Editörü: *Ömer Ezer*
Yayıma Hazırlayan: *Edanur Adalıoğlu Şen*
Düzelti: *Ömer Ezer*
Kapak İllüstrasyonu: *Şuho Yamakava*
Kapak Tasarımı: *Hamdi Akçay*
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *B. Elif Balkın*
1. Baskı, Ekim 2022, İstanbul
ISBN: 978-605-265-005-9
Sertifika No: 63989

Türkçe çeviri © Zeynep Ebru Okyar, 2022
© İthaki, 2022

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ İthaki Yayıncılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin tescilli markasıdır.
Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul
Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6, Zeytinburnu-İstanbul
Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com
Sertifika No: 48625

NATSUME SOSEKİ

GÖNÜL

Japoncadan Çeviren
Zeynep Ebru Okyar

ithaki

BİRİNCİ KISIM:
HOCAM VE BEN

1

Ben ona hep "Hocam" derdim. O yüzden burada da ondan "Hocam" diye bahsedeceğim, gerçek adını açık etmeden. İnsanlar onun hakkında ne düşünür diye çekindiğimden değil, bu hitap bana çok daha doğal geldiği için. Ona dair anıları kafamda her canlandırdığımda hemen "Hocam" diyesim gelir. Yazarken de aynı duygu uyanıyor. Samimiyetsiz bir şekilde adının baş harfini kullanmak da içimden gelmiyor.

Hocam ile tanışmamız Kamakura'da oldu. O zamanlar çiçeği burnunda bir üniversite öğrencisiydim. Yaz tatilini fırsat bilip deniz kenarına giden arkadaşımın "Mutlaka sen de gel!" dediği kartpostalını alınca biraz para toparlayıp yola çıkmaya karar verdim. Parayı denkleştirmem iki üç günümü aldı. Ancak Kamakura'ya varışımın ardından üç gün geçmemişti ki beni çağıran arkadaşıma "Acilen memlekete dön" diye bir telgraf geldi. Telgrafta annesi hasta olduğundan dolayı dönmesini istedikleri yazıyordu fakat arkadaşım buna inanmamıştı. Bir süredir memleketteki ailesi, arkadaşımı pek de hevesli olmadığı bir evliliğe zorlamaktaydı.

Modern anlayışa göre, evlenmek için çok gençti. Ayrıca söz konusu kişiye de kanı ısınmamıştı. Normalde yaz tatilinde memlekete dönmesi gerekirken bu nedenle kasten gitmemiş, Tokyo civarında keyfine bakıyordu. Telgrafı bana gösterip "Ne yapsam?" diye sordu. Ne diyeceğimi bilemedim. Eğer annesi gerçekten hastaysa, tabii ki evine dönmeliydi. Bunun üzerine gitmeye karar verdi. Bin bir zahmetle geldiğim yerde yalnız başıma kalakaldım.

Okulun başlamasına daha epey vakit vardı; bu yüzden "Kamakura'da kalsam da olur dönsem de olur," diyecek bir durumdaydım ve "Şimdilik aynı yerde kalayım bari," diye karar verdim. Arkadaşım Çugoku'lu zengin bir ailenin oğluydu ve para sıkıntısı yoktu. Yine de okul ücreti malum, arkadaşımın yaşı malum, yaşam standardı benimkinden çok farklı değildi. Hâl böyleyken, tek başıma kalınca da daha uygun bir yer arama derdim olmadı.

Pansiyon, Kamakura'nın ücra bir köşesindeydi. Çeltik tarlaları arasından uzun bir yolu göze almadan bilardodur, dondurmadır, yeni moda olan şeylere erişmek mümkün değildi. Çekçekle gitmek de 20 sen* tutuyordu. Yine de etrafta pek çok müstakil yazlık vardı. Denize çok yakın olduğu için de yüzmek isteyenler için son derece elverişli bir konumdaydı.

Ben her gün denize gidiyordum. Sazdan yapılmış eski ve isli kulübelerin arasından geçip kumsala inince yaz sıcaklarından kaçıp gelen, "Buralarda böyle çok şehirli mi varmış?" dedirtecek kadar çok sayıda erkek ve kadının kumlara üşüştüğünü görürdüm. Hatta bir defasında denizin içinin,

* 1873-1945 yılları arasında tedavülde bulunan, 1 Japon yeninin 1/100'ü değerindeki para birimi. *–çn*

hamam misali, siyah kafalarla hıncahınç dolu olduğunu görmüştüm. Aralarında tek bir tanıdığım bile bulunmayan bu şenlikli ortama uyum sağlıyor, kâh kumda yatıyor kâh dalgalar içinde zıplayarak eğleniyordum.

Ben aslında Hocam'ı bu keşmekeşin içinde buldum. O sıralarda kumsalda iki tane salaş kafe vardı. Ben hasbelkader birinin müdavimi olmuştum. Hase civarındaki büyük yazlık sahiplerinin aksine, herkesin kendine ait soyunma kabini bulunmayan buralardaki tatilcilerin ortak soyunma kabinlerine ihtiyacı doğmuştu. İnsanlar bu kafelerde çay içmek ve dinlenmek dışında mayolarını yıkatırlar, vücutlarını tuzdan arındırırlar, şapka ve şemsiyelerini buraya emanet ederlerdi. Mayom olmadığından soyunmak için kafeye ihtiyacım yoktu fakat çalınırsa korkusuyla, denize gireceğimde eşyalarımı hep o kafede bırakırdım.

2

O salaş kafede onu gördüğümde Hocam tam kimonosunu çıkarmış denize gitmek üzereydi. Bense tam tersine sudan çıkmış, ıslak vücudumu rüzgârda kurutmaya çalışıyordum. Aramızda birbirimizi tam görmemizi engelleyen çok sayıda siyah kafa hareket hâlindeydi. Sıradışı bir durum söz konusu olmasa Hocam büyük ihtimalle dikkatimden kaçardı. Kumsalın o denli tıklım tıklım ve kafamın o denli dalgın olmasına rağmen onu hemen fark edivermemin sebebi, yanında bir Batılının bulunmasıydı.

O Batılının aşırı beyaz renkteki teni kafeye girer girmez dikkatimi çekmişti. Adam giymiş olduğu hakiki Japon işi bir yukatayı* sıyırıp katlanır taburenin üzerine atıverdi. Kollarını kavuşturmuş, denize doğru dönmüştü. Üzerinde bizlerin de giydiği kısa don dışında hiçbir şey yoktu. Bence bu, işin en acayip kısmıydı. İki gün önce Yuiga Plajı'na kadar gitmiştim ve kumsalda oturup uzun süre oradaki Batılıların denize nasıl girdiklerini izlemiştim. Oturduğum yer ufak bir kum tepeciğinin üzerindeydi. Hemen yanında Batı tarzı

* İnce pamuklu kumaştan yapılmış, yazın kullanılan bir tür kimono. –*çn*

olan otelin arka kapısı vardı; gözümü dikip seyrettiğim süre boyunca pek çok adamın denize gitmek için oradan çıktığını gördüm. Yalnız hiçbirinin bedenleri, kol ve bacakları açıkta değildi. Özellikle kadınlar tenlerini gizliyordu. Çoğu lastikten yapılmış başlıklar takıyor, dalgalar arasında yüzen bordo, lacivert ve çivit renkleri seçiliyordu. Bu manzaraya şahit olmuş biri olarak, herkesin ortasında sadece kısa donuyla dikilen bu Batılıyı gerçekten de garip bulmuştum.

Çok geçmeden adam yan tarafına bakıp orada çömelmiş olan Japon'a bir şeyler söyledi. O Japon kumun üzerine düşen havlusunu kaldırmaktaydı. Havluyu alır almaz da hemen başına sarıverdi ve denize doğru yürümeye başladı. İşte o adam, Hocam'dı.

Sırf meraktan sahil boyunca yürüyerek uzaklaşan iki adamı ilgiyle seyrettim. Biraz sonra dosdoğru dalgaların içine giriverdiler. Ardından kayalık kıyının yakınında şamata yapan bir dolu insanın arasından geçip nispeten daha ferah yerlere geldiklerinde yüzmeye başladılar. Başları ufacık görünür hâle gelene değin açık denize doğru ilerlediler. Sonra geriye dönüp tekrar düz bir hat boyunca yüzüp sahile geldiler. Kafeye döndüklerinde oradaki kuyu suyundan bile dökünmeden hemen kurulanıp giysilerini giydiler ve aceleyle yollarına gittiler.

Onlar ayrıldıktan sonra ben yine daha önce oturduğum katlanır tabureye yerleştim, sigaramı içtim. O sırada dalgın bir biçimde Hocam'ı düşünüyordum. O yüzü kesinlikle bir yerlerde görmüş olduğumu hissediyordum. Fakat bir türlü nerede, ne zaman gördüğümü çıkaramıyordum.

O sıralarda ben tasasız değildim, tam tersine can sıkıntısından mustariptim. Bu yüzden belki de, ertesi gün tekrar

Hocam ile karşılaştığımız saatleri kasten seçip o kafeye gittim. Biraz sonra hasır şapkasını takmış olan Hocam geldi, yanında Batılı yoktu. Hocam gözlüklerini alıp masanın üzerine koydu, hemen havlusuyla başını sardı, hızlı hızlı sahile doğru indi. Hocam tıpkı dünkü gibi şamatacı turistlerin arasından geçip tek başına yüzmeye başladığında bende onu takip etme arzusu uyandı. Sığ su, başımın hizasına gelene kadar etrafa suyu sıçratarak ilerledim, oradan sonra Hocam'ı röper alıp kulaç atmaya başladım. Sonra Hocam, dünkünden farklı olarak âdeta bir yay çizmek suretiyle sahile doğru dönüşe geçti. Böyle olunca ben de hedefime ulaşamamış oldum. Karaya çıkınca sırılsıklam ellerimi silkeleyip kafeye girdiğimde Hocam çoktan kimonosunu giymiş, diğer kapıdan dışarı çıkmaktaydı.

3

Ertesi gün de aynı saatte sahile gidip Hocam'ın yüzünü gördüm. Sonraki gün de yine aynı şeyi tekrarladım. Ancak muhabbet açma şansımız da selam verme fırsatımız da olmadı. Zaten Hocam'ın tavrı da merdümgirizceydi. Hep aynı saatlerde kendi kendine sahile gelir, sonra da yine kendi kendine döner giderdi. Etraf ne kadar kalabalık olursa olsun, bunu hiç umursarmış gibi görünmüyordu. İlk sefer birlikte geldiği Batılı, daha sonra ortalıklarda hiç görünmedi. Hocam hep yalnızdı.

Bir defasında Hocam, âdeti olduğu üzere, denizden koşar adım çıkıp gelmiş, her zaman bıraktığı yerdeki yukatasını tam giyecekti ki, nedendir bilinmez, giysi kuma bulanmıştı. Hocam, onları dökmek için arkasını dönüp yukatayı iki üç kez silkeledi. O sırada, giyeceğin altına koymuş olduğu gözlüğü oturak tahtalarının arasından yere düştü. Beyaz üzerine siyah minik desenli yukatasının üstüne bel kuşağını sardıktan sonra gözlüğünü kaybettiğini fark etmiş gibiydi. Derhal etrafı aramaya koyuldu. Ben de hemen taburenin altına doğru hamle yapıp gözlüğü çıkardım. Hocam teşekkür edip onu elimden aldı.

Ertesi gün Hocam'ın ardından denize daldım. Onunla aynı yöne doğru yüzmeye başladım. Açık denize doğru iki yüz metre kadar ilerledikten sonra Hocam başını geriye çevirip bana laf attı. İkimizden başka mavi engin denizde yüzen kimsecikler yoktu o civarda. Güneşin güçlü ışığında, göz alabildiğine dağlar ve deniz parıldıyordu. O özgürlük ve zevke teslim olan kaslarımı hareket ettirip denizin içinde coşkuyla dans ediyordum. Hocam birdenbire kol ve bacak hareketlerini bırakıp dalgalar üzerinde sırt üstü uzandı. Ben de onu taklit ettim. Mavi gökyüzünün rengi, parlaklığıyla göz kamaştırıyor, keskinliği âdeta yüzümü iğneliyordu. "Bu çok zevkli!" diye bağırdım.

Birazdan deniz içinde ayağa kalkarcasına duruşunu değiştiren Hocam, "Artık dönsek mi?" dedi. Nispeten daha güçlü olan bedenimle, ben hâlâ denizde kalmak istiyordum. Ama Hocam teklifte bulununca, hemen "Tabii, dönelim," diye neşeyle yanıtladım. Bunun üzerine ikimiz geldiğimiz rotayı izleyerek sahile döndük.

Bunun akabinde Hocam'la ahbap olduk. Ama Hocam'ın kaldığı yeri hâlâ bilmiyordum.

Araya iki gün girmişti sanırım, tam üçüncü gün öğleden sonraydı. Salaş kafede buluştuğumuz sırada Hocam birden bana dönüp "Burada uzun süre kalma niyetiniz var mı?" diye sordu. Bu konuyu hiç düşünmemiş olduğumdan böyle bir soruyu cevaplamaya hazır değildim. O yüzden "Ne yapacağımı bilmiyorum," diye yanıtladım. Ama bana sırıtan Hocam'ın suratına baktığım anda birden utanıverdim. "Peki siz, Hocam?" diye sorusuna karşılık vermekten kendimi alamadım. "Hocam" kelimesinin ağzımdan ilk döküldüğü an işte budur.

O akşam Hocam'ı kaldığı otelde ziyaret ettim. Otel dediysem de sıradan *ryokanlardan** hayli farklı, bir tapınağın geniş arazisinde bulunan yazlık ev gibi bir binaydı. Oradaki insanların Hocam'ın ailesi olmadığı anlaşılıyordu. Ben "Hocam, Hocam" diye hitap ettikçe Hocam'ın yüzüne acı bir tebessüm yerleşiyordu. "Benden büyüklere öyle derim de..." diye mazeretimi açıkladım. Sonra da şu geçen günkü Batılıyı sordum. Hocam, adamın sıradışı hâlleridir, artık Kamakura'da olmadığıdır, çeşitli şeyler anlattıktan sonra Japonlarla bile zor diyalog kurabilen biri olmasına rağmen böyle bir yabancıyla ahbap olmasının garip olduğunu söyledi. Ben muhabbetin sonunda Hocam'a dönüp bir yerlerde kendisini gördüğüm hissine kapıldığımı ancak bir türlü hatırlayamadığımı anlattım. Acaba karşımdaki de benim gibi hissediyor mu diye merak ediyordum, gençlik işte. Yüreğim ağzımda Hocam'ın yanıtını bekledim. Ancak Hocam bir süre derin derin düşündükten sonra "Yüzünü daha önce gördüğümü hiç hatırlamıyorum. Biriyle karıştırıyorsun herhalde," dediğinde, tuhaf şekilde bir hayal kırıklığı hissettim.

* Geleneksel Japon oteli. *–çn*

4

Ay sonunda Tokyo'ya döndüm. Hocam'ın sayfiyeden ayrılışı çok daha önceydi. Ondan ayrılırken "Sizi evinizde ara sıra ziyaret edebilir miyim acaba?" diye sormuştum. Hocam lafı dolandırmadan "Gelin tabii," demişti sadece. O zamanki hâlimle, Hocam ile epey yakınlaştığımızı düşündüğümden, ondan biraz daha samimi sözler beklemiştim. O nedenle bu cevabı yetersiz gelmiş ve kendime güvenimi biraz incitmişti.

Bu tür durumlarda Hocam beni sık sık hayal kırıklığına uğratmıştı. Hocam'ın bunu fark etmiş gibi göründüğü de hiç fark etmemiş gibi göründüğü de oluyordu. Bu ufak hayal kırıklıkları defalarca olduysa da bu yüzden Hocam'dan ayrılmaya bir türlü gönlüm razı olmadı. Hatta tam aksine böyle endişelerle her tedirgin olduğumda daha da ileriye adım atasım geliyordu. Biraz daha adım atarsam ümitlerimin bir vakitte gerçekleşeceğini düşünüyordum. Gençtim. Yine de gençliğin verdiği bu saflık, diğer insanlara karşı olan davranışlarımda görünmüyordu. Neden yalnızca Hocam'a karşı böyle hissettiğimi bilmiyordum. Hocam'ın artık ölmüş olduğu bugün, ilk kez anlıyorum. Hocam me-

ğer en baştan itibaren benden nefret etmiyormuş. Bana karşı zaman zaman gösterdiği ilgisiz tavırları, soğuk selamları, beni uzaklaştırmak için kullandığı nahoş ifadeler değilmiş. Zavallı Hocam, yakınlaşmaya değmez biri olduğunu hissettiğinden, kendine yaklaşmaya çalışan insanları durdurmak için âdeta ihtarda bulunuyormuş. Anlaşılan o ki, başkalarının sevgisine karşılık vermeyen Hocam, aslında onlardan önce kendini hor görmekteymiş.

Ben tabii ki, Tokyo'ya dönerken Hocam'ı ziyaret etmeye niyetliydim. Döndükten sonra derslerim başlayana değin iki hafta kadar vakit vardı. O sırada bir ziyaret ederim, diye düşünüyordum. Fakat döndükten sonra iki üç gün içinde Kamakura'daki o hevesim gitgide azaldı. Üstüne üstlük büyük şehrin rengârenk atmosferi, anılarımı canlandıran heyecanlarla birleşip ta içime işliyordu. Gidip gelen öğrencileri gördükçe yeni okul dönemine yönelik umutlu ve kaygılı hissediyordum. Bir süre Hocam'ı tamamen unuttum.

Dersler başlamıştı. Bir ay geçti geçmedi, yüreğimi bir rehavet kapladı. Bir huzursuzluk hissiyle etrafta dolanır olmuştum. Bir şeyler arzularcasına odada etrafıma bakınıyordum. O zaman aklıma Hocam'ın yüzü geldi. Ve onu tekrar görmek istedim.

Hocam'ın evini ilk ziyaret ettiğimde, dışarıdaydı. Hatırlıyorum, ikinci gidişim sonraki pazar günüydü. Berrak gökyüzünün sanki içime işlediği harika bir hava vardı. Hocam o gün de evde değildi. Kamakura'dayken Hocam'ın kendi ağzından neredeyse sürekli evde olduğunu duymuştum. Hatta dışarı çıkmayı sevmediğinden de söz etmişti. İki kez gelip iki kez görüşemeyince o sözlerini hatırlayıp sebepsiz yere ona içerledim. Evin girişinden hemen ayrılmadım.

Hizmetçi kızın yüzüne bakıp hafif bir tedirginlikle orada durdum. Önceki geldiğimde kartvizitimi verdiğimi hatırlamış olacak ki, orada beklememi söyleyip tekrar içeri girdi. Sonra da onun yerine evin hanımı gibi görünen biri kapıya geldi. Çok güzel bir hanımdı.

Bana Hocam'ın gittiği yeri nazikçe anlattı. Hocam'ın her ayın o günü Zoşigaya Mezarlığı'nda bulunan bir mezara çiçek götürme âdeti varmış. "Hemen şimdi çıktı aslında, on dakika oldu olmadı," dedi hanımefendi mahzun bir tavırla. Başımla onu selamlayıp dışarı çıktım. Mahallenin hareketli tarafına doğru iki yüz metre kadar yürümüştüm ki, hazır yürüyüşe çıkmışken Zoşigaya'ya gideyim bari, diye düşündüm. "Hocamla karşılaşabilir miyim acaba?" diye merakım da uyanmıştı. Hemen yönümü değiştirip yola koyuldum.

5

Mezarlığa ön taraftaki çeltik tarlasının sol tarafından girip her iki yanına da akçaağaçlar dikilmiş olan geniş bir yoldan içeri doğru ilerledim. Yolun ucunda görünen çayevinden Hocam olabilir diye düşündüğüm birisi çıktı aniden. O kişinin gözlüğünün çerçevesinin güneşte parladığını görecek kadar yaklaşmıştım. Sonra birden "Hocam!" diye yüksek perdeden seslendim. Hocam ansızın durup yüzüme bakıverdi.

"Nasıl yani... Nasıl yani?"

Hocam aynı lafı iki kez tekrarlamıştı. O sözler sessiz öğle vaktinde tuhaf bir tonda yankılandı. Bense birden cevap veremedim.

"Benim peşimden mi geldin? Ama neden...?"

Hocam hayli sakindi. Sesi dingindi. Ancak yüz ifadesinde sanki açıkça söyleyemediği bir karamsarlık vardı.

Neden buraya geldiğimi Hocam'a anlattım.

"Kimin mezarına gittiğimi söyledi mi karım sana? İsim verdi mi?"

"Hayır efendim. Öyle bir şey söylemedi."

"Demek öyle... Evet, söylemesine bir gerek yoktu zaten, değil mi? Daha seninle yeni tanışmışken... Söylemesine elbette gerek yoktu."

Hocam sonunda ikna olmuş görünüyordu. Bense bu söylediklerinin anlamını kesinlikle çıkaramamıştım.

Hocam ve ben caddeye çıkmak üzere mezarların arasından geçtik. "İsabella Bilmemkim"in mezarıdır, "Tanrının hizmetkârı Rogin"in mezarıdır, yanlarında da "Her canlının Buda'ya dönüşme potansiyeli vardır" yazılı olan ahşap mezar levhaları bulunuyordu. "Orta Elçi Bilmemkim" diye bir levha da vardı. Üzerine oymayla yazılmış yazıyı anlayamadığım küçük bir mezarın önünde "Bu nasıl okunuyor acaba?" diye Hocam'a sordum. "Andre yerine yazmışlar herhalde.*" diyen hocam acı acı güldü.

Hocam insanların bu mezar levhalarında görülen çeşitli törelerini benim bulduğum kadar komik ve ironik bulmuyor gibiydi. Yuvarlak bir mezar taşını, ölünün ruhunu temsil eden ince uzun taştan bir kitabeyi falan işaret edip heves içinde etraftaki şeylerden bahsetmemi, başlarda sessizce dinlediyse de sonunda, "Ölüm denen gerçeği ciddi ciddi hiç düşünmüşlüğün yok, değil mi?" dedi. Sus pus oldum. Hocam da bundan sonra tek kelime etmedi.

Mezarlığın bitiminde dev bir mabet ağacı gökyüzünü kaplarcasına duruyordu. Altına geldiğimizde Hocam başını kaldırıp ağacın tepesine baktı. "Biraz zaman sonra çok güzel olacak. Bu ağaç tamamen sonbahar tonlarını alacak, buralar da hep o dökülmüş altın rengi yapraklarla dolacak,"

---

* Mezar taşına Japon yazı sistemiyle bir Avrupalı ismi yazılmış. Bir arada anlam ifade etmeyen kanjiler olduğu için yazar okuyamıyor. Hocası da sadece seslendirilebilsin diye o şekilde yazıldığını, bir anlam aramaması gerektiğini söylüyor. *–ç.n*

dedi. Hocam her ay bir defa bu ağacın altından geçip gidermiş.

Karşı tarafta bozuk zemini düzelterek yeni bir mezarlık yapmakta olan adam çapasına yaslanmış bizi izliyordu. Biz oradan sola dönüp ana yola çıktık.

Buradan gideceğim bir hedefim olmayınca Hocam'ın gittiği yöne doğru onunla yürüdüm. Normalde zaten az konuşan Hocam'ın ağzından çıt çıkmıyordu. Yine de ben bundan rahatsız olmadığımdan aylak aylak onunla yürüdüm.

"Hemen evinize mi döneceksiniz acaba?"

"Evet. Uğrayacağım başka bir yer yok."

Konuşmaksızın güneye doğru tepeden inmeye başladık.

"Hocam, ailenizin mezarlığı mı orada?" diye sordum dilimi tutamayıp.

"Hayır."

"Kimin mezarı var orada? Bir akrabanızın mezarı mı?"

"Hayır."

Hocam bunun dışında tek kelime söylemedi. Ben de lafı uzatmayıp orada bıraktım. Yüz metre kadar yürüdükten sonra Hocam ansızın o mevzuya geri döndü.

"Orada bir arkadaşımın mezarı var."

"Her ay arkadaşınızın mezarını ziyaret ediyorsunuz demek?"

"Evet."

Hocam o gün daha fazlasını anlatmadı.

6

O günden sonra ara sıra Hocam'ı ziyaret eder oldum. Gittiğim seferlerde Hocam hep evdeydi. Onunla görüşmelerimiz arttıkça daha sıklıkla yolum düşer oldu kapısına.

Ancak Hocam'ın bana karşı olan tavırları, ilk tanışmamız olsun, samimiyetimizin arttığı dönem olsun, hiç mi hiç değişmedi. Hocam hep sessizdi. Hatta bir keresinde o kadar sessizleşmişti ki kendi içine çekildiğini düşünmüştüm. En baştan beri onun tuhaf bir şekilde ulaşılması güç biri olduğu kanısı uyanmıştı bende. Buna rağmen bir şekilde ona ulaşmak zorundayım hissi beni zorluyordu. Hocam'a karşı böyle duygular besleyen belki çok insan vardı, belki de bir tek bendim. Bu hislerimi gençliğime verseler de saçmalıyorum diye bana gülseler de önsezimin gerçekliğinin sonraları kanıtlanması, beni çok ümitlendirmiş ve mutlu etmişti. İnsanları sevebilen biri, hatta sevmeden duramayan biri. Sevgisine rağmen, kollarını açarak ona yakınlaşmaya çalışanlara sarılamayan biri... İşte Hocam böyle biriydi.

Az önce söylediğim gibi Hocam hep suskundu. Sakindi. Ama bazen garip bir hüznün yüzünü gölgelediği olurdu.

Tıpkı uçan bir kuşun pencereye düşen kara gölgesi gibiydi. Daha gölgesi düştü demeye kalmadan silinir giderdi. Benim Hocam'ın yüzünde o gölgeyi ilk görüşüm Zoşigaya Mezarlığı'nda ona ansızın seslendiğimde olmuştu. O âna kadar keyifle atan kalbim o tuhaf anda duraksamıştı. Fakat bu, anlık bir ritim bozulmasının ötesine geçmemişti. Yüreğim beş dakika bile geçmeden normal temposuna dönmüştü. Sonrasında da o uğursuz gölgeyi unutuvermiştim. Beklenmedik bir anda onu anımsamam ise güzün sonlarına yaklaştığımız bir akşamda oldu.

Hocam'la muhabbet ederken, onun bana özellikle gösterdiği dev mabet ağacı gözümün önüne geldi birden. Hesapladım, Hocam'ın her ay yaptığı mezarlık ziyareti, tam üç gün sonraya denk geliyordu. Ona dönüp şöyle dedim:

"Hocam, Zoşigaya'daki mabet ağacının yaprakları acaba dökülmüş müdür?"

"Henüz tamamen çıplak kalmamıştır."

Sorumu cevaplarken bir yandan da dikkatle yüzüme bakıyordu. Ondan sonra bir süre gözlerini benden ayırmadı. Ben hemen atıldım:

"Bu sefer siz mezarlığa giderken ben de size eşlik edebilir miyim efendim? Oralarda sizinle yürümeyi çok isterdim."

"Ben mezar ziyaretine gidiyorum, yürüyüş yapmaya değil."

"Öyle ama hazır çıkmışken yürüyüş yapmak da iyi olmaz mıydı?"

Hocam herhangi bir yanıt vermedi. Biraz sonraysa, "Benimki sadece mezar ziyareti olacak," dedi, ne olursa olsun mezar ziyareti ve keyfî gezintiyi ayrı kefelere koyduğunu

hissettirircesine. Benimle gitmek istemiyor da bunu bahane mi ediyor acaba diye düşündüm. O anki davranışları bana son derece çocukça ve tuhaf göründü. Altta kalmak istemedim.

"Öyle olsa da sizinle geleyim lütfen. Ben de mezar ziyareti yapmış olurum."

Aslında bana göre mezarlık ziyareti ve gezinti yapmak arasında öyle ahım şahım bir fark yoktu. Hocam'ın kaşları hafiften çatıldı. Gözlerinde tuhaf bir pırıltı belirdi. Sıkıntı, nefret veya korku olarak betimlenemeyecek kadar muğlak bir endişeye benziyordu. O zaman Zoşigaya'da birden ona "Hocam!" diye seslendiğim an canlandı gözümde tüm netliğiyle. Bu iki yüz ifadesi, birbirinin tıpatıp aynısıydı!

"Sana," dedi Hocam, "sana anlatamayacağım sebeplerden ötürü bu mezar ziyaretine başka biriyle birlikte gitmek istemiyorum. Karım bile şimdiye dek bana hiç eşlik etmedi."

7

Bu adam bana çok tuhaf geliyordu. Elbette benim evine gidiş gelişimin sebebi Hocam'ı derinlemesine incelemek değildi. Olduğu gibi kabullenmiş, akışına bırakmıştım. Şimdi düşünüyorum da o zamanki bu tavrım, hayatımın en takdir edilesi noktalarından biriymiş. Sanırım tam da bu sayede Hocam'la insani samimiyete dayalı bir diyalog kurabildik. Eğer ki merakıma yenik düşüp onun gönlünü, iç dünyasını irdelemederdine düşseymişim aramızdaki duygusal bağ o anda geri dönüşü olmaz şekilde koparmış. Toy hâlimle o tavrımın bilincinde değildim. Bunu değerli kılan da o idi belki. Hata edip de bu işi kurcalasaydım aramızdaki ilişki nasıl sonlanırdı, kimbilir... Bunun düşüncesi bile beni ürpertiyor. İlişkimiz öyle olmadığı hâlde, Hocam kendisini inceleyen kayıtsız bakışlara yönelik sürekli bir korku içindeydi.

Ben her ay iki hatta üç kez Hocam'ın evine gider olmuştum. Ziyaretlerimin gitgide sıklaştığı dönemde bir gün Hocam aniden bana dönüp sordu:

"Sen niçin benim gibi birinin evine gelip duruyorsun?"

"Ne desem ki? Bariz bir sebebim yok efendim. Rahatsız mı ediyorum acaba?"

"Rahatsız ediyorsun demedim."

Gerçekten de sıkıntıya girmiş bir hâlde görmüyordum onu. Son derece dar bir arkadaş çevresi olduğunu anlamıştım. Eski sınıf arkadaşlarından falan o sıralarda Tokyo'da bulunan ancak iki üç kişi olduğunu öğrenmiştim. Ara sıra memleketlisi olan öğrencilerle resmî misafir odasında görüştüğü oluyordu ama hiçbiri Hocam ile benim kadar samimi görünmüyordu.

"Ben yalnız bir adamım," dedi. "O yüzden gelmenden memnuniyet duyuyorum. İşte bu sebeple merak edip sordum niçin geldiğini."

"Madem memnun oluyorsunuz, neden soruyorsunuz öyleyse?"

Sorusuna böyle soruyla cevap verdiğimde Hocam tek laf etmedi. Yalnızca suratıma bakıp "Kaç yaşındasın sen?" dedi.

Benim açımdan gayet belirsiz olan bu soru cevaplar çok içime sinmediyse de uzatmadan eve döndüm. Yine de dört gün sonra tekrar ziyarete gittim. Hocam misafir odasına girer girmez kahkahayı koyverdi.

"Yine geldin demek," dedi.

"Evet, geldim," deyip ben de güldüm.

Başka biri bana bu lafları etse kesinlikle sinirime dokunurdu. Oysa Hocam'dan duyduğum zaman tam tersi oluyordu. Bırakın sinirime dokunmayı, bilakis hoşuma gidiyordu.

"Ben yalnız bir adamım," diye geçen günkü lafını tekrarladı Hocam o akşam. "Yalnız bir adamım, evet, ama duruma göre sen de yalnız sayılmaz mısın? Ben yalnız olsam da

yaşım ileri olduğu için bu konuda harekete geçme ihtiyacını hissetmiyorum zaten. Sen gençsin ve böyle yapamazsın. Elinden geldiğince bu duruma karşı harekete geçmek istersin. Harekete geçmek ve bu duvarı yıkmak istiyor olmalısın."

"Ben en ufak bir yalnızlık hissetmiyorum."

"İnsan en çok gençken yalnızdır. Öyle olmasa niye sürekli benim evime gelesin ki?"

Yine o geçen günkü laf dudaklarından dökülmüştü.

"Benimle birlikte olsan da muhtemelen hâlâ yalnız hissediyorsun. Benim senin yalnızlığını giderecek gücüm olmadığından... Çok geçmeden başka birilerine kalbini açman gerekecek. Çok geçmeden evime gelmez olacaksın."

Hocam bunları söyleyip mahzun mahzun güldü.

8

Neyse ki Hocam'ın tahminleri gerçekleşmedi. O zamanki tecrübesiz hâlimle ben, bu öngörüdeki apaçık manayı bile anlayamamıştım. Eskisi gibi onunla görüşmeye gidiyordum. O dönemde, artık ne ara olduysa, Hocam'ın masasında yemek yer oldum. Doğal olarak hanımefendiyle de muhabbet etmek durumunda kalıyordum.

Normal bir adam olarak kadınlara karşı kayıtsız değilimdir. Ancak, bir delikanlı olarak o döneme kadar içinde bulunduğum koşullar açısından bakınca, bir kadınla romantik tarzda bir dostluğum pek olmamıştı. Sebep bu mudur değil midir şüpheli olsa da çoğunlukla yolda karşılaştığım tanımadığım kadınlara yönelik bir ilgi besliyordum. Hocam'ın eşiyle kapı önünde ilk karşılaştığımızda çok güzel olduğuna dair bir izlenimim oluşmuştu. Ondan sonraki tüm karşılaşmalarımızda da güzel olduğunu düşünmüştüm. Ancak bunun dışında hanımefendiye dair özellikle bahsetmeme değer hiçbir mevzu olmadığını hissediyordum.

Bunu, hanımefendinin kendine has özellikleri olmamasından ziyade bu özelliklerini gösterme fırsatının hiç

çıkmaması şeklinde yorumlamak daha doğru olabilir kanısındayım. Yine de ben, hanımefendiyi Hocam'ın ayrılmaz bir parçası olarak görüyor ve öyle davranıyordum. Hanımefendi de bana kocasına gelmiş olan bir öğrenci olarak iyi davranıyor, ikramlarda bulunuyor gibi görünüyordu. Bu bağlamda aramızda Hocam olmasa, hiçbir bağımız kalmazdı. İşte bu yüzden ilk tanıştığımızda güzel olduğuna dair edindiğim izlenim dışında hanımefendiye dair hiçbir duygu kalmadı geride.

Bir defasında Hocam'ın evinde içki içmiştik. O zaman hanımefendi yanımızda durup bize sakilik yapmıştı. Hocam her zamankinden daha keyifli görünüyordu. Hanımefendiye, "Sen de iç bir tane," deyip kendi içip bitirdiği sake fincanını uzattı. Hanımefendi, "Ben..." diye reddeder gibi oldu önce, sonra da sıkılarak aldı. Güzel kaşlarını çatarak benim henüz yarısını doldurduğum fincanı alıp ağzına götürdü. Hanımefendi ve Hocam arasında şöyle bir diyalog geçti:

"Bu çok olağandışı. Bana 'iç' dediğin hiç vaki değil."

"Sen sevmiyorsun da ondan. Ama arada içmek iyidir. Keyfin yerine gelir."

"Hiç de değil. Tatsız bir mecburiyet. Ama sen de pek bir keyiflendin. Biraz içince..."

"Arada içince keyif veriyor. Ama hep öyle olduğunu da söyleyemem."

"Bu akşam nasılsın?"

"Bu akşam keyfim yerinde."

"Bundan sonra her akşam biraz iç bari..."

"Olmaz."

"Lütfen iç. O takdirde mahzunluğun azalır, iyi olur."

Evlerinde sadece bu karı-koca ve bir hizmetçi kız vardı. Ne zaman gitsem hiç çıt çıkmazdı. Kahkaha sesi falan duymuşluğum hiç yoktu. Hatta bazen evde Hocam ve benim dışımda kimsenin olmadığı hissine kapılırdım.

"Çocuğumuz olsa ne iyi olurdu," dedi hanımefendi bana dönerek. "Gerçekten de..." diye yanıtladım. Aslında gönlümde hiçbir kıpırtı bile olmamıştı. Çocuk sahibi olmadığım o dönemde çocukların yalnızca baş belası olduğunu düşünüyordum.

"Bir evlatlık mı alsak?" dedi Hocam.

"Evlatlık mı? Yok daha neler!" diyen hanımefendi tekrar bana döndü.

"Bu saatten sonra çocuğumuz olmayacak," dedi Hocam.

Hanımefendi susuyordu. "Neden ki?" diye onun yerine ben sorduğumda Hocam, "İlahi adalet," deyip kahkaha attı.

9

Bildiğim kadarıyla Hocam ve hanımefendi araları iyi olan bir çiftti. Aile üyesi olarak onlarla yaşamadığım için çok derin bir bilgim yoktu elbette. Ama misafir odasında karşılıklı otururken herhangi bir vesile için Hocam hizmetçi kızı değil de hanımefendiyi çağırırdı. (Hanımefendinin adı "Şizu" idi.) Hep "Şizu, bir baksana!" diye *fusuma*ya* dönerdi yüzünü. Bu seslenme tarzı bana çok nazikçe gelirdi. Çağrıya karşılık verip odaya gelen hanımefendinin tavrı da son derece itaatkârdı. Ara sıra yemeğe kaldığımda ve hanımefendinin de bize katıldığı zamanlarda, aralarındaki bu ilişkinin tam gözümde canlandırdığım gibi olduğunu daha da net bir şekilde görmüş olurdum.

Hocam zaman zaman hanımefendiyi konsere, tiyatroya götürürdü. Çift olarak gittikleri bir haftadan kısa süreli seyahatler de hafızam beni yanıltmıyorsa, en az iki üç defa olmuştu. Bana Hakone'den gönderdiği kartpostalı hâlâ saklarım. Nikko'ya gittiklerinde de kırmızıya dönmüş bir akçaağaç yaprağı** göndermişlerdi postayla.

---

* Klasik Japon evlerinde bulunan, genellikle odaları bölmek amacıyla kullanılan opak kâğıt kaplı panel ve kapı. *–çn*

** Akçaağaç yaprağı Japon kültüründe sonbaharın güzelliğini simgeleyen

Bunlar, Hocam ve hanımefendinin ilişkisinin o dönemine dair gözümde canlananlar. Bir tek istisna olmuştu. Bir gün ben her zamanki gibi evlerinin girişinde geldiğimi bildirmeye niyetlenirken misafir odası tarafından konuşmakta olan birinin sesi duyuldu. Kulak kabartınca bunun normal bir konuşma olmadığını, daha çok tartışmaya benzediğini fark ettim. Hocam'ın evinde girişin hemen yanında misafir odası bulunduğundan ahşap kafesli duvarın hemen önünde durduğumda kulağıma çalınan ses tonlarındaki o tartışma havasını az çok hissettim. Ve oradakilerden birinin Hocam olduğunu, ara ara yükselen erkek sesini duyunca anladım. Muhatabının sesi ise ondan daha alçak olduğundan kim olduğunun ayırdına varamadıysam da bana hanımefendiymiş gibi geldi. Ağlamaklıydı. Ben, ne yapsam diye düşünüp evin girişinde şaşırıp kaldım. Sonra kafamı toparlayıp hemen kaldığım pansiyona döndüm.

Tuhaf bir huzursuzluk ruhumu sarmıştı. Bir şeyler okuyayım dedim ama anlama yetimi kaybetmiştim. Yaklaşık bir saat geçtikten sonra Hocam penceremin altına gelip bana seslendi. Ben şaşkınlıkla pencereyi açtım. Hocam, "Haydi biraz yürüyelim," diye beni aşağı çağırdı. Dışarı çıkarken bel kuşağıma sıkıştırdığım saati çıkarıp baktığımda sekizi geçiyordu. Döndüğümdeki giysilerim hâlâ üzerimdeydi. Yani dışarı çıkmaya müsait olan o hâlimle hemen evin önüne çıktım.

O akşam Hocam'la birlikte bira içtik. Aslında içkiyi çok kaçırmayan biriydi. Bir miktar içtiğinde, onunla kafayı bulamazsa sarhoş olana değin içmeye devam etme macerasına atılacak biri değildi.

önemli bir figürdür; tıpkı ilkbaharı simgeleyen kiraz çiçekleri (sakura) gibi.–*çn*

"Bugün fenayım," deyip acı acı gülümsedi.

"Keyfiniz yerine gelmiyor mu?" diye üzüntüyle sordum.

O günkü mevzu içime oturmuştu. Mezeler boğazıma diziliyordu. Bir yandan dobra dobra konuşsam mı diye düşünüyor, diğer yandan sussam daha mı iyi olur diye fikrimi değiştiriyordum ve içimdeki bu çalkantı yüzünden kıpırdanıp duruyordum.

"Bu akşam pek kendinde değilsin," diye Hocam lafı açtı. "Aslına bakarsan benim moralim de biraz bozuk. Fark etmişsindir."

Hiçbir yanıt veremedim.

"Açık söylemek gerekirse, demin karımla biraz kavga ettik. Benim de sinirlerim altüst oldu," diye lafa devam etti.

"Neden...?"

Bunu sorarken "kavga" kelimesini ağzıma alamadım.

"Karım beni yanlış anlıyor. Yanlış anladığını söylediğimde de bir türlü kabul etmiyor. Sonunda ben de sinirlerime hâkim olamadım."

"Sizi nasıl yanlış anlıyor efendim?"

Hocam bu soruma cevap vermeye yeltenmedi.

"Ben karımın sandığı gibi bir adam olsaydım şimdi böyle acı çekiyor olmazdım."

Hocam'ın o an nasıl bir acı çekmekte olduğu, benim tahminde bulunamayacağım bir konuydu.

10

Dönüş yolunda yürürkenki sessizliğimiz, yüz metre, iki yüz metre derken devam etti. Sonra Hocam ansızın konuşmaya başladı.

"Hata ettim. Sinirlenip dışarı fırlamam karımı endişelendirmiştir. Düşünecek olursak, kadınlar çok hazin bir durumda. Mesela karımın benden başka yaslanabileceği kimsesi yok."

Hocam'ın lafı burada sona erdiyse de benden bir cevap beklentisinde gibi değildi. Zaten sonra konuşmasına devam etti:

"Böyle söyleyince de sanki kocalar çok güçlüymüş gibi oluyor ki bu da çok gülünç. Sen, mesela senin gözünden ben nasıl görünüyorum? Güçlü biri olarak mı görünüyorum, zayıf biri olarak mı?"

"İkisinin ortasında görünüyorsunuz," diye yanıtladım. Bu cevap onu şaşırtmış gibiydi. Tekrar sustu ve tek kelime etmeksizin yürümeye devam ettik.

Hocamın evine dönmek için benim kaldığım pansiyonun yakınından geçmek gerekiyordu. Oraya geldiğimizde

köşe başında Hocam'dan ayrılmak çok ayıp olur gibi hissettim. "İzninizle evinizin önüne kadar size eşlik edebilir miyim?" dedim. Hocam birden eliyle beni durdurdu.

"Geç oldu artık. Sen hemen evine dön. Ben de hemen eve gideceğim, bizimkinin hatırına..."

Hocamın son anda eklediği "bizimkinin hatırına" sözü, gönlümü bir hoş etmişti. O söz sayesinde o gece içim rahat bir şekilde uyuyabildim. Daha sonraları da uzun bir süre bu "bizimkinin hatırına" deyişini unutamadım.

Bu söz, ayrıca, Hocam ve hanımefendi arasındaki tartışmanın ciddi olmadığını anlamamı sağlamıştı. Sonrasında sürekli onlara gidip gelirken de bunun çok nadir bir olay olduğu sonucuna vardım. Hatta Hocam bir seferinde duygularını ağzından şöyle kaçırmıştı:

"Ben bu dünya kadın namına yalnızca onu bilirim. Karım dışında hiçbir kadın, bende bir duygu uyandırmıyor. Karım için de yedi iklim dört bucakta benden başka erkek yoktur. Bu bağlamda biz çok mutlu bir çift olmalıyız."

Şu anda o sözün önünü ardını hatırlamadığım için Hocam'ın neden bana böyle bir itirafta bulunduğunu net olarak söyleyemiyorum. Ancak Hocam'ın tavrının son derece ciddi olduğu ve konuşurken ses tonunun boğuklaştığı, bugün bile hatırımda. O zaman tuhaf bir şekilde kulağımda kalan, "Biz çok mutlu bir çift olmalıyız," şeklindeki son cümlesiydi. Neden "Biz çok mutlu bir çiftiz," değil de "Olmalıyız," demişti acaba? Bana göre, anlaşılmaz tek kısmı bu idi. Özellikle bu kısmı söylerkenki zorlama ses tonu şüphemi uyandırıyordu. Hocam gerçekten de sanıldığı gibi mutlu muydu? Yoksa mutlu olması gerekirken o denli mutlu değil miydi? Yüreğimin derinliklerinde şüpheye kapılmadan

edememiştim. Fakat kısa sürede bu şüphemin üstü kapandı gitti.

O aralarda Hocam'ın dışarıda olduğu bir vakitte gittiğimde hanımefendiyle yüz yüze konuşma fırsatı çıktı karşıma. Hocam o gün Yokohama'dan demir alıp yurtdışına giden bir buharlı gemiye binecek olan bir arkadaşını uğurlamaya Şinbaşi'ye* gittiğinden evde değildi. Yokohama'dan gemiye binecek kişilerin, Şinbaşi'den sabah 8.30 treniyle ayrılması o zamanların genel âdetiydi. Bir kitapla ilgili Hocam'la konuşmak zorunda olduğum için, önden onayını aldığım şekilde, sözleştiğimiz üzere saat dokuzda ziyarete gitmiştim. Hocam'ın Şinbaşi'ye gidişi, önceki gün vedalaşmaya gelmiş olan arkadaşının nezaketine karşılık olarak o gün aniden ortaya çıkan bir durummuş. Hemen döneceği için evde olmasa da beklememi tembihleyerek gitmiş. Ben de bunun üzerine misafir odasına geçtim ve Hocam'ı beklerken hanımefendi ile muhabbet ettik.

* Japonya'daki ilk demir yolunun Tokyo'daki durağının bulunduğu semt (1872). –*çn*

II

O dönem itibarıyla artık üniversite öğrencisiydim. Hocam'ın evine ilk defa geldiğim zamanla karşılaştırdığımda kendimi çok olgunlaşmış hissediyordum. Hanımefendiyle de hayli samimi olmuştuk. Ona karşı bir resmiyet de hissetmiyordum. Yüz yüze çok çeşitli konularda konuşmuştuk. Fakat bunlar pek de özellikli olmayıp gündelik konulardan olduğundan herhalde şu anda unutmuş durumdayım. Aralarından yalnızca bir tanesi aklımda yer etmiş. Fakat o konuya girmeden önce bahsetmek istediğim bir şey var.

Hocam üniversite mezunuydu. Bunu en başından beri biliyordum. Ancak hiçbir iş yapmadan keyfine baktığını ilk olarak Tokyo'ya döndükten bir süre sonra fark ettim. O zamanlar nasıl olup da aylaklık edebildiğini merak etmiştim.

Toplumda adı bilinen biri değildi. O sebeple onunla samimi olan benim dışımda, bilgisi ve fikirleri bağlamında ona hak ettiği saygıyı gösterecek birilerinin olması pek mümkün görünmüyordu. Hep bunun çok üzücü olduğunu söylerdim. Hocam da, "Benim gibi birinin toplum önüne çıkıp dünya kelamı etmesi yakışık almaz," diye keser atar,

umursamazdı. Bana göre bu cevap ya aşırı tevazudandı ya da tam tersine topluma karşı küçümseyiciydi. Aslına bakılırsa Hocam'ın zaman zaman şimdi üne kavuşmuş eski sınıf arkadaşlarından bahsederken son derece küstahça eleştirilerde bulunduğu olurdu. Ben de açık yüreklilikle bu çelişkiyi eleştirmiştim. Bunu asi bir ruh hâliyle değil de toplumun onu tanımaması ve önemsememesinden duyduğum üzüntüyle yapmıştım. Hocam bunun üzerine kasvetli bir ses tonuyla, "Eninde sonunda ben toplumu cezbeden nitelikleri olmayan bir adamım. Yapacak bir şey yok," demişti. Hocam'ın yüzündeki o derin ifade zihnime kazınmış. Bu umutsuzluk muydu, hoşnutsuzluk muydu, ızdırap mıydı, ben anlayamamıştım. Zaten karşılık da verilemeyecek derecede güçlü olduğundan tek kelime edecek cesareti bulamamıştım.

Ben o sabah hanımefendiyle muhabbet ederken konu doğal olarak Hocam'dan bu soruya geldi.

"Hocam niçin bu şekilde yaşıyor? Sadece evde düşünüp kalem oynatıyor ve topluma karışıp bir iş yapmıyor acaba?"

"Bu onun için mümkün değil. Böyle şeylerden nefret eder."

"Yani bayağı olarak algıladığı için mi hoşlanmıyor efendim?"

"Algılarmış, algılamazmış, kadın başıma bunu bilemem. Ama sanmam ki öyle bir anlam taşısın. Muhakkak bir şeyler yapmak istiyor, ancak yapamıyor. Acınacak bir durum işte..."

"Ama sağlık açısından bir sıkıntısı yok gibi görünüyor, değil mi?"

"Sıhhati iyi tabii ki. Müzmin bir hastalığı falan yok."

"Öyleyse neden çalışamıyor ki?"

"Bilmiyorum ki yavrum. Eğer anlayabilmiş olsaydım böyle endişelere kapılmazdım. Anlamadığım içindir ki üzülmek dışında bir şey yapamıyorum."

Hanımefendinin konuşma tarzı son derece dokunaklıydı. Öte yandan dudaklarının ucunda ufak bir tebessüm de görünüyordu. Dışarıdan bakan biri, benim daha sıkıntı içinde gözüktüğümü söyleyebilirdi. Ciddi bir yüz ifadesiyle susmuş duruyordum. Sonra hanımefendi birden hatırlamış gibi tekrar konuşmaya başladı.

"Gençken böyle biri değildi. Gençliğinde cidden çok farklıydı. Tamamen değişiverdi."

"Gençken dediğiniz ne zamanlar mesela?" diye sordum.

"Öğrencilik yıllarında."

"Öğrencilik yıllarından beri mi tanışıyorsunuz Hocam'la efendim?"

Hanımefendinin suratı hafifçe kızardı birden.

12

Hanımefendi, Tokyoluydu. Bunu önceden Hocam'dan da hanımefendinin kendisinden de duyduğum için biliyordum. Hanımefendi, "Aslını söylemek gerekirse ben melezim," demişti. Yanlış hatırlamıyorsam babası Tottori tarafında bir yerlerden gelmiş, annesiyse Tokyo'nun adının henüz Edo olduğu vakitlerde İçigaya'da doğmuş. Bu yüzden hanımefendi o lafı yarı şaka yarı ciddi söylüyordu. Hocam ise tamamen farklı bir taraftan, Niigata ilindendi. Bu bakımdan, eğer ki hanımefendi Hocam'ı öğrencilik döneminde tanıdıysa, bunun hemşehrilik bağlantısıyla olmadığı gayet barizdi. Ancak kızarmış suratıyla hanımefendi bu muhabbeti sürdürme heveslisi görünmediğinden, ben de uzatmadan bıraktım.

Hocam'la tanışmamızdan onun vefatına kadar, onun pek çok mevzudaki düşünce ve duygularını idrak etme şansım olduysa da evlendiği zamanki koşullara dair neredeyse tek bir laf duymadım ondan. Bazen bunu hoş karşılıyordum. Yaşı ileri biri olarak romantik anılarını genç birine anlatmaktan kasten kaçındığını düşünürdüm. Bazen ise bu

yaklaşımını kötüye yorardım. Hem Hocam hem de hanımefendi, benimle karşılaştırılınca, önceki neslin âdetleriyle yetiştiklerinden konu bu tür aşk meşk mevzularına gelince açıkça kendilerini ifade edecek cesaretleri olmayabilir, diye düşünürdüm. Bu iki bakış açısı da tahminin ötesine geçmiyordu. Şu da var ki, her iki tahminim de onların evliliğinin temelinde afili bir aşk hikâyesi olduğu varsayımına dayanıyordu.

Varsayımlarım hakikaten yanlış çıkmadı. Ama ben sadece işin aşk hikâyesi tarafını gözümde canlandırmıştım. Hocam'ın yaşadığı, şahane bir aşk hikâyesinin yanı sıra feci bir trajediymiş. Bu trajedinin Hocam'ı nasıl perişan ettiğinden eşi hanımefendinin haberi yoktu. Şimdi bile hâlâ bilmiyor. Hocam, eşinden sakladığı bu sırrı mezara götürdü. Hanımefendinin mutluluğunu yok etmeden önce, kendi yaşamını yok etti.

Ben burada bu trajediyle ilgili tek kelime edecek değilim. O ikisinin bu trajediden doğan aşkına dair söyleyeceklerimi hâlihazırda söyledim zaten. Her ikisi de bana neredeyse hiçbir şey anlatmadı. Hanımefendi ketumluğundan, Hocam ise daha derin bir sebepten ötürü...

Hafızamda yer eden bir tek nokta var yalnız: Bir defasında Hocam ile çiçek* mevsiminde Ueno'ya gitmiştik. Orada çok hoş bir çift gördük. Mutlu mutlu birbirlerine sarılmış çiçeklerin altında yürüyorlardı. Ortalıkta olunca malum, gözler çiçeklerden çok onları izliyordu.

"Yeni evliler herhalde," dedi Hocam.

"Muhabbetleri pek iyi gibi," diye yanıtladım ben de.

Hocam yalnızca acı acı gülümsedi. Çifti, görüş alanı-

* Kiraz çiçeklerinin (sakura) açtığı ilkbahar ayları kastedilmektedir. –*çn*

mızdan çıkaracak şekilde yürüyüş yönümüzü değiştirdi. Sonra da bana sordu:

"Sen hiç âşık oldun mu?"

Olmadığımı söyledim.

"Âşık olmak istemez misin?"

Cevap vermedim.

"İstememek olmaz tabii."

"Doğru."

"Sen şimdi o adamla kadını görünce dalga geçtin. O alaycı sesinde aşkı arzulayıp da kimseyi bulamamanın mutsuzluğu hissediliyordu."

"Size öyle mi geldi?"

"Öyle geldi. Aşkın tatminini yaşamış birinin sesi daha sıcak çıkar. Ama... Ama evlat, aşk bir suçtur. Anlıyor musun?"

Birden ürperdim. Hiçbir cevap da vermedim.

13

Kalabalığın ortasındaydık. Kalabalıktaki herkesin yüzünde mutlu bir ifade vardı. Orayı geride bıraktıktan sonra çiçekleri de insanları da göremediğimiz koruluğun içlerine gelene değin o soruyu dile getirme fırsatım olmadı.

"Aşk suç mudur?" diye ansızın soruverdim orada.

"Suçtur. Muhakkak ki..." diye yanıtlayan Hocam'ın ses tonu tıpkı önceki gibi güçlüydü.

"Neden peki?"

"Yakında anlarsın nedenini. Hatta yakında değil, şimdi biliyor olmalısın. Senin yüreğin çoktandır aşk için kıpır kıpır değil mi?"

Kendi gönlümü bir yokladım. Ancak şaşırtacak denli bomboştu. İçimde bu soruyu yanıtlayan hiçbir şey bulamadım.

"Gönlümde işte bu diyeceğim tek bir gaye bile yok. Sizden bir şey saklayacak değilim."

"Bir gayen olmadığı için kıpır kıpır zaten. Olsaydı sakinleşir, böyle kıpırdanmak istemezdi."

"Ama şu an o kadar da kıpır kıpır değil!"

"Bu sana yetmediği için bana gelip durmuyor musun?"

"Haklı olabilirsiniz. Ama bu, aşktan farklı."

"Aşka giden basamaklardan biri. Karşı cinsten biriyle samimi olmadan önce hemcinsin olan bana geldin."

"Bu ikisinin doğası çok farklı bence."

"Hayır, aynılar! Ben bir erkek olarak senin ihtiyaçlarına karşılık veremeyecek biriyim. Ayrıca özel bir durumum da var ve bu da senin ihtiyacını karşılamamı engelliyor. Senin için gerçekten çok üzülüyorum. Çözümü benden başkalarında bulacağını kabullenmekten başka çare yok. Hatta bunun olmasını umuyorum. Yine de..."

Tuhaf bir şekilde hüzünlenmiştim.

"Sizden uzaklaşacağımı düşünüyorsanız elimden bir şey gelmez ama benim öyle bir hissiyatım yok efendim."

Hocam söylediklerime kulak vermedi bile.

"Yine de dikkatli olman gerek. Ne de olsa aşk bir suç. Benimleyken ihtiyacın giderilemese de tehlike altında da değilsin, oysa... Evlat, onun uzun siyah saçına tutulduğunda nasıl hissedersin, bilir misin?"

Tahminen biliyordum. Fakat gerçekte bir bilgim yoktu. Zaten Hocam'ın bahsettiği suçun anlamı da çok muğlaktı, anlamamıştım. Üstüne üstlük moralim de bozulmuştu.

"Hocam, suç diye bahsettiğinizin ne olduğunu açık seçik anlatır mısınız mümkünse? Eğer bunu yapmayacaksanız bu konuyu burada kapatalım lütfen. Ben kendim bu suçun ne olduğunu net bir şekilde anlayana değin—"

"Hata ettim. Niyetim sana işin özünü anlatmaktı. Oysa seni huzursuz ettim. Benim hatam oldu."

Müzenin* arkasından geçip Uguisudani tarafına doğru

* Tokyo Ulusal Müzesi (1871- Günümüz). *–çn*

sakin adımlarla yürüdük. Çitlerin arasından geniş bahçenin bir bölümünde tecrit edilmişçesine dal budak salmış bodur bambular görünüyordu.

"Her ay Zoşigaya Mezarlığı'nda yatan arkadaşımın mezarını neden ziyaret ettiğimi biliyor musun?"

Hocam'ın bu sorusu çok ani olmuştu. Üstelik bu sorusuna karşılık söyleyecek bir şeyim olmadığının da gayet farkındaydı. Bir müddet cevap vermedim. O da bunun üzerine sanki bir şeyi yeni anlamış gibi şöyle dedi:

"Yine hata ettim. Canını sıktığım için üzülüp açıklayayım derken daha da beter canını sıkacak bir neticeye vardı iş. Bundan bir hayır çıkmaz. Bu mevzuyu burada keselim. Zaten aşk bir suçtur, anlaşıldı mı? Aynı zamanda da kutsaldır."

Hocam'ın söylediklerinden gitgide hiçbir şey anlamaz olmuştum. O da bir daha aşk lafını ağzına almadı.

14

Yaşımın gençliğinden belki, tek bir amaca körü körüne bağlanma eğilimim vardı. En azından Hocam'a böyle görünüyormuşum. Hocam'la olan konuşmalarımız, bana okuldaki derslerden çok daha fazla yarar sağlıyordu. Profesörlerin fikirlerinden çok Hocam'ın düşüncelerine kıymet veriyordum. Başka bir deyişle, içine kapanık ve fazla konuşmayan Hocam, kürsüden bana rehberlik eden yüce insanlardan daha yüce görünüyordu bana.

"Aklını başına toplamalı, beni gözünde o kadar büyütmemelisin," dedi Hocam.

"Bu sonuca zaten aklımı başıma topladığımda vardım efendim," diye cevap verirken kendimden gayet emindim. Oysa Hocam bundan hiç emin değildi.

"Ateş bürümüş içini senin. O ateş söndüğünde nefrete dönüşecek. Senin benimle ilgili bu denli güçlü duyguların bana acı veriyor. Ancak bundan sonra sende meydana gelecek değişiklikleri tasavvur ettiğimde acım katbekat artıyor."

"Benim o kadar aklı havada biri olduğumu mu düşünüyorsunuz? Bana hiç mi güveniniz yok?"

"Ben sana üzülüyorum."

"Bana üzülseniz de güvenmiyorsunuz yani efendim?"

Hocam huzursuz olmuşçasına bahçeye doğru döndü. Bu bahçeyi yakın zamana kadar pıtrak gibi sarmış kıpkırmızı kamelya çiçeklerinden bir tanesi bile yoktu artık. Hocamın, misafir odasından bu kamelyaları seyretme âdeti vardı.

"Güvensizlik derken, özellikle sana güvenmiyor değilim. İnsanoğluna güvenmiyorum."

O sırada çitin öbür tarafından bir süs balığı satıcısınınkine benzer bir ses geldi. Onun dışında hiçbir şey duyulmuyordu. Ana caddeye belki iki yüz metre mesafedeki bu sokak, bekleneceğinin aksine çok sessizdi. Evin içinde de her zamanki gibi bir ölüm sessizliği hâkimdi. Yan odada hanımefendinin bulunduğunu biliyordum. Suskun hâlde elişi ya da bir şeyler yaparken benim sesimi duyabildiğini de biliyordum aslında. Ama bunu tamamen unutuverdim.

"Yani hanımefendiye de mi güvenmiyorsunuz?" diye sordum.

Hocam biraz tedirginleşti. Doğrudan bir cevap vermekten kaçındı:

"Ben kendime bile güvenmiyorum. Kendi kendime bile güvenmeyince insanlara da güvenemez hâle geldim. Yapacak bir şey yok, kendime lanet okumak dışında."

"Böylesine olumsuz düşününce tabii kimseye güven olmaz."

"Bu düşünerek olmadı ama. Yaparak oldu. Yaptıklarıma şaştım kaldım sonra. Ardından da korkuma teslim oldum."

Ben bu muhabbeti biraz daha ileriye götürmek istiyordum. O sırada fusumanın ardından "Bey! Bey!" diye iki kez seslenen hanımefendinin sesi duyuldu. İkinci defadan sonra

Hocam "Ne var?" dedi. "Bir dakika bakar mısın?" diyen eşi, Hocam'ı yan odaya çağırıyordu. İkisinin arasında neler geçti, hiç bilmiyorum. Bunun hakkında tahminde bulunmama bile fırsat kalmadan Hocam misafir odasına geri geliverdi.

"Her hâlükârda bana fazla güvenmemelisin. Çok geçmeden pişman olursun. Aldatılmanın hıncını almak için acımasız bir misillemeye girersin."

"Bu da ne demek?"

"Vaktiyle bir insanın önünde diz çöktüğün gerçeğinin hatırası, zamanla o insana tepeden bakmaya yöneltir kişiyi. Ben ileride senden böyle bir hakaret görmemek adına şu an gösterdiğin bu hürmeti reddediyorum. Hâlihazırdaki yalnızlığıma dayanmayı, sonradan çok daha ağır olacak yalnızlığıma dayanmaya tercih ediyorum. Özgürlük, bağımsızlık ve bencillikle dolu bu devirde doğmanın bedelini yalnızlıkla ödüyoruz."

Böylesine bir teslimiyet içindeki Hocam'a ne diyeceğimi bilemedim.

15

Sonraları hanımefendinin yüzünü her gördüğümde merak ederdim: Acaba Hocam ona karşı hep böyle bir tavır mı takınıyordu? Eğer öyleyse hanımefendi bunu dert etmiyor muydu?

Hanımefendinin hâllerinden dert ediyor mu etmiyor mu, anlamam pek mümkün olmuyordu. Nasıl olabilirdi ki? O kadar da yakınında bulunma fırsatım yoktu. Hem ne zaman görüşsek gayet normal görünüyordu. Ayrıca Hocam orada yoksa hanımefendinin yüzünü gördüğüm yoktu.

Bunun dışında merak ettiğim konular da vardı. Hocam'ın insanlardan bu vazgeçmişliği nereden geliyordu acaba? Sadece taraf sız bir bakışla kendi içini ve modern dünyayı gözlemlemekle vardığı sonuç olabilir miydi bu? Hocam oturup düşünen yapıda biriydi. Bu güvensiz tavır, onun kafa yapısına sahipseniz, oturup toplum hakkında düşüncelere dalmakla doğal olarak ortaya çıkar mıydı acaba? Ben konunun bundan ibaret olduğunu sanmıyordum. Hocam'ın vazgeçmişliği, yaşadıklarından ötürü gibiydi. Ateşlerde yanıp tamamen soğumuş bir taş evin silüeti gibi değildi gördü-

ğüm. Benim bakış açımdan, Hocam tam bir düşünürdü. Bu düşünürün prensiplerinin temelinde çok güçlü bir gerçek yatıyor gibiydi. Kendinden tamamen ayrı gördüğü diğer insanların gerçeklerine değil, kendisinin tüm benliğiyle deneyimlediği bir gerçeğe, kanını kaynatan ve kalp atışlarını durduran bir gerçeğe dayanıyor gibiydi.

Bunlar benim uydurduğum şeyler değildi. Hocam böyle olduğunu itiraf etmişti bile. Ancak bu itiraf, yazın görülen üst tarafları beyaz, alt tarafları koyu renkli fırtına bulutları gibiydi, bilincimle algılayamadığım korkunç bir şeyleri örtüyordu. Neden korktuğumu bile bilmezken hem de... İtirafı gayet muğlaktı. Buna rağmen benim ruhumu açıkça alt üst etmişti.

Hocam'ın bu hayat görüşünün kökeninde tutkulu bir aşk hikâyesi varsa diye düşündüm. (Elbette Hocam ve hanımefendi arasında geçen bir aşk.) Hocam'ın vaktiyle "Aşk bir suçtur," dediğini göz önüne alınca bu, iyi bir dayanak noktası olabilirdi. Fakat Hocam, hanımefendiyi sevdiğini söylemişti zaten. Öyleyse bu ikisinin aşkından karamsarlığa yakın böylesine bir vazgeçmişlik doğması imkânsız olurdu. "Vaktiyle bir insanın önünde diz çöktüğünün hatıraları, sonradan o insanın tepesine çıkmaya yöneltir kişiyi," diyen Hocam'ın bu sözleri, günümüzde herkes için kullanılabilse de Hocam'la eşi için hiç uygun değil gibi görünüyordu.

Zoşigaya'daki kim olduğunu bilmediğim kişinin mezarı... Bu da zaman zaman aklıma düşerdi. Hocam'ın bu mezara derin bir bağı olduğunu biliyordum. Ona bu denli yakınlaşıp yine de bir türlü yakınlaşamayan ben, o mezarı Hocam'ın kafasındaki yaşamının bir parçası olarak kabullenmiştim. Ancak bana göre o mezar, tamamen cansız

bir şeydi. İkisi arasındaki yaşanmışlıkların kapısını açacak anahtar olamazdı. Aksine ikisi arasında duran ve özgürce geçişi engelleyen bir kötü ruh gibiydi.

Bu sırada hanımefendiyle tekrar yüz yüze konuşmamızı gerektiren bir fırsat çıktı. Günlerin gitgide kısaldığı, herkesin huzursuzca bir yerlere koşturduğu, soğuğun kendini hissettirdiği bir sonbahar geçiriyorduk. Onların mahallesinde üç dört gündür hırsızlıklar oluyordu. Hepsi de akşam vakti olmuştu. Çok önemli bir şey çalınmamıştı ama girilen her evden bir şeyler gitmişti. Hanımefendi huzursuz olmuştu. Hocam'ın da bir akşam dışarı çıkmasını gerektiren bir durum oldu. Hemşerisi olan ve yerel bir hastanede çalışan arkadaşı Tokyo'ya gelmiş, Hocam'ın da başka iki üç kişiyle birlikte onu bir yere yemeğe götürmesi gerekliliği söz konusu olmuş. Hocam bu durumu bana anlatıp o gelene değin onların evinde kalmamı rica etti. Ben derhal kabul ettim.

16

Işıkların artık yakıldı yakılacağı gün batımı sıralarında evlerine vardım. Son derece dakik olan Hocam çoktan çıkmıştı. "Geç kalırsam kötü olur diyerek hemen şimdi çıktı," diyen hanımefendi, beni Hocam'ın çalışma odasına buyur etti.

Çalışma odasında masa ve sandalyeler* dışında muhteşem deri ciltleri olan çok sayıda kitap cam kapaklı dolaplarda sıralanmış, ampulün ışığında pırıl pırıl parlamaktaydı. Hanımefendi mangalın önünde bulunan yer minderine beni oturtup "Oradaki kitaplara bakadurun isterseniz," deyip odadan çıktı. Tam olarak evin sahibinin yanına gelmesini bekleyen bir misafir gibi hissettim, mahcup oldum. Derli toplu oturup sigara içtim. Hanımefendinin oturma odasında hizmetçi kıza bir şeyler söylediği duyuluyordu. Bu çalışma odası, oturma odasının bulunduğu koridorun en ucundaki köşede olduğundan odaların konumu itibarıyla misafir odasından iyice uzakta ve son derece sessizdi. Hanımefendinin konuşan sesi bir süre kesilince evde ölüm

* Masa ve sandalye, klasik Japon eşyaları olmayıp, burada Batı tarzının tercih edildiğine vurgu yapılmıştır. *–çn*

sessizliği oldu. Ben hırsız gelecekmişçesine bir ruh hâliyle iyice kasılarak tetikte beklemeye başladım.

Yarım saat kadar sonra hanımefendi çalışma odasının kapısında belirdi. "Aaa!" diye hafif şaşkın bir şekilde gözlerini bana çevirdi. Misafirliğe gelmiş gibi dimdik oturmuş beklediğimi görünce tuhaf tuhaf baktı.

"Öyle rahatsız olmuyor musunuz?"

"Hayır, rahatsız değilim efendim."

"Ama sıkıcı değil mi?"

"Hayır, değil. Ya hırsız gelirse diye düşünüp heyecanlandığımdan sıkılmadım hiç."

Elinde siyah çay* dolu bir fincan bulunan hanımefendi gülerek orada durdu.

"Evin arka köşesindeki bu oda, nöbet beklemek için pek uygun değil sanki efendim," dedim.

"Evet, zahmet olacak ama evin orta bölümüne gelin lütfen. Sıkılmışsınızdır diye düşünüp çay getirmiştim ama eğer uygun görürseniz oturma odasında ikram edeyim."

Hanımefendinin peşinden çalışma odasından çıktım. Oturma odasında çok güzel uzunca bir mangalın üzerinde demir bir çaydanlık fokurduyordu. Orada bana ikram edilen çay ve şekerlemeleri yedim. Hanımefendi, içerse uyuyamayacağını söyleyip çaya el sürmedi.

"Hocam zaman zaman böyle buluşmalara gidiyor galiba?"

"Yok, aslında çok nadiren çıkar. Bu sıralar gitgide insanların yüzünü görmek istemez olmuş gibi bir hâli var," diyen hanımefendinin duruşunda öyle sıkıntıya düşmüş bir hava görünmüyordu; ben de bundan cesaret buldum.

"Tek istisnası sizsiniz herhalde efendim?"

---

* Siyah çayın özellikle belirtilmesi, Batılı tarzı vurgulamak içindir. –*çn*

"Hayır, ben de hoşlanmadıklarından biriyim."

"Bu doğru değil!" dedim ben. "Bunun doğru olmadığını bile bile söylüyorsunuz."

"Nedenmiş?"

"Söylemek haddime düşerse, bence sizi sevdiğinden ötürü toplumdan nefret ediyor gibi."

"Sizin gibi bir öğrenciden bekleneceği üzere bu işte pek iyisiniz... İçi boş varsayımlarda bulunmakta yani... Toplumdan nefret ettiğinden beri benden de nefret eder oldu denmesi de mümkün, değil mi? Aynı mantıkla yani..."

"Her ikisi de söylenebilir tabii, haklısınız, ancak bu kez benim dediğim doğru."

"Tartışmayı sevmem. Siz erkekler ise sadece tartışırsınız, değil mi? Bu sizi eğlendiriyor gibi. Boş sake fincanlarını bıkmadan usanmadan al ver yapabildiğinizi düşünüyorum."

Hanımefendinin sözleri biraz sertçeydi. Yine de o sözlerin üzerimde bıraktığı etki açısından öyle şedit değildi. Zeki olduğunu muhatabına kabul ettirip bunu gurur vesilesi yapacak kadar modern değildi hanımefendi. İnsan gönlünün daha derinlerinde yatan bir şeyleri önemsiyor gibi görünüyordu.

17

Bunun üzerine daha söyleyeceğim şeyler vardı. Ancak hanımefendinin beni lüzumsuz tartışmalara giren bir adammış gibi algılamasının sıkıntılı olacağını düşünüp kendimi tuttum. Bitmiş çay fincanımın dibine bakıp sustuğumu gören hanımefendi kırgınlık olmasını engellemek istercesine "Bir çay daha alır mısınız?" diye sordu. Ben de hemen fincanımı onun eline uzattım.

"Kaç tane? Bir? İki?"

Tuhaf bir gereçle küp şekeri kıstırıp kaldıran hanımefendi, yüzüme bakıp fincanın içine koyacağı şeker sayısını soruyordu. Hanımefendinin tavrı beni eğliyor dedirtecek düzeyde olmasa da az önceki sert sözlerini mümkün olduğunca unutturmak istercesine cana yakınlıkla doluydu.

Ben sessizce çayımı içtim. Çayım bittikten sonra da susmaya devam ettim.

"Pek bir suskunlaştınız," dedi hanımefendi.

"Bir şey dediğimde yine tartışma başlattığım için azarlanırım endişesinden..." diye cevapladım.

"Olur mu öyle şey canım!" dedi hanımefendi de.

Tekrar konuşmaya başladık. Tabii konu yine ortak noktamız olan Hocam'a geldi.

"Hanımefendi, demin bahsettiğim mevzuda birkaç kelam daha edebilir miyim izninizle? Size boş bir varsayım gibi gelebilir ama öyle düşüncesizce edilmiş bir laf değildi bu."

"Buyurun, konuşun."

"Şimdi siz birdenbire ortadan kaybolsanız Hocam şimdiki gibi yaşamaya devam edebilir mi acaba?"

"Ben nereden bileyim ayol. Bunu öğrenmenin tek yolu Hoca'ya sormak değil mi? Bu bana yönelteceğiniz bir soru değil ki."

"Ben çok ciddiyim efendim. Bu yüzden kaçmayınız lütfen. Dürüstçe cevap vermelisiniz."

"Dürüstçe cevap veriyorum zaten. Dürüstçe söylemek gerekirse, bilmiyorum."

"Peki şunu sorayım, siz Hocam'a ne kadar âşıksınız acaba? Bunu Hocam'a değil de size sormam yerinde olacağından size soruyorum."

"Böyle bir şeyi sormasanız daha iyi değil mi?"

"Sormaya değer bir şey değil mi yani? Cevabı zaten belli olan bir şey olduğundan mı?"

"Eh, öyle tabii."

"Hocam'a bu denli bağlı olan size aniden bir şey olsa, ona ne olur sizce? Dünyada hiçbir şeye yönelik ilgisi yokmuş gibi görünen bir adam, sizi de kaybederse hâli nice olur? Onun bakış açısından değil, sizin bakış açınızdan soruyorum. Size göre Hocam mutlu mu olur, mutsuz mu?"

"Kendi açımdan cevabı biliyorum tabii. (O, böyle düşünmüyor olabilir ama) benden ayrılırsa muhakkak ki mutsuz olur. Hatta belki yaşayamayabilir bile. Böyle deyince böbür-

leniyor gibi görünebilirim ama ben şu anda onu elimden geldiğince mutlu ettiğime inanıyorum. Onu benim kadar mutlu edebilecek başka kimse olmadığını bile söyleyecek kadar ileri gidebilirim hatta. İşte bu sayede avunuyorum."

"Bu inancınızın Hocam'ın gönlünde de yansıması olduğuna eminim."

"O başka mevzu işte."

"Gerçekten de Hocam'ın sizden nefret ettiğini mi söylüyorsunuz?"

"Benden nefret ettiğini düşünmüyorum. Nefret etmesi için bir sebep yok. Fakat o, dünyadan nefret ediyor işte. Aslında dünyadan da değil, bu aralar insanlardan nefret eder oldu. Ben de o insanlardan biriyken, beni sevmesini beklemek anlamsız değil mi?"

Hanımefendinin "benden nefret ediyor" derken neyi kastettiğini sonunda kavramıştım.

18

Hanımefendinin kavrayış gücüne hayran kalmıştım. Tavrının klasik Japon kadınlarınınkine benzemeyişi de dikkatimi çekmişti. Bir de o dönem moda olmaya başlayan "yeni dil"i de neredeyse hiç kullanmıyordu.

Ben kadınlarla derin bir dostluk deneyimi bulunmayan, pervasız bir genç adamdım. Bir erkek olarak kadınları, karşı cinse yönelik içgüdülerimden dolayı, arzu nesneleri olarak düşünürdüm. Ancak bu, özlenen ilkbahardaki bulutlara bakmak misali, son derece muğlak hayallerin ötesine geçmezdi. O yüzden gerçek bir kadınla muhatap olunca zaman zaman duygularımın aniden değiştiği de olurdu. Gözümün önündeki o kadınlardan etkilenmek yerine tam tersine birden bakıp tuhaf bir iğrenme duygusuna kapılıyordum. Hanımefendiye karşı hiç böyle bir şey hissetmedim. Normalde erkek ve kadınların düşünceleri arasında bulunan farklar da neredeyse hiç ortaya çıkmadı. Ben, hanımefendinin bir kadın olduğunu unutmuştum. Karşımda yalnızca Hocam'ı içtenlikle eleştiren ve ona merhamet besleyen biri vardı.

"Hanımefendi, size geçenlerde, Hocam neden toplumda

daha aktif olmuyor acaba, diye sorduğumda, bir şey söylemiştiniz, değil mi? 'Eskiden böyle değildi' gibilerden..."

"Evet, öyle demiştim. Gerçekten de öyle değildi."

"Nasıldı peki?"

"Sizin arzuladığınız gibi, hatta benim arzuladığım gibi gelecek vadeden biriydi."

"Peki, neden birdenbire böyle değişti, efendim?"

"Birdenbire değil, adım adım bu hâle geldi."

"Siz başından sonuna hep onun yanında mıydınız acaba?"

"Elbette! Biz karı kocayız sonuçta."

"Yani Hocam'ın bu değişiminin sebebini gayet iyi biliyor olmalısınız bu durumda, değil mi?"

"Beni kahreden de o işte. Sizin böyle söylemeniz bile nasıl ağır geliyor... Ne kadar düşündüysem de içinden çıkamadım. Şimdiye kadar kaç kez ona içini dökmesi için yalvardım, sayısını unuttum."

"Peki, size ne diyor?"

"'Diyecek bir şey yok', 'Endişe edilecek bir şey yok', 'Benim karakterim böyleymiş' gibi laflar edip umursamıyor."

Susup kalmıştım. Hanımefendi de sessizliğe gömüldü. Hizmetçi odasındaki kızdan bile çıt çıkmıyordu. Ben de hırsız mevzusunu tamamen unutmuştum.

"Benim dahlim olduğunu düşünüyor musunuz?" diye sordu hanımefendi ansızın.

"Hayır," diye yanıtladım.

"Lütfen gizlemeyin, açıkça söyleyin. Siz böyle düşünürseniz içim parçalanırcasına azap çekerim," diye devam etti. "Belli olmuyorsa bile, onun için elimden gelen her şeyi yaptığıma inanıyorum."

"Hocam da bunu takdir ediyor, o yüzden endişe buyurmayın. İçiniz rahat olsun lütfen, sizi temin ederim..."

Hanımefendi mangaldaki külü karıştırdı. Sonra da yedek sürahideki suyu çaydanlığa ekledi. Çaydanlığın fokurtusu bir anda kesiliverdi.

"Sonunda dayanamayıp ona sordum: 'Benim hatam varsa, çekinmeden söyle lütfen, düzeltebileceğim bir kusur ise düzeltirim' dedim. O da 'Senin kusurun falan yok. Kusur sadece bende' dedi. Bunu duyunca kahroldum, elimde olmaksızın gözyaşlarına boğuldum. Kendi kusurlarımı duymak için her şeyi verirdim."

Hanımefendinin gözleri yaşla dolmuştu.

19

Başlarda hanımefendinin güçlü kavrayış sahibi bir kadın olduğunu düşünüyordum. Bu hissiyatla onunla konuşurken hanımefendinin gözümdeki hâli yavaş yavaş değişti. Zihnime değil de gönlüme hitap etmeye başladı. Kendisi ve kocası arasında bir sıkıntı yoktu, olmasını gerektirir bir durum da yoktu ama belli ki bir şeyler vardı. Buna rağmen sorunun esas nedenini bulmak için uğraştığında hiçbir şey çıkmamıştı. Hanımefendinin acısının özünde bu vardı.

Hanımefendi en başta kocasının dünyaya bakışının karamsarca olması nedeniyle kendisinden de nefret ettiği sonucuna varmıştı. Fakat bu sonuç onu hiç mi hiç tatmin etmemişti. Biraz daha derinine inince tam tersini düşünür olmuştu. Kocasının kendisinden nefret etmesi sonucunda yavaş yavaş dünyadan nefret eder hâle geldiği kanısına varmıştı. Ancak ne kadar uğraşırsa uğraşsın bu varsayımını da kanıtlayıp kesinleştirememişti. Hocam'ın tavrı, ideal bir eş gibiydi; merhametli ve nazikti. Şüphelerini günden güne sevgisiyle bohçalayıp gönlünün derinliklerine saklayan hanımefendi, o akşam işte o bohçasını benim önümde açtı.

"Ne düşünüyorsunuz acaba?" diye sordu. "Benim yüzümden mi böyle olmuş? Yoksa sizin değindiğiniz onun hayata bakış açısı falan gibi bir şeyden mi? Hiçbir şeyi saklamadan söyleyin lütfen."

Bir şeyleri saklama niyetim yoktu. Fakat benim bilmediğim bir şeyler söz konusuysa cevabım ne olursa olsun hanımefendiyi tatmin etmeyeceği açıktı. Üstelik burada benim bilmediğim bir şeyler olduğuna da kesinlikle inanıyordum.

"Ben bilemiyorum."

O anda yüzünde beklentileri gerçekleşmediğinde gördüğüm mutsuz ifade belirdi. Hemen lafıma devam ettim:

"Fakat Hocam'ın sizden nefret etmediğine sizi temin ederim. Ben onun ağzından duyduğumu söylüyorum size. Hocam yalan söyleyecek biri değil herhalde?"

Hanımefendi buna bir cevap vermedi. Biraz sonra şöyle dedi:

"Aslında aklıma gelen bir şey var ama..."

"Hocam'ın böyle birine dönüşmesinin sebebiyle mi ilgili acaba?"

"Evet. Eğer sebebi o ise, benim bir sorumluluğum yok demektir. Sadece bu bile içimi nasıl rahatlatırdı..."

"Nasıl bir şeyden bahsediyoruz acaba?"

Hanımefendi söylemekte tereddüt etti, dizlerinin üstüne koyduğu ellerine bakıyordu.

"Bir sonuca bağlayabilirsiniz belki diye anlatacağım."

"Varabileceğim bir sonuç olursa, tabii ki..."

"Hepsini anlatamam. Anlatırsam beni azarlar. Azarlamayacağı kısmını sadece..."

Heyecan içinde nefesimi tutmuş bekliyordum.

"Kocam henüz üniversitedeyken aralarının çok iyi oldu-

ğu bir arkadaşı vardı. O kişi, tam mezuniyet öncesinde öldü. Aniden öldü."

Hanımefendi kulağıma fısıldarcasına alçak bir sesle "Aslında doğal bir ölüm de değildi," dedi. "Nasıl yani?" diye sormadan edemeyeceğim kadar etkilemişti beni bu söyleyiş tarzı.

"Daha ötesini anlatamam. Ama bu olaydan sonra oldu her şey. Kocamın karakterinin yavaş yavaş değişmesi... O kişi neden öldü, bilmiyorum. Kocam da büyük ihtimalle bilmiyordur. Ancak o zamandan sonra değiştiği düşünülecek olursa bilmiyor olma ihtimali de yok sanki."

"O kişinin mezarı mı, hani şu Zoşigaya'daki?"

"Bunu da size söyleyemem. Fakat bir insan bir dostunu kaybetti diye böylesine değişebilir mi? Bunu bilmek istiyorum dayanılmaz bir şekilde. O yüzden bu mevzuyu sizin takdirinize sunmak istedim."

Benim görüşüm bunu yadsıma yönündeydi.

20

Kavrayabildiğim gerçekler çerçevesinde hanımefendiyi teselli etmeye çalıştım. O da mümkün olduğunca benim teselli etmemi ister gibi görünüyordu. Bu bağlamda aynı konu üzerine konuşup durduk. Yalnız ben bir türlü bu konunun kökenini anlayamıyordum. Hanımefendinin kaygıları, havada süzülen hafif bir sis perdesine benzeyen şüphelerden ileri geliyordu. Mevzunun özüne bakınca hanımefendinin bildikleri de çok azdı. Bildiği şeylerin bile hepsini bana anlatamıyordu. Neticede teselli eden ben de teselli edilen hanımefendi de beraber dalgalara kapılmış, çırpınmaktaydık. Çırpınırken hanımefendi ısrarla elini uzatıyor, benim varacağım sonuçlardan medet umuyordu.

Saat on civarında, Hocam'ın ayak sesleri evin girişinde duyulduğunda, hanımefendi o ana kadarki her şeyi bir anda unutmuşçasına, hemen önünde oturmama rağmen yokmuşum gibi davranarak ayağa fırladı. Hocam kafesli kapıyı açtığında onu karşılamak için oradaydı. Arkada tek kalınca ben de hanımefendinin peşinden gittim. Hizmetçi kız herhalde uyuyakalmıştı ki o çıkmadı karşılamaya.

Hocam'ın keyfi yerindeydi. Hanımefendi daha da keyifliydi. Daha az önce güzel gözlerinde birikmiş olan gözyaşlarının pırıltısı, çatılan kara kaşları gözümün önüne geliyor, bu değişimi olağandışı bir olay olarak dikkatle izliyordum. Eğer bu bir numara değilse (ki ben gerçekten de numara olduğunu düşünemiyorum), hanımefendinin şimdiye kadarki dert yanmalarının benim duygularımla oynamak için yaptığı, şımaran kadınlara özgü bir numara olması söz konusuydu. O sırada hanımefendiyi böylesine eleştirecek bir ruh hâlinde olmadığım kesindi. Onun tavrındaki bu ani canlanmayı görünce içim rahatlamıştı. "Eğer durum böyleyse endişeye de gerek yok demektir," diye önceki düşüncelerimi değiştirmiştim.

Hocam gülümseyerek "Çok teşekkürler. Hırsız gelmedi değil mi?" diye sordu bana. Sonra da "Geldiğime değmedi diye düşünmüyorsun umarım?" dedi.

Eve döneceğim sırada hanımefendi, "Çok zahmet verdik," diye başıyla hafifçe selam verdi. Aslında ses tonu, meşgul zamanımda onlar için vakit harcamamdan çok, eve herhangi bir hırsızın gelmemesini kastederek şaka amaçlı bir özür dilediğini belli ediyordu. Hanımefendi bunu söylerken erken vakitte ikram ettiği Batı usulü şekerlemelerin kalanını bir kâğıda sararak elime verdi. Onu cebime koyup acele adımlarla gece ayazında yayaların az olduğu ara sokaktan kalabalık ana caddeye doğru yöneldim.

O akşam olanları hafızamın içinden süzüp buraya detaylıca yazdım. Yazmam elzem olduğu için yazdıysam da, doğrusunu söylemek gerekirse, hanımefendinin şekerlemelerini almış eve dönerkenki ruh hâlimde, o akşamki konuşmalarımızın önemini görmemiştim. Ertesi gün öğle yemeği

için okuldan dönüp de önceki akşam çalışma masamın üzerine koyduğum şekerleme paketini görünce hemen çikolata kaplı kızıl kahve sünger keki çıkarıp ağzıma attım. Sonra onu tadını çıkararak yerken de bana bu şekerlemeyi vermiş olan karı-kocanın, dünyadaki mutlu çiftlerden biri olduğuna dair bir his uyandı içimde.

Son bahar bitip de kış gelene kadar önemli bir olay olmadı. Hocam'ın evine gidiş gelişlerimde, fırsat bu fırsat, giysilerimin yıkayıp kurutulması, tadilatı gibi konularda hanımefendiye ricada bulunurdum. O zamana kadar hiç *cuban** giymemişken, gömleğimin üzerine siyah yaka takmaya başlamam da bu döneme rastlar. Çocuğu olmayan hanımefendi, benim giysilerimle böylesine ilgilenerek boş vaktini değerlendirdiğini, neticede bunun ona da iyi geldiğini söylemişti.

"Bu, el dokuması, biliyorsun değil mi? Böyle kaliteli bir kumaşla çalışmamıştım hiç. Dikmesi biraz zor doğrusu. İğne geçmiyor bir türlü. Bunun yüzünden iki tane iğnem kırıldı."

Böyle şikâyetlerini sıralarken bile hanımefendinin yüzünden öyle sıkıntıya düşmüş bir ifade yoktu.

* Kimono altına giyilen bir tür içlik. –*çn*

21

Kış geldiğinde benim memlekete dönmem icap etti. Annemden gelen mektupta babamın hastalığının gidişatının iyi olmadığı yazıyordu. "Mevcut durumu endişeye mahal vermiyor ama malum, yaşı da var, ayarlayabilirsen gel," diye bir not da iliştirilmişti.

Babam bir süredir böbreğinden hastaydı. Orta yaşını geçmiş kişilerde sık sık görüldüğü üzere babamın hastalığı kronikti. Özen gösterdiği sürece kötüye dönüş olmayacağından kendisinin de aile halkının da şüphesi yoktu. Gelen misafirlere de sağlığına gösterdiği özen sayesinde bugüne kadar bir şekilde sıkıntısız gelmeyi başardığını anlatırdı. Annemin mektubuna göre, bahçede bir şeyler yaparken birden başı dönüp oraya yığılıvermiş. Evdekiler hafif bir beyin kanaması zannetmiş ve hemen ona yönelik müdahalede bulunmuş. Sonrasında doktordan pek de öyle görünmediği, muhtemelen kronik hastalığının bir sonucu olduğu teşhisini duyunca, ilk defa bayılmanın böbrek hastalığıyla bağlantılı olabileceğini düşünmeye başlamışlar.

Kış tatilinin gelmesine henüz biraz vakit vardı. Okul

dönemi bitene kadar beklememin mahzuru olmaz diye düşünüp bir iki gün bir şey yapmadım. Fakat o bir iki gün süresince babamın yatan hâli, annemin kaygılı yüzü gözümün önünden gitmedi. Her seferinde burnumun direği sızlıyordu ve sonunda eve gitmeyi kafama koydum. Memleketten yol parası istemenin vakit kaybı ve sıkıntısından kurtulmak için vedalaşmaya Hocam'ın evine gittiğimde hemen geri ödemek üzere ihtiyacım olan parayı ondan borç almaya karar verdim.

Hocam'ın hafif soğuk algınlığı var gibiymiş, o yüzden misafir odası zahmetli olur diye çalışma odasına geçtik. Odanın cam kapısından giren, kış geldiğinden beri nadiren görülüp özlenen hafif güneş ışığında çalışma masasının örtüsü parıldıyordu. Hocam iyi güneş alan bu odanın ortasına büyük bir mangal koymuş, nefes alışındaki zorlanmaya karşı da buhar yükselen bir metal tası sacayağının üzerine yerleştirmişti.

"Büyük hastalıklar neyse de böyle eften püften soğuk algınlığı falan çok can sıkıyor, değil mi?" dedi hocam acı bir gülümsemeyle yüzüme bakarak.

Hocam'ın öyle ahım şahım bir hastalık geçirmişliği yoktu. O yüzden bu sözlerini duyunca gülesim geldi.

"Bense soğuk algınlığı ayarındakilerle idare ederim, ama ötesindeki hastalıklar uzak dursun! Hocam siz de öylesinizdir. Başınıza gelirse böyle hissedeceğinizi görürsünüz."

"Öyle mi dersin? İlla hasta olacaksam, ölümcül bir hastalık olmasını yeğlerim sanırım."

Hocam'ın söylediğini pek de mühimsememiştim. Hemen annemin mektubu mevzusunu açtım ve borç istedim.

"Yani durum fena... O miktar, elimizde vardır muhakkak, verelim sana da git ailene."

Hocam hanımefendiyi çağırdı, gerekli parayı bana getirmesini söyledi. Artık çay dolabı* mıdır, nedir, onun çekmecesinden parayı çıkaran hanımefendi, beyaz bir kaligrafi kâğıdı serip üzerine titizlikle paraları dizdi.

"Endişeli olmalısınız," dedi.

"Defalarca mı bayılmış?" diye sordu Hocam.

"Mektupta yazmıyor... Bu, tekrarlayan bir şey midir?"

"Evet."

Hocamın eşinin annesini babamın hastalığından kaybettiklerini o zaman öğrendim.

"Her hâlükârda sıkıntılı desenize," dedim.

"Öyle... Keşke mümkün olsa, onun yerine ben geçerdim... Mide bulantısı var mıymış?"

"Ona dair bir şey yazmıyor, o bir sıkıntı olmasa gerek."

"Bulantılar başlamadığı sürece atlatır," diye lafa girdi hanımefendi.

O geceki buharlı trenle Tokyo'dan ayrıldım.

---

* Geleneksel çay törenine yönelik hem çay yapımı hem de sunumu için gerekli malzemelerin bulunduğu dolap.

22

Babamın hastalığı sandığım kadar kötü değildi. Yanına vardığımda yatakta bağdaş kurmuştu, "Herkes çok dertleniyor diye dişimi sıkıp böyle yatıyorum işte. Kalkamıyor değilim," dedi. Ertesi günden itibaren de annemin durdurma çabalarını dinlemeyip yatağını kaldırttı. Annem gönülsüzce ipek yorganı katlarken, "Baban sen geldiğin için birden toparlandı," dedi. Bense babamın bu davranışının, sadece kendini güçlü gösterme çabası olduğunu söyleyemiyordum.

Ağabeyim, uzaktaki Kyuşu'da görevliydi. Çok özel bir durum olmadığı sürece, ha deyince ana-babasını görecek serbestliği olmayan bir adamdı. Kız kardeşim gurbete gelin gitmişti. Onu da acilen yetişecek şekilde apar topar çağıramazlardı. Üç kardeş içinden en müsait olanı, tabii ki, öğrenci olduğumdan bendim. Annemin çağrısına kulak verip okuldaki derslerimi bırakarak tatilden önce eve dönmüş olmam, babamı çok memnun etmişti.

"Böylesine önemsiz bir hastalıktan ötürü okulu bırakıp gelmen çok yazık olmuş. Annenin de öyle abartılı bir mektup yazması ayıp yani."

Babamın dilindeki laf bu idi. Sadece lafla değil, şimdiye kadar serili duran yatağını kaldırtarak da her zamanki gibi sağlıklı olduğunu gösteriyordu.

"Bu işi hafife alma, yoksa hastalığın nüks eder."

Babam bu uyarılarımı memnuniyetle karşılasa da hafife alıyordu.

"İyiyim ya! Her zamanki özeni göstereceğim, o kadar..."

Babam gerçekten de iyi görünüyordu. Evin içinde keyfince hareket ediyor, nefesi kesilmiyordu, baş dönmesi de yoktu. Yalnızca benzi, normal bir insanınkine göre çok kötüydü, ama bu da yeni ortaya çıkan bir durum olmadığından pek de dert etmiyorduk.

Hocam'a mektup yazıp verdikleri borca olan minnetimi dile getirdim. Yıl başında Tokyo'ya gittiğimde parayı götüreceğimden, o zamana değin beklemelerini rica ettim. Bunun yanı sıra babamın hastalığının sandığım kadar riskli olmadığını, böyle giderse rahatlayabileceğimizi, baş dönmesinin de baş ağrısının da olmadığını falan yazdım. En sonda da Hocam'ın soğuk algınlığı için geçmiş olsun dileklerimi ekledim. Onun soğuk algınlığını cidden hafife almıştım.

Bu mektubu gönderirken kesinlikle Hocam'dan bir cevap bekliyor değildim. Yolladıktan sonra babamla anneme Hocam'dan bahsettim, bu esnada gözümün önünde onun çalışma odası canlandı.

"Gelecek sefer Tokyo'ya giderken şitaki mantarı götür onlara."

"Tamam. Yalnız Hocam kurutulmuş şitaki yiyor mudur acaba?"

"Çok leziz olmasa da sevmeyen de yoktur onu."

Bana göre şitaki ve Hocam'ı aynı cümle içinde düşünmek bile tuhaftı.

Hocam'dan yanıt geldiğinde biraz şaşırdım. Hele de mektubun içeriğinde herhangi özel bir konu olmayınca, iyice garibime gitti. Hocam belli ki nazik olmak adına yazdı cevabı, diye düşündüm. Böyle düşününce bu basit mektup benim için müthiş bir sevinç kaynağına dönüştü. Hem de bu, Hocam'dan aldığım ilk mektuptu.

"İlk mektup" deyince sanki Hocam ile pek çok kez yazışmışız gibi düşünülebilir; oysa kesinlikle böyle olmadığını buraya not düşeyim. Hocam henüz hayattayken yalnızca iki mektup aldım ondan. Biri şimdi bahsettiğim basit cevap mektubu, ikincisi de ölmeden önce özellikle bana yazdığı çok uzun bir mektup.

Babamın hastalığı nedeniyle hareketlerinde ihtiyatlı olması gerektiğinden hasta yatağı kaldırılmış olsa da dışarı pek çıkmıyordu. Bir kez havanın çok güzel olduğu bir öğleden sonra bahçeye inmişti gerçi ama her ihtimale karşı, bana yaslanabilsin diye ona eşlik ediyordum. Ben endişeyle omzuma tutunmasını söyleyecek olduysam da babam gülmüş ve cevap bile vermemişti.

23

Canı sıkılan babamla sık sık *şogi*[*] tahtasında karşı karşıya geliyorduk. İkimiz de tembel huylu olduğumuzdan, *kotatsuya*[**] sokulmuş hâlde oturuyor, oyun tahtasını onun tablasının üzerine koyup ellerimizi sadece oyun sırası bize geldiğinde yorganın altından çıkarıyorduk. Bazen rakipten aldığımız pullar kayboluyordu da sonraki oyun başlayana değin ikimiz de bunu fark etmiyorduk. Bir defasında annemin mangalın içinde bir pul bulup maşayla çıkardığı komik bir olay bile yaşamıştık.

"*Go*[***] sehpası fazla yüksek, hem de ayakları olduğundan kotatsunun üzerine koyulamıyor; bu açıdan *şogi* daha iyi değil mi? Böyle rahat rahat oynuyoruz. Tam bizim gibi tembellere göre! Hadi bir el daha!"

Babam kazandığında mutlaka "Haydi, bir el daha," diyordu. Hoş, kaybettiğinde de "Haydi bir el daha," diyordu

---

* "Japon usulü satranç" denilen bir strateji oyunu. –*çn*

** Altında ısıtma düzeneği bulunan yorganla çevrili bir masa. Odayı ısıtmak yerine bireysel ısıtmanın tercih edildiği Japon kültürünün sembol nesnelerinden biridir. –*çn*

*** 19x19 tahta üzerinde iki kişiyle oynanan bir strateji oyunu. –*çn*

ya... Kısacası, kazansa da kaybetse de *kotatsu*ya sokulup *şogi* oynamayı seven bir adamdı. İlk başlarda, benim için de yeni bir deneyim olduğundan bu emekli eğlencesi ilgimi çekmişti fakat biraz zaman geçince bu düzeyde bir heyecan, gençlik enerjime yetmez oldu. Yumruğumda sıkıca kavradığım bir altın kumandan ya da tütsülü araba varken gerindiğim, zaman zaman şiddetle esnediğim olurdu.

Tokyo'yu düşünüyordum. Coşku dolu kalbim resmen hareket, hareket diye tempo tutuyordu. Bilincimin bana oynadığı tuhaf bir oyunla, bu kalp atışlarının, gücünü Hocam'dan aldığını hissediyordum.

Zihnimde babam ve Hocam'ı karşılaştırıyordum. Dışarıdan bakıldığında her ikisi de sağ mı ölü mü belli olmayacak kadar sessiz sakin adamlardı. Toplumun onayı açısından ise ikisi de sıfırdı. Bu bağlamda *şogi* oynamaya bayılan babam, sadece eğlence arkadaşı olarak bile bana yetmiyordu. Oysa asla eğlence maksatlı gidiş gelişimi hatırlamadığım Hocam, basit bir eğlenceye dayanan samimiyetin çok üstünde bir etki bırakmıştı aklımda. Sadece "aklımda" demek çok duygusuzca olur, "gönlümde" diye düzelteyim. O zamanki hissiyatımla Hocam'ın gücünün bedenime nüfuz ettiğini, onun yaşam gücünün damarlarımda aktığını söylemek en ufak bir abartı olmazdı. Babamın, öz babam, Hocam ise yedi kat yabancı olduğu su götürmez bir gerçek iken onları gözümün önüne getirip karşılaştırdığımda önemli bir keşif yapmış gibi şaşırmıştım.

Ben can sıkıntımı belli etmeye başlayıp düzeni alt üst edince, şimdiye kadar beni nadir görüp el üstünde tutan babam ve annemin nazarında da yavaş yavaş sıradanlaştım. Bu, yaz tatilinde memleketine dönen herkesin tecrübe et-

tiği bir duygudur, eminim. Hani ilk hafta sizi krallar gibi ağırlar, üstünüze düşüp size her türlü ikramı yaparlar, bir noktayı geçtikten sonra size olan ilgileri azalır, sonunda da orada olup olmadığınızı bile umursamazlar ya... Ben de işte o noktayı geçmiştim. Üstüne üstlük Tokyo'dan eve her dönüşümde babamın da annemin de tanımadığı, farklı yönleri olan biri olarak geliyordum. Eskilerin deyişiyle, Konfüçyüsçü bir eve Hıristiyan havası getirmek gibi, babam da annem de benim getirdiklerimi kabullenmiyorlardı. Ben tabii ki bunu gizliyordum. Ancak benliğime işlediği için her ne kadar anlaşılmaz diye düşünsem de annem ve babam bir şekilde fark ediyordu. Benim de keyfim kaçmıştı. Bir an önce Tokyo'ya dönmek istiyordum.

Neyse ki babamın hastalığı aynı seyrinde devam ediyor, herhangi bir kötüye gidiş görünmüyordu. Ne olur ne olmaz diye uzaklardan uzman bir doktor bile çağırmıştık. Doktorun detaylı bir muayenesinden de benim hâlihazırda bildiğimden farklı bir sonuç çıkmamıştı. Kış tatilinin bitmesine az vakit kala memleketten ayrılmaya karar verdim. Gideceğimi söylediğimde, insan doğasının garipliği ki, babam da annem de karşı çıktı.

"Ne demek gideceğim? Daha çok erken değil mi?" dedi annem.

"Bir dört beş gün daha kalsan da yetişirsin," dedi babam.

Dönüş günüme dair verdiğim kararı değiştirmedim.

24

Tokyo'ya döndüğümde süsleme çamları* çoktan kaldırılmıştı. Şehir esen soğuk rüzgâra teslim olmuştu. Nereye bakarsam bakayım, yılbaşı havasından eser kalmamıştı.

Derhal borcumu ödemek üzere Hocam'ın evine gittim. Daha önce bahsi geçen şitaki mantarlarını da bu vesileyle götürdüm. Bir şey söylemeden vermek tuhaf olacaktı, o yüzden "Annem 'Bunları takdim edersin,' dedi efendim," diyerek hanımefendinin önüne doğru koydum. Şitakiler, yeni bir şekerleme kutusunun içerisine konmuştu. Nazikçe teşekkür eden hanımefendi, hole çıkarken kutuyu eline aldı ve hafifliğine şaşırmış olacak, "Bu nasıl bir şekerleme ki?" diye soruverdi. Hanımefendi biriyle samimi olduğunda böyle son derece içten ve çocuksu olan yüzünü gösterirdi.

Her ikisinin de babamın hastalığıyla ilgili endişeli sorularını tekrarladıkları sırada, Hocam şöyle bir şey söyledi:

"Tabii hastanın durumuna ilişkin, şu an için bir sıkıntı

---

* Şinto inancı doğrultusunda genel olarak 13 Aralık-7 Ocak arasında evlerin kapısına yerleştirilen süslemeler. *–çn*

yok gibi olsa da hastalık hastalıktır, o yüzden her türlü dikkati göstermek lazım."

Hocam böbrek hastalığına dair benim bilmediğim çok şey biliyordu.

"Bu hastalığın en bariz özelliği, kişinin hastalıktan muzdarip olsa da hastalığın farkında olmayıp bir şey yokmuş gibi yaşamasıdır. Tanıdığım bir subay, sonunda bu hastalıktan gitti, fakat eceli inanılacak gibi değildi. Yanında yatan karısının başında bekleyeceği zaman bile olmadı. Gece yarısı, ağrım var, diye karısını uyandırmış, sabaha çoktan can vermişti. Hem de kadın, kocasının yanında uyuduğunu sanıyormuş..."

Şimdiye kadar iyimser olma eğilimindeyken birden endişeye kapıldım.

"Babam da öyle mi olur dersiniz? Olmaz diyemeyiz, değil mi?"

"Doktor ne diyor?"

"Doktor, tamamen iyileşmez, diyor. Ama mevcut hâlinde endişeye gerek bulunmadığını da söylüyor."

"İyi öyleyse. Doktor öyle diyorsa... Benim şimdi bahsettiğim, hastalığının farkında olmayan biriydi ve ayrıca son derece pervasız yaşamış bir askerdi."

Biraz rahatlamıştım. Bendeki bu duygusal değişimi sabırla izleyen Hocam şunu ekledi: "Fakat insanoğlu sağlıklı olsun hasta olsun, çok aciz bir varlık. Ne zaman, ne sebeple, nasıl öleceğimizi kim bilebilir..."

"Hocam siz de böyle şeyler düşünür müsünüz?"

"Her ne kadar sağlıklı olsam da bunu düşünmemek olmaz."

Hocamın dudaklarının ucunda belli belirsiz bir tebessüm göründü.

"Pek çok insan pat diye düşüp ölmüyor mu? Doğal sebeplerle. Bir de göz açıp kapatıncaya kadar ölen insanlar var. Doğal olmayan şiddet eylemleriyle."

"Doğal olmayan şiddet eylemi derken?"

"Tam olarak ne olduğunu ben de bilmiyorum ama intihar edenler mesela, hepsi doğal olmayan bir şiddete maruz kalıyor değil mi?"

"Bir de cinayete kurban gidenler var, onlar da zaten doğal olmayan şiddet yüzünden."

"A, ben cinayet kurbanlarını hiç düşünmemiştim. Ama haklısın, onlar da öyle."

O gün bu muhabbetten sonra eve döndüm. Sonrasında babamın hastalığını o denli merak etmiyordum. Hocam'ın dile getirdiği "doğal ölüm"dür, "doğal olmayan şiddet eylemiyle ölüm"dür, bu sözler de sadece o anlık yüzeysel bir etki yapmış, sonrasında aklımda buna dair bir şey kalmamıştı. Şimdiye kadar kimbilir kaç kez el atmaya niyetlenip sonra vazgeçtiğim bitirme tezimi artık cidden yazmaya başlamam gerektiğini düşünüyordum.

25

O yılın haziran ayında mezun olmam öngörüldüğünden tezimi ne olursa olsun nisan ayında tez yazım kurallarına uygun bir şekilde bitirmiş olmam gerekiyordu. İki, üç, dört diye parmakla sayıp kalan süremi hesaplayınca biraz cesaretimi yitirmiştim. Diğerleri, ta ne zamandan beri malzeme toplayıp not alıyor, dışarıdan bakanların bile nasıl meşgul olduklarını göreceği şekilde koşturuyordu. Ben ise henüz başına bile oturmamıştım. Yeni yılda tüm gücümle başlarım niyetiyle erteleyip durmuştum. Şimdi o niyetle başlıyordum. Ama aniden çakılıp kaldım. Şimdiye kadar kapsamlı bir savı boşlukta tasarlamış, ana hatlarını üç aşağı beş yukarı düşünmüştüm sadece. Başımı ellerimin arasına aldım, efkâr basmıştı. Bunun üzerine tezimdeki savın kapsamını daraltım. Sunacağım fikri sistematik olarak destekleme zorluğundan kurtulmak için de yalnızca kitaplardan edineceğim malzemeleri sıralayıp bunlardan bir sonuca varmaya karar verdim.

Tezim için seçtiğim konu, Hocam'ın uzmanlık alanıyla yakından ilintiliydi. Başlarda bu seçim konusunda onun

fikrini sorduğumda, Hocam uygun bulduğunu söylemişti. Tez konusunda paniklediğimde de aceleyle Hocam'a gittim ve okumam gereken kaynak kitapları sordum. O da bildiklerini canı gönülden bana anlattıktan sonra gerekli kitaplardan iki üç tanesini ödünç verebileceğini söyledi. Fakat bu konuda bana rehberlik yapma sorumluluğunu kesinlikle almıyordu.

"Son zamanlarda pek kitap okumadığımdan yeni gelişmeleri bilmiyorum. Okuldaki hocalarına sorsan daha iyi olur."

Hanımefendinin Hocam'ın vaktiyle çok iyi bir okur olduğunu, sonra artık ne olduysa, eskisi gibi buna ilgi duymadığını anlattığını o anda birden anımsadım. Tez mevzusunu bir tarafa bırakıp elimde olmadan ağzımı açtım.

"Hocam neden artık eskisi gibi kitaplara ilginiz yok acaba?"

"Aslında bir sebebi olduğundan değil... Kısaca ne kadar okursam okuyayım o kadar da yücelmediğimi düşündüğümden herhalde... Ayrıca—"

"Ayrıca mı? Daha da mı var?"

"Daha da var denecek kadar bir sebep değilse de eskiden insanların önüne çıktığımda ve onlar bir şeyler sorduğunda 'Bilmiyorum' demek utanç derecesinde mahcup ederdi beni. Son zamanlardaysa 'Bilmiyorum' demek o kadar da utanılacak bir şey değilmiş gibi geliyor. Belki de kendimi kasıp sürekli kitap okumak artık beni heyecanlandırmaz oldu. Eh, yani kısaca söylemek gerekirse, yaşlandım."

Gayet sakince konuşuyordu Hocam. Belki de bu sözlerde topluma sırtını dönmüş birinin karamsarlığı hissedilmediğindendir, bende o denli güçlü bir tepki yaratmamıştı. Hocam'ın yaşlı biri olduğunu düşünüyor değildim fakat eve

dönerken onun bu yüceliğine hayranlık duyduğumu da söyleyemezdim.

Ondan sonra takıntılı bir ruh hastası gibi gözlerim kan çanağına dönmüş ve acı çeker vaziyette tezime yoğunlaştım. Bir yıl önce mezun olan arkadaşların durumlarıyla ilgili epey sordum soruşturdum. İçlerinden biri, teslim gününde rikşa kiralayıp zar zor yetiştirebilmiş üniversite kalemine. Bir başkası teslim saati olan beşten on beş dakika kadar sonra götürdüğü için neredeyse reddediliyormuş, sonunda bölüm başkanının merhameti sayesinde kabul edilmiş. Bir yandan endişem bir yandan da cesaretim artmıştı. Her gün masamın başında gücüm elverdiğince çalışıyordum. Bazen de loş kütüphaneye gidiyor ve yüksek kitaplıkları tarayıp duruyordum. Gözlerim, tıpkı antika eserler arasındaki bir sanat meraklısınınkiler gibi kitap sırtlarındaki altın yaldızlı harflerde durmaksızın geziniyordu.

Erik ağaçlarının çiçek açtığı sıralarda soğuk rüzgârlar da yavaş yavaş yönünü güneye doğru çeviriyordu. Bundan bir süre geçtikten sonra kulağıma kiraz çiçeklerine dair söylentiler gelir oldu. Buna aldırış etmeden at gözlüğü takmışçasına yalnızca önüme bakıyor, yalnızca tezimin kırbacıyla hareket ediyordum. Nihayet nisan ayının son günlerinde planladığım gibi tezimi yazmayı bitirene kadar Hocam'ın evine ayak basmadım.

26

Benim serbeste çıkışım, *yae* kiraz çiçeklerinin* döküldüğü, yeşil yapraklarının fark edilmeden matlaşıp dallarının uzadığı yazın başlarında oldu. Kafesinden çıkarılmış minik bir kuşun heyecanıyla engin gökyüzünü keşfederken özgürce kanat çırpıyordum. Hemen Hocam'ın evine gittim. Yol boyunca kararmış dalları arasına serpiştirilmiş patlamaya hazır tomurcukları bulunan Japon portakalı ağaçlarından, kurumuş gövdelerinden fışkırmış parlak kahverengi yaprakları gün ışığını hafifçe yansıtan nar ağaçlarından gözümü alamadım. Doğduğumdan beri ilk kez böyle bir şey görüyormuş gibi bir olağandışılık hissediyordum.

Hocam gülümseyen yüzümü görünce, "Tezini hâllettin galiba, haydi iyi bakalım," dedi. Ben de "Sayenizde sonunda tamamladım efendim. Artık yapmam gereken bir şey yok," dedim.

Gerçekten de o sırada, yapmam gereken her şeyi bitirmiş, bundan sonra dilediğim gibi eğlenmemde bir sakınca

* "Yae zakura", beşten fazla taç yaprağı bulunan kiraz çiçeklerinin genel adıdır. Normal kiraz çiçeklerinden daha geç açar. –*çn*

olmayacakmış gibi neşeli hissediyordum. Yazdığım teze yönelik yeterince güvenim ve memnuniyetim söz konusuydu. Hocam'ın önünde hevesle tezin içeriğinden epey bahsettim. Hocam, her zamanki ses tonuyla "Hmm, evet", "Demek öyle..." gibi laflar ediyor, bunun ötesinde bir yorumda bulunmuyordu. Memnuniyetsizlik değil ama biraz bozulmuştum. Yine de o günkü istencim, tereddütlü görünen Hocam'ın tavrına karşı bir tepki vermeyi deneyecek kadar coşkuluydu. Onu yeşerip yeniden canlanmakta olan görkemli doğanın içine davet etmeye karar verdim.

"Hocam biraz yürüyüş yapalım. Dışarı çıkınca çok keyifleniyor insan!"

"Nereye?"

Benim için nereye olduğu fark etmiyordu. Tek istediğim, Hocam'la birlikte şehirden uzaklaşmaktı.

Bir saat sonra hedeflediğimiz gibi şehir dışına çıkmış, köy mü desem kasaba mı ayırt edilemeyen sakin bir yerde amaçsızca yürüyorduk. Yol kenarındaki bir alev ağacından kopardığım körpe, yumuşak bir yapraktan düdük yapıp çaldım. Kagoşima'lı bir arkadaşım vardı, onu taklit ederek kendiliğimden öğrendiğim bu yaprak düdüğü çalma mevzusunda epey iyiydim. Ben güzelce düdüğümü çalarken Hocam hiç aldırış etmeden diğer tarafa dönüp yürüdü.

Biraz sonra yolu kapatırcasına sık bitkilerin bulunduğu hafif tepedeki bir ağaçlığın altında dar bir yol açıldı önümüzde. Kapı direğine çakılmış tabelada "Bilmemne Korusu" yazdığından buranın şahsa ait bir mülk olmadığı hemen anlaşılıyordu. Hocam hafifçe yükselen giriş patikasına bakarak "Girelim mi bir?" dedi. Ben de hemen "Fidanlık burası, değil mi?" diye cevapladım.

Fidanlığın içinde bir dönemeci alıp iç kısma ilerleyince sol tarafta bir ev vardı. *Şoci*[*], sonuna kadar açıktı ve içeride en ufak bir hayat belirtisi yoktu. Sadece saçağın ucunda bulunan büyükçe bir saksıda beslendiği anlaşılan süs balıkları hareket ediyordu.

"Çok sessiz, değil mi? Haber vermeden girsek bile sorun olmaz gibi."

"Fark etmez herhalde, evet."

İkimiz içeri doğru ilerledik. Ancak orada da kimseler yoktu. Açelyalar pıtrak gibi açmıştı. Hocam onların arasından rengi turuncuya çalan uzun saplı bir tanesini gösterip "Bu bir *kirişima*[**] herhalde," dedi.

Otuz metrekare gibi bir alana da Çin şakayıkları ekiliydi fakat henüz mevsimi gelmediğinden çiçek açmış olan bir tane bile yoktu. Hocam bu şakayık bölümünün yanında bulunan eskimiş bir banka benzeyen şeyin üstüne kollarını ve bacaklarını iyice açarak uzandı. Ben de boş kalan ucuna iliştip sigaramı yaktım. Hocam pırıl pırıl, masmavi gökyüzüne bakıyordu. Bense bizi saran körpe yaprakların renklerinden büyülenmiştim. Dikkatle baktıkça bu körpe yaprakların her birinin ayrı renkte olduğu görülüyordu. Aynı akçaağacın dallarında bile aynı renkte tek bir yaprak yoktu. Hocam'ın narin bir sedir fidanına asıverdiği şapkası rüzgârla uçup düşmüştü.

---

* Japon mimarisinin temel unsurlarından olan, ışık geçiren kâğıt kaplı kafes tipi sürme kapı. –*çn*

** Bir çeşit açelya. –*çn*

27

Ben hemen o şapkayı alıp kaldırdım. Yer yer bulaşmış olan kırmızı toprağı tırnağımla kazıyarak Hocam'a seslendim:

"Hocam şapkanız yere düşmüş."

"Sağ ol."

Vücudunu hafif doğrultup şapkayı alan Hocam, kalkmış da yatıyor da denemeyecek o pozisyonda bana tuhaf bir şey sordu:

"Apansız olacak ama ailen varlıklı mıdır?"

"Çok fazla değil, efendim."

"Ne kadar varlıklı yani? Ayıp olmazsa..."

"Ne kadar deyince, biraz orman arazisi biraz da pirinç tarlaları var. Para falan pek yok."

Hocam ilk defa ailemin maddi durumuna ilişkin sorgular gibi sorular soruyordu. Benim ona nasıl geçindiğine dair soru sormuşluğum ise hiç yoktu. Tanıştığımızdan beri ilk kez onun neden çalışmadığına dair şüpheler uyandı içimde. Sonrasında da bu şüpheleri içimden hiç atamadım. Böylesine hassas bir sorunu Hocam'ın önünde gündeme getirmeyi terbiyesizlik olarak addedip bundan hep kaçınmıştım. Kör-

pe yaprakların renginde yorgun gözlerimi dinlendirirken beklenmedik olarak ortaya çıkan bu şüphelerle yüreğim alt üst oldu.

"Peki Hocam siz? Ne kadar malvarlığınız var acaba?"

"Ben varlıklı biri gibi mi görünüyorum?"

Hocam genel olarak mütevazı giyinirdi. Hane halkında az sayıda kişi vardı. Bunun yanı sıra evi de kesinlikle geniş değildi. Ancak yaşam kalitesinin yüksek olduğu, benim gibi aileye dahil olmayan biri için bile son derece barizdi. Kısaca söylemek gerekirse Hocam'ın yaşam tarzında lüks denilecek nitelik bulunmasa bile cimrilik düzeyinde bir tutumluluk da söz konusu değildi.

"Öyle görünüyor," dedim.

"Biraz param var ama kesinlikle varlıklı değilim. Varlıklı olsam daha büyük bir ev yaptırırdım."

Hocam bu sırada doğrulup bankın üzerinde bağdaş kurmuştu. Sözü bitince bambu bastonunun ucuyla yerde dairemsi bir şekil çizmeye başladı. Onu tamamladığında bu sefer bastonu yere dimdik saplayıp doğrudan ayağa kalktı.

"Böyle göründüğüme bakma, eskiden varlıklıydım."

Bu sözleri kendi kendine söyler gibiydi. Bunun üzerine yeni bir soru daha sorma fırsatını kaçırınca ben de suskunluğa gömüldüm.

"Bakma sen, eskiden varlıklıydım evlat," diye tekrarladı. Ardından da yüzüme bakıp gülümsedi. Ben hâlâ hiçbir şey söyleyemiyordum. Uygunsuz bir laf edersem diye ağzımı açamıyordum. Sonrasında zaten Hocam da konuyu değiştirdi.

"Babanın hastalığı o zamandan sonra nasıl oldu?"

Yılbaşından beri babamın hastalığına dair hiçbir şey duymamıştım. Her ay memleketten gönderdikleri harçlık-

la birlikte gelen basit mektup her zamanki gibi babamın elinden çıkıyordu ancak hastalığa ilişkin tek kelimeye denk gelmemiştim. Yazısı da gayet düzgündü. Bu tür hastalarda görülen titremeler, fırçayı kullanışını hiç bozmamıştı.

"Bir şey söylemiyorlar ama artık iyi herhalde."

"İyiyse dert değil... Yalnız hastalık, hastalıktır sonuçta."

"Bu kötü bir hastalık, değil mi? Fakat şu an için toparlanmış görünüyor. Hiçbir şey söylemediler yani."

"Öyle mi?"

Hocam'ın ailemin maddi durumunu sormasını, babamın hastalığını irdelemesini sıradan bir muhabbet –aklına geleni olduğu gibi dillendirdiği sıradan bir muhabbet– şekilde algılamıştım. Oysa Hocam'ın laflarının temelinde bu iki konuyu birbirine bağlayan derin bir anlam varmış. Hocamın deneyimlerinden yoksun olduğumdan bunu fark etmemiş olmamsa çok doğaldı.

28

"Bana düşmez ama sizinkiler şayet varlıklıysa, henüz yapabiliyorken, miras mevzularını hâlletmek gerektiği kanısındayım. Babanın sağlığında alacaklarınızı düzgünce almanız iyi olmaz mı? Muhtemel bir kötü durumda en sıkıntılı şey mal paylaşımı problemleridir."

"Haklısınız."

Hocam'ın sözlerini ciddiye alıp önem vermemiştim. Sadece ben değil; ne annem ne de babam, bizim evde böyle mesele çıkaracak kimse olmadığına inanıyordum. Ayrıca Hocam'ın söylediklerinin çıkarcı tarafı da –onun için çok sıradışıydı– beni hayli şaşırtmıştı. Ancak ileri yaştaki kişilere yönelik genel saygılı tavrım yüzünden ağzımı açmadım.

"Babanın vefatını daha şimdiden öngörüp kelimelere dökmem senin gönlüne dokunuyorsa lütfen beni affet. Ancak insanlar fani işte. Kişi ne kadar sağlıklı olursa olsun, ne zaman öleceğini bilemezsin."

Hocam'ın imaları alışılmadık biçimde tatsızdı.

"Bu konuda en ufak bir endişem bile yok," diye kendimi savundum.

"Siz kaç kardeştiniz?" diye sordu Hocam. Sonra da ailemizin kaç kişi olduğunu sordu, akrabaların bulunup bulunmadığını irdeledi, amca ve halalarımın maddi durumlarına değindi falan. En sonunda da şöyle dedi:

"Hepsi iyi insanlar mıdır?"

"Özellikle kötüdür diyeceğim biri yok gibi. Çoğu taşralı zaten."

"Taşralılar neden kötü olamıyor?"

Bu sorgulamadan tadım kaçmıştı. Ama Hocam cevap düşünmeme bile fırsat tanımadı.

"Köylüler, şehirlilerden de daha kötü insanlardır. Bir de sen şimdi akrabalarının arasında 'Özellikle kötüdür diyeceğim biri yok gibi" dedin, değil mi? Sen cidden dünyada 'kötü insan' diye bir tip olduğunu mu sanıyorsun? Dünyada böyle kalıba sokabileceğin 'kötü insan' diye bir şeyin olması mümkün değil. Normal zamanlarda herkes 'iyi insan'dır. En azından hepsi 'normal insan'dır. Gelgelelim bıçak kemiğe dayandığında bir anda 'kötü insan'a dönüşmeleri işin korkunç tarafı. Bu yüzden temkini elden bırakamayız."

Hocam'ın söyledikleri bununla bitmemişti. Ben tam bir şey söylemeye hazırlanırken birden arka tarafta bir köpek havlamaya başladı. Hocam da ben de irkildik ve arkaya doğru başımızı çevirdik.

Bankın yan tarafından arkaya doğru dikilmiş sedir fidanlarının yanında on metrekare civarı bir alanda bodur bambular toprağı gizlercesine gür bir şekilde büyümüştü. Yüzü ve sırtı bodur bambular üzerinden görünen köpek coşkuyla havlamaktaydı. On yaşlarında bir çocuk oraya gelip köpeği azarladı. Çocuk, armalı siyah şapkasını çıkarmadan Hocam'a doğru dönüp selam verdi.

"Amca, geldiğiniz sırada evde kimse yok muydu?" diye sordu.

"Kimse yoktu."

"Ablamla anam mutfaktaydı ama."

"Ya? Demek öyle?"

"Hı hı. Amca, merhaba diye seslenip girseniz olurdu."

Hocam, acı acı güldü. Kimonosunun göğüs cebinden para kesesini çıkarıp 5 senlik bakır sikkeyi çocuğun eline sıkıştırdı.

"Annene burada biraz dinlenmek istediğimizi söyle lütfen."

Çocuk cin gibi bakan gözleriyle gülümseyip başını yukarı aşağı salladı.

"Ben şu anda casus şefiyim!"

Çocuk böyle söyledi ve açelyaların arasından aşağıya doğru doludizgin koştu. Köpek de kuyruğunu kıvırıp onun peşinden gitti. Birazdan aynı yaşlardan iki üç çocuk da bizim casus şefinin gittiği tarafa doğru koşturdu.

29

Hocam'ın sözleri, bu köpek ve çocuk yüzünden, bir sonuca varamadığından ben o konuşmanın özünü kavrayamamıştım. Hocam'ın gereksiz yere ciddiye aldığı bu malvarlığına dair endişeleri o sırada ben hiç taşımıyordum. Huyum ve içinde bulunduğum koşullar gereği, o zamanlar çıkarlarımı kollamak için kafa yorma gibi bir durumum yoktu. Şimdi düşününce bu, hem benim henüz hayata atılmamış olmam hem de şahsen bu tür meselelerle hiç uğraşmamış olmamdan dolayıydı herhalde. Artık her neyse, genç hâlimle para mevzuları bana uzak görünüyordu.

Hocam'ın konuşmasında sonuna kadar dinlemek istediğim tek konu, bıçak kemiğe dayandığında herkesin kötü insan olabileceğine dair lafının anlamıydı. Düz bir laf olarak burada anlamadığım bir şey yoktu. Ancak bu hususu daha iyi kavramak istiyordum.

Köpek ve çocuk oradan ayrıldıktan sonra körpe bitkilerin bulunduğu bahçe tekrar ölüm sessizliğine döndü. Biz de bu sükûnete esir olmuş gibi bir müddet kıpırdamadan durduk. Rengiyle içimizi ısıtan gökyüzü, o esnada giderek

ışığını yitirmekteydi. Hemen önümüzdeki ağaçların çoğu akçaağaçtı. Dallarından damlayacakmışçasına salınan hafif yeşil körpe yapraklar, yavaş yavaş kararıyor gibiydi. Uzaktaki yolda giden bir yük arabasının çangır çungur çekilme sesleri duyuluyordu. Köyden bir adamın arabaya fidan falan yükleyip tapınak panayırına gitmek için yola düştüğünü gözümde canlandırdım. Hocam ise o sesi duyunca birden düşüncelerinden sıyrılıp âdeta hayata döndü ve ayağa fırladı.

"Haydi artık, dönüşe geçelim. Günler epey uzadı gibi ama burada tembellik ederken biz farkına bile varmadan akşam olacak."

Hocam'ın sırtında az evvel bankın üzerinde sırt üstü yatmasından ötürü çalı çırpı kırıntıları vardı. İki elimle onları silkeledim.

"Sağ olasın. Reçine yapışmamış değil mi?"

"Döküldü hepsi mis gibi."

"Bu haori* daha yeni dikildi. O yüzden özen göstermeyip, lekeleyip eve dönersem hanımdan azarı yerim. Çok sağ ol."

Tekrar yokuşun ortalarındaki evin önüne geldik. İlk geçtiğimizde kimseyi görmediğimiz verandada evin hanımı on beş on altı yaşlarındaki kızıyla birlikte ip eğiriyordu. Biz Hocam'la büyük süs balığı çanağının yanından "Kolay gelsin! Rahatsız ediyoruz ama..." diye onları selamladık. Kadın, "Yok efendim, ne rahatsızlığı..." diye nazik bir cevap verdikten sonra demin çocuğa para verdiğimiz için teşekkür etti.

Fidanlığın kapsının çıkıp iki yüz üç yüz metre gitmiştik ki Hocam'a dönüp sessizliği bozdum.

---

* Kimono üzerine giyilen ceket. Boyu uzun olan haoriler, resmî törenlerde giyilir. *–çn*

"Biraz önce söylediğiniz, 'Bıçak kemiğe dayandığında kim olursa olsun kötü insana dönüşür' minvalindeki laf... Neyi kast ettiniz Hocam?"

"Öyle çok derin bir manası yok. Yani gerçeğin ta kendisi. Varsayım falan değil."

"Gerçek olduğuna karşı çıkıyor değilim. Benim sizden duymak istediğim 'bıçak kemiğe dayandığında' sözünün anlamı. Tam olarak nasıl bir durumdan bahsediyorsunuz acaba?"

Hocam bir kahkaha koyuverdi. Sanki deminki ciddi konuşma fırsatı kaçmış, artık o anki coşkuyla açıklamaya değmezmiş gibi...

"Para işte, evlat. Parayı görünce erdemli insanlar bile kötü insana dönüşür."

Bence Hocam'ın bu cevabı son derece sıradan ve sıkıcıydı. Hocamın coşkusunun azalması gibi, benim de hevesim kırılmıştı. Kayıtsızca yürümeye başladım hemen. Doğal olarak Hocam biraz geride kalıyordu. Arkadan "Dur bir dakika!" diye seslendi. Sonra da, "Bak işte!" dedi.

"Efendim?"

Bana yetişebilsin diye yürümeyi bırakıp başımı ona çevirdiğimde, "Benim tek bir cevabımla moralin nasıl da bozuldu, değil mi?" dedi gözlerime bakarak.

30

O sırada tüm benliğimle Hocam'ın çok itici olduğunu düşünmüştüm. Yan yana yürümeye başladıktan sonra da sormak istediğim şeyleri kasten sormadım. Acaba Hocam bunu fark etti mi yoksa etmedi mi, kesinlikle benim tavrıma takılmış gibi görünmüyordu. Her zamanki gibi sessizliğini bozmadan, soğukkanlılıkla temposunu koruyarak ilerlediğinden, biraz alınmıştım doğrusu. Bir şeyler söyleyip onun damarına basmak istedim.

"Hocam..."

"Efendim?"

"Demin biraz heyecanlanmıştınız, değil mi? Fidanlıkta dinlenirken hani. Sizin heyecanlandığınızı çok nadiren gördüğüm için bugün çok olağandışı bir şeye tanık olduğumu hissettim."

Hocam hemen yanıt vermedi. Söylediklerime bu şekilde tepki veriyor gibi, diye düşündüm. Bir yandan da hedefi tutturamadığımı, hiçbir yanıt alamadığımı hissediyordum. Yapacak bir şey yoktu, üstüne gitmemeye karar verdim. Sonra Hocam birden yolun kenarına doğru seğirtti. Düz-

günce budanmış çalı çitlerin altında kimonosunun eteğini kıvırıp oraya işedi. O ihtiyacını giderirken ben de boş boş duruyordum.

"Oh... Kusura bakma."

Böyle diyen Hocam tekrar yürümeye başladı. Ben de onu köşeye sıkıştıracak bir konu bulma umudumu sonunda kaybettim. Gittiğimiz yol yavaş yavaş kalabalıklaşmıştı. Şimdiye kadar orada burada görünen bayırlardaki geniş tarlalar ve düzlükteki arazileri, yol boyunca sağlı sollu sıralanan evler yüzünden artık gözümüz görmüyordu. Yine de ara ara o sakinliğin içinde evlerin bir köşesinde kâh bambu sırıklarına sardırılmış bezelye bitkileri kâh beslemek için tel örgüyle çevrilmiş tavuklar görülebiliyordu. Şehirden birbiri ardına dönmekte olan beygirler, sürtünerek geçiyordu. Böyle şeylere kapılmaya hep meyilli biri olarak daha az öncesine kadar içimi kemiren mevzuyu bir kenara bırakmıştım. Hocam ansızın ona döndüğünde ben aslında çoktan onu unutmuştum bile.

"Ben demin o kadar çok heyecanlı göründüm demek?"

"'O kadar çok' denecek düzeyde olmasa da, biraz..."

"Yok, öyle göründüysem de dert değil. Gerçekten de heyecanlanıyorum çünkü. Malvarlığı söz konusu oldu mu, kesinlikle heyecanlanırım. Sana nasıl görünüyorum, bilmem ama bu konuda ben çok kinci bir adamımdır. Bana yapılan şerefsizliği ya da verilen zararı, on sene de geçse, yirmi sene de geçse asla unutmam."

Bu sözleri de en baştan itibaren heyecan doluydu. Ancak beni hayrete düşüren katiyen bu ses tonu değildi. Hocam'ın bu sözlerinin anlamıydı bizzat şaşırtan. Hocam'ın ağzından böylesi bir itirafı duymak, bunu ne denli arzulasam da asla

beklemediğim bir durumdu. Hocam'ın böyle takıntılı bir huya sahip olabileceğini şimdiye dek hayal bile etmemiştim. Onun çok daha nahif biri olduğuna inanıyordum. Ona olan duygularımın temelinde de bu nahif ve üstün tarafı yatıyordu. Anlık bir ruh hâliyle onun gardını düşürmeye çalışmıştım ama bu sözlerle iyice küçüldüm. Hocam şöyle konuştu:

"Ben birileri tarafından aldatıldım. Hem de kan bağım olan akrabalarım tarafından aldatıldım. Bunu kesinlikle unutamam. Babamın önünde namuslu adammış gibi davranıp o ölür ölmez asla affedemeyeceğim vicdansız mahluklara dönüştüler. Bana verdikleri zararı ve utancı çocukluğumdan bugüne kadar üstümde taşıdım. Muhtemelen ölene kadar da taşımaya devam edeceğim. Öleceğim güne kadar bunu unutmam mümkün değil ne de olsa. Ancak hâlâ intikamımı almış değilim. Şöyle bir düşününce, aslında bireysel intikamın çok üstünde bir şey yaptığım sonucuna varıyorum. Yalnızca onlardan nefret etmiyorum; onların temsil ettiği insanoğlu denilen varlıktan, tamamından nefret etmeyi öğrendim. Bu da yeter de artar sanırım."

Teselli edecek tek bir laf bile edemedim.

31

O günkü sohbetimiz, bu noktadan öteye ilerlemedi. Açıkçası Hocam'ın tavrı beni dehşete düşürmüştü ve herhangi bir adım atasım kalmamıştı.

Şehir sınırında bir trene bindik. Ne var ki vagon içinde ağzımızı bıçak açmadı. Trenden inince hemen birbirimizden ayrılmamız gerekti. Ayrılırken Hocam yine değişmişti. Normaldekinden daha neşeli bir ses tonuyla "Şimdiden başlayıp hazirana kadar olan vakit, en rahat zamanındır. Hatta belki de hayatının en rahat zamanı olabilir. Elinden geldiğince tadını çıkar," dedi. Ben de gülümseyip şapkamı çıkardım. O anda Hocam'ın yüzüne baktığımda, "Gerçekten de gönlünün bir yerlerinde insanoğlundan nefret ediyor olabilir mi?" şüphesi uyandı içimde. O gözler, o dudaklar, hiçbirinde bir karamsarlık izine rastlanmıyordu.

Fikirsel bazdaki konularda Hocam'dan çok yararlandığımı itiraf ediyorum. Ancak ne kadar uğraşsam da o faydaya erişemediğim konuların da zaman zaman olduğunu söylemeliyim. Hocam'ın konuşmaları bazen çok muğlak şekilde sonlanırdı. O gün ikimiz arasında banliyöde geçen

o konuşma da bu muğlaklıkların bir örneği olarak içimde yer etmiştir.

Dobra biri olarak bir keresinde o konuyu Hocam'a karşı gündeme getirdim. Hocam gülümsedi. Ben de şöyle dedim:

"Kafası basmayan biri olsanız konunun özüne inmeyişinizi sorun etmeyebilirdim ama her şeyden gayet iyi anlamanıza rağmen bana açıkça anlatmamanızdan çok sıkıntıya düşüyorum."

"Senden bir şey saklıyor değilim ki."

"Evet, saklıyorsunuz efendim."

"Düşüncelerimi, fikirlerimi geçmişimle karıştırıyor gibisin, evlat. Ben vasat bir düşünürüm, ancak zihnimde ulaştığım görüşlerimi mantıksız şekilde insanlardan saklamam. Saklamaya hiçbir gerek görmem. Ancak geçmişimdeki tüm olayları sana anlatmam gerektiği sonucuna varmak, tamamen farklı bir mevzu."

"Farklı bir mevzu olduğunu sanmıyorum. Görüşleriniz, geçmişinize dayandığından bunu önemsiyorum. Bu iki konuyu birbirinden ayırırsak bence değersizleşirler. Bana bağışladığınız bu içine ruh üflenmemiş oyuncak bebek, beni avutamaz."

Hocam hayretler içinde kalmış gibi yüzüme bakıyordu. Sarma sigarasını tutan eli hafifçe titriyordu.

"Cüretkârsın."

"Sadece dürüstüm. Samimiyetle hayattan dersler çıkarmak istiyorum."

"Geçmişimi ifşa edecek olsam bile mi?"

"İfşa" kelimesi, birden kulağıma çok ürkütücü geldi. Şu anda karşımda oturan, hep saygı beslediğim Hocam değil de bir suçluymuş gibi hissettim. Hocamın beti benzi atmıştı.

"Sen gerçekten de dürüst müsün?" dedi üstüne basarak. "Ben geçmişimdeki bir sebepten ötürü insanlara şüpheyle yaklaşıyorum. Bu yüzden aslına bakarsan senden de şüpheleniyorum. Ama insanlar arasında istisnasın, bir tek senden şüphelenmek istemiyorum. Sen şüphelenmemi gerektirmeyecek kadar safsın. Ölmeden önce tek bir kişiye olsun güvenmek isterdim. Sen o tek bir kişi olabilir misin? Bunu benim için yapar mısın? Dürüstlüğün ta yüreğinden mi?"

"Eğer hayatımda dürüstçe tek bir sözüm olduysa, şimdi size söylediğim bu sözlerdir."

Sesim titriyordu.

"Peki madem," dedi Hocam. "Anlatayım. Geçmişimi her şeyiyle sana anlatacağım. Yalnız onun yerine... Yok, o fark etmez. Fakat benim geçmişimi bilmek senin için öyle faydalı olmayabilir. Duymasan belki de daha iyi senin için. Evet... Şimdi anlatamam, bunu bil lütfen. Uygun bir fırsat gelmedikçe anlatamam çünkü."

Kaldığım pansiyona döndükten sonra bile hâlâ o üzerime çöken ağırlığı hissediyordum.

32

Bitirme tezim, okuldaki hocalarım tarafından benim tahmin ettiğim kadar beğenilmemiş gibiydi. Yine de beklendiği üzere geçme notunu aldım. Mezuniyet töreni günü küf kokan resmî kışlık giysimi, hasır bavulumdan çıkarıp giydim. Tören salonunda sıraya girince kime baksam yüzünde sıcağın izleri görülüyordu. Rüzgâr geçirmeyen kalın yünlüyle sımsıkı sarılı olarak ne yapacağımı bilemez hâldeydim. Orada dikildiğim kısa müddet içinde elimdeki mendil sırılsıklam olmuştu.

Tören biter bitmez hemen odama dönüp soyundum. Pansiyonun ikinci katının penceresini açıp bir teleskop gibi kıvırdığım diplomamın deliğinden görülebildiği kadar dünyaya göz gezdirdim. Sonra da diplomamı çalışma masasının üzerine fırlattım; kollarımı ve bacaklarımı açarak odanın tam ortasına uzandım. Yatarken kendi geçmişimi düşündüm. Geleceğimi hayal ettim. Sonra da ikisi arasında arabuluculuk yapıp sınırı çizen bu diploma denen şeyin hem anlamlı hem de anlamsız tuhaf bir kâğıt olduğunu düşündüm.

O akşam yemeğe davet edildiğim Hocam'ın evine gittim. Bu, mezun olduğum takdirde, o günkü akşam yemeğini başka bir yerde değil de Hocam'ın masasında yiyeceğimize dair önceden verilmiş bir sözdü.

Sofra, sözleştiğimiz üzere misafir odasının veranda tarafında kurulmuştu. Desenli dokumadan kolalı kalın masa örtüsü, tüm güzelliği ve temizliğiyle elektrik lambasının ışığında parlıyordu. Hocam'ın evinde yemek yerken muhakkak Batı mutfağı restoranlarında gördüklerimiz gibi olan beyaz ketenin üzerinde yemek çubukları ve pirinç kâseleri bulunurdu. Örtü mutlaka yeni yıkanmış ve bembeyaz olurdu.

"Manşet veya yaka ile aynı işte. Eğer kirli de olsa kullanacaksanız, en baştan renkli olanları tercih edersiniz. Beyaz olsun derseniz, illaki bembeyaz olmalı."

Bu sözden de anlaşılıyordu ki, Hocam gerçekten de titiz biriydi. Çalışma odası da sahiden son derece derli toplu olurdu. Savruk biri olarak Hocam'ın bu özelliği zaman zaman çarpıcı biçimde gözümde belirirdi.

Bir keresinde hanımefendiye, "Hocam titiz epey, değil mi?" dediğimde, "Ama giysilerine falan öyle özen göstermez pek," diye cevaplamıştı. Yan taraftan bunu dinleyen Hocam, "Gerçeği söylemek gerekirse, benim ruhum titiz. O yüzden hep bir gerginlikten muzdaribim. Düşününce çok saçma sapan bir huy aslında," deyip gülmüştü. Ruhun titiz olması, milletin "müşkülpesent" dediği şey miydi, yoksa ahlaki bir titizlik anlamına mı geliyordu, anlamamıştım. Hanımefendi de pek anlıyor gibi değildi.

O akşam aramızda mevzubahis beyaz masa örtüsü, kar-

şılıklı oturduk. Hanımefendi bizi sağına ve soluna almış, bahçeye bakan sandalyeye oturmuştu.

"Tebrikler!" diyen Hocam benim için kadehini kaldırdı. Bendeyse buna yönelik öyle pek bir neşe uyanmadı. Elbette kendi gönlümde bu kutlama sözüne sevinçten uçarcasına bir tepki vermiyor oluşum, bunun sebeplerinden biriydi. Ancak Hocam'ın söyleyiş tarzı da kesinlikle beni mutlu edecek, neşeli bir ses tonuyla değildi. Hocam gülümseyerek kadehini kaldırmıştı. Ben o tebessümde en ufak bir kötü niyet ve alaycılık gözlemlemedim ama gönülden kutlamak istiyormuş gibi bir his de vermiyordu. O tebessümden benim çıkardığım anlam, "Toplumda böyle durumlarda tebrik etmek doğru karşılanır, değil mi?" idi.

Hanımefendi bana, "Şahane! Eminim babanız ve anneniz bundan çok memnun olacaktır," dedi. Birden hasta olan babamı düşündüm. Bir an önce diplomamı götürüp ona göstermek istedim.

"Hocam sizin diplomanıza ne oldu?" diye sordum.

"Hmm, ne oldu sahi? Bir yerlere kaldırdın herhalde?" diye sordu hanımefendiye.

"Evet, bir yerlere kaldırmışımdır kesin."

Diplomanın nerede olduğunu ikisi de bilmiyordu.

33

Yemek gelince, hanımefendi, yanda oturan hizmetçi kızı geride bırakıp yemeğin servisini bizzat kendisi yaptı. Hocam'ın evinde resmiyet gerekmeyen misafirlere karşı âdet buydu anlaşılan. İlk bir iki sefer rahatsız olduysam da defalarca tekrarlanınca kâsemi hanımefendiye uzatmak normal gelmeye başladı.

"Çay? Pilav? İştahınız pek iyi, bakıyorum da."

Hanımefendi utanıp çekinmeden böyle rahatça konuşurdu. Ancak o gün, mevsim şartları malum, bana böyle takılacağı kadar bir iştahım yoktu.

"Doydunuz bile, öyle mi? Son zamanlarda çok az yer oldunuz."

"Az yiyor değilim. Sıcak yüzünden yiyesim yok sadece."

Hanımefendi hizmetçi kıza seslenip sofrayı toplattırdıktan sonra bu kez de dondurma ve meyveli jöle getirtti.

"Bunu evde yaptım bakın."

Koşuşturması olmayan hanımefendinin misafirlerine el yapımı dondurma ikram etme lüksü olduğu görülüyordu. Ondan iki porsiyon daha yedim.

"Artık mezun da olduğuna göre ne yapmak niyetindesin?" diye sordu Hocam. Oturağını verandaya doğru hafif kaydırmış, sırtını eşik hizasında *şociye* yaslamıştı.

Mezun olduğumun bilincinde olsam da sonrasına dair herhangi bir hedefim yoktu. Cevap vermekte tereddüt ettiğimi gören hanımefendi, "Öğretmenlik?" diye sordu. Ben buna da yanıt vermeyince, "Peki, memuriyet?" diye tekrar sordu. Hocam da ben de güldük buna.

"Gerçeği söyleyecek olursam ne yapacağımı henüz düşünmedim. Aslında seçeceğim mesleğe dair neredeyse hiç düşünmüşlüğüm yok. Seçim yapmanın zor olduğu kanısındayım çünkü kendiniz yapıp denemeden hangisi iyidir, hangisi kötüdür, bilmiyorsunuz."

"O da var, evet. Ancak sizin neticede malvarlığınız olduğundan keyfî bir şey söyleyebilirsiniz. Buna sahip olmayan biri olarak bakın bir de. Sizin gibi rahat olmaları mümkün değil."

Arkadaşlarım arasında mezuniyetten önce ortaokulda öğretmenlik işi arayanlar vardı. Tüm benliğimle hanımefendinin bahsettiği durumun doğruluğunu kabul ediyordum. Yine de şöyle dedim:

"Biraz Hocam'dan etkilendim galiba."

"Etkilenecek daha iyi birini bulamadınız mı..."

Hocam acı acı gülümsüyordu.

"Etkilensen de mühim değil. Ancak geçenlerde söylediğim gibi, babanızdan hayattayken size düşen malları paylaştırmasını isteyin. Aksi takdirde kesinlikle böyle rahat olamazsın."

Açelyaların açtığı mayısın başlarında Hocam'la birlikte banliyödeki o geniş fidanlığın içlerindeki konuşmamızı ha-

tırladım. O zaman dönüş yolunda Hocam'ın heyecanlı bir tavırla bana söylediği yaman sözler tekrar kulağımda yankılandı. Yalnızca yaman değil, çok da ağır sözlerdi. Ancak bazı gerçekleri bilmediğimden yarım yamalak anlayabildiğim sözlerdi aynı zamanda.

"Hanımefendi, ailenizin malları var mıdır acaba?"

"Ne diye böyle bir şey soruyorsunuz şimdi?"

"Hocam'a sorsam da söylemiyor da..."

Hanımefendi gülerek Hocam'ın suratına baktı.

"Dile getirilecek kadar bir şeyimiz olmadığındandır."

"Ama ne civarda varlığım olursa Hocam gibi yaşayabilirim, eve dönüp babamla bunu görüşürken bir dayanağım olsun diye, söyleyin lütfen."

Hocam bahçeye doğru dönmüş kayıtsızca sigarasını tüttürüyordu. Muhatabım doğal olarak hanımefendi oluyordu.

"Şu kadardır denilecek bir meblağ değil, ayol. Şöyle böyle idare edip gidiyoruz işte evladım... Zaten bu önemli değil; siz bundan sonra yapacak bir şey bulmalısınız cidden. Onun gibi tembel tembel otura—"

Hocam kafasını çevirip hanımefendinin lafına karşı çıktı:

"Ben tembel tembel oturmuyorum bir kere!"

34

O akşam saat onu geçerken Hocam'ın evinden ayrıldım. İki üç gün içinde memlekete dönmeye niyetli olduğumdan yerimden kalkmadan önce onlarla vedalaştım.

"Bir süre sizinle görüşemeyeceğiz."

"Eylülde dönersiniz herhalde, değil mi?"

Mezun olduğuma göre, mutlaka eylülde dönmem gerekmiyordu. Ancak sıcaklığın Tokyo'da tavan yaptığı ağustosta dönmeyi de pek düşünmüyordum. Kendime bir iş bulmak için acelem yoktu.

"Evet, herhalde eylülü bulur dönmem."

"Sağlıcakla kalın öyleyse... Biz de belki bir yerlere gideriz bu yaz. Buralar epey sıcak olacak gibi. Eğer gidersek bir kartpostal göndeririz size."

"Aklınızda bir yer var mı? Yani gidecek olursanız..."

Hocam bu diyaloğumuzu sırıtarak dinliyordu.

"Henüz gidip gitmeyeceğimiz belli değil."

Tam ayağa kalkacağım sırada Hocam birden beni tutup, "Bu arada babanın sıhhati nasıl?" diye sordu. Babamın sağlığına dair pek bir şey bilmiyordum doğrusu. Herhangi

bir haber gelmediğinden, kötü değil herhalde, diye düşünmekteydim.

"Hafife alınacak bir hastalık değil bu. Üremi çıkarsa, geri dönüşü olmaz."

"Üremi" kelimesini de anlamını da bilmiyordum. Geçen kış tatilinde memlekette görüştüğümüz doktordan böyle bir terimi hiç duymamıştım.

"Gerçekten de bu konuya dikkat edin," dedi hanımefendi de. "Zehir beyne giderse, iş orada biter, evladım. Hafife almaya gelmez bu mevzu."

Tecrübesiz biri olarak buna moralim bozulsa da sırıtmayı sürdürdüm.

"Öyle ya da böyle, kurtuluşu olmayan bir hastalık işte. Ne kadar endişe edersek edelim yapacak bir şey yok."

"Böylesine bir teslimiyetle düşünebiliyorsanız diyecek bir şey yok zaten."

Hanımefendi aynı hastalıktan ölmüş olan kendi annesini mi hatırladı artık, kederli bir ses tonuyla bunları söyledikten sonra başını öne eğdi. Babamın yazgısını düşünmek beni de hüzünlendirdi.

Sonra Hocam ansızın hanımefendiye doğru döndü.

"Şizu, sen benden önce mi ölürsün acaba?"

"Niye ki?"

"Niyesi yok, sadece merak ediyorum. Yoksa senden önce ben mi tası tarağı toplayıp giderim? Toplumun geneline bakınca beylerin önden gitmesi, hanımlarınsa geride kalması normal olanı sanki, değil mi?"

"Öyle kural olur mu hiç ayol! Ama şu var ki, erkekler genelde kadından yaşça daha büyük oluyor."

"İşte o yüzden erkeğin önden gitmesi daha mantıklı,

değil mi? Buna göre benim de senden önce öbür dünyaya göçmem gerekiyor."

"Senin durumun farklı."

"Öyle mi dersin?"

"Baksana, gayet sağlamsın. Neredeyse hastalık nedir bilmezsin. Bu gidişle ben önden göçerim."

"Sen önden demek?"

"Evet, kesin ben önden..."

Hocam benim yüzüme baktı. Gülümsedim.

"Ama diyelim ki ben önden göçtüm... O zaman ne yaparsın?"

"Ne mi yaparım?"

Orada hanımefendinin dili tekledi. Hocam'ın ölümüne yönelik hayalî üzüntü gönlüne dokunmuş gibiydi. Ancak başını tekrar kaldırdığında morali düzelmişti.

"Ne yapayım ki? Elden gelen bir şey yok, değil mi? Gelin girmedik ev olur, ölüm girmedik ev olmaz ne de olsa..."

Hanımefendi mahsus bana bakarak âdeta keyifli bir şeyden bahsedercesine söylemişti bu sözleri.

35

Tam kalkmıştım ki tekrar oturmuş, konuşmalarında bir ara olana değin ikisine eşlik etmiştim.

Hocam, "Sen ne düşünüyorsun?" diye sordu.

Hocam mı önce ölür, hanımefendi mi erken vefat eder, elbette benim hakkında tahminde bulunacağım bir konu değildi. Sadece gülümsedim.

"Kimin ne kadar ömrü var, ben bilemem ki... değil mi?"

"Mevzu, ömrün vadesi noktasına geliyor tabii. Doğarken belli kaç senemiz var, değiştirme gibi bir imkân da yok. Örneğin, Hoca'nın babası ve annesi, neredeyse aynı vakitte vefat ettiler."

"Aynı günde mi vefat ettiler yani?"

"Gününe kadar aynı değilse de aşağı yukarı aynı zamanda... Art arda vefat ettiler işte."

Bu benim için çok yeni bir bilgiydi. Acayip olduğunu düşündüm.

"Neden ikisi birden öldü acaba?"

Hanımefendi soruma yanıt vermeye yelteniyordu ki Hocam engelledi.

"Bu muhabbeti keselim. Boş laf çünkü."

Elindeki *uçiva*yı* kasten bir tantanayla sallayıp tekrar hanımefendiye döndü.

"Şizu, ben ölünce bu evi senin üstüne yapalım."

Hanımefendi kahkahayı bastı.

"Hazır onu yaparken araziyi de yap bari."

"Arazi başkasına ait, elimden bir şey gelmez. Onun yerine sahip olduğum her ne varsa sana bırakırım."

"Çok teşekkürler. Yalnız o yatay** yazılı kitaplarını alsam ne olur almasam ne olur?"

"Sahafa satarsın."

"Satsam ne kadar eder ki?"

Hocam bir meblağ söylemedi. Ama kendisinin ölümü gibi uzak bir mevzu hakkında konuşmayı da bırakmadı. Ölümünün muhakkak hanımefendininkinden önce olacağını varsayıyordu. Başlarda hanımefendi de kasten saçma sapan cevaplar veriyor gibi görünüyordu. Ama bir noktadan sonra onun duygusal kadın gönlüne ağır geldi bu mevzu.

"Ben ölünce şöyle, ben ölünce böyle, daha ne kadar bunu konuşacaksın ama? Çok rica ederim uzatma artık, 'ben ölünce' konusunu kapatalım lütfen. Uğursuzluk getirir bu. Sen ölünce her şeyi dilediğin gibi yaparım, olur mu?"

Hocam bahçeye doğru dönüp gülümsedi. Hanımefendinin sinirini bozan mevzu hakkında konuşmayı da bıraktı. Bense zaten epey gecikmiştim, hemen yerimden kalktım. Hocam ve hanımefendi beni kapıya kadar uğurladı.

"Hastanıza da çok geçmiş olsun," dedi hanımefendi.

---

* Sabit şekilli, katlanmayan geleneksel Japon yelpazesi. *–çn*

** Japonca, düşey yazıldığından burada kastedilen yabancı dildeki kitaplardır. *–çn*

"Eylülde görüşmek üzere!" dedi Hocam.

Onları selamlayıp kafesli kapıdan dışarı doğru adım attım. Evin girişiyle bahçe kapısı arasında gümrahlaşmış bir osmantus ağacı benim gidişimi engellercesine gecenin karanlığında dallarını uzatmıştı. Ben iki üç adımla oradan geçerken kararmış yapraklarla kaplı ağacın tepesine bakıp yakında gelecek olan sonbahardaki çiçek ve kokuları hayal ettim. Hocamın evi ve bu osmantus ağacı, gönlümde evvelden beri birbirinden ayrılmazmış gibi hep birlikte yer etmişti. Birden o ağacın önünde durup gelecek sonbaharda bir kez daha bu evin kapısından gireceğimi içimden geçirirken, o âna kadar kafesli kapının aralığından dışarıyı aydınlatan ışık ansızın sönüverdi. Hocam ve eşi herhalde artık içeriye girmişti. Ben de tek başıma karanlıkta yoluma devam ettim.

Hemen pansiyona dönmedim. Memlekete dönmeden önce hâlletmem gereken alışverişlerim vardı, ayrıca ikramlarla tıka basa olmuş midemi rahatlatmam gerekiyordu. O yüzden kalabalık şehir merkezine doğru yürüdüm. Henüz gecenin erken saatleriydi. İşi gücü yok gibi görünen kadınlı erkekli grupların izdihamı içinde ilerlerken bugün mezun olmuş benim gibi biriyle karşılaştım. Beni zorla bir bara götürdü. Onun bira köpüğünü andıran coşkulu muhabbetini dinlemek durumunda kaldım. Pansiyona döndüğümde saat on ikiyi geçiyordu.

36

Ertesi gün de yine sıcaktan muzdarip olarak benden istenen şeyleri satın almaya gittim. Mektupla sipariş geldiğinde "Dert değil, hâllederim," diye düşünmüştüm ama iş, yapmaya gelince çok külfetli oldu. Trende bir yandan terimi silerken, bir yandan da başkalarının zaman ve zahmetinin değerini bilmeyen taşralılara çok kızıyordum.

Bu yazı tembellik ederek geçirmeye niyetim yoktu. Eve dönünce yapacaklarımın günlük programını önden hazırlamıştım, bu planları uygulamaya koymak için de gerekli olan kitapları edinmem gerekiyordu. Günün yarısını Maruzen'in* ikinci katında geçirmeyi göze almıştım. İlgim olan bölümün raflarının önünde durup baştan sona tüm kitapları birer birer incelemekti niyetim.

Alışveriş yaparken en çok sıkıntıya düştüğüm husus, bir kadın kimonosu yakasında oldu. Tezgâhtar çocuk çok sayıda yaka çıkardıysa da sıra, satın almaya gelince bir türlü hangisini seçeceğimi bilemedim. Üstüne üstlük fiyatlar da son derece tutarsızdı. Ucuzdur sanıp sorduklarım acayip

* Ünlü ve köklü bir kitap ve kırtasiye mağazası. *–çn*

pahalı, pahalıdır diye sormayı bile düşünmediklerim tam tersine gayet ucuz çıkıyordu. Bir de ne kadar kıyaslamaya çalışsam da aradaki fiyat farkının nereden geldiği konusunda bir fikrim yoktu. Kafam tamamen bulanmıştı. Yüreğimin derinliklerinde, "Neden Hocam'ın eşinden vaktini ayırıp yardım etmesini rica etmedim ki??" diye pişmanlık hissediyordum.

Bir çanta satın aldım. Tabii ki yerli malı ve düşük kaliteliydi. Yine de, madenî aksesuarları pırıl pırıl parlıyordu, bu da taşra insanını etkilemek için yeterliydi. Bu çantayı almam annemin siparişi idi. Mezun olunca yeni bir çanta alıp getireceğin tüm hediyeleri onun içine koyarsın, diye bir mektubunda özellikle yazmıştı. O lafını okuduğumda kahkahayı basıvermiştim. Onun bu laftaki maksadını anlamıştım anlamasına, yine de bir şekilde bana komik geldiğinden gülmüştüm.

Vedalaşırken Hocam ve eşine söylediğim üzere üç gün sonraki trenle Tokyo'dan ayrılıp memlekete döndüm. Kıştan beri babamın sağlığı hakkında Hocam'dan türlü türlü uyarılar dinlediğimden son derece endişeyle yaklaşmam gerekiyordu ama nedendir bilmem, o kadar da kaygılı değildim. Daha ziyade, "Babamı kaybettikten sonra annemin durumu ne olur?" diye düşünüp ona üzülüyordum. Hâl böyleyken için için babamın zaten çok geçmeden ölmüş olacağına kendimi hazırlamış olmalıyım. Kyuşu'daki ağabeyime yazdığım mektuplarda da babamın eskisi gibi sağlıklı bir bedene kavuşma ümidinin olmadığını söylemiştim. Hatta bir defasında, "İşlerin yoğundur eminim ama mümkün olur da ayarlayabilirsen, bu yaz falan son bir kez onu görmek için gelsen?" bile yazmıştım. Ayrıca iki yaşlı insanın tek başları-

na köyde kalmalarının nasıl kimsesiz hissettireceğini, bizim çocukları olarak pişmanlığa düşeceğimizi yazarak duygu sömürüsü yapmıştım. Aslında tam olarak gönlümden geçenleri yazmıştım. Ancak yazdıktan sonraki ruh hâlim yazarkenki ruh hâlimden farklıydı.

Trende bu tutarsızlıklarımı düşündüm. Düşünürken de günü gününe uymayan, yüzeysel biri olduğum kanısına vardım. Çok moralim bozuldu. Gözümün önüne yine Hocam ve eşi geldi. Özellikle iki üç gün önceki akşam yemeğine çağrıldığımdaki diyaloglarını hatırladım. O akşam Hocam ve hanımefendi arasındaki o soruyu kendi kendime tekrarladım:

"Hangimiz önce ölürüz acaba?"

Bu soruyu hiç kimsenin kendinden emin bir şekilde cevaplayamayacağını düşündüm. Ancak eğer hangisinin önce öleceğini bilmek mümkün olsaydı, Hocam acaba ne yapardı? Hanımefendi acaba ne yapardı? Hocam'ın da eşinin de şimdiki gibi davranmak dışında yapabilecekleri bir şey olmadığı kanısına vardım. (Tıpkı benim de ölüme gitgide yaklaşan babamdan uzakta, yapabileceğim hiçbir şey olmadığı gibi.) İnsanoğlunun faniliğini düşündüm. Doğuştan gelen iki boyutluluğunun umutsuz faniliğini.

İKİNCİ KISIM:
ANNE-BABAM VE BEN

I

Eve döndüğümde beni şaşırtan babamın sağlığının önceki sefer gördüğümden çok da farklı olmayışıydı.

"Aa, geldin mi? Demek öyle... Hem de mezun oldun! Aferin. Az bekle de şimdi bir elimi yüzümü yıkayıp geleyim."

Tam da babamın bahçede bir şeyler yaptığı sırada varmıştım. Eski hasır şapkasının arkasına güneşten korunmak için bağladığı kirlenmiş mendil, babam kuyunun bulunduğu arka tarafa doğru giderken talazlandı.

Okul mezuniyetini normal bir insanın rahatça yapabileceği bir şey olarak düşündüğümden ağzı kulaklarına varan babama karşı biraz utandım.

"Hem de mezun oldun! Aferin."

Babam bu sözü kimbilir kaç kez tekrarladı. Yüreğimin derinliklerinde babamın bu sevincini, mezuniyet töreni akşamında yemek masasında bana "Tebrikler!" diyen Hocam'ın yüz ifadesiyle karşılaştırıyordum. Lafla beni kutlarken içten içe küçümseyen Hocam, gözüme öyle ahım şahım olmayan bir şey için acayip derecede sevinen babam-

dan daha üstün görünüyordu. Sonuçta babamın cehaletinden kaynaklanan bu görgüsüz taşralı tarafı canımı sıkmıştı.

"Üniversiteyi bitirmek o kadar da büyük bir şey değil. Her yıl yüzlerce insan mezun oluyor," dedim sonunda kendimi tutamayıp. Bunun üzerine babamın yüzü asıldı.

"Sadece mezun oldun diye aferin diyor değilim. Mezuniyet de aferini hak eder şüphesiz ama benim dediğimin anlamı biraz farklı. Keşke bunu anlayabilseydin..."

Babama neyi kastettiğini sormaya çalıştım. O önce konuşmaya yanaşmadı pek, sonunda şöyle dedi:

"Kısaca, ben 'Aferin'i hak ettiğini düşünüyorum. Bildiğin gibi ben hastayım. Kışın seninle görüştüğümüzde, herhalde üç dört aylık ömrüm var, diye düşünüyordum. Ne mutlu ki bugüne kadar geldim. Hareketlerim çok kısıtlanmadan hem de. Şimdi de sen mezun olup geldin. İşte bu yüzden sevinçliyim. Çok çalışıp çabalayan oğlunun kişinin ölümünden sonra mezun olmasındansa onun sağlığında okulunu bitirmesi, her anne babanın mutluluk sebebidir. Büyük hedeflerin olduğundan senin açından bakınca, 'Sadece üniversite mezuniyeti; aferin, aferin denilecek, muhteşem bir şey değil kesinlikle' gibi görünebilir. Oysa benim açımdan bakıver bir, durduğun yeri bir parça değiştirip. Yani mezuniyet senin için değilse bile benim için 'Aferin'i hak ediyor. Anladın mı şimdi?"

Edecek tek lafım bile yoktu. Hiçbir özürle dile getiremeyeceğim kadar çok utanmıştım, başımı öne eğdim. Babamın soğukkanlılıkla kendi ölümüne hazır olduğunu görüyordum. Ancak benim mezuniyetimden önce ölmemeye kararlıydı belli ki. Bu mezuniyetin babamın gönlünde nasıl bir etkisi olduğunu düşünmeden tamamen ahmakça dav-

ranmıştım. Çantamdan diplomamı çıkarıp büyük bir ciddiyetle babamla anneme gösterdim. Belge, bir şeyler tarafından basılıp ezilmiş, esas şeklini kaybetmişti. Babam özenle onu düzeltti.

"Böyle bir şeyi kıvırıp elde getirecektin."

"İçine sert bir şey koyup sarsaydın sorun olmazdı," diye tavsiyede bulundu annem de yandan.

Babam bir süre ona baktıktan sonra ayağa kalkıp *tokonoma*ya* doğru gitti ve giren herkesin bir anda gözüne çarpacak şekilde diplomamı yerleştirdi. Her zamanki hâlim olsa hemen bir şeyler söylerdim ama o anda normal hâlimden çok farklıydım. Babama ve anneme en ufak karşı gelesim yoktu. Sustum ve bunu yapmayı babamın keyfine bıraktım. Bir kere buruşmuş olunca *tori no ko* kâğıdından** yapılmış olan diplomam bir türlü babamın istediği gibi durmuyordu. Düzgünce konulur konulmaz hemen kendiliğinden toparlanıyor ve devrilecek gibi oluyordu.

---

* Geleneksel Japon evlerinde misafir ağırlanan odada bulunan, sanat eseri, kaligrafi, çiçek vb. sergilenen niş. –*çn*

** Düz anlamı "yumurta kâğıdı" olup yumurta kabuğu renginde, pürüzsüz, genelde sanatsal amaçlı kullanılan el yapımı kâğıt. –*çn*

2

Annemi bir kenara çekip babamın hastalığının durumunu sordum.

"Babam sanki hiçbir şeyi yokmuş gibi böyle bahçeye falan çıkıp bir şeyler yapıyor ama gerçekten de göründüğü gibi iyi mi?"

"Bir şeyciği yok artık. Epey epey toparladı gibi."

Annem hayret verecek şekilde sakindi. Şehir hayatından uzakta orman ve tarlaların ortasında yaşayan sıradan bir kadın olarak annemin böyle konularda hiçbir bilgisi yoktu. Buna rağmen geçen sefer babam bayıldığında o kadar şaşkınlığa düşmüş ve öylesine endişelenmiş olması, içten içe bana çok tuhaf geldi.

"Ama doktor o zaman 'Durumu çok ciddi' diye teşhis koymamış mıydı?"

"İşte ben de tam o yüzden insan bedeni kadar tuhaf bir şey olmadığını düşünüyorum. Doktor, durumunu o denli ağır bulmuştu ama bugüne geldi sapasağlam baksana. Anacığın da başlarda çok endişelendi; mümkün olduğunca hareket etmesin diye uğraştım hep. Ama onun huyu böyle

işte. Sağlığına özen gösterse de keçi inadı var. Kendisinin iyi olduğunu düşündüğü sürece benim dediklerimi hiç mi hiç dinlemiyor bile."

Geçen sefer geldiğimdeki zorla hasta yatağını kaldırtan, tıraş olan babamın tutum ve davranışlarını hatırladım. "İyiyim artık. Annen de böyle çok abartıp durmasa iyi olacak," dediği zamanki laflarını düşününce anneme ısrar edesim de kalmıyordu. "Yine de tedbiri elden bırakmasak," diyecektim ama sonunda çekindim ve tek kelime etmedim. Bir tek babamın hastalığının doğasına dair bildiklerimi anlatmakla yetindim. Onun da büyük bölümü Hocam ve eşinden edindiğim bilgilerden ibaretti. Annem öyle pek etkilenmiş gibi görünmüyordu. Sadece "Hmm, demek aynı hastalıkmış. Çok üzücü. Kaç yaşında vefat etmiş o hanım?" diye sormuştu.

Ben çaresizlik içinde annemi kendi hâline bıraktım ve doğrudan babama yöneldim. Babam benim uyarılarımı anneme göre daha büyük bir ciddiyetle dinledi.

"Mantıklı, evet. Aynen söylediğin gibi. Fakat netice itibarıyla bu da benim vücudum ve normal olarak ona en iyi nasıl bakacağımı da yılların tecrübesiyle ben bilirim," dedi.

Bunu anlattığımda annem acı acı güldü. "Gör işte!" dedi.

"Sana öyle görünmeyebilir ama babam durumun ciddiyetini kabullenmiş vaziyette. Benim mezun olup eve dönmeme öyle çok sevinmesi de tamamen bu yüzden. O hayattayken mezun olamayacağımı düşünüyormuş, sağlığı yerindeyken diplomamı alıp geldim diye çok sevinmiş. Bunları bana bizzat kendisi söyledi!"

"Aman sen de! Onların hepsi dilinde babanın... İçten içe iyi olacağına inanıyor."

"Öyle mi dersin?"

"Daha on sene, yirmi sene yaşama azmi var. Öte yandan bazen bana yürek burkan laflar ettiği de oluyor. 'Benim bu gidişle pek vaktim yok. Ben ölünce sen ne yaparsın, tek başına bu evde kalır mısın?' falan diyor."

Ansızın gözümün önünde babamın ölüp de annemin tek başına kaldığı bu eski büyük köy evi canlanıverdi. Bu evden babam eksilince ev ayakta kalabilir mi? Ağabeyim ne yapar acaba? Annem ne der acaba? Bunları düşünürken yine de bu toprağı bırakıp Tokyo'da gamsız bir hayat sürebilir miyim? Şimdi gözümün önündeki anneme bakarken Hocam'ın tavsiyesini –babamın sağlığında bize düşen malları paylaştırmasını istememize dair tavsiyesi– hatırladım birdenbire.

"Var ya, sürekli 'Öleceğim, öleceğim,' diyenlerin öldüğü görülmemiş, o yüzden içim rahat. Baban gibiler 'Öleceğim, öleceğim,' deyip dursa da kimbilir bundan sonra kaç sene yaşarlar! Onlardan ziyade sağlam olup susanlardan korkacaksın."

Annemin tahminlere mi istatistiklere mi dayandığını bilemeyeceğim bu kalıplaşmış sözlerini sessizce dinledim.

3

Babamla annem benim şerefime *sekihan** pişirip misafir çağırmaktan söz ediyorlardı. Geldiğim günden itibaren böyle bir şeyin olabileceğini düşünüp içten içe ödüm kopuyordu zaten. Hemen karşı çıktım.

"Abartılı şeylerden vazgeçin ne olur!"

Köyde gelen misafirlerden hiç hoşlanmazdım. Gelişlerinin nihai amacı yemek içmek olan bu tiplerin hepsi, konu ne olursa olsun gülüp geçen insanlardı. Ben çocukluğumdan beri bu tiplere ikramda bulunmaktan azap duyardım. Bir de benim için gelecek olurlarsa acımın nasıl katlanacağını tahmin edebiliyordum. Ancak babam ve annemin yüzüne karşı "Böylesine hödükleri şamata için toplamayın başımıza," demekte de zorlandım. O yüzden yalnızca bunun abartılı olmasından dem vurup durdum.

"Abartılı, abartılı, deyip duruyorsun da en ufak bir abartı yok bunda! Hayatta tekrarı olmayacak bir şey için misafir çağırmaktan doğal ne olabilir! Böyle tevazu olmaz..."

---

* Kırmızı fasulyeli pilav. Geleneksel bir kutlama yemeğidir. –*çn*

Annem benim üniversiteden mezun oluşumu, gelin almamla bir tutuyor, çok ciddiye alıyor gibiydi.

"Çağırmasak da olur da... Çağırmazsak bir dolu laf ederler."

Bu, babamın lafıydı. Babam, onlar arkamızdan konuşursa diye dert ediyordu. Bu tipler gerçekten de böyle durumlar kendi beklentileri dışında gelişirse hemen laf sokacak insanlardı.

Babam bir de, "Tokyo gibi değil, burada laf söz çok olur," dedi.

"Babanın bakacak yüzü olmaz sonra," diye ekledi annem de.

Daha fazla ayak direme şansım yoktu. Annemle babamın gönlünü hoş etmeye karar verdiğimi hatırladım.

"Yani bu benim için ise, vazgeçin lütfen, diyorum sadece. Arkamızdan dedikodu ederler diye keyfiniz kaçtığından ise, o zaman iş farklı tabii. Sizin aleyhinize olan bir şey için ısrarcı olacak değilim."

"Böyle düşünmen bizi rahatsız eder," diyen babam yüzünü buruşturdu.

"Baban senin için yapmadığımızı söylemiyor ama sen de bilirsin ki çevremize karşı da yükümlülüklerimiz var."

Böyle durumlarda annem, bir kadından bekleneceği üzere, tutarsız şeyler söylerdi. Öte yandan konu çene yarıştırmaya geldi mi, babamla ben birleşsek dahi ona rakip olamazdık.

"Sırf dirsek çürüttün diye her şeye böyle muhalefet edemezsin ama!"

Babam bunun dışında bir şey söylemedi. Ancak ben bu basit cümlecikte babamın benden olan tüm yakınmalarını gördüm. O an benim laflarımın nasıl kasıntı göründüğünün

ayırdına varmaksızın babamın şikâyetinin nasıl da haksız olduğunu düşünüyordum.

Babam o akşam fikrini değiştirdi ve misafir çağırırken bana hangi günün uyacağını sordu. Eski evin içinde boş boş yatıp kalkan biri olarak uygun olduğum ya da olmadığım zaman diye bir şey yoktu. Böyle bir soruyu bana yöneltmesi, babamın gönül alma çabası idi. Böyle yumuşak davranan babama karşı boyun eğdim ben de. Babamla konuşup davetin gününü belirledik.

O gün henüz gelmeden önemli bir gelişme oldu. İmparator Meici'nin hastalandığı ilan edildi. Gazeteler aracılığıyla tüm Japonya'ya yayılan bu haber, son dönemdeki iniş çıkışları atlatıp sonunda huzura eren mütevazı köy evimizde de duyuldu ve mezuniyet kutlamamı hallaç pamuğu gibi atıverdi.

Gözlüklerini takmış gazeteyi okuyan babam,

"Bu işten vazgeçsek iyi olacak gibi..." dedi.

Sessizliğe gömülen babam kendi hastalığını düşünüyor gibiydi. Bense daha geçenlerde mezuniyet töreni için her yıl olduğu gibi üniversiteye ziyarette bulunan imparatorumuzu düşünüyordum.

4

Az sayıda insan için aşırı geniş olan eski evimizin sessiz atmosferinde hasır bavulumdan çıkardığım kitapları okumaya başladım. Nedendir bilmem içimde bir huzursuzluk vardı. Baş döndürücü Tokyo'da kaldığım pansiyonun ikinci katında, uzaklardan kulağıma çalınan tren sesleri eşliğinde sayfaları birer birer çevirerek azimle ve içim rahat olarak ders çalışırdım.

Burada başımı çalışma masamın üzerine koyup kestirdiğim çok oluyordu. Bazen de özellikle yastığımı bile alıp klasik bir öğle uykusunun tadını çıkarıyordum. Gözlerimi açınca ağustos böceklerinin sesini duyuyordum. Rüyadan gerçeğe doğru devam edegelen bu ses birden kafamın içinde zonklamaya başlıyordu. Put kesilip onu dinlerken hüzünlü anılar yüreğimi sızlatıyordu.

Kalemi elime alıp arkadaşlarımdan birilerine kısa notlar veya uzun mektuplar yazıyordum. Bu arkadaşlarımdan bazıları Tokyo'da kalmıştı. Bazılarıysa uzaktaki memleketlerine dönmüştü. Cevap yazanlar da oldu, sesi çıkmayanlar da. Hocam'ı da hiç unutmuyordum tabii. Güzel yazı kâğıdına

küçük bir el yazısıyla üç sayfa olarak yazdığım "Memlekete Dönüşümden Sonraki Ben" başlıklı yazımı ona göndermeye karar verdim. Mektubu mühürleyeceğim sırada, "Hocam acaba hâlâ Tokyo'da mı?" diye şüpheye düştüm. Hocam, hanımefendiyle beraber evlerinden ayrılacağı zaman, ellilerinde görünen, kısaltıp arkada topladığı saçı* olan bir kadın gelir ve eve göz kulak olurdu. Ben bir keresinde Hocam'a o kadının kimin nesi olduğunu sorduğumda "Sence kim olabilir?" diye soruyla yanıtlamıştı beni. Hocam'ın akrabası olduğunu sanmıştım ama o, "Benim akrabam yok," demişti. Hocam'ın memleketinden hâlâ görüşüp yazıştığı kimse de yoktu. Benim merakımı uyandıran, eve göz kulak olan o hanım, meğer Hocam'la alakasız, hanımefendinin akrabasıymış. Hocam'a mektubumu postalayacağım sırada birden kimonosunun dar kemerini rahatça arkadan bağlayan o kadını hatırladım. "Eğer Hocam ve eşi yazı geçirmek için bir yerlere gittiyse bu mektup eve ulaştığında o kısa saçı toplanmış o hanım, acaba onu hemen Hocam'ın bulunduğu sayfiyeye gönderecek kadar zeki ve düşünceli midir?" diye düşünmekten kendimi alamadım. Hoş, o mektubun içinde çok önem arz eden bir şeyler yazmadığının pekâlâ farkındaydım. Fakat yalnızlık çekiyordum. O yüzden Hocam'dan cevap gelir belki umuduna sarılmıştım. Ancak o cevap hiç gelmedi.

Babam, geçen kış geldiğim sıradaki gibi sürekli *şogi* oynama heveslisi değildi. *Şogi* sehpası, tokonomanın bir köşesinde tozlanmaya bırakılmıştı. Özellikle İmparator'un hastalığından sonra babam derin düşüncelere dalıp gider gibi görünüyordu. *Mainiçi* gazetesinin gelişini sabırsızlıkla

* O dönemde dul kadınların kullandığı saç modeli tarif edilmektedir. –*çn*

bekliyor, ilk okuyan o oluyordu. Sonra da okuyup bitirdiklerini bana getirirdi.

"Baksana şuna, bugün de İmparator Hazretleri'ne dair detaylı haber çıkmış."

Babam, İmparator'dan hep "İmparator Hazretleri" diye bahsederdi.

"Biraz densizce gelebilir ama İmparator Hazretleri'nin hastalığı sanki benimkine benziyor gibi."

Bunu söyleyen babamın yüzü derin bir endişeyle kaplanmıştı. Bu sözleri duyduğumda benim de yüreğim babamın akıbetini bilmemekten ötürü kaygı dolmuştu.

"Ama iyileşecektir muhakkak. Benim gibi işe yaramazın biri bile bunu yapabildiyse..."

Babam kendi sağlığını kendi yaptıklarına bağlarken bir yandan da her an gelmesi muhtemel olan tehlikeyi seziyor gibiydi.

"Babam gerçekten de hastalıktan korkuyor anne. Senin söylediğin gibi on sene, yirmi sene yaşarım hissi var gibi görünmüyor hiç."

Söylediklerimi dinleyince annemin yüzü allak bullak oldu.

"Biraz *şogi* oynamayı falan teklif etsene."

*Tokonoma*dan *şogi* sehpasını çıkarıp tozunu aldım.

5

Babamın sağlığı günden güne kötüleşti. İlk gördüğümde beni hayrette bırakan mendil takılı hasır şapkası bir kenara atılmıştı. İslenmiş rafların üstünde duran o şapkaya her baktığımda babam için yüreğim sızlıyordu. Babam eskiden rahat hareket ediyor olsa da "Biraz daha ölçülü davransa keşke..." diye içim içimi yiyordu. Babam artık kös kös oturmaya başlayınca önceki hâlinin gerçekten de sağlıklı olduğunu anlamıştım. Sık sık annemle babamın sağlığına dair konuşuyorduk.

"Tamamen moraliyle ilgili," diyordu annem. Kafasında İmparator'un rahatsızlığıyla babamın hastalığı arasında bir bağ kurmuştu. Ben kesinlikle böyle düşünmüyordum.

"Moraliyle ilgisi yok. Cidden vücudunda kötüleşme yok mu sence? Ruh hâlinden ziyade beden sağlığı kötüye gidiyor gibi."

Bunları söyledikten sonra tekrar o uzaktaki uzman doktoru çağırmayı, babamı bir kez daha ona göstermeyi kafamda kurdum.

"Bu yaz mevsimi sana da zehir oldu. O kadar uğraşıp

mezun oldun, kutlama bile yapamadık, babanın sağlığı desen o da bir türlü. Üstüne üstlük İmparator Hazretleri'nin hastalığı da var... Keşke sen eve döner dönmez misafirleri çağırsaymışız."

Benim eve dönüşüm, temmuzun beşi altısı falandı. Babamla annemin mezuniyet kutlaması için misafir çağıralım demeleri ondan bir hafta sonraydı. Şudur budur derken kesinleştirdiğimiz kutlama günü ise ondan da bir hafta sonrayı bulmuştu. Bu zaman kısıtlamaları olmayan, ağırdan alan taşra anlayışı sayesinde hiç de hazzetmediğim toplumsal hayatın bu sıkıntısından kurtulmuştum kurtulmasına. Fakat beni anlamayan annem bu hislerimi en ufak fark etmiş gibi görünmüyordu.

İmparator'un vefat haberi duyurulduğunda, babam gazeteyi eline alıp "Ahh, ahh" dedi. "Ahh, ahh, İmparator Hazretleri de sonunda ebediyete intikal etti demek. Ben de..."

Lafın sonunu getirmedi babam.

Koyu renkli kumaş almak üzere kasabaya gittim. Onunla bayrak direğimizin topuzunu sarıp ucunu da yaklaşık 9 santim kalınlığında yola doğru verev olarak dalgalanacak şekilde bahçe kapısının direklerinden birine sabitledik. Asılı olan bayrak da matem flaması da dal kıpırdamayan havada gevşekçe sarkık duruyordu. Hayli eski olan bahçe kapımızın sundurması sazla örtülüydü. Yağmurun vurduğu, rüzgârın savurduğu bu samanların rengi hayli solmuştu ve bu açık grilikte yer yer tümsekler göze çarpıyordu. Ben tek başıma kapıdan çıktım ve siyah flama ile ortasında kırmızı güneş figürü boyanmış olan beyaz müslin kumaşın birlikte nasıl göründüğüne baktım. Onların pis görünümlü çatıda-

ki samanların fonunda nasıl ön plana çıktığını seyrettim. Vaktiyle Hocam'dan gelen "Evinizin görünüşü nasıldır? Bizim memlekettekilerden epey farklıdır herhalde?" sorusunu anımsadım. Doğduğum bu eski evi hem Hocam'a göstermek istedim hem de ona göstermeye utandım.

Yine tek başıma eve girdim. Çalışma masamın durduğu yere geldim, gazeteyi okuyarak uzaklardaki Tokyo'da olan bitenleri hayal ettim. Japonya'nın bu en büyük şehrinin, o kadar karanlığa gömülmüş ve yine de sürekli hareket hâlinde olduğu kareler gözümde canlandı. Bu zifiri karanlıkta hareket etme zorunluluğu olan şehrin huzursuz hengâmesinin içindeki tek ışık onun ışığıymış gibi Hocam'ın evini görüyordum. O esnada bu ışığın sessiz bir girdabın içine kendiliğinden çekildiğini fark etmemiştim. Bir süre sonra o ışığın da birden sönüvereceği bir kaderin burnumun dibinde olduğunu da tabii ki fark etmemiştim.

Şimdiki mevzuya dair Hocam'a bir mektup yazsam mı diye düşünüp kalemi elime aldım. On satır kadar yazıp bıraktım. Yazdığım kısmı yırtarak çöp kutusuna fırlattım. (Hocam'a bunları yazmak manasız geldi, zaten önceki deneyimlerime bakınca bir cevap almayacağım da ortadaydı.) Çok yalnızdım. O yüzden mektup yazıyordum. "Keşke bir cevap gelse..." diye düşünerek...

6

Ağustosun ortaları civarında bir arkadaşımdan mektup aldım. Taşradaki bir ortaokulda açılan öğretmen pozisyonuna talip olur muyum diye soruyordu. Bu arkadaşım maddi ihtiyaçları nedeniyle kendisine bu tür bir iş aramaktaydı. Bu pozisyon da önce kendisine önerilmiş ama daha iyi bir bölgeden de teklif gelince elinde arda kalanı bana iletme niyetiyle bu mektubu yazma zahmetinde bulunmuştu. Ben hemen cevap yazıp teklifi reddettim. "Tanıdıklarım arasında çok çabalayıp bir öğretmenlik işine kapılanmak isteyen biri var; bu teklifi ona göndermemde mahzur var mı?" diye yazdım.

Cevabı gönderdikten sonra babam ve annemle bu konuyu konuştuk. Her ikisinin de benim bu teklifi reddetmeme itirazı yok gibiydi.

"Oraya gitme zaten, daha iyi fırsatlar olacaktır muhakkak."

Böyle demelerinden, ikisinin de bana yönelik abartılı beklentileri olduğu anlamını çıkardım. Şuursuz babam ve annem, henüz yeni mezun biri olarak layık olmadığım bir pozisyon ve geliri benden bekliyor gibiydi.

"Bana uygun bir pozisyon deyince, bu günlerde öyle iyi fırsatlar kolay kolay bulunmuyor. Bir de ağabeyimle benim branşlarımız da nesillerimiz de farklı, bizi aynı kefeye koymanız doğru olmaz."

"Ama mezun da oldun şimdi... Eğer kendi ayakların üzerinde duramazsan bize dert olur bu. İnsanlar, 'Senin ikinci oğlan üniversiteyi bitirmiş ya, neler yapıyor?' diye sorunca cevap veremezsem çok mahcup olurum."

Babam yüzünü buruşturdu. Babamın düşünceleri, eskiden beri yaşadığı memleketinin sınırları ötesine çıkamıyordu. Bu memlekette, üniversite mezunlarının aylık maaşı yaklaşık ne kadar, diye soracak, "Herhalde bir yüz yen civarı alıyordur," diyecek bu insanlara karşı gururunu korumak için babam da mezun olmuş oğlunu hizaya sokmak istiyordu. Düşüncelerini büyük şehirde yaşamak üzerinden şekillendiren biri olarak, babam ve annemin bakış açısından, aklı bir karış havada acayip bir adamdan farksızdım sanırım. Hatta bende bile zaman zaman böyle biri olduğum hissi uyanıyordu. Aramızda müthiş bir mesafe bulunduğundan, dobraca kendi düşüncelerimi açıklayamadığım babam ve annemin karşısında susmayı tercih ettim.

"Hep 'Hocam, Hocam' diye bahsettiğin beyefendiden de ricada bulunsan? Böyle özel bir durum olduğundan yani."

Annem Hocam'ı bunun ötesinde algılayamazdı. O Hocam ki, memlekete döndüğümde henüz babam sağken bir an önce malları bölüşme tavsiyesi veren kişiydi. Mezun oldum diye makam mevki edinmeme aracılık edecek biri değildi.

"Bu Hocan ne iş yapıyordu?" diye sordu babam.

"Bir iş yapmıyor," diye cevapladım.

Hocam'ın bir iş yapmadığını babama ve anneme çoktan söylemiş olmalıydım. Babam muhakkak bunu hatırlıyordu.

"Bir iş yapmıyor derken neyi kastediyorsun? Senin böylesine hürmet gösterdiğin biri olduğuna göre yaptığı bir şeyler illaki vardır."

Babam bunu söyleyip benimle dalga geçti. Babamın düşüncesine göre, işe yarar biri, topluma karışıp kendine uygun bir pozisyon edinip çalışan kişiydi. Neticede boş gezenlerin beş para etmeyeceği sonucuna varmış gibiydi.

Bir de, "Benim durumumda biri bile... Maaş alıyor değilim ama yine de boşta gezmiyorum," dedi. Bu söz üzerine de sustum.

"Senin dediğin gibi seçkin bir beyefendi ise muhakkak sana bir iş bulacaktır. Bir rica etsen?" dedi annem.

"Hayır," diye yanıtladım.

"Başka çaren yok ama. Neden rica etmiyorsun? En azından mektup gönder."

"Peki," diye yuvarlak bir cevap vererek yerimden kalktım.

7

Babam bariz şekilde hastalığından korkuyordu. Fakat doktor her geldiğinde ısrarcı sorular sorup muhatabını bunaltacak karakterde biri değildi. Doktor da nezaketen bir şey söylemiyordu.

Babam ölümünden sonrasına kafa yoruyor gibi görünüyordu. En azından kendisi vefat ettikten sonra evimizin nasıl olacağını gözünde canlandırıyor gibiydi.

"Çocuğunu okutmak hem iyi hem kötü imiş. Zar zor meslek edindiriyorsun, sonra çocuk eve dönmek bilmiyor. Çocuğu ailesinden koparmanın kolay yolu onu okutmaktan geçiyormuş."

Onu okuttukları için ağabeyim şimdi uzaklardaydı. Eğitim almanın sonucunda ben de Tokyo'da yaşamayı kafama koymuştum. Böyle çocuklar yetiştirmiş olan babamın yakınmaları tabii ki haksız değildi. Uzun yıllar ömür sürdüğü köy evinde annemi ardında tek başına bırakacağını öngören babamın hüznü tartışılmazdı.

Evimizde bir değişikliğin mümkün olmadığına babamın inancı tamdı. Bu evde yaşayan annemin de ömrü olduğu

müddetçe taşınamayacağına inanıyordu. Kendisi öldükten sonra yalnız kalacak olan annemi bu han gibi olan evde tek başına bırakmaktan ötürü de çok huzursuzdu. Buna rağmen Tokyo'da iyi bir pozisyon aramamı söyleyip duran, beni bu konuda zorlamak isteyen babamın kafasında ciddi bir çelişki söz konusuydu. Bu çelişkiyi yadırgarken bir taraftan da onun sayesinde Tokyo'ya gidebilecek olduğuma seviniyordum.

Babam ve annemin önünde elimden gelen tüm gayretle iş aramaktaymışım gibi davranmam gerekiyordu. Hocam'a bir mektup yazıp evdeki durumu detaylıca anlattım. Elimden gelecek her türlü işi yapmaya hazır olduğumu, iş bulma konusunda yardımını rica ettiğimi belirttim. Hocam nasılsa ricamı ciddiye almaz diye düşünerek bu mektubu kaleme almıştım. Ciddiye alacak olsa bile sosyal çevresi geniş olmayan Hocam'ın elinden zaten bir şey gelmez diye düşünerek yazmıştım. Ama bu mektuba Hocam'dan bir cevap illaki gelir diye de bekliyordum yazarken.

Mektubu mühürleyip göndermeden önce anneme döndüm:

"Hocam'a mektup yazdım. Tam senin dediğin gibi. Bir oku bakalım."

Tam tahmin ettiğim gibi annem onu okumadı.

"Öyle mi? Hemen gönder madem. Böyle şeyleri fazla tevatür yapmadan kendi başına hızlıca hâlletmek lazım."

Annem beni hâlâ çocuk olarak görüyordu. Ben de aslında çocuk gibi hissediyordum.

"Yalnız mektup iş görmez. Ne olursa olsun benim eylülde Tokyo'ya gitmem gerek."

"Haklı olabilirsin tabii ama bu arada olur da iyi bir fırsat

çıkacak olursa diye erkenden ricada bulunmak en doğrusu."

"Evet. Her neyse, cevap gelecektir nasılsa. O zaman tekrar konuşuruz."

Böyle bir mevzuda son derece titiz olan Hocam'a çok güveniyordum. Hocam'dan gelecek cevabı hevesle bekliyordum. Ancak beklentilerim sonunda boşa çıktı. Bir hafta geçmesine rağmen Hocam'dan hiç ses çıkmamıştı.

"Büyük ihtimalle yazı geçirmek için bir yerlere gitmişlerdir."

Anneme karşı bahaneye benzer bu sözleri kullanmak zorunda kalmıştım. Bu sözler sadece anneme karşı değil, kendi gönlüme karşı da bir bahane idi. Zorlayarak da olsa birtakım durumlara dayanan varsayımlar üretip Hocam'ın tavrını savunmazsam huzursuz olacaktım.

Zaman zaman babamın hastalığını unutuveriyor ve bir an önce Tokya'ya döneyim, diye düşünüyordum. Babamın da kendi hastalığını unuttuğu oluyordu. Gelecek için kaygılansa da geleceğe yönelik hiçbir tasarısı yoktu. Ben Hocam'ın tavsiyesi uyarınca malvarlığının paylaşımı konusunu babama açma fırsatını bir türlü yakalayamadan zaman geçip gitti.

8

Eylülün başlarında ben artık Tokyo'ya dönmeye niyetleniyordum. Babamın karşısına geçip şimdiye kadar olduğu gibi bir süre daha harçlık göndermesini rica ettim.

"Burada böyle durarak senin bahsettiğin iyi pozisyonlara erişmem mümkün değil çünkü."

Babamın arzuladığı gibi bir pozisyonu elde etmek için Tokyo'ya dönmeye karar verdiğimi söyledim.

"Tabii ki bir iş bulana kadar göndersen yeter," bile dedim.

İçten içe öyle bir talih kuşunun başıma asla konmayacağını düşünüyordum. Koşullardan haberdar olmayan babamsa ısrarla bunun aksine inanıyordu. "Madem kısa bir süreliğine, ne yapabileceğime bakayım. Ama uzun sürmesin. Hak ettiğin gibi bir iş bulup kendi ayakların üzerinde durman gerek. Zaten okulu bitirince mezuniyetin ertesi gününden itibaren kimsenin eline bakmaman lazım. Şimdiki gençler parayı nasıl kullanacaklarını pek iyi biliyorlar da parayı nasıl bulacaklarını hiç düşünmüyor gibiler..."

Babam bunun dışında da epey verdi veriştirdi. Söyle-

diklerinin içinde "Eskiden evlatlar ana babalarına hizmet ederdi, şimdiyse ana babalar evladın hizmetinde," gibi laflar vardı. Bunları susup dinledim.

Lafların artık sona erdiğini düşündüğümde sessizce yerimde kalkmaya yeltendim. Babam ne zaman yola çıkacağımı sordu. Bana göre ne kadar erken o kadar iyiydi.

"Annenle takvime bakıp güne öyle karar ver."

"Peki, öyle yaparım."

O esnada babamın karşısında beklenmedik derecede uysaldım. Babamın keyfini mümkün olduğunca kaçırmadan oradan ayrılmayı umuyordum. Babam tekrar beni durdurdu.

"Sen Tokyo'ya gidince ev yine ıssız kalacak, bir annen bir de ben varız işte. Benim sağlığım iyi olsa dert değil de bu durumun birdenbire değişmeyeceğini de söyleyemiyoruz..."

Elimden geldiğince babamı teselli edip çalışma masamın başına döndüm. Dağınık duran kitaplarımın arasında oturup babamın umutsuz tavır ve sözlerini tekrar tekrar aklıma getirdim. O sırada yine ağustos böceklerinin sesini duydum. Bu ses, geçenlerde duyduğum sesten farklı, *tsukutsuku boşi** sesiydi. Yazın memlekete döndüğümde kulak tırmalayan ağustos böceklerinin sesleri içinde hareketsizce oturduğumda defalarca hüzünlü bir ruh hâline büründüğüm olmuştu. Gönlümdeki bu acı, her daim bu böceğin şiddetli sesiyle birlikte içime işliyordu. Böyle zamanlarda hiç hareket etmeksizin kendi kendimi seyre dalardım.

Gönlümdeki bu acı, bu yaz memlekete geldiğimden beri ağır ağır hissiyatımı değiştirmişti. Tıpkı *aburazemi*** seslerinin yerini *tsukutsuku boşi* seslerine bırakması gibi, çevrem-

* Bir çeşit ağustos böceği olup çıkardığı ses ayırt edicidir. –*çn*

** "Japon ağustos böceği" de denilen bir tür. –*çn*

deki insanların kaderleri devasa bir döngüde yavaş yavaş hareket ediyor gibi görünüyordu. Mahzun gibi görünen babamın davranış ve sözlerini kafamda tekrarlarken gönderdiğim mektuba cevap yazmayan Hocam'ı bir kez daha gözümün önüne getirdim. Bende birbirine zıt izlenim bırakan Hocam ve babam hem karşılaştırma hem de anımsatma babında kafamda hep birlikte yer alıyordu.

Babamın neredeyse her şeyini bilirdim. Şayet babamdan ayrılmak zorunda kalırsam, sevgiye dayanan baba-oğul bağımız kalırdı. Hocam'la ilgili ise hâlâ bilmediğim çok şey vardı. Anlatacağına dair söz verdiği geçmişini dinleme fırsatım da henüz olmamıştı. Yani Hocam benim gözümde belirsizlikteydi. Mutlaka o sınırı aşıp her şeyin netleştiği o noktaya gitmek zorunda hissediyordum. Hocam'la olan bağımın bitmesi, benim için büyük bir azap demekti.

Annemle takvime bakıp Tokyo'ya gideceğim günü kararlaştırdık.

9

Artık ayrılma vaktim neredeyse gelmişti (iki akşam önce olsa gerek) ki babam aniden yine yere yığıldı. O sırada kitap ve giysilerimi doldurduğum hasır bavulumu kapatmaktaydım. Babam henüz banyoya girmişti. Babamın sırtını keselemek için oraya giden annem bağırarak beni çağırdı. Annemin arkadan sarılıp tuttuğu çıplak hâldeki babamı gördüm. Buna rağmen onu misafir odasına götürdüğümüzde iyi olduğunu söyledi. Ne olur ne olmaz diye başucunda oturup ıslak bir havluyla başını sıvazladım. Ancak saat dokuz civarı olduğunda âdet yerini bulsun diye akşam yemeği yemiştim.

Ertesi gün babam tahminimden çok daha iyiydi. Onu dizginleme çabalarımıza aldırmadan yürüyerek tuvalete falan gitti.

"Artık iyiyim."

Geçen yılın sonunda yığılıp kaldığında bana dönüp söylediği sözlerin aynısını tekrarlıyordu. O zaman gerçekten de kendisinin söylediği gibi iyiydi. Ben, bu sefer de herhalde öyle olur, diye düşünüyordum. Fakat doktor, temkinli ol-

manın şart olduğuna dair uyarısı dışında ne kadar bastırsam da net bir şey söylemiyordu. Endişeliydim ve Tokyo'ya gidiş günüm gelmesine rağmen hiç gidesim yoktu.

"Durumun nasıl gittiğine biraz bakayım da ona göre adım atayım değil mi?" diye anneme danıştım.

"Evet, öyle yap lütfen," diye rica etti annem de.

Babamın bahçeye veya arka avluya çıkacak kadar iyi olduğunu görünce soğukkanlılığını bozmayan annem, şimdiyse böyle bir durum olduğunda gereğinden fazla endişe edip üzülüyordu.

"Sen bugün Tokyo'ya gitmeyecek miydin?" diye sordu babam.

"Evet de biraz erteledim," diye cevapladım.

"Benim yüzümden mi?" diye sordu yeniden.

Biraz duraksadım. Eğer "Evet," dersem babamın hastalığının ciddiyetini teyit eder gibi olacaktım. Babamın sinirlerini yıpratmak istemiyordum. Ama babam gönlümden geçenleri gayet iyi bilir gibiydi.

"Çok yazık," diyerek bahçeye doğru döndü.

Ben de odama gidip bir kenara bırakılmış hasır bavuluma bakakaldım. Sımsıkı bağlıydı, her an alıp çıkabileceğim şekilde duruyordu. Boş boş onun önünde dikilip, kordonunu çözsem mi acaba, diye düşünceye daldım.

Otururken kalkayazmış birinin iki arada kalmış ruh hâlinde üç dört gün daha geçirdim. Sonra babam bir kez daha bayıldı. Doktor kesin yatak istirahati emretti.

"Ne yapacağız şimdi?" dedi annem bana, babamın duyamayacağı kısık bir sesle. Annemin yüzünden umutsuzluk akıyordu. Ağabeyime ve kız kardeşime telgraf çekmeye hazırlandım. Ancak uyumakta olan babamda hiçbir acı belir-

tisi yoktu. Konuşurkenki hâline bakınca soğuk algınlığına yakalandığı zamankinden farkı yoktu. Ayrıca iştahı normaldekinden de iyiydi. Etrafındakilerin uyarılarını dinlemiyordu bile.

"Nasılsa öleceğim, bari leziz şeyler yiyerek öleyim!"

Babamın "leziz şeyler" lafı bana hem gülünç hem de acınası gelmişti. Babam leziz şeylerin tadını çıkarabileceği büyük bir şehirde yaşamıyordu. Geceleyin *kakimoçi** kavurtup kıtır kıtır yedi.

"Neden böyle hararet basıyor acaba? Her şeye rağmen sağlam bir tarafı var gibi." Annem ümitsizliği içinde olumlu bir noktaya bel bağlama arzusundaydı. Tam da bu yüzden sadece hastalık zamanı kullanılan "hararet basması" gibi eski bir kelimeyi sanki "her şeyi yemeye hevesli" anlamında kullanıyordu.

Amcam geçmiş olsuna geldiğinde babam onu bir türlü bırakmayıp gitmesine izin vermedi. Kuvvetli bahanesi "Yalnız kalıyorum, biraz daha otur" olsa da annemin ve benim yemek istediği şeyleri ona yedirmediğimizden yakınmak da bir diğer sebep gibi görünüyordu.

---

* Bir çeşit pirinç krakeri. –*çn*

10

Babamın hastalığı aynı şartlarda bir haftadan fazla devam etti. Kyuşu'da bulunan ağabeyime o sırada uzun bir mektup yazdım. Kız kardeşime gönderilecek mektubu da anneme yazdırdım. İçten içe bunun babamın sağlığına dair onlarla yaptığımız muhtemelen son yazışma olduğunu düşünüyordum. Her ikisine de malum vakit geldiğinde gelmelerini söyleyeceğimiz birer telgraf göndereceğimizi de yazmıştık.

Ağabeyimin işleri çok yoğundu. Kız kardeşim ise hamileydi. O yüzden babamın durumunun ciddiyeti artmadan onları çağırmamız mümkün değildi. Öte yandan ayarlamayı başarıp gelseler de yetişemediklerini söylemek de çok acı olurdu. Telgrafı göndereceğim zamana karar verirken çok ağır bir sorumluluk hissettim.

Tren istasyonu bulunan bir şehirden* getirttiğimiz doktor şöyle dedi:

"Ne zaman bu durum netleşir, ben de bilemiyorum. Ancak biliniz ki, her an bu tehlikenin doğması mümkün."

Annemle görüşüp bu doktorun aracılığıyla şehirdeki

* Demiryolu ağının henüz yaygınlaşmadığı dönemde, istasyon bulunması şehrin görece büyüklüğüne işaret etmektedir. –*çn*

hastaneden bir hemşire tutmaya karar verdik. Başucuna gelip selam veren beyaz üniformalı kadını görünce babamın yüz ifadesi garipleşti.

Babam en başından beri ölümcül bir hastalığı olduğunun bilincindeydi. Yine de ölüm şimdi bizzat yaklaşmaktayken bunun farkına varmıyordu.

"Biraz iyileşeyim, beraber Tokyo'ya gezmeye gidelim. Vade ne zaman dolar, insan bilemiyor. Yapmak istediklerini, ömür varken yapmak lazım."

Annem çaresizce, "O zaman beni de beraber götürürsün artık," gibi laflarla ona uymuştu.

Kimi zamansa çok mahzunlaşıyordu.

"Ben ölünce anneni hep başının üstünde tut."

Bu "Ben ölünce" lafı bana bir şey anımsatmıştı. Tokyo'dan ayrılacağım sıralarda Hocam'ın hanımefendiye bu lafı defalarca tekrar ettiği, mezun olduğum günün akşamını. Hocam'ın gülümseyen yüzünü ve "Uğursuzluk getirir" diyerek kulaklarını tıkayan hanımefendinin hâlini hatırlamıştım. O zamanki "Ben ölünce" lafı, basit bir varsayımdı, şimdi duyduğum ise ne zaman olacağını bilmediğimiz bir gerçek. Hanımefendinin Hocam'a karşı tavrından dersler alsaymışım keşke. Ancak şimdi göstermelik de olsa bir şekilde babamın aklını dağıtmak zorundaydım.

"Böyle acizce konuşmak yakışmıyor sana. Daha demin iyileşince Tokyo'ya gezmeye gidelim demiyor muydun? Annemle beraber. Bu sefer gidince çok hayretlere düşeceksiniz hem de. Çok değişti! Başlı başına yeni tren hatları bile çok büyük bir değişim. Tren hatlarının geçeceği yerlerdeki şehir dokusu da doğal olarak değişiyor. Ayrıca *şikukaisei** de söz

* Meici ve Taişo dönemlerinde etkin olan şehir imar ve ıslah sistemi. –*çn*

konusu. Gece gündüz hareket hâlinde olan Tokyo dur durak bilmiyor."

Elimde değildi, söylememe gerek olmayan şeylerden bile bahsedip duruyordum. Babam da memnun görünerek beni dinliyordu.

Evde hasta olunca, normal olarak gelen gidenimiz çok artmıştı. Yakında yaşayan akrabalar gün aşırı birer kişi sırayla hasta ziyaretine geliyordu. Aralarında nispeten uzakta yaşayan ve pek bağımız kalmamış olanlar bile vardı. "Acaba nasıl diye merak ediyordum ama durumu gayet iyi. Konuşmasında sıkıntı yok, yüzünde süzülme bile yok," gibi sözler edip gidenler de vardı. Ben memlekete geldiğim sıralarda çıt çıkmayan sessiz evimiz, gitgide gürültü patırtılı bir yere dönüşmüştü.

Bu süreçte babamın hastalığında bir gelişme olmuyor ve tatsız bir yöne doğru ilerleme sürüyordu. Annem ve amcamın fikrini de alıp sonunda ağabeyim ve kız kardeşime telgraf çektim. Ağabeyimden hemen geleceğini söyleyen bir cevap geldi. Kız kardeşimin kocası da yola çıkacağını bildirdi. Kız kardeşim önceki hamileliğinde düşük yaptığından, yine benzer bir durum olmasın diye çok özen gösterdiklerini söyleyen kocasının, kardeşimin yerine gelme ihtimali vardı.

II

Böylesine hengâme dolu bir zamanda dahi sessizce oturacak imkânım oluyordu. Nadiren bir kitap açıp on sayfa okuyacak zaman bile bulabiliyordum. Sımsıkı bağladığım hasır bavulum çoktan açılmıştı. İhtiyacım oldukça içinden bir şeyler çıkarıp duruyordum. Tokyo'dan ayrılmadan azimle tasarladığım yazlık çalışma programına baktım. Yaptıklarım, bu programdakilerin üçte biri bile değildi. Böyle tatsızlıklar daha önce de defalarca başımdan geçmişti. Fakat bu yaz kadar planıma sadık kalamadığım başka bir zaman olmamıştı. Bunun insan hayatında normal bir şey olduğunu düşünsem de moralim çok bozulmuştu.

Bu memnuniyetsizlikle otururken bir yandan da babamın hastalığını düşündüm. Babamın ölümünden sonrasını gözümde canlandırdım. Aynı anda bir de Hocam'ı gözümün önüne getirdim. Bu hoşnutsuzluğumun iki ucuna toplumsal konum, eğitim, karakter açılarından tamamen birbirinden farklı olan bu iki kişiyi koyup düşünmeye daldım.

Babamın başucundan ayrılmış, dağılmış kitapların arasında tek başıma kollarımı kavuşturmuş otururken annem geliverdi.

"Biraz kestirsene. Sen de muhakkak çok bitap düştün."

Annem benim hissiyatımı anlamıyordu. Ben de annemin anlamasını bekleyecek kadar çocuk değildim. Basitçe teşekkür ettim. Annem hâlâ odanın kapısında dikiliyordu.

"Babamdan ne haber?" diye sordum.

"Şimdi derin uyuyor," diye cevapladı.

Sonra birden odaya girip yanıma oturdu.

"Hocan'dan hâlâ bir ses yok mu?" diye sordu.

Annem o gün söylediklerime inanmıştı. O sırada Hocam'dan mutlaka cevap geleceğine dair annemi temin etmiştim. Ama babam ve annemin ümit ettiği türden bir cevabın geleceğine dair o esnada hiçbir beklentim yoktu. Bunu bile bile annemi kandırmış gibi bir duruma düşmüştüm.

"Bir mektup daha yaz bakalım," dedi annem.

Annemin içini rahatlatacaksa işe yaramayacak bir mektubu defalarca yazmak zahmetinden kaçmaya gönlüm yoktu. Ancak böyle bir konuda Hocam'a karşı ısrarcı olmak fikri canımı acıtıyordu. Babamın azarlamasından ya da annemin keyfinin kaçmasından çok, Hocam'ın beni hor görmesinden çekiniyordum. Ricama şimdiye kadar bir yanıt gelmemiş olması, acaba böyle bir sebebe mi bağlı, diye şüphelere kapıldığım da oluyordu.

"Mektup yazmakta sakınca yoksa da bu tür mevzuları posta ile hâlletmek imkâni kısıtlı. Ne olursa olsun kendim Tokyo'ya gidip yüz yüze ricada bulunmalıyım."

"İyi de babanın durumu ortada, kimbilir ne zaman Tokyo'ya gidebilirsin..."

"Gittiğim yok zaten. İyileşip iyileşmeyeceği bir belli olsun hele, o zamana kadar buradayım."

"O, söz götürmez zaten. Kim her an vahim duruma gelebilecek ağır bir hastayı burada bırakıp keyfine göre Tokyo'ya gider ki?"

İlk önce bir şeyden haberi olmayan anneme gönülden acıdım. Ama annem ne diye böyle telaşlı bir zamanda bu konuyu açmıştı ki, bir türlü anlayamıyordum. Nasıl ki ben babamın hastalığına odaklanmadığım zamanlarda sessizce oturup kitap okuyacak fırsatı buluyorsam, annemin de gözünün önünde duran hasta adamı unutup başka konuları düşünecek kadar içinde bir boşluk mu var acaba diye şüpheye düştüm. O sırada annem "Aslında..." diye lafa girdi.

"Aslında baban hayattayken sen bir işe yerleşsen muhakkak o da çok rahatlardı diye düşünüyordum. Mevcut durumda bunun yetişmesi mümkün olmayabilir ama yine de henüz konuşmasında da zihninde de bir sıkıntı yokken bu işi hâlledersen onu sevindirip hayırlı evlat olduğunu gösterirsin."

Ne yazık ki ben hayırlı evlat olabilecek koşullara sahip değildim. Sonuçta Hocam'a da tek satır bile yazmadım.

12

Ağabeyim geldiği sırada babam yatarak gazete okumaktaydı. Babamın, ne olursa olsun, gazeteye göz gezdirme alışkanlığı vardı hep. Yatağa mahkûm olduğundan beri sıkıntıdan olsa gerek onu okuma isteği daha da güçlenmişti. Annem de ben de itiraz etmeksizin hastanın dilediğini yapmasına mümkün olduğunca izin veriyorduk.

Ağabeyim, "Bunu yapacak hâlin varsa iyisin demektir. Durumun epey kötü diye düşünerek geldim de epey iyi buldum seni!" diye babamla muhabbet etti. Bu aşırı neşeli tondaki konuşma, duruma çok uyumsuzmuş gibi geldi bana. Ama babamdan ayrılıp benimle bire bir konuşurken aksine çok karamsardı.

"Gazete okumasına izin vermek doğru mu?"

"Ben de öyle düşünüyorum fakat okumamaya razı gelmediğinden, mecburen..."

Ağabeyim, açıklamaması sessizce dinledi. Sonunda da "Her şeyi anlıyor mu acaba?" dedi. Ağabeyim, babamın zihnî melekelerinin hastalığından ötürü normale göre zayıflamış olduğunu gözlemlemiş gibiydi.

Ağabeyimin ardından babamla görüşen kız kardeşimin kocasının fikri, bizimkinden hayli iyimserdi:

"Anladığı kesin. Ben demin başucunda yirmi dakika oturup onunla muhabbet ettim. Konuşmasında normal olmayan en ufak bir şey yoktu. Bu hâliyle, muhtemelen daha dayanır gibi sanki."

Babam ona kız kardeşimle ilgili pek çok şey sordu. Sonra da "Vücudunun durumu malum, pervasızca trene falan binip sarsılmaması lazım. Kendini çok zorlayıp hasta ziyaretine gelmeye kalkarsa, ben daha çok üzülürüm," dedi. "Yakında kendimi toparlayınca bebeği görmeye ben gelirim size, dert etmesin," diye ekledi.

General Nogi'nin* ölüm haberini de içimizde ilk babam gazeteden almış oldu.

"Çok fena, çok!" diyordu.

Bir şeyden haberimiz olmadığından aniden söylenen bu sözler hepimizi şaşırtmıştı.

"O anda kesin aklı başından gitti diye düşünüp tüylerim diken diken oldu," dedi ağabeyim sonradan bana. "Açıkçası benim de feleğim şaştı," dedi kız kardeşimin kocası aynı hisleri taşırcasına.

O dönemki gazeteler, taşra insanının her gün beklediği yazılardan ibaretti zaten. Babamın başucunda otururken baştan sonra okurdum gazeteyi. Okumaya zamanım olmadığındaysa çaktırmadan odama götürür orada hiçbir şeyi atlamadan göz gezdirirdim. Askerî üniforma giymiş Gene-

* Özellikle Rus-Japon Savaşı'nda yıldızı parlamış, dönemin en ünlü askerlerinden biri. İmparatorun ölümünün ardından intihar ederek, samuray "seppuku" törensel intiharını tekrar gündeme getiren isim olmuştur. –*çn*

ral Nogi'nin ve nedime gibi giyinmiş karısının görüntüsü, uzun süre gözümün önünden gitmedi.

Yas havasının memlekette köşe bucak her yere sindiği, uyuşukluğa teslim olmuş olan ağaç ve bitkileri de etkisine aldığı sıralarda, Hocam'dan bir telgraf aldım. Batılı tarzda giyinmiş birilerine köpeklerin hemen havlamaya başladığı bir yerde, gelen telgraf çok büyük bir olaydı. Telgrafı teslim alan annem, bekleneceği üzere şaşkın bir yüz ifadesiyle beni kimsenin olmadığı bir köşeye çağırdı.

"Neymiş bu?" deyip yanımda dikilerek mührü açmamı bekledi.

Hocam, telgrafta kısaca benimle görüşmek istediğini yazıyor ve gelip gelemeyeceğimi soruyordu. Başımı eğdim.

"Kesin rica ettiğin iş mevzusu bu," diye bir sonuca vardı annem.

Ben de öyle olabileceğini düşünüyordum. Ama içime bir kurt da düşmüştü. Yine de ağabeyim ve kız kardeşimin kocasına kadar herkesi buraya topladıktan sonra babamı hasta hâlinde bırakıp Tokyo'ya gitmem mümkün değildi. Anneme danışıp gidemeyeceğime dair bir cevap telgrafı göndermeye karar verdim. Mümkün olduğunca kısa bir açıklamayla babamın durumunun gitgide kötüleştiğini ekledim. Ama içim rahat etmemişti. Bir de detaylı mektup yazıp o gün içinde postayla gönderdim. Mevzunun ricada bulunduğum iş konusu olduğundan çok emin olan annem, "Gerçekten de pek zamansız oldu bu ama yapacak bir şey yok," dediğinde çok üzgün görünüyordu.

13

Yazdığım mektup oldukça uzundu. Annem de ben de bu sefer Hocam'dan illaki bir cevap gelir herhalde diye düşünüyorduk. Mektubu gönderdikten iki gün sonra bana bir telgraf geldi. Sadece "Gelmene gerek yok" minvalinde bir cümleden ibaretti. Bunu anneme gösterdim.

"Muhtemelen bu konuda bir mektup yazacaktır sana."

Annem bunu ısrarla Hocam'ın geçimimi sağlayacağım bir iş konusunda aracılık edeceğine yoruyor gibiydi. Ben de "Acaba öyle mi?" diye düşünsem de Hocam'ın normal hâlini baz alınca hayli garipsiyordum. "Hocam bana iş ayarlıyor." Bu, bana pek olası olmayan bir şey gibi görünüyordu.

Anneme dönüp şu bariz noktayı vurguladım:

"Her hâlükârda benim mektubum henüz ona ulaşmış olamaz. Bu telgrafın ondan önce gönderildiğine hiç şüphe yok."

Annem ciddi bir şekilde düşünerek "Doğru," diye cevapladı. Hocam'ın benim mektubumu henüz okumadan bu telgrafı göndermiş olmasının, onun tavrına anlam yüklerken bir işe yaramayacağı da ortadaydı.

O gün de tam babamın doktorunun, çalıştığı hastanenin başhekimiyle beraber şehirden gelmesi söz konusu olduğundan, annemle bu konuda daha fazla konuşma fırsatımız olmadı. İki doktor konsültasyon sonrasında hastaya lavman yapıp gitti.

Doktorun kesin yatak istirahati emrinden sonra babam hem küçük hem büyük tuvalet ihtiyacını yatarak ve başkalarının yardımıyla gidermekteydi. Temizlik hastası olan babam, ilk başlarda bu durumdan çok tiksiniyordu ama dermanı olmadığından mecburen yatakta ihtiyacını giderir olmuştu. Hastalığın ilerlemesiyle zihnî melekelerin yavaş yavaş azalmasından mıdır nedir, gün geçtikçe tembelleşen bağırsaklarının sıkıntılarını umursamaz oldu. Zaman zaman çarşafını, yorganını kirletecek şekilde altına kaçırınca yanındakiler suratını ekşitse de o umursamıyordu. İdrarının miktarı, hastalığının niteliği sebebiyle, çok azalmıştı. Bu, doktoru kaygılandırıyordu. İştahı da günbegün azalıyordu. Arada istediği bir şeyler olsa da sadece tatmak içindi, yoksa boğazından bir lokma bile geçmiyordu. O sevdiği gazeteyi eline alacak dermanı da kalmamıştı. Yastığının yanında duran uzak gözlükleri ne zamandır siyah kılıfından çıkmamıştı. Çocukluğundan beri aralarının iyi olduğu ve Saku Bey dediği, şimdilerde iki üç kilometre mesafede yaşayan adamcağız ziyarete geldiğinde, babam, "Ah! Saku Bey!" deyip donuk bakışlarını Saku Bey'e çevirmişti.

"Saku Bey, iyi ki geldin... Sağlıklı görünüyorsun, imrendim sana. Benden geçti artık..."

"Öyle şey olur mu canım! Üniversiteyi bitirmiş iki evladın varken, ufak bir hastalık sana ne desin... Bir de bana bak. Karım göçtü gitti, evlat desen yok zaten. Böyle yaşayıp gidiyorum işte. Sağlık olsa da yaşama hevesim yok."

Lavman, Saku Bey geldikten iki üç gün sonra yapılmıştı. Babam, doktor bey sayesinde nasıl da rahatladım, deyip sevinmişti. Yaşayacağına dair inancı artmışçasına biraz morali düzelmişti. Yanında duran annem, bundan etkilendiğinden midir, yoksa hastaya güç vermek için midir bilmem, Hocam'dan bana gelen telgraf mevzusunu, sanki babamın ümit ettiği gibi Tokyo'da bana bir iş ayarlanmış gibi anlattı. Yanımda bunların konuşulması yüreğimi kemirdiyse de annemin lafını kesmek için bir bahanem olmadığından susup dinledim. Hastamız mutlu görünüyordu.

"Bu çok iyi," dedi kardeşimin kocası.

"Ne işiymiş, onu biliyor musun?" diye sordu ağabeyim.

O noktada artık inkâr edecek cesaretim kalmamıştı. Söylediğimi kendimin bile anlamadığı muğlaklıkta bir cevap verip yerimden kalktım.

14

Babamın hastalığı, beklenen son darbenin arifesine kadar ilerlemiş ve orada bir süre tereddüde düşmüş gibi görünüyordu. Ev halkı her akşam yatağa "Kaderin hükmü acaba bugün mü verilecek?" diye düşünerek giriyordu.

Babam, vücudunun hiçbir yerinde, çevresindekilere de azap çektirecek acılardan muzdarip değildi. Bu açıdan bakılması rahat bir hasta idi. Her ihtimale karşı, nöbetleşe birimiz ayakta kalıyorsak da diğerlerinin makul bir saatte yataklarına çekilmesinde bir engel yoktu. Aklıma takılan bir şey yüzünden uyuyamadığım bir defasında hastanın inlemesine benzeyen bir sesi belli belirsiz duyduğuma vehmederek gecenin yarısında yatağımdan kalkıp emin olmak için babamın başucuna kadar gitmişliğim vardı. O gece nöbet sırası annemdeydi. Ama annem dirseğinden kıvırdığı kolunu kendine yastık yapıp babamın yanında uyuyakalmıştı. Babam da derin bir uykuya teslim olmuşçasına sessizdi. Ben tin tin adımlarla tekrar kendi yatağıma döndüm.

Ağabeyimle aynı cibinlikte yatıyorduk. Sadece kardeşimin kocası, misafir muamelesi gördüğünden belki, tek başına misafir odasında kalıyordu.

"Seki enişteye de yazık değil mi? Kaç gündür buraya kısıldı, dönemiyor evine bir türlü."

"Seki", adamın soyadıydı.

"Böyle kalabildiğine göre işi o kadar da yoğun olmasa gerek. Seki enişteden çok sana sıkıntı olur gibi, bu kalış uzadıkça."

"Sıkıntı olsa da çare yok. Bu, başka şeye benzemez."

Yan yana yattığımız ağabeyimle böyle bir diyalog geçti aramızda. Ağabeyimin aklında da benim yüreğimde de babamın ne olursa olsun kurtulamayacağı düşüncesi hâkimdi. "Ne olursa olsun kurtulamayacaksa..." diye de düşünüyorduk. Evlatları olarak babamızın ölümünü bekleyen bir durumdaydık. Ama bunu kelimelere dökmekten de kaçınıyorduk. Yine de karşılıklı olarak birbirimizin neler düşündüğünü anlıyorduk.

"Babam, hâlâ iyileşme umudunu koruyor gibi, değil mi?" dedi ağabeyim bana.

Aslında ağabeyimin söylediğini destekler gibi görünen şeyler yok değildi. Komşular hasta ziyaretine geldiklerinde babam hiçbir mazerete başvurmadan muhakkak onlarla görüşüyordu. Bu görüşmelerde de benim mezuniyet kutlamam için onları çağıramadığımıza dair üzüntüsünü mutlaka belirtiyordu. Bazen de iyileştiğinde bunu telafi edeceğini ekliyordu.

Ağabeyim, "Mezuniyet kutlaman iyi ki iptal olmuş. Benimki berbattı, hatırlarsan," diye hafızamı tazeledi. Alkolün etkisiyle tam bir keşmekeşe dönen o akşamı hatırlayıp acı acı gülümsedim. İçecek ve yiyecekleri zorla herkese ikram eden babamın hâlinden nasıl utandığım gözümde canlandı.

Biz ağabeyimle arası öyle çok iyi olan kardeşler değildik.

Küçükken hep kavga ederdik; yaşım küçük olduğundan ağlayan hep ben olurdum. Okula gittikten sonraki branşlarımızın farklı olması da tamamen karakterlerimizin farklı olmasından ötürüydü. Üniversite dönemimde, özellikle Hocam ile irtibatım olduğu süreçte, uzaktan ağabeyime baktığımda onu abiden çok bir hayvan olarak düşünmekteydim. Uzun süredir ağabeyimle bir araya gelmediğimizden ve birbirimizden çok uzakta yaşadığımızdan hem zaman hem de mesafe açısından ağabeyim hiçbir zaman bana yakın değildi. Yine de bunca zamandan sonra görüştüğümüzde, artık nereden geldiyse, o sıcak kardeşlik hisleri doğal bir şekilde ortaya çıkmıştı. Malum koşullar, bunun en büyük sebebiydi tabii. Babam, ortak noktamızdı ve babamız ölüm döşeğindeyken ağabeyimle ben aramızı düzelttik.

"Bundan sonra ne yapacaksın?" diye sordu ağabeyim. Ben de çok farklı bir konuda ona soru sordum:

"Aile malları ne olacak?"

"Ben bilmiyorum. Babam bu konuda hiçbir şey söylemiyor. Ama malvarlığı dediğin pek de para etmez herhalde."

Anneme gelince, kafasını Hocam'dan gelecek cevaba takmıştı.

"Mektup daha gelmedi mi?" diye başımın etini yiyordu.

15

"Bu 'Hocam, Hocam' dediğin kimin nesidir?" diye sordu ağabeyim.

"Geçenlerde anlatmamış mıydım ben sana?" diye cevap verdim. Soruyu kendisi sorup yaptığım açıklamayı da kaşla göz arasında unutan ağabeyime karşı içimde bir öfke uyandı.

"Anlatmasına anlattın da..."

Ağabeyim, beni dinlediyse de belli ki anlamamıştı. Bana göre kendimi zora koşarak Hocam'ı ağabeyime tanıtmak gibi bir mecburiyetim yoktu. Ama öfkem kabarmıştı bir kere. Yine bildiğim ağabeyim gibi davranmaya başladığını düşündüm.

Ben "Hocam, Hocam" diye ona hürmet gösterdikçe, ağabeyim de Hocam'ın toplumda önemli biri olması gerektiği kanısına varmıştı. En azından üniversitede hoca falan olduğunu varsayıyordu. Adı sanı olmayan, bir işle uğraşmayan biri nasıl değerli olabilirdi ki? Bu açıdan ağabeyimin görüşleri, babamınkiyle tıpatıp aynıydı. Ancak babamın anlamadan etmeden, elinden bir şey gelmediği için boşta geziyor, şeklinde verdiği hükme karşılık, ağabeyim, elinden

gelen bir şeyler olmasına rağmen tembellik eden birinin işe yaramaz olduğu tarzında imalarda bulunuyordu.

"Egoist olmamak lazım. Hiçbir şey yapmadan yaşamını sürdürmeye niyetlenmek çok edepsiz bir anlayış. Sahip olduğu yetenekleri elinden geldiğince kullanmayan insan, yalan olur."

Ağabeyime dönüp, "Kullandığın 'egoist' kelimesinin anlamını biliyor musun acaba?" diye sorasım geldi.

Ağabeyim sonradan şöyle dedi:

"Yine de o adamın sayesinde bir mevki edinebilirsen ne âlâ. Babam da buna seviniyor gibi, değil mi?"

Hocam'dan bu yönde ayan beyan bir mektup gelmediği sürece buna inanamıyordum. Ama bunu dile getirecek cesaretim de yoktu. Annemin her şeyi olmuş bitmiş sayarak herkese afişe ettiği şeyi şu noktada inkâr da edemezdim. Annemin üstelemesi olmasa da Hocam'ın mektubunu beklemekteydim. Ve "Bu mektupta herkesin düşündüğü gibi geçimimi sağlayacak bir işten bahsedilsin, lütfen," diye dualar ediyordum. Ölümün eşiğindeki babamın karşısında, babamın içini biraz olsun rahatlatmayı arzulayan annemin karşısında, "Çalışmayan kişi insan değildir" gibisinden laflar eden ağabeyimin karşısında, onun dışında kız kardeşimin kocasıdır, amcamdır, halamdır, hepsinin karşısında, aslında hiç umursamadığım bir konuda, sinirlerim alt üst olmuştu.

Babamın garip sarı renkteki kusmuğunu görünce, vaktiyle Hocam ve hanımefendinin bahsettiği tehlikeyi anımsadım. "Böyle sürekli yatınca midesi de mahvoldu tabii," diyen annemin yüzüne bakıp hiçbir şeyin farkında olmayan bu kadının önünde gözlerim yaşardı.

Oturma odasında ağabeyimle bir araya geldiğimizde "Duydun mu?" dedi. Doktorun tam ayrılacakken ağabeyime dönüp söylediği şeyleri duyup duymadığımı kastediyordu. Açıklama beklemeden ne demek istediğini gayet iyi anlamıştım.

"Senin buraya dönüp aile işlerine bakma niyetin var mı?" diye ağabeyim nabzımı yokladı. Bir cevap vermedim.

"Annem tek başına idare edemez herhalde," dedi bu kez de. Beni burada toz toprağın içinde kokuşup çürümeye terk etmekte bir mahzur görmüyor gibiydi.

"Kitap okuyacaksan taşrada da yaparsın; ayrıca çalışmana gerek de kalmaz, gayet iyi olur gibi."

"Senin dönüp gelmen daha uygun olur sanki," dedim.

"Öyle bir şey yapabilirmişim gibi!" diye tersledi beni. Ağabeyimin yüreği bundan sonra yapacağı işlerin düşüncesiyle kıpır kıpırdı.

"Sen hayır dersen amcamdan ilgilenmesini rica edeceğim. Ama her hâlükârda annemi birimizin yanına alması lazım."

"Annem buradan ayrılır mı ayrılmaz mı mevzusu başlı başına bir sorun."

İki kardeş, babam henüz ölmeden onun ölümünden sonra olacakları bu şekilde konuşmuştuk.

16

Babam ara ara sayıklamaya başladı.

"General Nogi'ye çok mahcubum. Ona karşı hiç yüzüm yok. Hayır, ben de peşinizden geleceğim."

Bu sözleri art arda sıralıyordu. Annemin morali çok bozuktu. Mümkün olduğunca herkesi hastanın başucuna toplamaya çalışıyordu. Bilinci yerindeyken son derece mahzunlaşan hastamız da bunu ister gibiydi. Özellikle odada etrafa bakınıp da annemi göremezse "Omitsu nerede?" diye soruyordu. Soruyu dillendirmese bile gözlerinden anlaşılıyordu. Ben sık sık yerimden kalkıp annemi çağırmaya gidiyordum. Annem elindeki işi öylece bırakıp "Bir isteğin mi var?" diye hasta odasına gelince babam gözlerini annemin yüzüne dikip tek kelime etmiyordu. "Bunun için mi çağırdı yani?" diyecekken tamamen alakasız bir konuda konuşmaya başlıyordu.

"Ah, Omitsu, sana az çektirmedim değil mi?" gibi sevecen laflar ettiği de oluyordu. Bu lafları duyan annemin gözleri hemen yaşarırdı. Sonra da babamın sağlıklı olduğu eski günlerdeki hâlini şimdikiyle karşılaştırarak hatırlar gibi olurdu.

"Şimdi böyle merhametli laflar ettiğine bakmayın, o zamanlar çok zalimdi."

Annem, babamın süpürgeyle sırtına nasıl vurduğunu falan anlattı. Ağabeyimle ikimiz, şimdiye değin kimbilir kaç kez dinlediğimiz bu hikâyeyi her zamankinden farklı bir hissiyatla, annemin sözleri adeta babamı anarmışçasına cankulağı ile dinliyorduk.

Babam, ölümün kara gölgesi burnunun dibine sokulduğunda bile miras mevzularında tek bir laf etmiyordu.

"Hazır imkânımız varken sormamız gerekmez mi?" dedi ağabeyim yüzüme bakıp.

"Öyle sanki," diye cevapladım. Bu minvalde ilerleyip böyle konuları hastamıza açmanın hem iyi hem de kötü olabileceğini düşünüyordum. İkimiz kesin bir karara varamayınca amcama danıştık. Onun da tereddütleri vardı.

"Söylemek istediği şeyler olup da söyleyemeden ölürse çok yazık olur; diğer taraftan bizim böyle bir şey için ısrarcı olmamız da kötü olabilir."

Sonuçta konu havada kaldı. Hemen akabinde de babam komaya girdi. Her zamanki gibi hiçbir şeyin farkında olmayan annem, normal bir uykuda olduğunu sanıp seviniyordu. "Hah, işte böyle rahat rahat uyursa yanındakiler de bir nefes alır," diyordu.

Babam zaman zaman gözlerini açıyor, "Falanca ne oldu?" gibi sorular soruyordu. O falanca da illaki az önce orada yanında oturan kişi oluyordu. Bilincinin karanlık ve aydınlık bölümleri vardı ve o aydınlık bölümler, adeta siyah kumaşta zikzaklar çizen beyaz bir iplik misali, bir görünüp bir kayboluyordu. Annemin bu koma hâlini, normal uykuyla karıştırması da şaşırtıcı değildi.

Çok geçmeden dilinde tutulmalar başladı. Bir şeyler söylediğinde lafın sonuna doğru dili dolanıp anlaşılmaz hâle geldiğinden meramını anlatamadığı zamanlar çoğunluktaydı. Yine de konuşmaya başlarken ölümün eşiğindeki bir hastanınki gibi olmayan, güçlü bir ses çıkıyordu babamdan. Bizim ise konuşurken sesimizi normale göre yükseltip ağzımızı kulağına yaklaştırmamız gerekiyordu.

"Başını serinletsek iyi gelir mi?"

"He."

Hemşirenin yardımıyla termoforu değiştirdim ve içini yeni doldurduğum buz torbasını başının üzerine koydum. Kırılıp sivrilmiş buz parçaları torbanın içinde yerleşene kadar babamın iyice açılmış olan alnının üzerine yumuşak bir şekilde bastırdım.

O esnada koridordan gelen ağabeyim tek kelime etmeksizin bir postayı elime uzattı. Boştaki sol elimi uzatıp postayı aldığımda içimi hemen tuhaf bir duygu kapladı.

Normal bir mektuba nispeten hayli ağırdı. Sıradan bir zarfa konmamıştı. Zaten sıradan bir zarfa sığabilecek boyutta da değildi. Kaligrafi kâğıdına sarılmış, mühür özenle yapıştırılmıştı. Onu ağabeyimin elimden aldığımda taahhütlü gönderildiğini fark ettim. Arkasını çevirdiğimde ise Hocam'ın adının itinayla yazılmış olduğunu gördüm. Müsait olmadığımdan mührü hemen açmam mümkün değildi. Mektubu kimonomun göğüs cebine sokuverdim.

17

O gün hastamızın hâli daha da kötü görünüyordu. Tuvalete gitmek üzere yerimden kalktığımda koridorda karşılaştığım ağabeyim, nöbetçi asker tavrıyla "Nereye gidiyorsun?" diye sordu.

"Durum pek iç açıcı olmadığından mümkün olduğunca yanından ayrılmamak gerek," diye uyardı.

Ben de öyle düşünüyordum. Cebimde mektupla, tekrar hasta odasına döndüm. Babam gözünü açıp orada yan yana duranların adlarını anneme sordu. Annem de bu falanca, bu filanca, diye teker teker açıklarken babam her seferinde başını sallıyordu. Başını sallamadığında annem sesini yükseltip, "Bilmemne Bey'i tanıdın mı?" diye vurguluyordu.

"Çok sağ olun. Zahmet verdik size," diyordu babam.

Sonra tekrar komaya girdi. Başucunda bulunanlar tek kelime etmeden hastanın hâlini takip ediyordu. Sonunda içlerinden biri kalkıp hole çıktı. Sonra biri daha kalktı. Üçüncü olarak da ben yerimden kalkıp odama geldim. Az önce cebime sokuverdiğim postayı açmak niyetindeydim. Hastanın yanı başında da bunu kolayca yapabilirdim tabii.

Ancak mektubun boyutu son derece büyük olduğundan tek nefeste okuyup bitirmem mümkün olmazdı. Buna özel zaman ayırmam gerekiyordu.

Mektuba sarılmış sert lifli kâğıdı parçalarcasına çekip yırttım. İçinden çıkan, kareli yazı kâğıdına el yazması sayfalardı. Mektup olarak kolay gönderilebilsin diye de dörde katlanmışlardı. Bu Batılı tarz kâğıtlardaki katlama çizgilerini ters yöne bastırıp kolay okunabilmesi için düzelttim.

Yüreğim, bu kocaman kâğıt ve mürekkep yığınının bana neler anlatacağı düşüncesiyle şaşkındı. Bir yandan da hasta odasında olanlar kafamı meşgul ediyordu. Bu yazılanları okumaya başladıktan sonra daha bitiremeden ya babama bir şey olur, o olmazsa ağabeyim veya annem, onlar değilse amcam beni çağırır kesin, diye bir önsezim vardı. Sakinleşip Hocam'ın yazdıklarını okuyacak hâlde değildim. Huzursuz bir şekilde yalnızca ilk sayfayı okudum. O sayfada aşağıdaki şeyler yazılıydı:

"Sen benim geçmişimle ilgili sorular sorduğunda, cevap verecek cesaretim yoktu. Şimdiyse sana tüm hikâyeyi açıkça anlatma özgürlüğüm olduğuna inanıyorum. Ancak bu özgürlük, senin Tokyo'ya gelmeni beklerken yeniden kaybedebileceğim bir özgürlükten ibaret. Bu sebeple bunu kullanabilecekken kullanmazsam, sana dolaylı bir deneyim olarak geçmişimi anlatma fırsatını sonsuza dek kaçıracağım. Şayet böyle olursa da sana o zaman yürekten verdiğim söz, yalan olacak. Yüz yüze anlatmam gereken şeyleri, kalemimle anlatmaya karar verdim mecburen."

Buraya kadarını okuduğumda bu uzun metinlerin ne için, hangi sebeple yazıldığını net olarak anlamıştım. Ben zaten en baştan beri Hocam'ın beni geçindirecek bir işle

ilgili mektup göndermeye tenezzül etmeyeceğine inanıyordum. Ancak eline kalem almaktan hiç hazzetmeyen Hocam, nasıl o olayları böylesine uzunca yazıp bana anlatmaya karar vermişti acaba? Hocam neden benim Tokyo'ya gidişimi bekleyemiyordu?

"Özgürlüğüme kavuştuğumdan anlatacağım. Ancak bu özgürlük sonsuza dek kaybolmaya mahkûm."

İçimden bu sözü tekrar edip duruyor ve anlamını çözmek için kıvranıyordum. Birden içimi bir huzursuzluk kapladı. Devam edip sonrasını da okumaya niyetlendim. Tam o anda hasta odası tarafından beni çağıran ağabeyimin sesi yükseldi. Şaşkınlıkla ayağa fırladım. Koridoru koşarak geçip herkesin bulunduğu tarafa doğru gittim. Babamın son anlarının geldiği fikrine kendimi hazırladım.

18

Hasta odasında, artık ne zaman geldiyse, doktor vardı. "Hastayı mümkün olduğunca rahat ettirelim," prensibi uyarınca lavman yapmayı deneyecekti. Önceki geceden yorgun olan hemşire dinlenmek için başka bir odada uzanmıştı. Böyle şeylere alışkın olmayan ağabeyim, ne yapacağını bilmez hâlde orada dikiliyordu. Beni görür görmez "Bir el atıversene," diyerek yerine oturdu. Ben de ağabeyimin yerine, babamın altına yağlı kâğıdı sermeye geçtim.

Babam bir parça rahatladı. Yarım saat kadar başucunda oturan doktor, lavmanın neticesini teyit edip yine geleceğini söyleyerek gitti. Tam ayrılırken beklenmedik bir şey olduğu takdirde hemen çağırmamızı özellikle belirtmişti.

Ben de daha şimdiden garip bir havaya bürünen hasta odasından çıkıp Hocam'ın mektubunu okumaya niyetlendim. Fakat en ufak bir rahatlama hissetmiyordum. Masamın başına oturur oturmaz ağabeyimin beni çağırması an meselesiydi. Ve bu defa çağrıldığımda bunun son kez olacağı korkusuyla ellerim titriyordu. Hocam'ın mektubunun sayfalarına anlamadan göz atıyordum sadece. Gözlerim

kâğıdın karelajına titizlikle yerleştirilmiş harflerin üzerindeydi. Fakat onları okuyacak hâlim yoktu. Neden bahsettiğini anlamak için göz gezdirecek hâlim olduğu bile şüpheliydi. En son sayfaya kadar tek tek hepsini açıp baktım. Sonra da tekrar baştaki gibi katlayıp çalışma masamın üstüne koymaya karar verdim. Tam o sırada birdenbire sona yakın bir yerdeki bir cümleye gözüm takıldı:

"Bu mektup senin eline ulaştığı sıralarda ben artık bu dünyada olmayacağım. Çoktan ölmüş olacağım."

Ağzım bir karış açık kalmıştı. Şimdiye kadar kıpır kıpır olan yüreğim, bir anda donmuş gibi hissediyordum. Sayfalara tekrar bakmaya başladım. Sondan başa doğru her sayfadan birer cümle okuyordum. Kısacık bir anda bilmem gerekenleri öğrenmek için gözlerimle bir görünüp bir kaybolan harflere nüfuz etmeyi deniyordum. O anda öğrenmeye çalıştığım şey, yalnızca Hocam'ın sağlık haberiydi. Hocam'ın geçmişi, Hocam'ın vaktiyle bana o belirsiz geçmişini anlatacağına dair verdiği söz, bunların hepsi bana göre lüzumsuz şeylerdi. Sayfaları tekrar tekrar çevirirken, bana gerekli olan bilgiyi vermekten geri duran bu uzun mektubu sinirle katladım.

Babamın durumunu görmek için tekrar hasta odasının kapısına kadar gittim. Hasta yatağının etrafı tahmin etmediğim kadar sessizdi. Umutsuz görünen bitkin bir yüzle orada oturmuş olan annemi, elimle çağırıp "Durumu nasıl?" diye sordum. "Şimdilik aynı gibi," diye yanıtladı. Babamın karşısına kadar gidip, "Nasılsın? Lavman biraz daha rahatlattı mı seni?" diye hatırını sordum. Babam başını salladı. Sonra da net bir şekilde "Sağ ol," dedi. Zihni şaşırtıcı derecede berraktı.

Tekrar hasta odasından çıkıp kendi odama döndüm. Orada saate bakarak tren tarifelerini inceledim. Aniden kalkıp kimonomun kuşağını sıktım ve cebime Hocam'ın mektuplarını atıverdim. Sonra da arka kapıdan dışarıya çıktım. Kendimi kaybetmiş bir hâlde doktorun evine doğru koştum. Doktordan babamın iki üç gün daha dayanıp dayanamayacağını açıkça söylemesini isteyecektim. Bir iğne falan yaparak dayanmasını sağlayın, diye rica edecektim. Doktor ne yazık ki evde değildi. Sabırla onun dönmesini bekleyecek vaktim yoktu. Öyle bir ruh hâlim de yoktu. Çekçekçiye beni acele istasyona götürmesini söyledim.

İstasyonda duvara yasladığım bir kâğıt parçasına kurşun kalemimle annem ve ağabeyime yönelik bir mektup yazdım. Hayli basit bir mektuptu aslında ama, hiç haber vermeden basıp gitmiş olmaktan daha iyidir, diye düşünerek hemen bizim eve teslim etmesi için çekçekçiye ricada bulundum. Sonra da verdiğim ani kararın gücüyle Tokyo'ya giden buharlı trene atlayıverdim.

Gümbürtüyle ilerleyen trenin üçüncü sınıf vagonunda cebimden Hocam'ın mektubunu çıkarıp yavaş yavaş baştan sona kadar okudum.

ÜÇÜNCÜ KISIM:
HOCAM VE VASİYETİ

I

Bu yaz senden iki üç mektup aldım. Tokyo'da iyi bir mevki edinmek için yardımımı istediğini yazdığın, muhtemelen elime ikinci geçen mektubundu diye hatırımda kalmış. Onu okuduğumda bir şeyler yapayım diye düşündüm. En azından cevap vermem gerektiği kanısına varmıştım. Ama itiraf etmem gerekirse senin talebin doğrultusunda herhangi bir çaba göstermedim. Senin de pek iyi bildiğin üzere, "sosyal çevresi dar biri"nden ziyade, "şu koca dünyada tek başına yaşayan biri" denmesi daha doğru olacak biriyim. Yani o çabayı gösterecek herhangi bir olanağım yok. Ancak sorun, bu değil. Gerçeği söylemek gerekirse o sırada, ne yapmam gerektiğine dair kafamın çok karışık olduğu bir noktadaydım. İnsanların arasında bu şekilde bir mumya gibi kalıp var olmaya devam etsem mi, yoksa... O anki hâlimle "yoksa" kısmını içimden her tekrar edişimde ürperiyordum. Doludizgin uçurumun dibine kadar gidip birdenbire dibi görünmeyen o vadiye bakakalan biri gibi.

Korkaktım. Tıpkı çoğu korkağın olduğu gibi acı çekiyordum. Ne yazık ki o durumumda senin, bana göre, var

olmadığını söylemem bir abartı olmaz. Bir adım daha ileri gidersek senin mevkin, senin geçimin için gerekli para falan, bunlar benim için hiçbir anlam taşımıyordu. Umurumda değildi. Yaygara yapmayacaktım. Senden gelen mektubu, mektup gözüne koyup önceki gibi kollarımı kavuşturmuş ve düşüncelere dalmıştım. Ailesinin makul bir malvarlığı olan kişi niye dertlenir ki? Daha mezun olmuş olmamış, iş güç, mevki diye kıvranıp durur ki? Hiçbir merhamet hissetmeksizin uzaktan sana bakışım bundan ibaretti. Sana bir cevap yazmam gerekmesine rağmen yazmayış bahanemin ne olduğunu bilesin diye bunu söylüyorum. Seni kızdırmak için kasten hödükçe laflar ediyor değilim. Esas niyetimi sonradan anlayacağına inancım tam. Her neyse, nezaketen de olsa bir cevap göndermem gereken yerde sustuğum için, bu ihmalkârlığımdan ötürü senden özür dilerim.

Sonrasında sana telgraf çektim. Açıkçası o sırada seninle görüşmek ve senin dilediğin üzere geçmişimi sana anlatmak istiyordum. Cevap telgrafında o sırada Tokyo'ya gelemeyeceğini söyleyip beni reddettiğinde hayal kırıklığına uğradım ve uzun süre telgrafa bakakaldım. Telgraf sana da yetersiz gelmiş olsa gerek ki sonradan uzun bir mektup göndermişsin. O zaman neden Tokyo'ya gelemeyeceğini gayet iyi anladım. Senin kaba biri olduğunu falan düşünmem mümkün değil. Kıymetli babanı hasta hâlinde ihmal edip oradan neden ayrılasın ki? Babanın ölüm kalım durumunu unutmuş gibi davranarak büyük hata ettim. Aslında o telgrafı gönderirken babanın durumu aklımdan çıkmıştı. Hem de sen Tokyo'dayken tedavisi olmayan bu hastalığa çok dikkat etmenizi defalarca salık veren biri olarak. İşte böyle tutarsız bir adamım ben. Belki de aklımdan çok geçmişimin baskı-

sı yüzünden böyle tutarsız bir adama dönüşmüşümdür. Bu açıdan kendi eksikliğimi tamamen kabul ediyorum. Senden beni affetmeni dilemeliyim.

Mektubunu –senden gelen son mektubu– okuduğumda hata ettiğimi fark ettim. Bu anlamda bir cevap yazayım diye düşünüp kalemi elime de aldım, ama tek bir satır yazmadan bıraktım. Sana yazacaksam şu an elindeki bu mektubu yazmak isterdim. Ancak bu mektubu yazmak için de henüz erkendi. O yüzden vazgeçtim. Sadece, "Gelmene gerek yok," diyen basit telgrafı göndermemin sebebi de budur.

2

Sonra bu mektubu yazmaya başladım. Normalde eline kalem almayan ben, düşüncelerimi olsun, olayları olsun dilediğim şekilde yazıya geçirememekten çok acı çekiyordum. Neredeyse sana karşı olan bu görevimi yarıda bırakma noktasına geldim. Ancak kaç defa "Olmuyor!" diye kalemi bıraktıysam da işe yaramadı. Daha bir saat geçmeden tekrar yazasım geldi.

Senin açından bakınca, bu benim görevini yerine getirmeyi önemseyen biri olduğumu gösteriyor olabilir. Bunu inkâr edecek değilim. Senin de bildiğin gibi toplumla neredeyse hiçbir diyalogu bulunmayan yalnız bir insanım ve sağıma soluma, önüme ardıma, hayatımın ne tarafına bakarsam bakayım "görev" denilecek düzeyde bir sorumluluğum yok. Bile isteye mi, yoksa doğam gereği mi, bilmem, mümkün olduğunca hayatımı bu bağlamda hep kısıtlı tuttum. Fakat sorumluluktan kaçtığım için böyle olmuş değil. Aksine aşırı derecede hassas olduğum için, dış etkilere karşılık verecek bir gücüm olmadığından, gördüğün üzere pasif bir hayat yaşamak durumunda kaldım. O yüzden bir söz ver-

diğimde onu yerine getirmemek bana kendimi çok berbat hissettirir. Sana karşı böyle berbat hislerden kurtulmak için bile olsa, bıraktığım kalemi tekrar elime almak zorundayım.

Daha da önemlisi, yazmak istiyorum. Görevim olması bir yana yaşadıklarımı yazmak istiyorum. Geçmişim yalnızca bana ait deneyimlerdir, yani benim sahip olduğum bir şeydir demek çok da uygunsuz olmaz. Bundan birine bahsetmeden ölmem, çok acıklı olmaz mı? Ben az çok böyle hissediyorum. Ancak bunu sindiremeyecek birine anlatmaktansa deneyimlerimin benimle birlikte mezara gitmesini tercih ederim. Aslına bakarsan senin gibi yalnız bir adam var olmasaydı, geçmişim sonuç itibarıyla benim geçmişim olarak kalır, dolaylı olarak bile başkalarının bilgi sahibi olduğu bir konuya dönüşmeden silinip giderdi. Ben milyonlarca Japon'un arasından bir tek sana geçmişimi anlatmayı arzu ediyorum. Sen dürüst biri olduğun için. "Samimiyetle hayattan dersler çıkarmak istiyorum," dediğin için.

Aklına karanlık hayatımın gölgesini düşürürken hiç çekinmeyeceğim. Yine de korkma. Bu karanlığa dikkatle bak ve içinden sana faydası olacak şeyleri kavra! Benim karanlık dediğim, tabii ki ahlaki bir karanlık. Ahlaklı bir adam olarak doğdum. Ahlaklı bir adam olarak büyütüldüm. Bu ahlak anlayışının, zamane gençliğininkinden çok farklı tarafları olabilir. Yanlış olsa bile, bizzat bana aittir. Eğreti olarak kiraladığım bir giysi değil. O yüzden şimdiden sonra kendini geliştirmeyi hedeflediğinden, sana bir miktar faydası olacağını sanırım.

Modern zamanların ideolojik meseleleri üzerine seninle sık sık tartışmalara girdiğimizi hatırlıyor olmalısın. Benim bu konudaki tavrımı da eminim anlamışsındır. Senin görüş-

lerini hor görmüyorduysam da kesinlikle saygı duyabileceğim seviyede değillerdi. Hem fikirlerinin herhangi bir arka planı olmadığından, hem de kendine ait bir geçmişe sahip olmak için çok genç olduğundan... Bazen gülerdim. Memnuniyetsizliğin kolayca yüzünden okunurdu. İşin ucunda da geçmişimi sana bir emakimono* gibi sunmam için bana ısrar ettin. İlk defa o zaman sana yürekten saygı duymuştum. Gönlümün derinliklerinde yaşayan o canı, haddini bilmez bir şekilde bulma azmini gösterdiğin için. Kalbimi yarıp ılık ılık akan o kanı içmeye niyetlendiğin için. O zamanlar henüz yaşıyordum. Ölmek istemiyordum. O yüzden "Başka bir güne" diye söz verdim ve isteğini reddettim. Şimdiyse kendi elimle kendi kalbimi yarıp çıkan kanı senin yüzüne bulaştırmaya çalışıyorum. Kalbimin atışları durduğunda senin gönlünde yeni bir can doğarsa içim rahat edecek.

* Bir hikâyeyi resimli olarak anlatan parşömen. Klasik Japon sanatının önemli unsurlarındandır.

3

Anne babamı kaybettiğimde henüz yirmi yaşında bile değildim. Bir keresinde karım sana anlatmıştı gibi hatırlıyorum; ikisi de aynı hastalıktan öldüler. Hem de karımın sende şüphe uyandıran anlatımındaki gibi, neredeyse aynı anda denecek kadar peş peşe öldüler. Doğruyu söylemek gerekirse, babamın hastalığı çok korkutucu olan tifo idi. Yanında olup ona bakan anneme de bulaştı.

Ben ikisinin tek oğluydum. Ailemizin hatırı sayılır bir malvarlığı olduğundan hayli rahat bir şekilde yetiştirildim. Kendi geçmişime dönüp baktığımda, annemle babam o zaman ölmüş olmasaydı, hiç olmazsa ya annem ya da babam biri sağ kalsaydı, o rahat hâlim bugüne kadar devam ederdi diye düşünüyorum.

Onlardan sonra ne yapacağımı bilmez bir şekilde kalakaldım. Bilgim yok, tecrübem yok, sağduyum da yoktu. Babam öleceği zaman, annem yanında olamamıştı. Annem öleceği sırada da babamın ölmüş olduğunu ona söylememiştik. Annem bunu hissetmiş miydi, yoksa etraftakilerin söylediği gibi babamın iyileşme sürecine girdiğine mi

inanıyordu, bilmiyorum. Annem amcama her şeyi emanet etmişti. O sırada orada bulunan beni parmağıyla gösterip, "Oğlumuza sahip çıkın," demişti.

Ben daha önceden Tokyo'ya gitmek için ebeveynimin iznini almış olduğumdan, annem yeri gelmişken o mevzuyu da kastediyor gibiydi. Orada sadece "Tokyo'ya" diye eklemiş, amcam hemen lafı ağzından alıp "Tamamdır, sen hiç merak etme," diye karşılık vermişti. Annem yüksek ateşe dayanabilen bir bünyeye sahip olan bir kadın olduğundan mıdır bilmem, amcam "Çok sağlam bir kadın." deyip bana dönerek annemi övmüştü. Fakat bu, sonuç itibarıyla, annemin vasiyeti miydi değil miydi, şimdi düşünüyorum da pek emin olamıyorum.

Annem doğal olarak babamın yakalandığı hastalığın ürpertici adını bilmekteydi. Bu durumda kendisine de bu hastalığın geçtiğini illaki biliyordu. Ancak kendisinin de birdenbire bu hastalıktan hayatını kaybedeceğine inanıyor muydu yoksa inanmıyor muydu, buna dair hâlâ birtakım şüphelerimin olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca ateşi yüksekken annemin sayıkladıkları her ne kadar akla mantığa uygun olsa da annem kendine geldiğinde hafızasında bunların en ufak bir izinin bile kalmaması, defalarca yaşanmıştı. İşte bu yüzden... Konumuz bu değil tabii.

Mevzu şu ki, bu tür konuları yüzeysel olarak değerlendirmeme, kafamda ters yüz edip derinlemesine irdeleme alışkanlığını, ta o zamanlardan itibaren edinmiştim. Bunu sana da en baştan ifade etmeyi gerekli buluyorum, şöyle ki bu huyumun bir örneği olarak hâlihazırdaki hikâyemizle önemli bir ilgisi bulunmayan bu tür bir kısa anlatının sana pek de faydası olmayacağı kanısındayım. Sen de bu niyet-

le oku lütfen. Bu huyumun ahlaki açıdan bireysel tavır ve davranışları irdelemeye dönüşmesiyle, o sıralardan itibaren yavaş yavaş insanların ahlak anlayışlarından şüphe duyar hâle geldiğimi düşünüyorum. Bunun çile ve acılarıma karşı kesinkes büyük bir güç toplamamı sağladığının bariz olduğunu da aklında tutmanı rica ederim.

Böyle ana konudan sapınca anlaşılması zorlaşacağından tekrar kaldığımız yere dönelim. Yine de bu uzun mektubu yazmakta olan, benimle aynı durumda bulunan başka biri olsaydı, benim kadar sakin olmazdı diye düşünüyorum. Şehir uykuya daldığında işitilebilen tren sesleri de artık kesildi. Kepenklerin ardından sonbaharı gizlice anımsatırcasına bir tonda kimbilir ne zamandan beri öten bir ağustos böceğinin dokunaklı sesi belli belirsiz geliyor. Hiçbir şeyden haberi olmayan karım, yan odada masumca mışıl mışıl uyumakta. Elimde kalemle yazdığım her harfte kalemin ucundan ses geliyor. Bense gayet sakin bir ruh hâlinde kâğıtla muhatabım. Alışkın olmadığımdan kalem yana kayabilse de aklımdaki endişeler yüzünden yazımın bozulduğunu sanmıyorum.

4

Her neyse, tek başıma kalmıştım ve annemin tembihlediği gibi, amcama güvenmekten başka yolum yoktu. Amcam her şeyi üstüne almış ve tüm yapılacaklarla ilgileniyordu. İstediğim gibi Tokyo'ya gidebilmem için gereken düzenlemeleri de hâlletti.

Tokyo'ya geldim ve yüksekokula başladım. O dönemki yüksekokul öğrencileri şimdikilerden çok daha hoyrat ve başıboştu. Tanıdığım biri, bir gece bir işçiyle kavgaya tutuşup kafasına getasıyla* vurarak onu yaralamıştı. Sarhoş olduğundan kafası yerinde değilmiş ve dövüşürlerken okul üniformasının şapkasını karşısındakine kaptırmış sonunda. Tabii ki şapkanın içinde bulunan baklava şeklindeki beyaz etikette öğrencinin adı düzgünce yazılıymış. Bu da işleri sıkıntıya sokmuştu. Neredeyse polis tarafından okula ihbar ediliyordu. Ama arkadaşları çok uğraşıp olay mahkemeye düşmeden hâl yoluna koydular. Şimdiki nezaket ortamında yetişmiş senin gibiler, böyle azgınca davranışları muhakkak çok saçma buluyordur. Aslında ben de saçma buluyorum.

* Takunyaya benzeyen, yükseltilmiş ahşap tabanlı bir çeşit sandalet. –*çn*

Fakat onlarda şimdiki üniversitelilerde bulunmayan bir sadelik de vardı. O zamanlar amcamın bana her ay gönderdiği para, babanın şimdilerde sana gönderdiği harçlığa nazaran çok çok azdı. (Tabii ki geçim giderleri de farklıydı.) Yine de ben en ufak bir eksiklik hissetmiyordum. Hatta çok sayıda akranım arasında, mali durum açısından, birilerini kıskanacak kadar zavallı hissettiğim kesinlikle hiç olmadı. Şimdi dönüp bakıyorum da büyük ihtimalle onlar beni kıskanmış olmalı. Çünkü her ay gönderilen sabit harçlığımdan başka, kitap parasıdır (o zamanlardan beri kitap satın almayı severim), ekstra masraflardır, amcamdan sık sık talepte bulunurdum ve keyfime göre o paraları da çabucak harcardım.

Hiçbir şeyden haberi olmayan biri olarak amcama sadece güven duyuyor değildim, ayrıca derin bir şükran hissediyor, ona duyduğum minnet borcu ile saygıda kusur etmiyordum. Amcam bir iş adamıydı. Bölge meclisi üyesi de olmuştu. Herhalde onunla bağlantılı olarak, siyasi partilerle de ilişkileri olduğunu hatırlıyorum. Babamın öz kardeşi olmasına rağmen, bu bağlamda, karakter bakımından babamla tamamen farklı yönde gelişmiş gibi görünüyordu. Babam atalarından kalan mirası ciddiyetle korumuş vefakâr bir adamdı. Zevk aldığı şeyler çay içmekti, çiçeklerle uğraşmaktı*; ayrıca şiir okumayı severdi. Antika ve sanat eserlerine de büyük ilgisi var gibi görünüyordu. Evimiz taşrada olmasına karşın, sekiz kilometre mesafedeki şehirden -- –ki o şehir amcamın yaşadığı yerdi– bir antikacı zaman zaman kakemonodur**, tütsü kabıdır, özellikle babama göstermek üzere bir şeyler getirirdi. Babama tek kelimeyle "varlıklı"

* "Çay seremonisi" ve "çiçek düzenleme sanatı olan ikebana", geleneksel Japon kültürünün önemli unsurlarıdır.

** Duvara süs olarak asılan resim ya da kaligrafi parşömeni. –*çn*

denebilirdi sanırım. Nispeten lüks zevkleri bulunan bir taşra beyefendisiydi. Bu nedenle, kişilik açısından, açık fikirli amcamdan hayli ayrılıyordu. Yine de enteresan bir şekilde araları çok iyiydi. Babam amcamı çokça takdir eder, kendisinden çok daha çalışkan ve gelecek vadeden biri olduğunu söylerdi. Kendisi gibi aileden miras alan kişilerin yaradılıştan olan yeteneklerinin bir şekilde köreldiğini, başka bir deyişle yaşam mücadelesi vermek zorunda olmamalarının iyi olmadığını da söylerdi. Bu sözleri annem de işitirdi, ben de işitirdim. Babamın bunları söylemesinin özellikle bana öğüt vermek için olduğunu düşünüyorum. Yüzüme bakarak "Bunu kafana yazarsan iyi olur," diye üstüne basa basa söylerdi. Hâlâ aklımdadır o yüzden. Babamın bu denli güvendiği, övdüğü amcamdan nasıl şüphe edebilirdim ki? Hâlihazırda gurur duyduğum amcamdı zaten. Babam ve annemin vefatından sonra her şeyimle himayesine girdiğimdeyse, basitçe gurur duyduğum biri olmaktan öte, yaşamım için ihtiyaç duyduğum bir insana dönüştü.

5

Yaz tatilini fırsat bilip memlekete ilk döndüğümde anne babamı kaybettiğim evde yeni sahipler olarak amcam ve eşi yaşamaya başlamıştı. Bu, ben Tokyo'ya henüz gitmeden kararlaştırılmıştı. Tek başıma kalmıştım, üstelik evde olmayacaktım. O yüzden bunu yapmaktan başka çare yoktu.

Amcamın o sıralarda şehirdeki pek çok şirketle bağlantısı varmış. İşleri açısından o zamana kadarki evinde oturup kalkmasının, sekiz kilometre uzaktaki bizim evimize taşınmasından çok daha işine geldiğini söyleyip gülmüştü. Bu lafı da babam ve annem öldükten sonra, Tokyo'ya giderken evin idaresini nasıl yapacağım konusunda danıştığımda ağzından kaçırmıştı. Evimizin uzun bir tarihçesi ve o civarlarda belli bir ünü vardı. Senin memlekette de öyledir eminim, soylu ailelerin mirasçısı varken evi yıkmak, satmak falan büyük olay olur. Şimdi olsa öyle dert etmezdim ama o zaman henüz çocuktum ve Tokyo'ya giderken evi öyle sahipsiz bırakmak fikri, çok canımı sıkıyordu.

Amcam isteksizce artık benim olan boş eve taşınmayı kabul etti. Ama şehirde bulunan evini de öylece bırakarak

ikisi arasında git gel yapma avantajını korumasının gerekli olduğunu söylemişti. Benim buna itiraz edecek hâlim yoktu. Ne koşul öne sürerse sürsün Tokyo'ya gidebildiğim sürece kabulümdü.

Çocuk gibi olduğumdan memleketimden ayrılsam da özlediğim evimi gönül gözümden görüyordum. En baştan itibaren "Döneceğim evim var orada," diye düşünen bir seyyahın gönlüyle onu özlüyordum. O kadar heves ve coşkuyla Tokyo'ya çıkıp gitmiş olsam da "Tatil olduğunda döneceğim," hissim çok güçlüydü. Hummalı bir şekilde derslerime çalışıp keyifli vakitler geçirdikten sonra dinlenmek için döneceğimi düşündüğüm köydeki evim rüyalarıma giriyordu.

Ben orada değilken amcamın iki ev arasında ne kadar mekik dokuduğunu bilmiyorum. Ben oraya vardığımda tüm aile tek bir çatı altında toplanmıştı. Okula giden çocuklar herhalde normalde şehirde oluyordu, ama çok hevesli olmasalar da tatil için köye getirilmişlerdi.

Beni görünce hepsi sevindi. Babam ve annemin sağ olduğu zamanlardan daha kalabalık ve neşeli havası olan evi görünce ben de mutlu oldum. Amcam, eskiden benim olan odada kalan büyük oğlunu oradan çıkarıp beni o odaya yerleştirdi. "Oda sayısı az değil, başka odada da kalırım, benim için fark etmez," diye itiraz ettiysem de amcam "Burası senin evin," diyerek beni dinlemedi.

Kaybettiğim babam ve annemi arada anımsadığım zamanlar hariç keyfimi kaçıran bir şey olmadan o yaz tatilini amcamın ailesiyle birlikte geçirdim ve Tokyo'ya geri döndüm. O yaz olanlardan gönlümü bulandıran tek konu amcam ve eşinin ağız birliği ederek henüz üniversiteye yeni girmiş biri olan bana evlenmemi tavsiye etmeleriydi. Bunu

üç dört kez tekrarlamışlardı herhalde. Ben başta bu ani girişime sadece şaşırmıştım. İkinci sefer açıkça reddettim. Üçüncü seferde artık sebebini kurcalamam gerekti. Niyetleri basitti. Bir an önce bir gelin alıp evime dönmem ve vefat eden babamın yerine geçmemi öngörüyorlardı. Bense tatillerde eve dönmemin yeterli olacağı kanısındaydım. Babamın halefi olmak, bunun için gerekli olduğundan evlenmek, her ikisi de mantıken normal geliyordu kulağa. Özellikle köy yerindeki anlayışı bildiğimden gayet iyi anlıyordum. Kesinlikle karşıydım da diyemem. Fakat eğitim almak için Tokyo'ya daha yeni gitmişken dürbünle bakarmışçasına çok uzak mesafede gördüğüm bir şeydi bu. Sonuç olarak amcamın arzularını yerine getirmeden evimden tekrar ayrıldım.

6

Evlilik muhabbetini unuttum gitti. Etrafımı saran delikanlılara baktığımda, hiçbirinin aile reisi olmadığı açıktı. Hepsi özgürdü ve bekâr hayatı yaşıyor gibi görünüyordu. Böylesine gamsız insanların arasında belki biraz kurcalasam ailevi durumu yüzünden mecbur kalarak çoktan evlenmiş olanlar bulabilirdim, fakat henüz bir çocuktan farksız olduğumdan bunun ayırdına varamıyordum. Ayrıca büyük ihtimalle o tür bir özel durumu olan kişiler de çevrelerinden çekinir, öğrenci yaşantısıyla alakası olmayan bu özel mevzularda konuşmamak için mümkün olduğunca özen gösterirdi. Sonradan düşününce, ben de aslında o kategoriye giriyordum fakat bunu bile anlayamayacak kadar çocukça bir neşeyle öğrencilik yolunda ilerliyordum.

Öğretim yılının sonunda hasır bavulumu toparlayıp ebeveynimin mezarlarının bulunduğu köye döndüm. Aynı önceki yıl gibi, anne babamla yaşadığımız evde amcam, eşi ve çocuklarının hiç değişmemiş yüz ifadeleriyle karşılaştım. Orada tekrar memleket kokusunu hissettim. Bu koku eskiye olan özlemimi depreştiriyordu. Okul döneminin mono-

tonluğunu kıracak bu değişiklik için müteşekkir olduğuma şüphe yoktu.

Ancak büyüdüğüm bu ortamın kokusunu içime çekerken, birden amcam yine bu evlilik mevzusunu burnumun dibine getirdi. Söyledikleri, geçen yılki tavsiyelerinin bir tekrarından ibaretti. Gerekçeleri de geçen yılkiyle tıpatıp aynıydı. Yalnız geçen sefer tavsiye verdiğinde bir aday yokken bu kez belirli bir kişiye yönelik olunca, iyiden iyiye sıkboğaz ediliyordum. Söz konusu kişi de amcamın kızı, yani kuzenimdi. Amcam, kızını alırsam her iki taraf için de çok avantajlı olacağını, babamın da hayattayken bundan bahsettiğini söylüyordu. Ben de bunun münasip olacağını düşünüyordum. Babamın amcama bu konuyu açmış olmasının da mümkün olabileceği kanısındaydım. Ancak, amcam söylediğinde ilk defa bundan haberim olmuştu; bana açıkça söylenmeden önce haberdar olduğum bir konu değildi. O yüzden de garibime gitmişti. Şaşırmış olsam da amcamın arzusunun mantıklı olduğunu gayet iyi biliyordum.

Bakar kör müydüm acaba? O da mümkün tabii ama muhtemelen kuzenimle kayıtsızca bir tanışıklığımızın olması esas sebeptir diye düşünüyorum. Çocukluğumdan beri şehirde yaşayan amcamın evine hep gezmeye giderdik. Sadece gitmek de değil, onlarda kalırdık. Bu bahsettikleri kuzenimle o zamanlardan samimiydik yani. Sen de bilirsin, kardeşler arasında aşk doğmasının söz konusu olmadığını. Bu genel kabul görmüş gerçeği, işime geldiğinden biraz geniş yorumlamış olabilirim ama en baştan itibaren teması ve samimiyeti çok olan bir kadın ve bir erkek arasında aşk için gerekli olan dürtüyü uyandıracak yenilik hissi kalmamıştır diye düşünüyorum. Tıpkı tütsünün kokusunu tam yaktığın

anda almanın mümkün olacağı gibi, sakenin tadını o ilk yudumda alabileceğin gibi, aşk dürtüsü de böyle hassas bir noktada mümkün olabilir sadece. O noktayı bir kez geçmeye gör, birbirini ne kadar iyi tanısan da samimiyetin de o kadar artsa da aşkı doğuran duyarlılık yavaş yavaş uyuşup kaybolur. Olur mu diye çok düşündüysem de kuzenimle evlenmeyi bir türlü kendime yediremedim.

Amcam, eğer ısrarcı olursam evliliği mezuniyete kadar erteleyebileceğimizi söyledi. Ama bir yandan da "Bugünün işini yarına bırakma" atasözünü söyleyip mümkünse şimdi en azından yemin sakelerini* içmemizin iyi olacağından bahsediyordu. Gelin adayına karşı istekli olmadığımdan benim için ha şimdi ha sonra bir şey fark etmiyordu. Tekrar reddettim. Amcam yüzünü ekşitti. Kuzenim ağlamaya başladı. Üzüntüsü benimle olamadığından değildi. Evlilik teklifinde bulunup reddedilmek bir kadın olarak ağırına gitmişti. Tıpkı benim ona âşık olmadığım gibi kuzenimin de bana âşık olmadığını gayet iyi biliyordum.

Yeniden Tokyo'ya döndüm.

* "San san ku do" denilen, gelin ve damadın birbirlerine sake sunduğu dinî nikâh töreni kastedilmektedir. *–ç.n*

7

Memlekete üçüncü kez dönüşüm, ertesi yazın başlarındaydı. Dönem sonu sınavlarının bitmesini iple çekerek Tokyo'dan kaçarcasına ayrıldım. Evimi o denli özlemiştim. Sen de bilirsin, değil mi? Doğduğun yerde gökyüzünün rengi farklı olur, toprağının kokusu bir ayrıdır, ana babanın hatıraları yüreğini ısıtarak gözünün önüne gelir. Deliğine girip kıpırtısız yatan bir yılan misali bir yılın iki ayını –temmuz ve ağustos– orada geçirmek beni her şeyden daha çok memnun ederdi.

Çetrefil işlerle uğraşan biri olmadığımdan, kuzenimle olan evlilik mevzusunda kafa yormama gerek olmadığını düşünüyordum. "İstemiyorsam reddederim," deyip reddettikten sonra da devamında bir şey olmayacağına inanıyordum. O yüzden amcamın arzularına boyun eğmemiş olsam da herhangi bir endişem yoktu. Geçtiğimiz bir yılda kaygı doğuracak bir şey de olmadığından her zamanki gibi neşeyle memleketime döndüm.

Fakat döndüğümde amcamın tavrını çok değişmişti. Önceden olduğu gibi gülen bir yüzle bana sarılmadı. Ben

uyumlu biri olarak yetiştiğimden ilk dört beş gün pek fark etmedim. Sonra birden bir vesileyle bir gariplik sezdim. Ve tuhaf davranan sadece amcam da değildi. Yengem de tuhaftı. Kuzenim de tuhaftı. Liseyi bitirince Tokyo'daki ticaret yüksekokuluna girmeye niyetli olduğunu söyleyip bana mektupla sorular soran amcamın oğlu bile tuhaftı.

Doğam gereği, bunu düşünmeden edemiyordum. Ruh hâlim neden böyle değişmişti? Daha doğrusu onlarınki neden böyle değişmişti? Ölmüş olan anne babamın birdenbire gözlerimdeki perdeyi kaldırdığı ve ansızın dünyayı olduğu gibi görmemi sağladığı, gönlüme doğuyordu. Annem ve babamın vefatından sonra da hayattayken olduğu gibi beni sevdiklerine tüm kalbimle inanıyordum. Açıkçası o zamanlarda bile somut gerçeklerden habersiz değildim. Yine de atalarımdan miras aldığım o batıl inançlar yumağı da tüm gücüyle içime işlemişti. Hâlâ da içimde olsa gerek.

Tek başıma dağa gidip anne babamın mezarı önünde diz çöktüm. Hem yas tutuyordum hem de şükranlarımı sunuyordum çömelerek. Geleceğimin selameti, bu soğuk taşların altında yatmakta olan anne babamın elindeymiş gibi hissederek beni koruyup kollamaları için onlara dua ettim. Buna gülebilirsin. Ben de gülüyorum ama yapmaktan da geri durmuyorum. Ama ben böyle biriydim işte.

Dünyam alt üst olmuştu. Aslında bu, başıma ilk defa gelmiyordu. On altı on yedi yaşlarındaydım herhalde, dünyada güzellikler olduğu gerçeğini keşfettiğimde ansızın ağzım açık kalmıştı. Gözlerime bir türlü inanamamış, defalarca onları ovuşturup içimden "Bu nasıl bir güzellik!" diye çığlıklar atmıştım. On altı on yedi yaş, erkek olsun kadın olsun, bayağı tabiriyle şehvete kapılma çağlarıdır. Şehvete

kapılmış hâlimle dünyadaki güzelliği ilk defa bir kadının şahsında görmüştüm. O âna kadar varlığı hiç dikkatimi çekmemiş olan karşı cinse bakarken kör gözlerim birden açılıvermişti. O andan sonra yepyeni bir âleme girmiştim.

Amcamın tavırlarını algılamam da aynı bunun gibi oldu. Ansızın gözlerim açıldı. Hiçbir önsezim ya da hazırlığım olmadan birdenbire çıktı karşıma! Birdenbire amcam ve ailesi, gözüme o zamana kadarkinden çok farklı göründü. Çok şaşırmıştım. Harekete geçmezsem akıbetimin ne olacağını bilmediğim hissine kapılmıştım.

8

Şimdiye kadar amcama emanet ettiğim ailemizin malları hakkında detaylı bilgi edinmezsem ölmüş anne babamın beni mazur görmeyeceğini hissediyordum. Amcam, meşguliyetini gerekçe göstererek her akşam aynı yerde kalmıyordu. İki gün eve gelirse üçüncü gün şehirde yaşar şekilde, günbegün huzursuz bir yüzle iki arada gidip geliyordu. Basmakalıp sözü de "Çok meşgulüm," olmuştu. Hiçbir kuşku taşımadığım sıralarda gerçekten de çok meşgul olmalı diye düşünüyordum. Bir yandan da zaten meşgul görünmese, modern olamaz, diye kinayeli bir şekilde yaklaşıyordum. Fakat aile malları konusunda zaman alacak bir görüşme yapmayı aklıma koymuşken bu meşgul görünen hâline baktığımda, bunun sadece beni atlatmak için bir bahane olduğundan emin oldum. Amcamı kolayca yakalama şansım yoktu.

Amcamın şehirde bir metresi olduğuna dair bir dedikodu kulağıma çalınmıştı. Lisede aynı sınıfta olduğum eski bir arkadaşımdan duymuştum bu dedikoduyu. Metres tutması, amcamdan şüphelenmem için bir sebep değilse de babam

hayattayken kulağıma böyle lafların geldiğini hiç hatırlamadığımdan ötürü garibime gitmişti. Arkadaşım bunun dışında da amcamla ilgili dolanan çeşitli laflardan bahsetti. Bunlardan biri, herkes işinin battığını düşünmekteyken bu iki üç yıldır şaşırtıcı bir şekilde tekrar toparlandığı idi. Bu, benim içimdeki şüpheleri de iyice güçlendiren şeylerden biriydi.

Sonunda amcamla müzakereye başladık. "Müzakere" lafı çok uygun olmayabilir ama konuşmamızın gidişatına bakılınca, bu sözle tarif etmek dışında başka alternatif göremediğim bir noktaya gelmiştik. Amcam bana ısrarla çocuk muamelesi yapıyordu. Ben de baştan itibaren amcama şüpheyle bakmaktaydım. Makul bir çözüme ulaşma ihtimalimiz yoktu.

Korkarım ki şu anda o müzakereyi buraya detaylıca yazamayacak kadar acelem var. Doğruyu söylemek gerekirse, bundan sonra çok daha önemli bir konuya değineceğim. Hızla oraya atlamak isteyen kalemimi zar zor tutuyorum. Ben, seninle görüşüp sakince konuşma şansımı sonsuza dek kaybettim; sadece kalem tutmaya alışkın olmadığımdan değil, değerli vaktimi idareli kullanmam gerektiğinden, yazmak istediğim şeyleri kısa kesmek zorundayım.

Hâlâ hatırlıyor olmalısın, bir keresinde sana, dünyada doğuştan kötü insan olmadığını söylemiştim hani; pek çok iyi insanın bıçak kemiğe dayanınca birden kötü insana dönüştüğünü, bu yüzden temkinli olmak gerektiğini... O sırada benim heyecanlandığım dikkatini çekmişti. O zaman bana "Hangi koşullarda iyi insanlar kötü insana dönüşür?" diye sormuştun. Ben tek kelimeyle "Para!" diye cevapladığımda tatmin olmamış bir yüz ifaden vardı. Senin o tatmin

olmamış yüz ifadeni çok iyi hatırlıyorum. Şimdi sana itiraf ediyorum, o zaman amcamı düşünmekteydim. Normal bir insanın parayı görünce nasıl derhal kötü birine dönüştüğünün örneği olarak, dünyada güvenilmeyi hak eden kimse bulunmadığının örneği olarak, nefretle amcamı düşünmekteydim. Muhtemelen cevabım, fikirsel bazda ilerleme çabası güden seni tatmin etmemişti. Beylik laflar ettiğimi düşünmüş olabilirsin. Oysa o benim bizzat yaşadığım bir cevaptı. Gerçekten de heyecanlanmıştım, değil mi? Soğukkanlı bir kayıtsızlıkla yeni şeyler söylemektense tutkuyla dile getirilen sıradan bir açıklamanın hayatı yansıttığına inanıyorum. Vücuda hayat veren kanın gücüdür ne de olsa. Sözcükler, sadece havada yayılan dalgalar değildir, çok daha güçlü şeyler üzerinde çok daha güçlü etkileri vardır ne de olsa.

9

Kısaca söyleyecek olursak amcam mirasım konusunda beni dolandırdı. İşin aslı, benim Tokyo'da bulunduğum üç yıl boyunca gayet kolayca yapmıştı hem de. Her şeyi amcama tereddütsüz emanet eden biri olarak, maddeci bir açıdan bakıldığında, tam bir aptaldım. Maddeciliğin ötesindeki bir bakış açısından değerlendirildiğinde ise masum ve kıymetli bir adam denebilir miydi acaba? O zamanki hâlime dönüp bakıyorum ve "Neden namussuzun biri olarak doğmadım ki?!" diye merak ediyor, aşırı dürüst olmamın bana ödettiği bedele tahammül edemiyorum. Yine de mümkün olsa, tekrar o şekilde doğup o masumiyetle yaşamak istediğimi de hissediyorum. Şunu aklında tut lütfen: senin tanıdığın "ben", dünya ahvalinden kirlenmiş olan "ben"im. Eğer bu kirlilikle geçen yılların sayısı arttıkça kişi "üstat" oluyorsa, o zaman muhakkak senin üstadınım.

Eğer ki amcamın arzusunu yerine getirip kızıyla evlenseydim sonuçta maddi olarak çok iyi bir durumda olur muydum? Bu soruyu düşünmek bile abes. Amcam dalavereyle kızını bana yamamaya yeltenmişti. İyi niyetle her iki ailenin

yararını gözetmekten çok kendi aşağılık çıkarlarını kolluyor ve bu evlilik meselesini temcit pilavı gibi önüme getirip duruyordu. Kuzenime âşık değilsem de nefret de beslemiyordum. Yine de sonradan düşününce reddettiğim için çok memnunum. Her hâlükârda dolandırılacaktım zaten ama dolandırılan taraf olarak, kuzenimle evlenmediğimden muhatabımın arzusunu yerine getirmemiştim. Bu açıdan bakınca da benim dediğim oldu yani. O nedenle memnunum. Tabii bu, lafını bile etmeye değmeyecek önemsiz bir konu. Özellikle senin gibi konuyla alakasız birine, şüphesiz ki aptalca bir inat gibi görünüyordur.

Amcamla aramıza başka akrabalar da girdi. O akrabalara da hiç güvenim yoktu. Sadece güvenmemek de değil, ötesinde düşmanca hisler besliyordum. Amcamın beni kandırdığını fark etmemle birlikte diğer insanların da mutlaka beni kandıracağını düşünür olmuştum. "Babamın öve öve bitiremediği amcam bile böyleyse başkaları kimbilir nasıldır?" şeklinde bir mantık yürütüyordum.

Yine de sağ olsunlar benim için üstümdeki malların listesini derleyip toparlamışlardı. Biçilen değer, umduğumdan çok daha az bir meblağ ediyordu. Önümde sadece iki yol vardı: Ya susup bu tutara razı olacaktım ya da amcamı karşıma alıp mahkeme yoluna gidecektim. Çok öfkeliydim. Aynı zamanda kafam da çok karışmıştı. Dava yoluna gidersem çözüme ulaşmanın çok vakit alacağından da korkuyordum. Henüz okumakta olduğumdan, bir öğrenci olarak değerli olan zamanı kaybetmemin de çok sıkıntılı olacağını düşünüyordum. Epeyce ölçüp tarttıktan sonra şehirde bulunan, ortaokuldan eski arkadaşıma rica edip elimdeki tüm mal mülkü paraya çevirtmeye yeltendim. Bu eski dostum, bunu

yapmamam için beni uyardı ama ben dinlemedim. Memleketime uzunca bir süre dönmemek niyetim o sıralarda oluşmuştu. Amcamın yüzünü bir daha görmemeye içimden yemin etmiştim.

Oradan ayrılmadan önce annemle babamı ziyaret ettim. Zaten ondan sonra da mezarlarını görmedim. Bundan böyle de sonsuza kadar bu şansım olmayacak.

Arkadaşım ona söylediğim gibi işleri hâlletti. Tabii bu, benim Tokyo'ya dönüşümden epey bir zaman sonra gerçekleşti. Köyde tarla falan satmak, hiç kolay bir iş olmaması bir yana, ihtiyacım olmasını istismar edip paramın üstüne yatmalarından da korktuğumdan, elime geçen meblağ piyasa değeriyle karşılaştırınca hayli az olmuştu. İtiraf edecek olursam malvarlığım elimin altında dursun diye ailemden aldığım bir miktar tahvil ve sonradan arkadaşımın gönderdiği paradan ibaretti. Ebeveynimden kalan mirasın ciddi şekilde azaldığı ortadaydı. Üstelik harcayıp azaltsam neyse de bu şekilde olmasına moralim çok bozuluyordu. Ancak öğrenci yaşantım için bu elimdeki fazlasıyla yeterliydi. Doğrusunu söylemek gerekirse oradan gelen faizin yarısını bile harcamamıştım. Elimin altında böyle bir imkân varken sürdürdüğüm öğrenci yaşantısı, beni hiç beklemediğim bir duruma götürdü.

10

Maddi bir sıkıntım olmayınca "Curcunalı pansiyondan ayrılıp bir eve mi çıksam?" diye niyetlendim. Fakat bunun için ev eşyası satın alma külfetinin yanı sıra ev işleriyle ilgilenecek bir temizlikçi bulma gereği doğacaktı; o temizlikçinin dürüst olmasının gerekmesi de cabası; ben evde yokken evi emanet etmekte endişe çekmemeliydim. Bu gibi sebeplerden niyetimi uygulamaya koymak az buçuk sorunlu görünüyordu.

Bir gün, "Hazır yürüyüşe çıkmışım, biraz ev baksam," diye içim kıpır kıpır bir hâlde Hongodai'dan* batıya doğru inip Koişikava Vadisi'nden doğruca Denzuin Tapınağı'na doğru çıktım. Tren yolu geçince oraların görüntüsü çok değişti şimdi. O dönemde sol tarafta mühimmat fabrikasının kerpiç duvarı, sağda ise düzlük mü tepelik mi belli olmayan ot bürümüş boş bir arazi vardı. O otlağın içinde dikilip bir şey düşünmeksizin karşıdaki kayalıklara bakadurdum. Şimdi bile kötü değildir o manzara ama o zamanlarda batı yakasının güzelliği bir başkaydı. Her yerden fışkırıp göz

* Tokyo'da özellikle üniversitelerin bulunduğu semt. –*çn*

alabildiğince uzanan yeşillik, insanın ruhunu dinlendirirdi. "Oralarda düzgün bir ev var mıdır acaba?" diye geldi aklıma birden. Hızla çimenliği geçip dar bir yoldan kuzeye doğru ilerledim. Şimdi bile tamamen iyi bir mahalle hâline gelememiş o civardaki sıra sıra köhne evler, o zaman da çok pisti. Patikalardan geçip ara yollara saparak dolanıp durdum. Sonunda ufak bir şekerlemeci dükkânının sahibesine, "Buralarda derli toplu kiralık bir ev var mıdır?" diye sordum. O hanım, "Hımm, bir düşünelim," deyip derin düşünürcesine başını hafif yana eğdi. "Kiralık ev, hımm..." derken aklına hiçbir şey gelmemiş gibi görünüyordu. Umudumu kesip vazgeçmiş, dönmeye niyetlenmiştim. Dükkân sahibesi, tam o sırada "Aile pansiyonu olmaz mı?" deyiverdi. Fikrim biraz değişir gibi oldu. "Sakin, düzgün bir ailenin yanında tek başıma pansiyoner olursam ev sahibi olmanın sıkıntılarından kurtulurum, iyi olur," diye düşünmeye başladım. Sonra o küçük şekerlemeci dükkânında oturup sahibesinden detaylı bilgi edindim.

Bir asker ailesinin, daha doğrusu asker yası tutan bir ailenin eviymiş. Evin reisi Çin-Japon Savaşı'nda* mı ne ölmüş, demişti dükkân sahibesi. Daha bir yıl öncesine kadar İçigaya'daki subay okulunun civarında yaşıyorlarmış; ahırları filan bulunan çok geniş bir ev olduğundan orayı satıp buraya taşınmışlar ama insansız kalmaktan ve yalnızlıktan dertlilermiş, uygun biri olursa pansiyoner alabileceklerini söylemişler. Dükkân sahibesinden, evde dul bir hanım, kızı ve bir hizmetçiden başka kimse olmadığını teyit ettim. Tüm kalbimle, "Hem sakin bir yer çok iyi olur," diye düşünüyordum. Benim gibi biri ne idüğü belirsiz bir öğrenci olarak

* 1894-1895 yıllarındaki ilk savaş kastediliyor. –*çn*

ansızın oraya giderse hemen reddedilirim diye bir endişem de vardı. Vazgeçmeyi düşündüm.. Aslında kıyafetim falan bir öğrenci için hiç de fena değildi. Ayrıca üniversite şapkam da başımdaydı. Sen şimdi buna gülersin, "Üniversite şapkası ne alaka?" diye. Fakat o zamanlarda üniversite öğrencilerine, şimdikinden farklı olarak, toplumda çok güven duyulurdu. Ben de bu bağlamda o dörtgen şapkayla bir nevi özgüven tazeliyordum. Böyle olunca küçük şekerlemecinin sahibesinin yönlendirmesiyle bir aracı falan olmaksızın o askerin geride kalan ailesinin evine gittim.

Dul hanımla tanışıp gidiş maksadımı anlattım. Kadın, bana ailemle, okulla, branşımla ilgili çeşitli sorular sordu. Ona "Madem öyle, bu iş olur" dedirtecek bir şeyler anlatmış olsam gerek ki, ne zaman istersem taşınmamda sakınca olmadığını söyleyip hemen oracıkta müjdeyi verdi. Dul hanım dürüst biriydi, ayrıca dobraydı. "Acaba tüm asker eşleri böyle mi oluyor?" diye düşünmüş ve hayran kalmıştım. Hayran kalmamın yanı sıra hayrete de düşmüştüm. Böylesine güçlü karakteri olan biri neden yalnız hissetsin ki diye garipsemiştim de.

II

Tez elden o eve taşındım. İlk gittiğimde dul hanımla görüştüğümüz misafir odasını kiralamıştım. Orası evin en hoşuma giden odası olmuştu. O sıralarda Hongo civarında lüks pansiyon tarzı evler yavaş yavaş yapılmaktaydı, ben öğrenci olarak tek başıma oturabileceğim en iyi yerlerin ne durumda olduğunu iyi biliyordum. Yeni taşındığım odam, onlardan çok daha mükemmeldi. O an için bir öğrenci olarak bana çok fazla gibi görünüyordu.

Odamın genişliği sekiz hasırlıktı.* Duvar nişinin içinde kademeli raflar vardı ve dar verandanın karşı tarafında ise 1 ken** eninde bir gömme dolap bulunuyordu. Bir tane bile pencere yoksa da güneye bakan veranda üzerinden oda gayet iyi aydınlanıyordu.

Taşındığım gün odada bulunan nişe yerleştirilmiş çiçekleri ve yanlarında duvara yaslanmış *koto*yu*** gördüm. İkisi

---

* Geleneksel Japon evlerinde kullanılan zemin döşemesi hasırları, bölgeye göre standart olup genelde 1 hasır (tatami) 1,54 ila 1,86 metrekareye karşılık gelir. –ç*n*

** 1,82 metrelik klasik Japon ölçü birimi. –ç*n*

*** Kanuna benzeyen geleneksel Japon müzik enstrümanı. –ç*n*

de hoşuma gitmemişti. Ben Çin şiirlerinden, Çince kaligrafiden, yapraklı yeşil çaydan zevk alan babamın yanında yetiştiğimden çocukluğumdan beri Çin tarzına yakındım. Belki de bu yüzden, zaman içinde böylesine hoş ve boş süslemeleri hor görmeyi huy edinmiştim.

Babamın hayattayken topladığı objeler, malum amcam yüzünden darmadağın olmuş, yine de az bir bölümü elimde kalmıştı. Memleketten ayrılırken onları lise arkadaşıma emanet etmiş, aralarındaki parşömenlerden en beğendiğim dört beş tanesini bavulumun dibine hiçbir şeye sarmadan yerleştirmiştim. Taşınır taşınmaz bavuldan onları çıkarıp nişe yerleştirip keyfini çıkarmak niyetindeydim. Ancak şimdi bahsettiğim *koto* ve *ikebana*yı görünce birden hevesimi kaybettim. Meğer o çiçekleri özellikle benim için düzenlemişler. Sonradan bunu duyduğumda içimden acı acı gülmüştüm. Koto da eskiden beri hep oradaydı ve başka koyacak yer bulunmadığından mecburen oraya yaslamışlardı herhalde.

Bu muhabbette bakarak arka planda genç bir kızın silüeti kafanda canlanmıştır normal olarak. Henüz taşınmadan bende de bu yönde bir merak uyanmıştı. Artık bu merakımın benim doğal tavırlarımı bozmasından mıdır, yoksa insanlarla diyaloğa alışkın olmadığımdan mıdır, küçük hanımla ilk tanıştığımda kekeleyerek selamladım. Küçük hanımın da yüzü kızardı.

Ben o zamana kadar dul hanımın görünüşü ve tavırlarından yola çıkarak bu küçük hanımı kafamda canlandırmıştım. Bu hayallerim küçük hanım açısından çok da olumlu değildi. "Bir asker eşi olarak şöyle şöyle olsa gerek,", "O hanımın kızı olduğundan şöyledir herhalde," gibi bir silsile

ile varsayımlarım gitgide uzamıştı. Yalnız bu varsayımlar, küçük hanımın yüzünü gördüğüm o anda uçup gitti. O zamana dek hayal bile etmediğim karşı cinsin kokusu, burcu burcu içime işliyordu. O andan itibaren nişin orta yerindeki ikebanadan nefret etmez oldum. Aynı niş içinde duran koto da gözüme batmaz oldu.

Çiçekler tam solmak üzereyken, düzenli olarak, yenileriyle değiştiriliyordu. *Koto* da sık sık L şeklinde olan, benimkinin çaprazındaki odaya götürülüp duruyordu. Ben de odamdaki çalışma masamın üstünde ellerimi çeneme dayayarak o kotonun sesini dinlerdim. *Koto*yu iyi mi çalıyor, kötü mü, pek bilmiyordum. Fakat pek karmaşık parçalar çalmadığından, çok da iyi olmadığı kanısına varıyordum. *İkebana*daki seviyesi civarındaydı sanırım. Çiçeklerden anlardım ve küçük hanım kesinlikle bu işte usta değildi.

Yine de çekingenlik göstermeksizin odamdaki nişi çeşitli çiçeklerle süslemeye devam ediyordu. Çiçekleri düzenleme tarzı ne zaman baksam hep aynıydı. İçine koyduğu vazo da hiç değişmiyordu. Öte yandan müzik söz konusu olduğunda işler daha da garipti. Yalnızca telleri tıngırdatıyor, kendi sesi hiç duyulmuyordu. Şarkıyı söylemediğinden değil, sanki bir sır verirmişçesine alçak sesle söylediğinden. Bir de azarlanırsa, sesi hiç çıkmaz oluyordu.

Bense memnuniyetle bu beceriksizce yapılmış *ikebana*yı seyrediyor, acemice çalınan *koto*nun sesine kulak kesiliyordum.

12

Memleketten ayrılırken çoktan karamsar birine dönüşmüştüm. "İnsanlara güvenilmez," şeklindeki inancım, o sıralarda içime işlemiş gibi görünüyor. Bana husumet besleyen amcamı olsun, yengemi olsun, diğer akrabaları olsun, sanki insanoğlunun temsilcileriymiş gibi düşünmeye başlamıştım. Trene bindiğimde bile yanımdakilere karşı temkinliydim. Nadiren de olsa karşı taraf muhabbet açmaya çalıştığında daha da teyakkuza geçiyordum. Gönlüm umudunu yitirmişti. Bazen sanki kurşun yutmuşum gibi içimde bir ağırlık hissediyordum. Yine de sinirlerim şimdiki gibi son derece hassastı.

Tokyo'ya gelip pansiyondan ayrılmamda bunun çok önemli bir sebep olduğu kanısındayım. Maddi bir sıkıntım olmaması sebebiyle bir ev açmaya niyetlendiğim söylenebilirse de eski ben olsam cebimde bolca param olsa dahi bile isteye böylesine zahmetli bir davranışa girmezdim.

Ben Koişikava'ya taşındıktan sonra da o dönemki stresli hâlimi geride bırakamamıştım. Etrafı kendi kendimden utanacak kadar fıldır fıldır kolaçan edip duruyordum. Aca-

yip bir şekilde kafam ve gözlerim sürekli aktifken dilim tam tersine gitgide çalışmaz hâle gelmişti. Evdekileri sanki bir kedi gibi gözlemlerken susup masamın başında oturuyordum. Zaman zaman, "Onlara da yazık," dedirtecek kadar hiç dağılmayan dikkatim evdekiler üzerinde yoğunlaşıyordu. "Bir yankesici gibi oldum, bir şey çalmıyor olsam da!" diye düşünüp kendimden nefret ettiğim de oluyordu.

Tuhaf olduğumu düşündüğüne eminim. O küçük hanımı sevecek hâlim var mıydı sahi? O küçük hanımın beceriksizce düzenlediği çiçekleri mutluluk içinde seyredecek hâlim nasıl oluyordu? Aynı beceriksizlikle çaldığı *koto*yu zevkle dinleyecek hâlim nasıl oluyordu? Bu sorular sorulduğunda, her ikisinin de gerçek olduğunu bildiğimden, gerçeğimi sana anlatmaktan başka seçeneğim yok zaten. Yorumu senin güçlü idrakine bırakıyorsam da tek bir laf ekleyeyim burada. Para konusunda insanlara karşı şüpheciysem de aşk konusunda hiç şüphe duymuyordum. Dışarıdan bakınca tuhaf gelebilir ama kendim durup da düşününce, çelişkili olsa da bu iki duygu gönlümde uyum içinde barınmaktaydı.

Dul kadına, "hanımefendi" diye hitap ettiğimden, bundan sonra yazarken de kendisinden "hanımefendi" diye bahsedeceğim. Hanımefendi beni sessiz biri, ağırbaşlı bir adam olarak değerlendiriyordu. Bir de çalışkan bir öğrenci olduğumu söyleyip beni övmüştü. Ancak huzursuz bakışlarıma, fıldır fıldır etrafı kolaçan eden hâlime yönelik tek kelime etmemişti. Fark etmediğinden mi, yoksa nezaket gösterdiğinden mi, pek emin olmasam da her hâlükârda bu konuyu hiç önemsemez gibi görünmekteydi. Sadece o da değil, bir keresinde bana "Cömert bir beyefendisiniz," demiş ve gerçekten de bana saygı gösterir şekilde konuşmuştu.

O zaman yüzüm biraz kızarmış ve açık sözlü biri olarak bu sözünü yadsımıştım. Bunun üzerine hanımefendi, "Kendinizin farkında değilsiniz, o yüzden öyle söylüyorsunuz," diye açıklamıştı son derece ciddi bir tavırla.

Anlaşılan o ki, hanımefendi, başlarda benim gibi bir öğrenciyi evine almak niyetinde değilmiş. Bir yerlerde devlet memurluğu falan yapan birine misafir odasını kiralamak eğiliminde olduğunu komşulara söyleyip aracılık yapmaları ricasında bulunmuş. Herhalde maaşı fazla olmadığından mecburen bir aile pansiyonuna yönelen birisi fikri, bir süreden beri hanımefendinin kafasındaydı. Hanımefendi kafasında çizdiği bir hayalî kiracıyla beni karşılaştırınca beni "cömert" bulup iltifata layık görüyordu. Gerçekten de öyle idareli bir yaşantı süren biriyle kıyaslayınca, paradan yana bana cömert denebilirdi. Fakat bu, yaşam koşullarımla ilgiliydi, huyumla değil, yani aslında nasıl biri olduğumla herhangi bir alakası yoktu. Hanımefendi, kadın olmasının sonucu herhalde, bu gözlemini tüm kişiliğime yayarak o tek kelimeyle beni tarif etmeye çabalıyordu.

13

Hanımefendinin bu tavrı doğal olarak beni etkiliyordu. Çok geçmeden, fıldır fıldır etrafı kolaçan etmez olmuştum. Gönlüm pır pır etmeyi bırakıp yerinde durmaya başlamış, üzerime bir sükûnet gelmişti. Kısacası hanımefendi başta olmak üzere evdekilerin haksızlığa uğramış bendenizin bakışlarını, herkesi şüpheli gören yaklaşımımı tamamen göz ardı etmiş olmaları, beni çok mutlu etmiş olmalıydı. Karşımdakilerden bir tepki almadığımdan sinirlerim yavaş yavaş yatışmıştı.

Hanımefendi anlayışlı bir insan olduğundan kasten bana öyle muamele etmiş olabilir diye düşünmek mümkün. Bunun yanı sıra kendisinin belirttiği gibi beni cömert biri olarak görmüş olması da mümkün tabii. Benim huzursuzluğumun yalnızca kafamın içinde olması ve dışarı o kadar da göstermemiş olmam da düşünülebileceğinden, hanımefendi buna aldanmıştı belki de.

Gönlümün sakinleşmesiyle birlikte ev halkına azar azar yaklaşır olmuştum. Hanımefendiyle de küçük hanımla da şakalaşır olmuştuk. "Çay koyduk," diye beni karşıdaki oda-

ya çağırdıkları oluyordu. Benim de şekerleme alıp geldiğim ve onları odama davet ettiğim akşamlar oluyordu. Ansızın sosyal çevremin genişlediğini hissediyordum. Sık sık bu sebepten ders çalışacağım değerli zamanı kaybettiğim de oluyordu. Tuhaf ama bu engeller beni hiç mi hiç rahatsız etmiyordu. Hanımefendi, baştan beri işi gücü olmayan bir kadındı. Küçük hanım ise okula gitmesinin yanı sıra kâh *ikebana* kâh *koto* öğrendiğinden kesin çok yoğundur, diye düşünsem de hayret verici şekilde, gayet bolca boş vakti var gibi görünüyordu. Öyle olunca üçümüz bir araya geldiğimizde muhabbete dalıp güzel vakit geçirirdik.

Beni davete gelen çoğunlukla küçük hanım olurdu. Veranda tarafından köşeyi dönüp odamın önüne geldiği de olurdu, oturma odasından çıkıp yan odadaki fusumanın ardında durup silüetini gösterdiği de olurdu. Küçük hanım oraya geldiğinde biraz duraklardı. Sonra da adımla seslenir, "Ders mi çalışıyorsunuz?" diye sorardı. Ben de genelde önümde masamın üzerinde zor bir kitabı açmış, ona bakıyor hâlde olduğumdan, muhtemelen dışarıdan bakılınca çalışkan bir öğrenci gibi görünüyordum. Oysa doğruyu söylemek gerekirse, öylesine hummalı bir şekilde ders çalışıyor değildim. Sayfalarda göz gezdirerek küçük hanımın beni çağırmaya gelmesini bekliyor olurdum. Gelmezse bu sefer çaresizce ben ayaklanırdım. Karşıdaki odanın önüne gider, bu sefer soran ben olurdum: "Ders mi çalışıyorsunuz?"

Küçük hanımın odası, oturma odasının yanındaki altı hasırlık odaydı. Hanımefendinin oturma odasında olduğu da olurdu, küçük hanımın odasında olduğu da. Başka bir deyişle, bu iki oda birbirinden ayrılmışsa da sanki ayıran panel yokmuşçasına anne kız ikisi arasında gider gelir,

sürekli birinde durmazlardı. Ben dışarıdan seslendiğimde "Girin lütfen," diye karşılık veren hep hanımefendi olurdu. Küçük hanım orada olsa bile cevap verdiği çok nadirdi.

Bazen küçük hanımın bir iş için tek başına odama gelmesini fırsat bilip orada oturup laflardık. Böyle zamanlarda gönlümde tuhaf bir huzursuzluk peyda olurdu. Bunun sadece genç bir kızla karşı karşıya oturmaktan doğan bir huzursuzluk olduğunu sanmıyordum. İçim kıpır kıpır ederdi. Kendi kendime ihanet ediyormuşçasına doğal olmayan bu tavrım yüzünden içim içimi yerdi. Benim aksime o kız çok rahat görünürdü. Bu, *koto* çalarken bile sesi doğru düzgün çıkmayan o kız mı gerçekten, diye şüphe uyandıracak kadar çekingenliği olmayan biriydi. Vakit uzayınca, oturma odasından annesi onu çağırdığında "Tamam," diye cevaplayıp yerinden kalkmaya hiç davranmadığı bile oluyordu. Yine de küçük hanım kesinlikle çocuk değildi. Ben bunu çok net olarak görüyordum. Ayrıca onun benim görmemi sağlama çabasında olduğu da açıktı.

14

Küçük hanım ayağa kalkınca oh diyordum. Aynı anda hem bir eksiklik hem de vicdan yükü gibi bir duygu da içimi kaplardı. Belki kadınsı bir tarafım vardı. Senin gibi zamane delikanlıları açısından öyle görünüyordur herhalde. Ama bizim zamanımızda genelde öyle davranırdık.

Hanımefendi çok nadiren dışarı çıkardı. Hayli seyrek olarak evden çıktığında da küçük hanım ve beni yalnız başımıza bırakıp gitmezdi. Tesadüf müydü yoksa kasten miydi, bilmiyorum. Bunu benim söylemem tuhaf karşılanabilir ama hanımefendinin genel yaklaşımını iyice gözlemleyince, kızıyla benim yakınlaşmamızı ister gibi görünüyordu. Bazen de bana karşı üstü kapalı da olsa ihtiyatlı durur muş gibi görünüyordu; bu durumla ilk karşılaştığım sıralarda moralim bozulmuştu.

Hanımefendinin ikircikli tavrının hangi yöne olursa olsun netleşmesini istiyordum. Mantıksal olarak düşününce bu açık bir çelişkiydi. Ancak amcam tarafından aldatılma hatıralarım henüz çok canlı olduğundan bir kez daha yaş tahtaya basarsam diye şüphe duymadan edemiyordum. Ha-

nımefendinin bu iki tavrından hangisinin gerçek hangisinin yapmacık olduğuna dair tahminlerde bulunuyordum fakat bir yargıya varamıyordum. Sadece yargıya varamamak da değil, neden böyle tuhaf bir şey yapıyordu, bunun anlamını da kavrayamıyordum. Bir gerekçe düşünmeye çalışsam da bir sonuca varamadıkça suçu "kadın" diye söylediğim iki hecenin üzerine atıp kendimi çektiğim de oluyordu. "Neticede bir kadın olduğundan böyle yapıyor, kadınlar biraz saftır zaten," deyip işin içinden çıkıyordum. Düşüncelerim ne zaman çıkmaz bir yola girse, bu noktada buluyordum kendimi.

Kadınları bu denli hor gören biri olarak, küçük hanımı hor görmeyi bir türlü başaramıyordum. Söz konusu o olduğunda mantık yürütmelerim hiçbir işe yaramıyordu. Ona karşı imana yakın bir aşk besliyordum. Yalnızca din konusunda kullanılan bu sözcüğü, genç bir kadına yönelik kullanmamı tuhaf karşılayabilirsin, ancak ben hâlâ buna yürekten inanıyorum. Gerçek aşkın, dindarlıktan çok farkı olmadığına yürekten inanıyorum. Küçük hanımı her gördüğümde güzelleştiğim hissine kapılırdım. Onu düşününce asil ruhunun beni de yükselttiğini hissederdim. Eğer aşk denilen gizemin iki ucu varsa ve üstteki uç kutsal hisleri uyandırır, alttaki uç ise şehveti uyandırır dersek, benim aşkım şüphesiz ki üst uç tarafındaydı. Bir insan olarak tabii ki bedenimi tamamen işin dışında tutabilecek biri değildim. Ama küçük hanımı gören gözlerimde, onu düşünen gönlümde, kesinlikle bedensel cazibenin izi yoktu.

Anneye duyduğum iğrenmenin yanı sıra çocuğuna duyduğum aşk arttığından, üçümüz arasındaki ilişkiler, pansiyona yerleşmemden itibaren gitgide karmaşıklaşıyordu. Şu

da var ki, bu değişim, neredeyse tamamen içimde gerçekleştiğinden dışarıdan görünen bir şey yoktu. Bir süre sonra tesadüfen ortaya çıkan bir fırsat sonucunda "Acaba şimdiye kadar hanımefendiyi yanlış mı anladım?" diye bir endişeye kapıldım. Hanımefendinin bana karşı olan çelişkili tavırlarının her ikisi de yalan olmayabilir, şeklinde bir kanıya varmıştım. Bunun üzerine de bu iki anlayışın sırasıyla onun yüreğine hâkim olmadığı, ikisinin aynı anda hanımefendinin gönlünde var olduğunu düşünür olmuştum. Kısaca hanımefendinin elinden geldiğince küçük hanımla benim aramızı yapmaya çalışırken bir yandan da bana karşı ihtiyatlı davranması, çelişki gibi dursa da bu ihtiyatlı duruşu esnasında diğer tutumunu unutmuş ya da değiştirmiş değildi. Hâlen baştan beri olduğu gibi bizim aramızı yapma çabasını görebiliyordum. Yalnız aramızda kendisinin uygun gördüğü seviyenin üstünde bir samimiyet oluşmasından çekindiğinden böyle yaptığına karar vermiştim. Küçük hanıma karşı bedensel herhangi bir çekim hissetmediğimden, o sırada bu endişenin yersiz olduğunu düşünmüştüm. Yine de hanımefendi hakkındaki kötü hislerim o zamandan sonra sona erdi.

15

Hanımefendinin çeşitli davranışlarından çıkardığım sonuçla, bu evde bana tamamen güven duyulduğunu teyit etmiştim. Hatta bu güvenin daha ilk görüşmemizden itibaren bulunduğunun kanıtlarını keşfetmiştim. İnsanlardan şüphe duymaya başlayan biri olduğumdan, bu keşfin yüreğimde tuhaf yankıları olmuştu. Kadınlar, erkeklere kıyasla daha mı sezgiseldi acaba? Merak ediyordum. Aynı anda bu durumun kadınların erkekler tarafından kolaylıkla aldatılmasının sebebi olup olmadığını da düşünüyordum. Hanımefendiyi böyle gözlemleyip sonuçlara ulaşırken küçük hanıma karşı benzer sezgilerimin gücüyle hareket etmiş olmam, şimdi düşününce garibime gidiyor. İnsanlara güvenmeyeceğime dair kendime yeminler etmişken küçük hanıma duyduğum sonsuz güven mesela... Yine bana güvenen hanımefendiyi garipsiyor olmam mesela.

Memleketimdeki mevzuları pek anlatmış değildim. Özellikle bu son olayla ilgili hiçbir şey söylememiştim. Aklıma geldiğinde bile canım sıkılıyordu. Elimden geldiğince hanımefendinin anlattıklarını dinlemekle yetiniyordum.

Ancak o aynı fikirde değildi. Her fırsatta evimle ilgili bir şeyler öğrenmek ister gibiydi. Sonunda ne var ne yok anlattım. Tekrar memleketime dönmeyeceğimi, dönsem bile orada hiçbir şeyim kalmadığını, yalnızca anne babamın mezarının bulunduğunu söylediğimde hanımefendi son derece duygulanmış gibi görünüyordu. Küçük hanım ağlıyordu. Anlatarak doğru şeyi yaptığımı düşündüm. Memnun olmuştum.

Hakkımdaki her şeyi dinleyen hanımefendi, önsezilerinde haklı çıktığını dile getirmese de düşündükleri yüz ifadesinden anlaşılıyordu. Ondan sonra da bana genç bir akrabasıymışım gibi davranır oldu. Ben de bundan hiç rahatsız olmadım. Hatta hoşuma gitti bile diyebilirim. Ama o süreçte yüreğimdeki şüpheler yine canlanmıştı.

Hanımefendiden ilk şüphelenmem incir çekirdeğini doldurmayacak bir konuda oldu. Sonra bu ufak tefek konular üst üste geldiğinde şüphelerim gitgide kök salmaya başladı. Ne ara oldu bilmem, ansızın hanımefendinin tıpkı amcam gibi, kızını bana yamamaya çalıştığını düşünmeye başlamıştım. Bunun üzerine o âna dek gayet iyi kalpli gibi görünen kadın, birdenbire gözüme hileci düzenbazın biri olarak görünür olmuştu. Öfkemi zor zapt ediyordum.

Hanımefendi başta insansız kalmaktan, yalnızlıktan dertli olduklarından uygun biri olursa pansiyoner alacaklarını söylemişti. Bunun doğru olmayabileceğini hiç düşünmemiştim. Samimiyeti ilerletip mahrem konulara da girdiğimizde de bir yanlış yok gibi görünüyordu. Ancak genel mali durumları öyle çok da iyi değildi. Yarar ve mahzurlar açısından bakınca, benimle böyle bir bağlantı kurmalarının onlar açısından kesinlikle zararı yoktu.

Ben yine ihtiyatlı hâlime dönmüştüm. Fakat kızına karşı az önce anlattığım gibi güçlü bir aşk beslerken, annesine karşı tedbirli davransan kaç yazar? Kendi kendimi küçümseyip gülüyordum. "Aptalsın," dediğim, kendime lanet okuduğum da oluyordu. Böyle bir çelişki içinde aptallık ediyorsam da çok acı çekmeden üstesinden gelecektim. Izdırabım, ya küçük hanım da hanımefendi gibi düzenbaz biri çıkarsa, kuşkusu ilk içime doğduğunda oldu. İkisinin benim arkamdan iş çevirip kimbilir neler yaptıklarını düşününce birden canım acıyor ve dayanamaz hâle geliyordum. Basit bir memnuniyetsizlik hissediyor değildim. Umutsuzca köşeye sıkışmış gibi çıkmaza girmiş bir ruh hâlindeydim. Yine de diğer taraftan ona olan sarsılmaz güvenimle küçük hanıma karşı hiçbir şüphe taşımıyordum. Böylece inanç ve tereddüt arasında kalmış, en ufak hareket edemez hâle gelmiştim. Bana göre her ikisi de hayaldi, her ikisi de gerçekti.

16

Her zamanki gibi okula gitmeye devam ediyordum. Fakat kürsüden verilen dersleri çok uzaklardan duyuyormuş gibi hissediyordum. Ders çalışırken de böyleydi. Harfler gözümden giriyor fakat yüreğime ulaşana kadar buhar olup siliniyordu. Üstüne üstlük iyice ketumlaşmıştım. Bunu yanlış yorumlayan iki üç arkadaşım, meditasyon yaptığıma hükmedip diğer arkadaşlarıma da öyle söylemiş. Bu yanlış anlamayı düzeltmeye yeltenmedim. Hatta işime gelen bu bahaneyi üretmelerinden memnun bile olmuştum. Yine de bazen her şey üstüme üstüme geldiğinden belki, kafama göre hoyratça şamata yapıp onları şaşırttığım da oluyordu.

Kaldığım pansiyon, gelen gideni az olan bir evdi. Akrabaları da pek fazla yok gibiydi. Küçük hanımın okuldan arkadaşları bazen oturmaya gelseler de varlıklarıyla yoklukları belli olmayacak şekilde son derece alçak sesle konuşur, sonra da evlerine dönerlerdi. Bunun sebebinin benden çekinmeleri olduğunun hiç farkına varmamıştım.

Beni ziyarete gelenler, öyle çok serseri tipler değilse de aralarında evdekilere rahatsızlık veririm endişesi taşıyan bir

kişi bile yoktu. Böyle durumlarda pansiyoner olan ben, ev sahibi kimliğine bürünürken, evin kızı olan küçük hanım misafir pozisyonuna geçerdi.

Hazır hatırlamışken yazayım dedim ama aslında nasıl olduğu da hiç önemli olmayan bir konuydu bu. Ama bana ne olursa olsun kötü gelen bir şey olmuştu: Oturma odasından veya küçük hanımın odasından, birden bir erkek sesi gelmişti. O ses, benim misafirlerimden farklı birinindi ve çok alçaktı, o yüzden ne söylediğini hiç anlamamıştım. Anlamadıkça sinirlerim iyice altüst oluyordu. Odamda oturmuştum ve tuhaf bir şekilde içim pır pır ediyordu. "Acaba akraba mı yoksa sadece basit bir tanıdık mı?" diye düşündüm önce. Sonra genç bir adam mı yoksa yaşlı mı diye fikir yürüttüm. Oturduğum yerden bunları öğrenme ihtimalim yoktu. Ancak ayağa kalkıp şociyi açıp bakmam da söz konusu değildi. Sinirime dokunmaktan öte, sinirlerimi oynatmıştı, cefa çekiyordum.

Misafir ayrıldıktan sonra, unutmadan, adı neydi diye sordum. Küçük hanımın ve hanımefendinin cevabı, gayet basit ve net idi. Ben tatmin olmadığımı yüz ifademle onlara göstersem de beni tatmin edecek yanıtı araştıracak cesaretim de yoktu. Zaten böyle bir hakka sahip olmadığım da açıktı. Haysiyetime sahip çıkmam gerektiği öğretilmişti bana; yüz ifademle aynı anda hem bu haysiyetimi hem de özsaygıma ihanet edercesine beliren açgözlülüğümü onlara göstermekteydim. Onlarsa buna güldü. Küçümseyen bir gülüş değildi; iyi niyetten mi kaynaklanıyordu, yoksa iyi niyetli görünme çabasından mı kaynaklanıyordu, oracıkta kavrayamayacak derecede sakinliğimi yitirmiş durumdaydım. Mevzu geride kaldıktan sonra da uzun süre "Beni ap-

tal yerine koydular mı koymadılar mı?" diye defalarca kendi içimde tekrarlayıp durdum.

Özgür biriydim. İstersem okulu yarıda bırakabilir, bir yerlere gidip orada yaşayabilir, dilediğim yerden biriyle evlenebilirdim, kimseye danışmama gerek olmayan bir konumdaydım. Pek çok kez kararlılıkla kızını almak istediğim konusunda hanımefendiyle konuşmaya niyetlenmiştim. Fakat her seferinde bir tereddüde kapılıp bir türlü ağzımı açamadım. Reddedilirim korkusundan değil. Reddedilirsem kaderim nasıl değişir bilmesem de o zamana kadarki yönümden saptığımda hayata yeni bir açıdan bakma fırsatım doğacağından o kadarcık bir cesareti gösteririm diye düşünüyordum. Ancak gönlümün çelinmesi fikrinden nefret ediyordum. Birilerinin elinde oyuncak olmak her şeyden daha çok ağırıma giderdi. Amcam tarafından kandırıldıktan sonra, bir daha ne olursa olsun, kimse tarafından kandırılmamaya kesinkes kararlıydım.

17

Benim sadece kitap satın aldığımı gören hanımefendi, biraz da giysi edinmemi salık vermişti. Aslında köyde dokunmuş pamuklular dışında bir kıyafetim yoktu. O dönemki öğrenciler, ipekli kumaştan giysileri sırtlarına alamazdı. Arkadaşlarım arasında, Yokohama'da tüccar mı ne olup lüks yaşantı süren ailesi olan biri vardı. Ona bir keresinde özel ipekli kumaştan dikilmiş bir içlik göndermişlerdi de bunu gören herkes gülmüştü. O delikanlı, utanmış hâlde bir dolu bahane sıralamıştı ve o değerli içliği hasır bavulunun dibine atmış, kullanmamıştı. Millet bu sefer de birlik olup ona zorla içliği giydirmişti. Talihe bak ki, sonrasında içlik pirelendi. Arkadaşım çok şanslı olduğunu düşünmüştü herhalde. Meşhur içliğini dürüp yürüyüşe çıkmış ve Nezu'daki büyük bataklığa atıvermişti. O sırada beraber yürüyorduk ve köprünün üstünde dikilip arkadaşımın yaptığına gülmüştüm. Hem de yüreğimde en ufak bir "yazık oldu" hissi bile uyanmadan.

O sıralarda artık iyiden iyiye bir yetişkin olmuştum. Yine de kendim için şöyle düzgün bir giysi edinecek kadar

sağduyuya hâlâ sahip değildim. "Mezun olup sakal bıyık bırakma zamanım gelene kadar kıyafet kaygısı gütmeye gerek yok," gibi acayip düşüncelerim vardı. O yüzden hanımefendiye kitaplara ihtiyacım olduğunu, giysiye ise olmadığını söyledim. Hanımefendi, aldığım kitapların miktarından haberdardı. Satın aldığım tüm kitapları okuyup okumadığımı sordu. Aldıklarım arasında sözlükler de vardı, normal olarak göz gezdirmiş olmam gerekirken kapağı bile açılmamış olanlar da. O sebeple nasıl cevap vereceğimi bilemedim. Aslında ihtiyacım olmasa da aldığım şeyler vardı demek ki, kitap ya da giysi fark etmezdi. Ayrıca onlara çok zahmetler verdiğim bahanesiyle küçük hanıma da hoşuna gidecek kimono kuşağıdır, kumaşıdır, bir şeyler almak istiyordum. Böylece her şeyi hâlletmesi için hanımefendiden ricada bulundum.

Hanımefendi, tek başına gidecek değilmiş. Bana da birlikte gitmemi emretti. Küçük hanımın da gelmesi gerekiyormuş. Şimdikinden farklı bir anlayışla yetişmiştim ve bir öğrencinin genç bir kızla falan birlikte yolda yürümesi, benim için olacak şey değildi. O zamanlar bu tür âdetlere şimdikinden daha da çok uyduğumdan epeyce tereddüt etsem de gözümü kararttım ve beraber dışarı çıktık.

Küçük hanım çok şıktı. Zaten beyaz tenli olmasına rağmen bolca süründüğü pudra ile son derece göz alıcıydı. Yoldan gelip geçenler ona gözünü dikiyordu. Ona bakanların sonra da bakışları kayıyor ve beni görüyorlardı. Hayli tuhaf bir durumdu.

Üçümüz Nihonbaşi'ye gidip alışverişlerimizi yaptık. Alışveriş esnasında epey fikir değiştirdiğimizden hayli vakit harcadık. Hanımefendi özellikle benim adımı seslenip, "Bu

nasıl?" diye fikir soruyordu. Bazen kumaşları küçük hanımın omzundan göğsüne doğru sarkıtıp bana da iki üç adım geriden nasıl göründüğüne bakmamı söylüyordu. Ben de her seferinde çok anlarmışım gibi "Hoş değil," ya da "Çok yakışmış," gibi şeyler söylüyordum.

Böyle böyle zaman geçmişti ve eve dönüşümüz akşam yemeği vaktini bulmuştu. Hanımefendi, bana şükranlarını göstermek için yemek ısmarlayacağını söyledi ve bizi Kiharadana adlı vodvil tiyatrosunun bulunduğu dar ara sokağa götürdü. Sokak dar olduğu gibi, yemek yediğimiz yer de çok dardı. Buraları pek bilmediğimden hanımefendinin biliyor olmasına çok hayret etmiştim.

Eve döndüğümüzde artık gece olmuştu. Ertesi gün pazar olduğundan tüm günü kapısı kapalı odamda geçirdim. Pazartesi günü okula gittiğimde sabahın köründe sınıftan bir arkadaşım benimle dalga geçti. "Ne ara evlendin sen?" deyip imalı sorular sordu. Sonra da karımın çok güzel olduğunu söyleyip onu övdü. O arkadaşım, bizim üç kişi Nihonbaşi'ye gittiğimizi görmüştü herhalde.

18

Eve dönünce bu konuyu hanımefendi ve küçük hanıma anlattım. Hanımefendi güldü. Sonra da yüzüme bakıp, "Canını sıkmıştır bu kesin," dedi. O anda ta içimden, "Erkekler demek bu şekilde, kadınlar tarafından içlerini açmaya yönlendiriliyor," diye düşündüm. Hanımefendinin de bana bunu düşündürecek kadar anlamlı bakışları vardı. Niyetimin doğrultusunu o sırada açık açık dile getirsem iyi olurdu belki de. Ancak bana bir türlü rahat vermeyen şüphelerimden kurtulamıyordum. Tam gönlümdekileri açıklayacakken bir anda durdum ve konuşmanın yönünü kasten değiştirdim.

Mevzunun kritik kısmı olan kendi duygularımı bir yana bırakıp küçük hanımın evliliği konusunda hanımefendinin ağzını aradım. O da, "İki üç teklif yok desem yalan olur," diye açık etti ama henüz okula gitme yaşında olduğundan kendilerinin pek de acele etmediğini anlattı. Hanımefendi bunu diline getirmiyordu ama küçük hanımın güzelliğine çok önem atfettiği belliydi. "Zaten evlendirmeye niyetlenirsem her zaman evlendirebilirim," gibisinden laflar bile et-

mişti. Küçük hanım dışında başka çocuğu olmaması da onu kolayca vermek istememesinin sebeplerinden biriydi. Başka eve gelin mi verecek, damadı eve mi alacak, bu konuda da karar vermekte zorlanıyor gibiydi.

Konuşurken hanımefendiden epey bilgi edindiğim hissine kapıldım. Ancak bu esnada kendi şansımı yitirdiğim bir sonuca da teslim oluyordum. Neticede kendimle ilgili tek kelime bile edemedim. Konuşmayı uygun bir noktada kesip odama dönmeye niyetlendim.

Az öncesine kadar yanımızda olup, "Yok artık, o kadar da değil," gibi laflar edip gülen küçük hanım ben farkına bile varmadan odanın karşı köşesine gitmiş ve sırtını bize dönmüştü. Ben kalkmaya davranıp etrafıma bakındığımda onu arkadan gördüm. Arkasından gördüğünüz birinin içini okumanız mümkün olmuyor. Küçük hanımın bu mevzu konusunda ne düşündüğüne dair aşağı yukarı bir fikrim bile yoktu. Küçük hanım, dolabın önünde oturuyordu. Dolabın bir karış kadar aralık olan kısmından bir şey çıkarıp dizlerinin üstüne koymuş ve ona bakmaktaymış gibi görünüyordu. O aralığın ucundan, iki gün önce aldığımız kumaşı buldu gözlerim. Benim kimonom ve küçük hanımınki dolabın aynı rafına üst üste konulmuştu.

Hiçbir şey söylemeden yerimden kalktığımda hanımefendi ansızın resmî bir ses tonuyla bana "Sen ne diyorsun?" diye sordu. Sorusu, neye ne diyorum, diye geri sormadan anlaşılmayacak şekilde muğlaktı. "Küçük hanımı bir an önce başgöz etmek doğru olur mu acaba?" diye açıkladığında, "Mümkün olduğunca ağırdan almak iyi olur," diye cevapladım. Hanımefendi kendisinin de öyle düşündüğünü belirtti.

Hanımefendi ve küçük hanım ile olan üçlü ilişkimizin bu noktasında bir adam daha aramıza dahil oldu. Bu adamın ev halkına katılmasının sonucu olarak kaderim tamamen değişti. Şayet bu adam ile yolum kesişmeseydi muhtemelen böylesine uzun bir mektubu sana yazıp bırakma mecburiyetim de doğmayacaktı. Sanki şeytanın yolunda öylece durmuşum da o bir anlık gölgesi, tüm hayatımı karartmış da fark etmemişim. İtiraf edecek olursam, o adamı eve sürükleyip getiren ben olmuştum. Tabii ki hanımefendinin onayı gerekli olduğundan başlangıçta hiçbir şeyi saklamadan ona anlatmış ve ricada bulunmuştum. Hanımefendiyse "Yapma!" demişti. Benim onu eve getirmek için yerince sebebim varken, yapma, diyen hanımefendinin herhangi mantıksal bir dayanağı yoktu. Bu yüzden doğru olduğunu düşündüğüm şeyi yapmak için ısrarcı olmuştum.

19

O arkadaşımdan burada K olarak bahsedeceğim. Bu K ile çocukluktan beri aramız iyiydi. Çocukluktan beri deyince, söylemesem de anlıyorsun tabii, ikimiz hemşeriydik. K, bir Şin Budist* rahibinin çocuğuydu. Ailenin büyük oğlu ve varisi değil, ikinci oğluydu. Bir doktorun ailesine evlatlık verilmişti. Benim doğduğum bölgede Honganci tarikatının etkisi çok güçlü olduğundan Şin Budizmi rahiplerinin, diğerlerine nazaran, maddi durumları iyi olurdu. Bir örnek verecek olursam, eğer rahibin bir kız çocuğu varsa, kız evlenme çağına geldiğinde tapınak cemaatinden olan bir aile, bir yerlerden kıza uygun bir kısmet bulur onu gelin ederdi. Tabii ki masraflar rahibin cebinden çıkmazdı. Bu bağlamda Şin Budist tapınağındakiler genelde varlıklı olurdu.

K'nin öz ailesi de tapınağa yakışır bir hayat sürmekteydi. Ancak ikinci oğullarını Tokyo'ya okumaya gönderecek takatleri var mıydı bilmiyorum. Çocuğu okutabilme imkânları var diye mi evlatlık vermeyi kabul ettiler, onu da

* Şin Budizmi, "Arı Ülke Budizmi"nin bir kolu olup Japonya'daki en yaygın Budist anlayışıdır. *–çn*

bilmiyorum. Netice itibarıyla, K bir doktora evlatlık verilmişti. Bu, biz henüz lisedeyken olmuştu. Hoca sınıfta isimlerimizi okurken K'nin soyadının ansızın değişmiş olmasına çok şaşırdığımı şimdi bile hatırlıyorum.

K'nin evlatlık verildiği aile de gayet varlıklıydı. K, onların desteğiyle Tokyo'ya gelmişti. Gelişi benimle aynı zamanda olmasa da Tokyo'ya varır varmaz aynı pansiyona yerleşmişti. O zamanlar bir odada iki üç kişinin çalışma masalarını sıralayıp beraber ders çalışmaları, yatıp kalkmaları sıklıkla olan bir şeydi. K ve ben de aynı odada kalıyorduk. Dağda yakalanıp esir edilen hayvanların kafeste birbirine sarılırken dışarıdakilere düşmanca bakmalarına benziyordu hâlimiz. İkimiz de Tokyo'dan ve Tokyolulardan korkuyorduk. Yine de altı hasırlık odamızın içinde dışarıdaki âlemi küçümsercesine konuşurduk.

Biz dürüst insanlardık. Gerçekten de önemli insanlar olmak niyetindeydik. Özellikle K çok azimliydi. Tapınakta doğup büyüyen K, her zaman riyazet diye bir kelime kullanırdı. Tavır ve davranışları da tamamen bu "riyazet"in vücut bulmuş hâli gibi gelirdi bana. Gönlümün derinliklerinde K'ye sürekli bir hayranlık besliyordum.

K lisede olduğumuz zamanlardan beri din gibi, felsefe gibi konularda beni zorlayan sorular sorardı. Bu, onun babasının etkisi miydi ya da içine doğduğu ailenin, yani tapınak denilen o özel binanın havasını teneffüs etmesinin etkisi miydi, bilmiyordum. Hangisi olursa olsun sıradan bir rahibin çok ötesinde bir rahibinkine benzeyen bir kişiliği var gibi bir izlenim bırakırdı. Onu evlat edinen aile, başlangıçta doktor olması için Tokyo'ya göndermişti. O ise inadıyla doktor olmayacağına karar vermiş hâlde Tokyo'ya

gelmişti. Ben ona döndüm ve bu yaptığının onu evlat edinmiş aileyi aldatmak olduğunu söyleyip fırça attım. Küstah arkadaşım, "Aynen öyle," diye yanıtladı. "Yaşam yolum söz konusu olunca bu kadarcık şeyden bir şey olmaz," diyordu. O "yaşam yolu" lafını, onun da çok bilerek söylediğini sanmıyorum. Ben zaten anladığımı söyleyemem. Yine de gençliğimizden olsa gerek, böyle muğlak ifadeler kulağımıza çok asil gelirdi. Anlamına çok hâkim olmasak da böyle yüce duyguların etkisiyle o tarafa doğru yönelme hevesinde avam bir nitelik görme ihtimalimiz yoktu. Ben de K ile aynı fikirdeydim. Benim hemfikir olmam K için ne derece önem taşıyordu bunu bilmiyorum. Tek bir amaca odaklanan K'nin, ben karşı çıksam da yine de kendi bildiğini okuyacağından şüphe olmadığı kanısındaydım. Çok zayıf bir ihtimal de olsa ona verdiğim destek sebebiyle eğer bana bir sorumluluk düşerse, çocuk hâlimle, bunu kabullenmeyi de göze almıştım. Her ne kadar o sırada bu azmimi ortaya koymamış olsam da bir yetişkinin gözüyle dönüp de geçmişe bakmam gerekliliği doğarsa, bana düşen sorumluluğu hakkıyla yerine getireceğime inanan bir konuşma tarzıyla hemfikir olduğumu belirtmiştim.

20

K ve ben yüksekokulun aynı bölümüne girmiştik. K soğukkanlı bir hâlde, onu evlat edinen ailenin gönderdiği paralarla kendi dilediği yolda ilerliyordu. K'nin gönlünde "Kimse bilmiyor nasılsa," rahatlığıyla, "Bilseler kaç yazar!" cesaretinin birlikte bulunduğuna dair gözlem yapmak dışında elimden bir şey gelmiyordu. K benden çok daha kaygısızdı.

İlk yaz tatilinde K memlekete dönmedi. Komagome'deki tapınakta bir oda kiralayıp ders çalışacağını söylemişti. Eylülün başlarında Tokyo'ya döndüğümde gerçekten de Ulu Kannon heykelinin yakınında pis bir tapınağa kapanmıştı. Oturduğu yer, tapınak ana salonunun hemen yan tarafında dar bir odaydı. Orada istediği gibi ders çalışabilmişçesine mutlu görünüyordu. O anda, hayatının adım adım bir rahibinkine benzemeye başladığı sonucuna vardığımı hatırlıyorum. Bileğine bir tespih takmıştı. Onun ne için olduğunu sorduğumda başparmağıyla bir, iki diye sayma hareketi yapıp gösterdi. Günde defalarca bu tespihi çekiyor gibi görünüyordu. Ancak ben bunun ne manaya geldiğini bilmiyordum. Dairesel tespihteki boncukları birer birer

çekmek, ne kadar ilerlersen ilerle sonu olmayan bir süreç. K, hangi noktada nasıl bir ruh hâliyle tespihi çekmeyi bırakıyordu acaba? Bu önemsiz bir nokta belki ama ben sık sık bunu düşünürdüm.

K'nin odasında bir de İncil görmüştüm. Onun ağzından pek çok defa sutralar duyduğumu hatırlıyorsam da Hıristiyanlıkla ilgili herhangi bir sorusunu da cevabını da duymuşluğum olmadığından biraz şaşırmıştım. Sebebini sormadan edemedim. K, bir nedeni olmadığını söyledi. İnsanların bu denli kıymet verdiği bir kitabı okuyup görmek istemek normal değil mi, gibi bir laf da etti. Ardından fırsat bulursa Kuran'ı da okuma niyetinde olduğunu söyledi. Muhammed'in kılıca dair sözü çok ilgisini çekiyormuş.

K ikinci yaz evdekilerden çok baskı gelince sonunda memlekete döndü. Ama yine de okuduğu bölüm hakkında bir şey söylememiş gibiydi. Evdekiler de bunu fark etmemişti. Sen okula gidip eğitim almış biri olarak bu tür mevzulardan anlarsın, öte yandan öğrenci yaşantısıdır, okul kurallarıdır, toplumun geneli bu konularda hayret verici düzeyde cahildir. Bizim için çok sıradan olan şeyler, dışarıdan bakanlara hiçbir anlam ifade etmez. Biz ise neredeyse sadece içerideki havayı soluduğumuzdan okula dair küçük büyük her şeyin toplumda herkes tarafından bilindiği yanılgısına sıkça düşeriz. K, bu açıdan, toplumu benden daha iyi tanıyor olmalıydı ki istifini hiç bozmadan eve gidip dönmüştü. Memleketten ayrılırken beraberdik; trene biner binmez hemen K'ye "Nasıldı?" diye sorduğumda "Bir şey olmadı," diye cevap vermişti.

Üçüncü yaz, tam da benim anne babamın mezarlarının bulunduğu toprakları sonsuza dek geride bırakmaya ka-

rar verdiğim zamandı. O sefer K'ye memlekete dönmeyi tavsiye etmiştim ama K öyle yapmadı. "Öyle her sene eve gideceğim de ne olacak?" diyordu. Yine orada kalıp ders çalışmak niyetinde gibiydi. Ben, elim mahkûm, tek başıma memlekete dönmeye karar verdim. Köyde geçirdiğim o iki ayın kaderimi nasıl alt üst ettiğini daha önce yazdığımdan tekrar etmeyeceğim. Gönlümü kaplayan mutsuzluk, kasvet ve yalnızlığın mahzunluğuyla eylülde K ile tekrar bir araya geldik. Anlaşılan onun kaderi de benimki gibi büyük bir değişim göstermişti. Onu evlatlık alan aileye, benim haberim olmadan, bir mektup yazarak söylediği yalanları itiraf etmiş. En baştan itibaren buna hazırlıklıymış aslında. Aileye, "Artık başka çare kalmamış, dilediğini yapmandan başka bir yol görünmüyor," dedirtmek amacı da mı güdüyordu acaba? Her hâlükârda üniversiteye girdikten sonra onları kandırmak istemiyor gibiydi. Kandırmaya yeltense de bunun uzun sürmeyeceğini fark etmiş olması da mümkün.

21

K'nin mektubunu okuyan üvey babası küplere binmiş. "Ana babasını aldatacak kadar aşağılık birine okul parası gönderemem," diye çok sert bir cevap göndermiş hemen. K, bana o mektubu gösterdi. Onun hemen akabinde öz ailesinden gelen mektubu da gösterdi. Bu da öncekinden aşağı kalmayacak kadar sert sitemli sözler içeriyordu. Çocuklarını evlatlık verdikleri aileye karşı minnet borçlarının artmasıyla mahcup olduklarından da böyle olabilirdi tabii ama sonuçta "Ne hâlin varsa gör!" yazıyordu. K, bu olay yüzünden, tekrar ailesinin kütüğüne mi dönecekti, yoksa uzlaşmak için bir hâl çaresi bulup üvey ailenin evladı olarak mı kalacaktı? Bu sorular sonraki süreci ilgilendiriyordu, o an için çözülmesi gereken ise, her ay yapılması gereken okul masraflarıydı.

K'ye o konuda bir şey düşünüp düşünmediğini sordum. Akşam okulunda öğretmenlik falan yapmaya niyetli olduğunu söyledi. O zamanlar, şimdiye kıyasla, hayat çok daha rahat olduğundan ek iş için açık pozisyonlar bulmak, senin tahmin edeceğin derecede zor değildi. O açıdan K'nin makul bir iş bulabileceğinden emindim. Fakat ben sorumlulu-

ğum olduğu kanısındaydım. K, üvey ailesinin beklentilerine karşı gelip kendi dilediği yaşam yoluna gitme kararını verirken onu destekleyen kişi ben olmuştum. Şimdi, "Aa, öyle mi..." deyip kollarımı kavuşturup bir kenara çekilemezdim. Hemen orada maddi destek teklifinde bulundum. K de tereddütsüz reddetti. Onun karakterinde biri için, kendi ayakları üzerinde durmak, arkadaş himayesine girmekten çok daha tatmin ediciydi sanırım. "Üniversiteye başladıktan sonra kendi kendine idare edemeyene ben adam demem," gibi bir laf etti. Ben kendi vicdanımı rahatlatacağım diye K'nin duygularını incitmeye dayanamazdım. O yüzden elimi bu işten çekip onun dilediği gibi yapmasına razı geldim.

K çok geçmeden istediği gibi bir iş buldu. Fakat onun kadar vaktinin değerini bilen biri için, bu işin ne denli sıkıntı verdiğini hayal bile edemiyorum. O zamana kadarki ders çalışma temposundan hiç ödün vermeden yeni sorumlulukları yüklenip hızla yoluna devam ediyordu. Sağlığından endişe ediyordum. O ise tüm gözü karalığıyla bana gülüp uyarılarımı bir nebze bile dikkate almıyordu.

O sıralarda K ve üvey ailesi arasındaki ilişki de gitgide karmaşıklaşmıştı. Hiçbir şeye vakti kalmayan K, bana eskisi gibi olan biteni anlatma fırsatından mahrum kaldığından, neler olduğunu detaylı dinleyemediysem de çözümün günbegün zorlaştığından haberdardım. Birisinin araya girip onları uzlaştırmaya çalıştığını da biliyordum. O kişi, K'ye yazdığı mektupta memlekete dönmesi için ısrar ediyordu, fakat K bunun kesinlikle imkânsız olduğunu söyleyip reddetmişti. Bu inadın –her ne kadar K okul dönemi içinde olduğundan elinden gelen bir şey olmadığını, memlekete dönemeyeceğini söylemişse de karşı tarafın bunu "inat" olarak

algılayacağına şüphe yoktu– durumu daha da kötüleştirdiği görülüyordu. K, onu evlat edinen ailenin duygularını incitmekle kalmamış, öz ailesinin öfkesini de üstüne çekmişti. Ben kaygı duyarak iki tarafı da yatıştırmak için bir mektup yazdığımda artık çok geçti. Mektubuma tek kelimelik bir cevap bile verilmeden sümen altı edilmişti. Bunun üzerine benim de tepem attı. O zamana kadar koşullar sebebiyle ona merhamet göstersem de o noktadan sonra artık akılcı olmasa bile K'nin yanında durmak için bilenmiştim.

Sonunda K öz ailesinin kütüğüne geçmeye karar verdi. Üvey ailenin verdiği okul paraları öz ailesi tarafından tazmin edilecekti. Öte yandan K'ye ne olacağı öz ailesinin hâlâ umurunda değildi, "Bundan böyle ne hâlin varsa gör!" diyorlardı. Eskilerin deyişiyle, ıskat edilmiş gibiydi. Aslında o denli ciddi bir durum olmayabilir ama K bunu öyle yorumluyordu. Annesi olmayan bir adamdı. Kişiliğinin o yönü üvey anne elinde büyümüş olmasından kaynaklanıyor gibi görünüyordu. Öz annesi hayatta olsa, ailesi ile olan ilişkisi bu denli kopuk hâle gelmeyebilirdi diye düşünüyorum. Babası, malum, rahipti. Ancak sorumluluk bilinci açısından bakınca, samuraya benzer taraflarının daha çok olduğu şüphesi uyanıyordu.

22

K'nin mevzusu bir parça yoluna girdikten sonra eniştesinden uzun bir resmî mektup aldım. K, onu evlat edinen ailenin, bu adamın akrabası olduğunu, aracılık yapılırken de kütüğünü geri taşırlarken de bu kişinin fikirlerinin büyük ağırlığı olduğunu bana önceden anlatmıştı.

Mektupta, "K'nin bundan sonra ne yapacağını bize bildir," diye yazıyordu. Ablası çok endişelendiğinden bir an önce cevap vermemi istediklerini de eklemişti. K tapınakta babasının selefi olan ağabeyinden çok başka bir aileye gelin olmuş olan ablasını severdi. Aynı ananın karnından doğmuş kardeşlerdi ama bu ablası ile K arasında epey bir yaş farkı vardı. O yüzden K çocukken analığından çok bu ablasını anne olarak bilmişti herhalde.

K'ye mektubu gösterdim. Hiçbir şey söylemediyse de ablasından kendisine de bu minvalde iki üç mektup geldiğini açıkladı. K, her seferinde endişeye gerek olmadığını söyleyen cevaplar vermiş. Ne yazık ki, ablası elden ağza yaşayan bir aileye gelin gittiğinden K'ye ne denli acırsa acısın kardeşine maddi olarak yardımcı olması mümkün değildi.

Ben de K'ninkiler tarzında bir cevabı eniştesine gönderdim. Mektupta kötü bir durum olduğu takdirde benim her şeyle ilgileneceğimi yazıp içlerini rahatlatacak nitelikte güçlü ifadeler kullandım. Benim baştan beri niyetim buydu zaten. K'nin akıbeti için kaygılanan ablasının gönlünü ferahlatmak amacım da vardı tabii ama beni adam yerine koymadıklarından başka şekilde yorumlayamadığım öz ve üvey ailesine karşı olan hırsım da vardı.

K'nin öz ailesinin kütüğüne dönüşü birinci sınıfta olduğu sıradaydı. Sonra ikinci sınıfa gelene kadar, yaklaşık bir buçuk yıl boyunca, kendi çabalarıyla ayakta kaldı. Yalnız bu aşırı çalışma temposu, gitgide onun beden ve ruh sağlığını etkiliyor gibi görünüyordu. Ayrıca üvey ailesinden ayrılıp ayrılmayacağına dair çalkantılı durum da buna katkıda bulunuyordu. K iyice duygusallaşmıştı. Zaman zaman dünyanın tüm yükünü tek başına sırtladığı gibi şeyler söylüyordu. Buna karşı çıkarsan da birden parlayıveriyordu. Sonra da geleceğindeki umut ışığının gün geçtikçe uzaklaştığını düşünüp söylenmeye başlıyordu. Okula başlarken herkesin büyük hayalleri vardır, yeni bir yolculuğa çıkarken bu normaldir zaten. Bir yıl biter, derken iki yıl geçer, mezuniyete yaklaşınca birden fark ederler ki kağnı gibi ilerlemişler. Çoğunun bu noktada yaşadığı hayal kırıklığı son derece doğaldır. K'nin durumu da öyleydi fakat onun sabırsızlığı, diğerlerininkiyle karşılaştırınca çok daha şiddetliydi. Bu yüzden de onun moralini düzeltmenin yapılacak ilk iş olduğu kanısına vardım.

K'ye dönüp lüzumsuz işleri bırakmasını söyledim. "Şu an için bedenini çok zorlama, parlak bir gelecek için biraz rahatlamak en doğru hamle olur," diye tavsiyede bulundum.

Tabii K inatçı biri olduğundan benim söylediklerime kolayca kulak vermeyeceğini baştan beri tahmin ediyordum. Yine de iş, bu düşündüklerimi ona söylemeye gelince lafımı dinletmek için sandığımdan da çok çaba harcamam gerekmiş ve ne yapacağımı şaşırmıştım. K, okumanın tek amacı olmadığı konusunda ısrarcıydı. İradesini güçlendirip sağlam biri olmak düşüncesindeymiş. Mümkün olduğunca kısıtlı koşullarda olmazsa buna erişemeyeceği sonucuna varmış. Normal bir insan açısından bakınca, saçma bir kapristi bu. Üstelik kısıtlı imkânları olan K'nin iradesi, en ufak güçlenmemişti. Tam tersine sinir bozukluğundan muzdarip olduğu belliydi. Ben de çaresizce ona benim de tamamen aynı hislere sahip olduğumu ifade ettim. Benim de o noktayı hedeflediğimi, hayatımı o yönde yaşama niyetinde olduğumu belirttim. (Bana göre bunlar tamamen boş laf da değildi. K'nin fikirlerini dinledikçe yavaş yavaş bu yönde ikna oluyor gibiydim; K'nin öylesine bir ikna gücü vardı.) Sonunda, "Birlikte yaşayıp, bu yolu birlikte kat edelim," diye teklifte bulundum. Onun inadını kırmak için önünde diz bile çöktüm. Bu şekilde sonunda onu benimle eve getirebildim.

23

Benim odamda antre denilebilecek dört hasırlık bir bölüm vardı. Odanın ana girişinden benim bulunduğum yere gelirken bu dört hasırlık kısmın içinden geçmek gerekiyor olması yüzünden, odam aslında gerçekten hayli kullanışsızdı. K'yi oraya yerleştirdim. İlk başta sekiz hasırlık ana odada ikimizin masalarını yan yana koyup antreyi de ortak kullanırız diye düşünmüştüm fakat K, avuç içi kadar bir yer de olsa kendi başına olmayı tercih edeceğini söyleyip kendisi o antreyi seçti.

Önceden bahsettiğim üzere, hanımefendi bu yerleşme mevzusuna baştan karşı çıkmıştı. Pansiyonculuk işi yapıyor olsa bir kişidense iki kişi daha kârlı, ikidense üç kişi daha da kârlı olurdu. Ancak bu işi ticaret olarak yapıyor olmadığından, mümkünse bu işten vazgeçsen iyi olur, diyordu. Ben, "Kesinlikle size hiç sıkıntı verecek biri değildir, endişe etmeyin," dediğimde "Sıkıntı vermese bile huyunu suyunu bilmediğim birini istemem," diye yanıtladı. "Şimdi sizin evinizde kalıyorum ama başta benim için de aynı durum söz konusuydu o zaman?" diye onu sıkıştırmaya çalıştığım-

da, benim huyumu daha en baştan anladığını söyledi. Acı acı güldüm. Bunun üzerine kendisi mantığa yöneldi. Böyle birini buraya getirmemin benim için kötü olacağını, o yüzden vazgeçmemi söyledi. "Neden benim için kötü olsun ki?" diye sorduğumda da bu kez acı acı gülen o oldu.

Doğruyu söylemek gerekirse, illaki K ile birlikte kalacağım diye bir mecburiyetim yoktu. Ancak her ay masrafları için gereken parayı önüne koysam, bunu almakta mutlaka tereddüt eder diye düşünüyordum. Öylesine özgür ruhlu bir adamdı. O yüzden onu evime yerleştirip iki kişilik yemek parasını onun haberi olmadan gizlice hanımefendiye vermek niyetindeydim. Ama hanımefendiye K'nin ekonomik sorunlarıyla ilgili tek kelime edecek değildim. Sadece K'nin sağlığına dair biraz konuştum. Tek başına bırakılınca insan yavaş yavaş acayipleşiyor, dedim. Bir de K'nin onu evlat edinen aileyle arasının kötü olduğundan, öz ailesinden koptuğundan falan bahsettim. Donmakta olan birine kendi vücut sıcaklığını ona verme amacıyla sarılırcasına K'yi himayeme aldığımı anlattım. Hanımefendi ve küçük hanımdan da ona bu anlayışla sıcak davranmalarını rica ettim. Bu noktada artık hanımefendiyi ikna etmiştim. Bu konulardan kendisine hiç bahsetmediğim K ise olan bitenden tamamen habersizdi. Ben de bunun makul olduğunu düşünüp ayak sürüyerek yanıma taşınmakta olan K'yi hiçbir şey yokmuş gibi karşıladım.

Hanımefendi ve küçük hanım nazikçe K'nin eşyalarını yerleştirip onun için bir şeyler yaptılar. Hepsini benim hatırım için yaptıkları şeklinde yorumlayıp mutlu olmuştum. K'nin her zamanki gibi şişinip duran hâline bakmaksızın hem de...

K'ye dönüp yeni evinde nasıl hissettiğini sorduğumda kısaca, "Fena değil," dedi. Bana soracak olursan, "fena değil"in çok üstünde bir durum söz konusuydu. O zamana kadar kaldığı yer kuzeye bakan, rutubet kokulu pis bir odaydı. Yiyecekleri desen odası gibi yavandı. Benim yanıma taşınan K ise derin bir uçurumun dibinden ferah bir ormana gelmiş gibi hissediyor olmalıydı. Böyle düşündüğünü pek göstermiyor olmasının bir sebebi inatçı kişiliği, bir diğer sebebi ise inançları olsa gerek. Budizm prensipleriyle yetiştirildiğinden temel ihtiyaçlarına dair birtakım şeyleri, müsriflik olarak görüp ahlaksızlık diye niteliyordu. Kadim zamanların yüce keşişlerinin olsun, Hıristiyan azizlerinin olsun hikâyelerini okuya okuya ruh ve bedeni birbirinden ayırma eğilimindeydi. Bedenini cezalandırarak ruhunu yücelttiğini hissediyor olması da mümkün.

Ben mümkün olduğunca ona karşı çıkmama yolunu seçiyordum. Buzu güneş ışığına bırakarak eritme yöntemini kullanıyordum. Çok geçmeden çözünüp ılık suya dönüşeceğinden ve kendi kendinin farkına varacağı fırsatların geleceğinden emindim.

24

Hanımefendinin bana o şekilde muamele etmesi sonucunda yavaş yavaş neşeli birine dönüşüyordum. Bunun bilincine vardığımdan beri aynı şeyi bu kez K'nin üzerinde de uygulamaya çalışıyordum. Karakter açısından bakılınca K ile çok farklı olduğumuzu, uzun süreli tanışıklığımızdan dolayı gayet iyi bilmekteydim. Ancak nasıl ki bu hane halkına katıldıktan sonra sinirlerim âdeta törpülenmişti, burada bulunmanın K'nin gönlünde de bir rahatlama sağlayabileceğini düşünüyordum.

K, iradesi benden daha güçlü bir erkekti. Benim iki katım kadar ders çalışırdı. Üstelik doğuştan gelen zekâsı da benimkinden çok daha fazlaydı. Sonraları farklı bölümlerde okuduğumuzdan bir şey diyemiyorum ama aynı sınıfta olduğumuz lisede de yüksekokulda da K hep benden daha üst sıralarda olurdu. Ben ne yaparsam yapayım K'nin dengi olamayacağımın bilincindeydim. Fakat K'yi zorla evime getirdiğimde ondan çok daha akıllıca davrandığıma tüm kalbimle inanıyordum. Bana soracak olursan, K, sabır ve tahammülün ayırdına varamamış gibi görünüyordu. Bunu

özellikle senin için detaylandıracağım, iyi dinle. Bedensel olsun ruhsal olsun, tüm becerilerimiz dış uyaranlar ile kâh gelişir kâh yok olur. Hangisi olursa olsun uyaranı gitgide güçlendirme gerekliliği muhakkaktır. Eğer bu süreç düzgün ölçüp tartılmazsa son derece tehlikeli bir yöne doğru ilerleyebileceğinden ötürü kişinin kendisinin de etrafındakilerin de fark etmeyeceği riskler ortaya çıkabilir. Doktorların açıklamalarına bakarsan insanoğlunun midesi kadar tembel bir organ yokmuş. Sadece yavan pirinç lapası yediğin takdirde, daha farkına bile varamadan sert besinleri sindiremez hâle geliyormuş. O yüzden doktorlar, "Her şeyi yeme talimi yapın," diyor. Ancak ben bunun sadece alışkanlık kazanmak anlamında olduğunu sanmıyorum. Kademe kademe uyaranlar arttırıldıkça sindirim işlevinin direncinin de arttığı anlamına geliyor olsa gerek. Eğer tam tersine midenin gücü yavaş yavaş azalırsa sonuç nasıl olur diye gözümüzde canlandırırsak hemen anlıyoruz değil mi? K, benden çok daha üstün bir adam olsa da bu durumu fark edememişti. Yalnızca sıkıntılara alışmak suretiyle sonunda sıkıntıyı hissetmez olacağından emin gibiydi. Mahrumiyete devam ettiği müddetçe, bunun ilahi ödülü olarak artık o mahrumiyetten etkilenmez hâlde olacağı bir vaktin geleceğine tüm benliğiyle inanıyor gibiydi.

K'ye telkinde bulunurken mutlaka bu konuyu açıklığa kavuşturmak istiyordum. Fakat söylediğimde kesinlikle karşı çıkacağını da biliyordum. Tarihten o örnekleri falan sayacağından adım gibi emindim. O zaman K'yi bu insanlardan farklı kılan şeyin ne olduğunu açıkça belirtmem gerekecekti. K bunu başını eğip dinleyecek olsa dert değildi ama doğası gereği, tartışma bu denli ilerleyince kolay ko-

lay lafından dönmezdi. Hatta daha ileri giderdi. Sonra da o söylediklerini davranışa dökerdi. Bu noktaya geldiğinde korkulacak bir adama dönüşürdü. Üstün nitelikteydi. Ve kendi kendini yok etme yolunda ilerliyordu. Sonuçlar açısından bakıldığında, üstün olan tek yanının kendi başarı ihtimalini yok etmek olduğu görülebilir.

Yine de sıradan biri olmadığı kesindi. Onun mizacını iyi bildiğimden neticede hiçbir şey söyleyemedim. Üstelik bence o, daha önce de belirttiğim üzere, sinir bozukluğundan muzdarip görünüyordu. Onunla yüzleşirsem mutlaka hiddete kapılırdı. K ile kavga etmekten korkuyor değildim ancak yalnızlığa katlanamadığım kendi hâlimi düşününce, arkadaşım olan K'yi aynı yalnızlığa mahkûm etmek, benim yapabileceğim bir şey değildi. Hele de bir adım öteye gidip onu daha da yalnızlığa itmeyi kesinlikle istemezdim. O yüzden K yanıma taşındıktan sonra da bir süre kınama kokan eleştirilerde bulunmaktan kaçındım. Yalnızca ortamın K üzerindeki etkilerini sessizce gözlemleyecektim.

25

Perde arkasında hanımefendi ve küçük hanıma K ile mümkün olduğunca muhabbet etmelerini rica ettim. Onun şimdiye kadarki yaşantısında kimseyle doğru düzgün konuşmamış olmasının problemleri artırdığına inanıyordum. İşleyen demir pas tutmaz derler ya, onun gönlü paslanmış gibi görünüyordu bana.

Hanımefendi, "Pek arkadaş canlısı değil tabii," deyip güldü. Küçük hanım da bunu bilhassa bir örnekle açıkladı: "Mangalınızda ateş var mı?" diye sorduğunda K, "Yok," diye cevaplıyormuş. "Öyleyse getireyim," deyince de "Lüzum yok," diye reddediyormuş. "Üşümüyor musunuz?" diye sorunca da "Üşüsem de lüzum yok işte," diye lafı kestirip atıyor, muhatap olmuyormuş. Buna gülümsemek olmazdı. Küçük hanıma ayıp olacağından bir şeyler söyleyip durumu düzeltmem gerekiyordu. Zaten bahar geldiğinden illaki mangalı yakmak mecburiyeti yoksa da bu mevzunun "arkadaş canlısı değil" denilmesini normal kıldığı da bir gerçekti.

Sonrasında ben elimden geldiğince araya girerek iki hanımla K arasında bir irtibat olmasını sağlamaya çalıştım.

K ile sohbet ettiğimiz yere ev halkını çağırmak gibi, hane halkıyla bir odada toplandığımızda K'yi oraya yanımda götürmek gibi her iki taraf için de duruma uygun yöntemlerle onları birbirine yakınlaştırmaya çalışıyordum. Elbette K bundan hiç hoşnut değildi. Bir seferinde birden ayağa fırlayıp odayı terk etmişti. Bir başka sefer, ne kadar seslensem de bir türlü yanımıza gelmemişti. "Bu geyik muhabbetinin nesi ilginç ki?!" diyordu. Ben sadece gülüyordum. Fakat içten içe, K'nin beni bu yüzden hakir gördüğünü de gayet iyi biliyordum.

Bir açıdan onun beni küçümsemesinde de haklılık payı olabilirdi aslında. Tabii K'nin hedefinin, benimkinden çok daha yükseklerde olduğu da söylenebilirdi. Zaten ben de bunu inkâr etmiyordum. Ancak sadece gözünün yüksekler-de olup niteliklerinin buna denk olmaması insanı kolayca sekteye uğratırdı. Ne yapıp edip K'yi daha insancıl hâle getirmenin onun için yapacağım en iyi şey olduğu kanısına varmıştım. Kafası ne kadar yüce insanların hayalleriyle dolup taşsa da kendisi yüce bir insana evrilmediği sürece bunun hiçbir faydası olmadığını keşfetmiştim. Onu insancıllaştırmak için bir numaralı yöntem olarak onu karşı cinsten biriyle yan yana oturtmayı planladım. Böyle bir atmosfere maruz kalan K'nin pas tutmuş gönlünü tazelemeyi umuyordum.

Bu denemelerim yavaş yavaş başarıya ulaştı. Başlangıçta kaynaşma ihtimali yok gibi görünenler, zamanla yekvücut oluyordu. K, azar azar kendisi dışında bir dünyanın varlığını algılamaya başlamış gibiydi. Bir gün bana, "Kadınlar öylesine hor görülmesi gereken varlıklar değil," gibisinden bir şey söyledi. Başlarda kadınlarda da bende gördüğü bilgi

ve akademik eğilimleri görmek istemiş. Bunu bulamayınca da hemen onlara yönelik bir küçümseme hissine kapılmış gibi görünüyordu. O zamana kadarki yaşantısında cinsiyete dayanan farklardan bihaber olduğundan, kadın olsun erkek olsun herkese aynı kriterlerle bakmaktaymış. "Eğer biz iki erkek olarak sonsuza kadar fikir alışverişinde bulunursak, paralel iki doğrunun gittiğinden öte bir şeye ulaşamayız," dedim ona. "Muhakkak," diye yanıtladı. O sıralarda aklım hep küçük hanımda olduğundan doğal olarak böyle laflar eder olmuştum herhalde. Ne var ki işin iç yüzüne dair K'ye tek kelime bile etmemiştim.

O zamana değin kitaplardan kurduğu kale duvarlarının içinde kendini korumaya almış gibi görünen K'nin gönlünü yavaş yavaş açtığını görmek beni her şeyden çok memnun ediyordu. En baştan beri bu amaçla hareket ettiğimden başarılı olmamın getirdiği sevinci hissetmeden edemiyordum. K'ye bahsetmediysem de hanımefendi ve küçük hanıma bu düşüncelerimi anlattım. İkisi de memnun göründü.

26

K ve ben aynı fakültede olsak da farklı bölümlerde okuduğumuzdan doğal olarak geliş gidiş saatlerimiz değişik oluyordu. Eğer ben erkenciysem, onun boş olan odasından geçip kendi odama giriyordum. Yok eğer o daha erken gelmişse, geçerken nezaketen basit bir selam verip odama girerdim. *Fusuma*yı açtığımda K, gözlerini önünde hep açık duran kitabından ayırıp bana bakardı. Sonra da mutlaka "Geldin demek," derdi. Hiçbir yanıt vermeden sadece başımı salladığım da olurdu, "Hmm, evet," deyip yanından geçtiğim de olurdu.

Bir gün Kanda'da bir işim olduğundan her zamankinden de geç kalmıştım. Acele adımlarla evin önüne gelip ahşap kafesli kapıyı paldır küldür açtım. Tam o anda küçük hanımın sesini duydum. Ses kesinlikle K'nin odasından geliyordu. Evin girişinden dümdüz ilerleyince oturma odası ve küçük hanımın odası bulunuyordu. Sola dönünce ise sırayla K'nin odası ve benim odam geliyordu. Epeydir burada yaşadığımdan, artık kimin sesinin nereden geldiğini anlayabilecek kadar aşinalığım oluşmuştu. Kafesli kapı-

yı hemen kapattım. Onun üzerine küçük hanımın sesi de hemen kesiliverdi. Ayakkabımı çıkarırken –o sıralar moda olan giyip çıkarması zahmetli Batı tarzı bağcıklı botlardan giyiyordum–, eğilmiş ayakkabı bağlarımı çözerken K'nin odasından hiç ses gelmedi. Bunu biraz garipsedim. Belki de yanılmıştım. Ancak her zamanki gibi K'nin odasından geçmek için fusumayı açtığımda ikisi orada oturmaktaydı. K âdeti olduğu üzere, "Geldin demek," dedi. Küçük hanım da oturduğu yerden beni "Hoş geldiniz," diye selamladı. Benim kuruntum da olabilir ama bu basit selamlama lafı, kulağıma biraz resmî gelmişti. Doğal hâlinden uzaklaşmış bir ses tonu kulağımda yankılanmıştı. Küçük hanıma, hanımefendiyi sordum. Sorumun belirli bir hedefi yoktu. Sadece evin içi normaldekinden daha sessiz gelince laf olsun torba dolsun diye sormuştum.

Tahmin ettiğim gibi hanımefendi evde değildi. Hizmetçi kız da hanımefendiyle birlikte gitmişti. O yüzden evde kalan sadece K ve küçük hanım idi. Ölçüp biçercesine kafamı hafifçe eğip düşündüm. Uzun süredir bu evde yaşamaktaydım ama hanımefendinin küçük hanım ve beni geride bırakıp dışarı çıktığının tek bir örneği aklıma gelmiyordu. "Acaba acil bir işi mi çıktı?" diye küçük hanıma tekrar sordum. Sadece gülümsemekle yetindi. Böyle bir durumda gülen kadınlar çok canımı sıkardı. Her ne kadar bunun genç kızların ortak özelliği olduğu söylenebilirse de küçük hanım lüzumsuz şeylere çok sık gülen bir kızdı. Ancak küçük hanım yüzümün rengini görünce hemen normal yüz ifadesini takınıverdi.

"Çok acil değil ama bir işi olduğundan dışarı çıktı," diye ciddi bir cevap verdi. Orada sadece pansiyoner olarak bu-

lunduğumdan daha ötesini sorgulama hakkım yoktu. Sessizliğe gömüldüm.

Kıyafetimi değiştirmiş, yerime oturacakken hanımefendi ve hizmetçi kız eve döndü. Çok geçmeden de akşam yemeği sofrasında herkesin buluştuğu vakit geldi. Bu evde ilk kalmaya başladığımda tamamen misafir muamelesi görüyorken yemeklerimi her sefer hizmetçi kız odama getiriyordu. Ama sonradan bu değişti ve yemek vaktinde beni karşı odaya çağırır oldular. K yeni taşındığı zaman ben ısrarla ona da benimle aynı şekilde muamele etmelerini rica etmiştim. Karşılığında da ince plakadan yapılmış, ayakları katlanabilen şık bir yemek masasını hanımefendiye hediye etmiştim. Şimdilerde herkesin evinde bulunsa da o dönemde etrafına oturup ailece yemek yenilebilecek bir masa pek kimsede yoktu. Ben özellikle Oçanomizu'daki bir mobilyacıya gidip kafamdaki şekilde onlara yaptırmıştım.

Hanımefendi o masada, o gün balıkçının her zamanki vaktinde gelmemesinden ötürü yiyebileceğimiz bir şeyler almak üzere şehre gitmek zorunda kaldığına dair bir açıklamada bulundu. Tabii evde pansiyonerler olunca böyle şeylere mecbur, diye düşündüğüm anda küçük hanım yüzüme bakıp gülmeye başladı. Ama hanımefendinin azarlaması üzerine hemen sustu.

27

Üstünden henüz bir hafta geçmişti ki K ve küçük hanımın muhabbet ettiği odadan yine geçtim. O zaman beni görür görmez küçük hanım güldü. Bunun üzerine "Tuhaf bir şey mi var?" diye sorsam yeriydi. Oysa ben susup kendi odama gittim. K de her zamanki "Geldin demek," lafını edemedi. Küçük hanım da hemen şociyi açıp oturma odasına geçti sanırım.

Akşam yemeği esnasında küçük hanım bana, "Acayip birisiniz," dedi. O zaman da "Neden acayipmişim?" diye sormadım. Ne var ki hanımefendinin küçük hanıma ters ters baktığını fark ettim.

Yemekten sonra K'yi gezintiye çıkardım. Denzuin Tapınağı'nın arka tarafından botanik bahçesinden dolanarak Tomazaki'nin aşağılarına çıktık. Bir gezinti için kısa sayılmasa da o süre boyunca pek az konuştuk. Karakter açısından K benden de ketum bir adamdı. Ben de çok konuşkan sayılmazdım ama yürürken mümkün olduğunca onun ağzından laf almaya çalıştım. Sorularımın çoğu, pansiyoner olduğumuz aile hakkındaydı. K'nin hanımefendi ve küçük

hanımı nasıl gördüğünü bilmek istiyordum. K ise sürekli içi dolu olmayan cevaplar veriyordu. Üstüne üstlük, verdiği yanıtlar konuyla alakasız olmaları bir yana, son derece kısa ve basitti. Bu iki hanımdan bahsetmektense okuldaki branşına odaklanmayı tercih ediyor gibi görünüyordu. Zaten ikinci sınıf sınavları kapıya dayandığından normal bir bakış açısıyla, K'nin olması gerektiği gibi bir öğrenci olduğu söylenebilirdi. Bir de Swedenborg* hakkında nedir ne değildir gibisinden laf açıp bu konularda cahil olduğumdan beni hayrete düşürmüştü.

Sınavları başarıyla atlattığımızda hanımefendi, artık sadece bir yılımız kaldığını söyleyip memnuniyetini dile getirdi. Hanımefendinin yegâne gururu olarak gördüğü küçük hanımın mezuniyeti de çok geçmeden geliyordu. K bana dönüp kızların hiçbir şey öğrenmeden okulu bitirdiğini söyledi. Küçük hanımın dersleri dışında uğraştığı dikiş nakıştır, *koto*dur, *ikeban*adır, bunları yabana atıyor gibiydi. Onun bu bilinçsiz tavrına güldüm. Sonra da kadınların değerinin söylediği şeylerden ibaret olmadığına dair eskiden beri dile getirdiğim savlarımı ona bir kez daha tekrarladım. Bariz bir şekilde aksini söylemiyordu. Ancak, "Gerçekten de öyle," gibi bir yaklaşım gösteriyor da değildi. Bu, beni memnun etmişti. Sert ses tonu, hâlâ kadınları küçümsediğini gösteriyordu bence. Benim kadın timsali olarak gördüğüm küçük hanımı dikkate değer bulmadığı izlenimi yaratıyordu. Şimdi dönüp bakıyorum da K'ye yönelik kıskançlığımın tohumları o sıralarda çoktan atılmış meğer.

K'ye yaz tatilinde bir yerlere gidelim mi diye danıştım. K hiçbir yere gitmek istemediği konusunda ısrarcıydı. Dile-

* Emanuel Swedenborg (1688–1772). İsveçli biliminsanı, filozof. –*ybn*

diğince bir yerlere gidebilecek imkânı olmadığı açıktı ama ben davet ettiğimde gelebilecek durumdaydı. Neden gitmek istemediğini sordum. "Sebebi falan yok," dedi. Evde kitap okumayı tercih ettiğini söyledi. Ben, "Bir sayfiyede ferah ferah ders çalışmak bedene de iyi gelir," diye ısrar edince, "Öyleyse sen git tek başına!" dedi. Gelgelelim ben K'yi burada bir başına bırakıp gitmeye pek hevesli değildim. Zaten K'nin ev halkıyla gitgide samimileştiğini gördükçe canım sıkılıyordu. Bu, en baştan beri arzuladığım bir şey iken neden o zaman canımın sıkıldığı sorabilirsin elbette. Mantıksız davrandığıma hiç şüphe yok.

İkimizin bu tartışmayı bir sonuca bağlayamadığını gören hanımefendi araya girdi. Sonuçta K ile Boşu'ya gitmemiz kararlaştırıldı.

28

K, hiç seyahate çıkmayan biriydi. Boşu'ya ben de ilk kez gidiyordum. İkimiz de orayı hiç tanımadığımızdan vapurun ilk yanaştığı yerde karaya çıktık. Yanlış hatırlamıyorsam Toka denen yerdeydik. Şimdilerde nasıl değişmiştir bilemem ama o sıralarda tam anlamıyla bir balıkçı köyüydü. Öncelikle her yer pis pis balık kokuyordu. Sonra denize girince dalgalar adamı öyle deviriyordu ki kolların bacakların hemen yara bere içinde kalıyordu. Yumruk büyüklüğünde taşları kıyıya sürükleyen dalgalar tarafından savruluyor, sürekli yuvarlanıp duruyorduk.

Ben buradan hiç hoşlanmamıştım. K ise ne iyi diyordu ne de kötü. En azından yüz ifadesi fena değildi. Yine de denize her girdiğinde bir yerlerini yaralamıyor değildi. Ben sonunda onu ikna ettim ve Tomiura'ya gittik. Tomiura'dan da Nako'ya geçtik. Bu sahilin tamamı o zamanlardan beri ağırlıklı olarak öğrencilerin toplaştığı bir hat olduğundan nereye gidersek bize uygun plajlar buluyorduk. K ile sık sık kumsaldaki kayalıklar üzerinde oturup kâh uzaklardaki denizin rengini, kâh yakınımızdaki suyun dibini seyre-

derdik. Kayalıkların tepesinden baktığımız su, olağanüstü bir güzellikteydi. Kızıldır, çivit mavisidir, normalde pazar tezgâhlarında hiç görmediğimiz renklerdeki ufak balıkların, berrak dalgaların içinde bir oraya bir buraya yüzdüğünü heyecanla birbirimize gösteriyorduk.

Orada otururken sık sık kitabımı açardım. K ise daha ziyade hiçbir şey yapmadan sessizce otururdu. Bu sırada düşüncelere mi dalmakta, manzaranın tadını mı çıkarmakta, yoksa sevdiği şeylerin hayalini mi kurmakta olduğunu hiç mi hiç anlamazdım. Bazen gözlerimi kitaptan kaldırıp K'ye ne yaptığını sorardım. O da, "Hiçbir şey," gibi kısacık cevaplarla yetinirdi. Yanımda böylesine kıpırtısız oturan kişi K değil de küçük hanım olsaydı keşke, diye aklımdan geçirdiğim zamanlar çok oluyordu. O kadarla kalsa iyi, bazen de birdenbire "Ya K de benimle aynı arzularla bu kayalıkların üzerinde oturuyorsa?" diye şüphelere kapılırdım. O anda da artık orada sakince kitap okuma hevesim birden kaybolurdu. Aniden yerimden fırlardım ve kimselerden çekinmeden sesimi yükseltip bağırmaya başlardım. Duygularımı anlatacak bir şiir ya da şarkıyı hoş bir şekilde seslendirecek beceriye sahip değildim. Olsa olsa yabanıl biri gibi çığlık atardım. Bir defasında ansızın arkadan gelip K'nin ense kökünden tuttum. "Seni böyle denize fırlatsam ne yaparsın?" diye sordum. K kıpırdamadı. Arkası dönük hâlde "Gayet iyi olur. Hadi yap," diye yanıtladı. Derhal ensesini tutan elimi çektim.

K'nin sinir bozukluğu o sıralarda epey düzelmiş gibi görünüyordu. Onunkiyle ters orantılı olarak benim sinirlerim gitgide yıpranmaya başlamıştı. Benden bile daha sakin olan K'ye baktığımda imreniyordum. Hem de nefret ediyordum.

Çünkü ne yaparsam yapayım beni ciddiye aldığını gösteren herhangi bir şey yoktu ortada. Bu, bana bir çeşit özgüveni yansıtmaktaymış gibi geliyordu. Ancak bu özgüveni teyit ettiğimde de kesinlikle tatmin olmadım. Şüphelerim bir adım daha ileriye gitti ve özgüveninin kaynağını açığa çıkarmak ister oldum. Acaba K'nin akademik olsun, iş hayatı olsun bundan böyle ilerleyeceği geleceğe dair umutları yeniden mi yeşermişti? Sadece bu kadar ise K ile aramızda herhangi bir çıkar çatışması söz konusu olmazdı. Hatta verdiğim emeklerin karşılığını almaktan mutlu bile olurdum. Ancak eğer K'nin rahatlamasının küçük hanımla bir ilgisi varsa, onu asla affedemezdim. Tuhaf şekilde K, benim küçük hanıma âşık olduğumun hiç farkında değilmiş gibi görünüyordu. Tabii ki ben de bunu onun gözüne sokarcasına davranışlarda bulunmuyordum, ama yine de... K'nin eskiden beri bu tür konulara pek aklı ermezdi. Benim en baştan beri K'nin sorun çıkarmayacağını düşünüp içim rahat olarak onu evime getirmemin sebebi de buydu zaten.

29

Gözümü karartıp duygularımdan K'ye bahsetmeye karar verdim. Aslında bu, o anda verilmiş bir karar da değildi. Seyahate çıkmadan önce niyetlenmiştim, ancak sırrımı açacak bir fırsatı yakalamayı ya da oluşturmayı beceremedim bir türlü. Şimdi düşününce o dönem etrafımdaki insanların hepsi bir tuhaftı. Kadınlara dair muhabbete girebileceğim tek bir kişi yoktu. İçlerinde bu konuda edecek lafı olmayanlar çoğunluktaydı eminim, ama edecek lafı olanların bile susup içine atması normal görülürdü. Nispeten şimdinin daha özgür havasını soluduğundan, bu sana son derece saçma geliyordur. Bu, geleneksel ahlak anlayışının etkisinden midir, yoksa bir çeşit utangaçlıktan mıdır, bunun kararını senin anlayışına bırakıyorum.

K ve ben her şeyi konuşabilecek kadar samimiydik. Sevgiymiş, aşkmış, ara sıra lafını etmiyor değildik, ama hep işin soyut teorik tarafına giderdi konu. O da nadiren olurdu. Genelde kitaplardan, derslerimizden, gelecekteki meslekle-rimizden, hayallerimizden, kendimizi geliştirmekten bahseder dururduk. Ne kadar samimi olursak olalım böylesine

gerginleştiğimiz bir günde birdenbire aramızdaki atmosferi altüst edecek olan bu konuya giremezdim. Samimiyetimiz, resmiyet çerçevesinde gelişmişti. Ben küçük hanımla ilgili mevzuyu K'ye açmaya niyetlendikten sonra kimbilir kaç kez sıkıntı ve endişelerle kıvranıp durdum. K'nin zihnine nüfuz edip onu yumuşatmak isteği hissediyordum.

Senin açından bakınca saçma sapan olan şeyler, benim için o dönemde gerçekten de çok büyük dertlerdi. Tatildeyken de aynı evdeyken olduğu gibi ürkektim. Sürekli fırsat kollayarak K'yi gözlemlerken onun tuhaf entel tavırlarını aşmak için elimden hiçbir şey gelmiyordu. Bana soracak olursan K'nin kalbi, kalın ve kapkara bir lakeyle sırlanmış gibiydi. Onu canlandırsın diye vermeye çalıştığım kanın tek bir damlası bile kalbine giremiyor, geri püskürtülüyordu.

Zaman zaman K'nin dünyaya karşı tavırlarının güçlü ve üstün olmasından içimin rahatladığı da oluyordu. Öyle olunca kendi şüphelerimden ötürü gönlümün en derinlerinde pişmanlık duyar, yine gönlümün derinliklerinde K'den özür dilerdim. Af dilerken kendimi son derece değersiz bir insan olarak görürdüm ve ansızın moralim bozulurdu. Ama çok geçmeden önceki şüphelerim nükseder, hem de iyice güçlenmiş olarak geri dönerdi. Tüm bu hâlleri şüpheye dayandırdığımdan, her türlü karşılaştırmada ben eksik kalıyordum. K'nin dış görünüşü kadınlar için benden çok daha çekiciydi. Karakteri de benim gibi müşkülpesent olmadığından karşı cinsin hoşuna gidermiş gibi görünüyordu. Hafif şapşal ve tam olarak erkeksi olması da onu benden daha cazip kılıyordu. Akademik konularda branşlarımızın farklı olması bir yana, ona rakip olamayacağımın bilincindeydim. Onun benden üstün yanlarının sürekli gözüme battığı o or-

tamda, en ufak rahatladığım anda eski endişelerim tekrar su yüzüne çıkıyordu.

K benim huzursuz hâlimi görüp, "Kalmak istemiyorsan şimdilik Tokyo'ya dönebiliriz," dedi. Bunu duyar duymaz dönme hevesimi yitirdim. Aslında K'nin Tokyo'ya dönmesini istemediğimden de olabilir. İkimiz Boşu Burnu'nu dolanıp karşı sahile geçtik. Kızgın güneşin altında eziyet çekerek, yol sorduğumuzda "Hemen şurada," diyenlere aldanıp kilometrelerce yürüyerek oflaya puflaya taban teptik. Neden yürüdüğümüz hakkında hiçbir fikrim yoktu. Bunu yarı şaka yarı ciddi olarak K'ye söyledim. "Ayaklarımız var ki yürüyoruz," diye yanıtladı. Sıcakladıkça "Haydi denize girelim," deyip neresi olduğu hiç fark etmeksizin suya dalıveriyorduk. Sonra yine yola düşüyorduk; kızgın güneşe maruz kalıp yorgunluktan haşatımız çıkıyordu.

30

Bu şekilde yürüyünce bedenler sıcaktan ve bitkinlikten doğal olarak dengesini yitirir. Hastalıktan farklı bir durum bu. Aniden insanın ruhu vücuduna yabancılaşmışçasına bir ruh hâli gelişiyor. Ben her zamanki gibi K ile laflarken bir noktada o her zamanki ruh hâlimden uzaklaşmıştım. Ona yönelik samimiyetimi de nefretimi de bu seyahate özel bir durum gibi algılamaya başladım. Başka bir deyişle, ikimizin arasında sıcak yüzünden, deniz yüzünden, bir de yürümekten, öncekinden farklı bir samimiyet peyda olmuştu sanırım. O sırada sanki hasbelkader yol arkadaşı olmuş iki seyyar satıcı gibiydik. Ne kadar konuşursak konuşalım, her zamankinden farklı idi; zihnimizi kullanacağımız, bizi zorlayacak konulardan uzak duruyorduk.

Bu hâlde Çoşi'ye kadar gelmiştik de yoldaki bir tek istisna şimdi bile aklımda. Henüz Boşu'dan ayrılmadan önce Kominato denen yerdeki koyda mercan balıkları görmüştük. Hem üstünden yıllar geçti hem de benim o kadar da özel bir ilgim yoktu, o yüzden pek hatırlamıyorum ama neyse artık, orası Niçiren'in* doğduğu köymüş. Niçiren'in

* 13. yüzyılda yaşamış ve Niçiren Budizmi'nin kurucusu olan keşiş. –*çn*

doğduğu gün, sahile iki mercan balığı vurduğuna dair bir efsane varmış. O günden sonra köyün balıkçıları mercan balıklarını avlamaktan çekinir olmuş ve koyda çok sayıda mercan balığı bulunurmuş. Biz de küçük bir tekne kiralayıp mercan balıklarını görmeye denize açılmıştık.

O sırada ben odaklanmış, dalgaları seyrediyordum. Ve o dalgaların içinde hareket eden, hafifçe mora çalan mercan balıklarının renklerine, ilginç bir doğa olayına şahitlik edercesine bıkıp usanmadan bakıyordum. Bunlar, K'nin ilgisini benimki kadar çekmemiş gibi görünüyordu. Balıklara bakmaktansa Niçiren'i aklında canlandırıyor gibiydi. Tam oralarda Tancoci* denilen bir tapınak vardı. Niçiren'in doğduğu köy olduğundan bu isim verilmiş olmalıydı. Muhteşem bir tapınaktı. K o tapınağa gidip başrahiple görüşeceğini söyledi. Doğruyu söylemek gerekirse oldukça uygunsuz kıyafetlerimiz vardı. Üstüne üstlük K, şapkası rüzgârdan denize uçunca satın aldığı bambu başlığı takıyordu. Zaten kirli olan giysilerimiz, bir de terden kokmuştu. Rahiple filan görüşme fikrinden vazgeçmesini söyledim. İnatçı olan K beni dinlemedi tabii. "İstemiyorsan sen beni dışarıda beklersin," dedi sadece. Ben çaresizce birlikte girişe kadar gittim ama yüreğimin derinliklerinde, kesin girmemize izin vermeyecekler, diye düşünüyordum. Ancak başrahip, tahmin edilemeyecek kadar nazik biri olduğundan bizi hemen geniş ve muhteşem bir kabul odasına buyur etti ve bizimle görüştü. Benim o sıralardaki fikirlerim K'ninkilerden tamamen farklı olduğundan rahiple K'nin sohbetine o kadar da kulak veresim yoktu. Yine de K'nin dur durak bilmeksizin Niçiren'e dair sorular sorduğunu duyuyordum. Kendi el

* Kelime anlamı "doğum, yaratılış tapınağı"dır. –*çn*

yazısı berbat olan K'nin, Niçiren'e "Hoyrat Niçiren" dedirtecek kadar, *soşo** tarzında son derece yetenekli olduğunu anlatan rahibe, "Ne yani, o da bir şey mi" dercesine bakışı, bugün bile aklımdadır. K, Niçiren'e dair böyle şeyler değil de daha derin mevzularda bilgilenmek istiyordu. Rahibin bu açıdan K'yi tatmin edip etmediğine dair şüphelerim olsa da tapınak bahçesinden çıktıktan sonra ikide bir bana dönüp Niçiren'den bahsedip duruyordu. Sıcaklamıştım ve yorgundum, o yüzden de doğru düzgün ilgi göstermeden, sadece laf olsun diye cevap veriyordum. Sonunda bu da zor gelince, tamamen sustum.

Herhalde ertesi akşamdı, pansiyonumuza varmış, yemeğimizi yemiş, artık neredeyse uykuya çekilecekken birden derin bir mevzuyu tartışmaya başladık. K, önceki gün Niçiren konusunda anlattıklarını dinlemememden pek memnun olmamıştı. "Ruhunu yüceltmeyi hedeflemeyenler aptaldır," deyip beni sığ biri olmakla itham ediyordu. Bense gönlüme kök salan küçük hanımı düşünerek, K'nin neredeyse aşağılamaya varan sözlerine sadece gülerek karşılık veremezdim. Kendimi savunmaya başladım.

* "Hoyrat yazı". Hızlı yazılabilen, harflerin birbirine bağlantılı olduğu ve yazım kolaylığı için biraz değiştirildiği, aşina olmayanların okuması çok zor olan Çin kökenli bir el yazısı tarzı. –*çn*

31

O konuşmada sık sık "insani" sözcüğünü kullandım. K, benim kendi zayıf noktalarımı bu "insani" sözcüğünün ardına gizlediğimi söylüyordu. Gerçekten de sonradan düşündüğümde, durum, K'nin söylediği gibiydi. Ancak ben bu "insani" kelimesini, K'yi kendisinin insani olmadığına ikna etmek için kullanır olmuştum. Yani çıkış noktam K'ye isyan iken şimdi "acaba" diyecek değilim. Fikirlerimde ısrarı sürdürdüm. K de bana onun hangi yönlerinin insanı olmadığını düşündüğümü sordu. Ben de anlattım: "Sen insanisin. Hatta belki de aşırı derece insanisin. Fakat laf olsun diye insani olmayan sözler söyleyip duruyorsun. Ayrıca insani olmayan davranışlarda bulunuyorsun."

Ben böyle deyince, sadece kişisel gelişiminin yetersiz olmasından ötürü başkalarına öyle görünebileceğini söyledi ve iddialarımı inkâr etmedi. Onunla mücadele hırsımı yitirmekten çok, ona acıdığımdan hemen orada tartışmayı kesiverdim. O da gitgide sakinleşti. Eğer ben K'nin tanıdığı gibi o eski insanları tanısaydım, ona böyle saldırmayacağımı söyleyip üzüntüsünden bahsetti. Sözünü ettiği "eski insan-

lar" kuşkusuz tarihteki cesur kahramanlar ve büyük adamlar değildi. Ruhları için bedenlerini feda eden, seçtikleri yol uğruna işkencelere göğüs geren, bedel ödeyenleri işaret ediyordu. Kendisinin nasıl acılar çektiğini anlamıyor olmamın gerçekten de çok trajik olduğunu belirtti.

Sonra K de ben de yattık uyuduk. Ertesi gün de o sıradan seyyar satıcılara benzeyen tavrımıza döndük; oflaya poflaya, ter dökerek yürüyüşümüze devam ettik. Fakat ben yol boyunca o akşamı hatırlayıp durdum. Elime bundan daha iyi bir fırsat geçmezdi ama nedense hiçbir şey yokmuş gibi davranıp bunu elimden kaçırdım, diye içim içimi yiyip duruyordu. "İnsani" gibi soyut bir laf üzerinden gitmek yerine K'ye doğrudan açıkça izah etseydim keşke, diye hayıflanıyordum. Doğruyu söylemek gerekirse, bu lafı ilk kullanmaya başlamamın temelinde de küçük hanıma karşı olan duygularım vardı. Gerçekleri damıtarak ulaştığım teorik sonuçlarla K'nin kulağına kar suyu kaçırmak yerine, mevzuyu olduğu gibi onun gözlerinin önüne sersem, benim için şüphesiz ki daha faydalı olurdu. Bunu yapamadım. Çünkü akademik hayattaki dostluğumuza dayanan aramızdaki samimiyette, bir nevi atalet söz konusuydu ve gözümü kararıtıp bunu bozacak bir cesarete sahip olmadığımı burada itiraf ediyorum. Yapmacık tavırlar da desem, boş bir gurur da desem, neticede hepsi aynı kapıya çıkıyor; yalnız burada bahsettiğim yapmacıklık ve boş gurur, normal anlamlarından biraz farklı. Bunu sana aktarabilirsem, ne mutlu bana.

Tokyo'ya döndüğümüzde zifirî karanlık çökmüştü. Döndüğümüz sırada ruh hâlim yine değişmişti. İnsaniymiş, insani değilmiş, bu incir çekirdeğini doldurmayan laflar aklımdan silinip gitmişti bile. K'nin de dinî bir şahsiyeti andı-

ran hâli ortada yoktu. Yüreğinde ruh şuymuş, beden şuymuş diye sorunlar kalmamış gibi görünüyordu. İkimiz de kargaşa içinde görünen Tokyo'da dolanıp etrafa bakındık. Sonra Ryogoku'ya geldik; sıcağa rağmen tavuk yedik. K, o hevesle, Koişikava'ya kadar yürüyerek dönelim diye tutturdu. Benim bedenim onunkinden çok daha güçlü olduğundan hemen kabul ettim.

Eve döndüğümüzde bizi gören hanımefendi hayretler içinde kaldı. Sadece ten rengimiz koyulaşmamıştı, haddinden fazla yürüdüğümüzden epey zayıflamıştık da. Hanımefendi buna rağmen sağlamlaştığımızı söyleyerek bizi övdü. Küçük hanımsa annesine "Sanki biraz tutarsız oldu ama," diyerek güldü. Seyahatten önce sinirime dokunan bu gülüş, o sırada beni memnun etmişti. E, insanın ânı ânını tutmuyor tabii, çoktandır duymadığımdan olsa gerek o memnuniyetim.

32

Sadece o değil, küçük hanımın tavırlarının öncekinden değişik olduğunu fark etmiştim. Uzun bir aradan sonra seyahat dönüşünde normal hayata geçerken bir kadın eline ihtiyacımız vardı. Bizimle ilgilenen hanımefendi, küçük hanımı önce hep benim işlerime koşuyor, K'ninkileri sonraya bırakıyor gibi görünüyordu. Eğer çok bariz şekilde yapsalar bundan rahatsız olabilirdim. Hatta duruma göre iyice hoşnutsuzluk uyandırabilirdi. Ama küçük hanımın davranışları bu açıdan son derece isabetli olduğundan mutlu oluyordum. Başka bir deyişle, küçük hanım sadece benim anlayacağım şekilde, doğasında bulunan o nezaketi bana fazlasıyla yöneltiyordu. Bu yüzden K de yüzü düşmeden, normal davranıyordu. Gönlümün derinliklerinde K'ye karşı zafer kazanmış gibi hissediyordum.

Çok geçmeden yaz geride kaldı ve eylülün ortalarından itibaren okulda derse gitme mecburiyetimiz doğdu. K ve benim ders saatlerimize göre gidiş geliş zamanlarımız yine farklıydı. Haftada üç kez ben eve K'den daha geç dönüyordum; o seferlerde de artık küçük hanımı K'nin odasında

görmez olmuştum. K her zamanki gibi gözlerini bana çevirip kural hâline getirdiği "Geldin demek," sözünü tekrarlıyordu. Benim başımı eğerek verdiğim selam da neredeyse otomatikleşmiş şekilde kısa ve anlamsız idi.

Ekim ayının ortalarıydı sanırım. Bir gün uyuyakalmam neticesinde aceleyle evde giydiğim geleneksel kıyafetlerle okula gitmek üzere dışarı çıkmıştım. Botumun bağcıklarını bağlayacak zamanım olmadığından ayağıma da *zori-mi** geçirip dışarı fırlamıştım. O günkü ders programlarımız açısından eve K'den önce dönecektim. Eve geldiğimde bunu düşündüğümden kafesli kapıyı paldır küldür açtım. Derken orada olmadığını sandığım K'nin sesi duyuluverdi birden. Aynı anda küçük hanımın da kahkahası geldi kulağıma. Ayağımda giyip çıkarması vakit alan ayakkabılarım olmadığından hemencecik eve girdim ve aradaki *fusama*yı açtım. Her zamanki gibi masasında oturan K'yi gördüm. Ama küçük hanım artık orada değildi. Yalnız sanki K'nin odasından kaçarcasına çıkarken arkadan onu bir anlığına görmüştüm. K'ye eve neden erken döndüğünü sordum. K kendini iyi hissetmediğinden derse girmeyip döndüğünü söyledi. Odama girip o hâlde oturup kaldım, az sonra küçük hanım çay getirdi. Anca o zaman beni selamlayıp "Hoş geldiniz," dedi. Ben gülerek, "Neden demin kaçtınız ki?" diye sorabilecek yapıda bir adam değilim. Yine de ta içimde bunu dert edecek bir insandım. Küçük hanım ayağa kalkıp verandaya doğru gidiyordu ki, K'nin odasının önünden geçerken durdu, iki üç şey konuştular. Evvelki konuşmalarının devamı gibiydi ancak öncekini duymadığımdan tam da anlayamadım.

---

* Geleneksel Japon sandaleti. –*çn*

Takip eden günlerde küçük hanımın tavırları yavaş yavaş kayıtsızlaştı. K ve ben beraber evdeyken de verandadan K'nin odasına gidip ona adıyla sesleniyordu. Sonra da oraya girip oyalanıyordu. Tabii, ya posta gelmiş oluyordu ya çamaşırları yerine konulacak oluyordu; aynı evde yaşayan iki kişi arasında böyle bir diyalog olması gayet normal karşılanırdı. Ama küçük hanım yalnızca benim olsun diye çok güçlü bir arzu duyduğumdan, bu diyalogları bana normalin üstündeymiş gibi geliyordu. Hatta bir defasında küçük hanımın kasten benim odama gelmekten kaçınıp yalnızca K'nin yanına gittiğini düşündüğüm bile olmuştu. "Madem öyleydi neden K'yi evden çıkarmadınız?" dediğini duyar gibiyim. Öyle yapsaydım K'yi zorla çekiştirip getirmiş olmamı boşa çıkaracaktı. Bunu yapamazdım.

33

Soğuk, yağmurlu bir kasım günüydü. Islanmış paltomla her zamanki gibi Konyakuenma Tapınağı'nın yanından geçip dar yokuşu tırmanarak eve dönmüştüm. K'nin odası boştu ama mangalının içindeki ateş canlandırılmış, etrafa sıcaklık yayıyordu. Ben de buz kesmiş ellerimi kor kömürlerin üstüne tutup ısıtırım diye düşünerek aceleyle kendi odamın kapısını açtım. Derken ne göreyim, benim mangalımın içinde soğuk beyaz küller duruyor. Köz bile kalmamış. Ansızın moralim bozulmuştu.

O sırada benim ayak sesimi duyup odama gelen hanımefendi oldu. Tek kelime etmeden odanın ortasında dikildiğimi gören hanımefendi, bana acırcasına paltomu çıkarmama yardım etti ve ev giysilerimi giydirdi. Sonra ben üşüdüğümü söyleyince hemen yandaki odadan K'nin mangalını getirdi. Ben, "K çoktan döndü mü?" diye sorunca da, "Döndü ama tekrar çıktı," diye yanıtladı. Ders programına göre o gün benden daha geç dönmesi gerektiğinden, "Ne oldu acaba?" diye düşünmeye başladım. Hanımefendi de, "Herhalde işi falan çıkmıştır," dedi.

Bir süre oturduğum yerde kitap okudum. Evde çıt çıkmıyordu, kimsenin sesi bile duyulmayan bu ortamda, kışın iyiden iyiye hissedilmeye başlanan soğuğu ve kasvetli sessizlik içime işlemeye başlamıştı. Kitabı elimden bırakıp ayağa kalktım. Derhal kalabalık bir yerlere gidesim gelmişti.

Yağmur dinmeye yüz tutmuş olsa da gökyüzü hâlâ iç ürpertici ve kurşun gibi ağır göründüğünden, her ihtimale karşı, merkezinde bulunan halka ile nişan tahtasına benzeyen şemsiyemi omuzlarımın üstüne alıp mühimmat fabrikasının arka duvarı boyunca doğu istikametindeki yokuştan indim. O sıralarda henüz yolların ıslahı yapılmamıştı. Yokuş, şimdikine göre çok dikti. Yol hayli dar ve dönemeçliydi. Ayrıca vadiye inince güney tarafı yüksek binalarla iyice kapanmış ve kanalizasyon da kötü durumda olduğundan her yer balçık çamurdu. Özellikle de ince taş köprüden geçip Yanagi semtine çıkan yol fena durumdaydı. Yüksek tabanlı sandaletin veya çizmen olsa dahi, gelişigüzel yürümek mümkün değildi. Herkes özenle yolun ortasında çamurun içinde kendiliğinden oluşmuş ince uzun hat boyunca yürümekteydi. Genişliği olsa olsa yarım metre olduğundan, âdeta yolun ortasına serilmiş bir kimono kuşağının üzerinde gitmek gibiydi. Yürüyenler tek sıra hâlinde yavaş yavaş geçmekteydi.

Tam bu kuşağın üzerindeyken K'ye rastladım. Sadece ayak bastığım yere odaklandığımdan yüz yüze gelene değin onun varlığını fark etmemiştim. Birden yoluma biri çıkınca kafamı kaldırdığımda ilk olarak K'nin orada olduğunu gördüm. Nereye gittiğini sordum. "Şuraya kadar çıktım," dedi sadece. Cevabı her zamanki gibi donuktu. K ve ben ince hat üzerinde yer değiştirdik. O zaman K'nin hemen arka-

sında genç bir kızın durduğunu gördüm. Miyop olduğumdan o âna kadar anlamamıştım ama K'yi geçtikten sonra kızın yüzüne bakıp da onun bizim küçük hanım olduğunu görünce şaşakaldım. Küçük hanım hafiften kızardı ve beni selamladı. O zamanlarda saç arkadan toplandığında şimdiki gibi üst tarafı kabartılmazdı. Öyle olunca da başının tam ortasında yılan gibi kıvrılan bukleler vardı. Boş boş küçük hanımın buklelerine bakarken birden fark ettim ki birimizin diğerine yol vermesi gerekecek. Gözümü bile kırpmadan balçık çamurun içine bir ayağımı basıverdim. Sonra da geçmesi nispeten kolay olacak şekilde bir yer açınca küçük hanım karşıya geçti.

Sonrasında Yanagi Caddesi'ne çıktım, ancak nereye gitmek istediğimi bir türlü bilemiyordum. Nereye gidersem gideyim, keyif alamayacakmışım gibi geliyordu. Sıçrayan çamurlara aldırmadan o balçığın içinde umutsuzca paldır küldür yürüdüm. Sonra da hemen eve döndüm.

34

K'ye dönüp "Küçük hanımla birlikte mi çıktınız?" diye sordum. "Hayır," diye cevap verdi. Masagoço'da tesadüfen karşılaşınca eve dönerken ona eşlik ettiği anlattı. Daha ötesini kurcalayacak sorulardan kaçınmak zorunda kaldım. Ne var ki yemek esnasında küçük hanıma dönüp aynı soruyu ona yöneltmeden duramadım. Bunun üzerine küçük hanım, o hiç hoşlanmadığım şekilde güldü ve, "Bilin bakalım nereye gittim," dedi. O sıralarda ben henüz asabi biri olduğumdan bir genç kızın bana böyle hoppaca davranması tepemi attırmıştı. Ancak bunu masada oturanlardan sadece hanımefendi fark etti. K gayet soğukkanlıydı. Küçük hanımın tavrına gelince, kasten mi yoksa bilmeden masumca mı böyle yapıyordu, tam olarak ayırdına varamıyordum.

Genç bir kız olarak küçük hanım sağduyulu biriydi, fakat benim hiç hoşlanmadığım, genç kızlara özgü tavırları da yok değildi. O sevmediğim yanları, K eve geldikten sonra ilk olarak gözüme batar olmuştu. Bunu K'ye duyduğum kıskançlığa mı yormalıydım, yoksa küçük hanımın bana karşı numaraları olarak mı değerlendirmeliydim, bir sonuca

varmakta zorlanıyordum. Şimdi bile o zamanki kıskançlığımı inkâr edecek hâlim yok. Tekrar tekrar söylediğim üzere, aşkın bir yüzünde de bu duyguların bulunduğunun açıkça bilincindeydim. Başkalarına hava cıva görünen ufacık şeylerle bu duygularım zıvanadan çıkardı. Konudan sapıyorum belki ama kıskançlık aşkın diğer yüzü değil midir sence de? Ben evlendikten sonra bu duyguların gitgide zayıfladığını kendimde gözlemledim. Diğer yandan aşk da eskisi kadar güçlü kalmadı.

O zamana kadar tereddütlerle kıvranan gönlümü, cesurca karşı tarafa açmaya niyetlendim. Karşı taraf dediğim küçük hanım değil, hanımefendiydi. Açıkça, "Kızınızı bana verin," diye evlilik görüşmesi yapacaktım. Gelgelelim kararlılığım sürse de kararı uygulayacağım günü erteleyip duruyordum. Böyle söyleyince kararsız bir adam gibi görünüyorum, öyle görünsem de önemli değil ama harekete geçmemi engelleyen, azmimin eksikliği değildi.

K henüz ortada yokken birilerinin daha tuzağına düşmekten çekindiğimden sabırlı davranmakta, bir adım bile atmamaktaydım. K eve geldikten sonra ise, ya küçük hanım K'ye hisler besliyorsa, şeklindeki şüphelerim sürekli olarak beni geride tutmuştu. Gerçekten de küçük hanımın gönlü bana değil de K'ye meylederse, aşkımı dile getirmemin hiçbir değeri olmayacağından çok emindim. Utanıp acı çekerim gibi bir sebeple değildi bu. Ben onu her ne kadar sevsem de eğer onun gönlünde başka birinin aşkı varsa öyle bir kadınla birlikte olamazdım. Dünyada sırf kendisi seviyor diye sevilip sevilmediğine bakmadan bir kadınla evlenip mutlu olan insanlar olsa da o sıralarda bu tür insanları bizden çok daha dünyevi adamlar ya da gerçek aşkı bilmeyen

ahmaklar olarak addediyordum. Bir kere gelini aldın mı her şey bir şekilde yoluna girer türünden bir mantığı kabullenemeyecek kadar tutku doluydum. Başka bir deyişle *aşkın yüce asaleti* kuramını benimsemiştim. Aynı zamanda da bunu son derece dolambaçlı uygulayan biriydim.

Uzun süredir aynı çatı altında olunca, gönlümün muradı olan küçük hanıma doğrudan açılabileceğim fırsatlar zaman zaman olmuştu. Fakat ben bilerek bunlardan hep kaçınmıştım. O dönemlerde, tüm benliğimle, bunun Japon âdetlerine aykırı olacağının bilincindeydim. Ama beni tek kısıtlayanın bu olduğunu da söyleyemem. Japonların, özellikle Japon genç kızlarının böylesi bir durumda karşısındakini kırmaktan çekinmeden hislerini dürüst olarak dile getirecek cesareti bulunmadığına inanıyordum.

35

İşte bu sebeplerle iki tarafa da ilerleyemiyordum, çakılıp kalmıştım. Hani kendini iyi hissetmediğinde öğle uykusuna yatarsın da gözlerini açıp etrafını görebilsen de elin ayağın bir türlü kalkmaz ya, içten içe öyle bir eziyet çekiyordum ben de.

Bir süre sonra mevsim ilerlemiş, yeni yıl gelmişti. Bir gün hanımefendi K'ye, "*Karuta** oynamak için arkadaşlarını getirsene," dedi. K hemen "Tek bir arkadaşım bile yok," diye cevap verdi. Hanımefendi hayrete düşmüştü. Cidden K'nin "dostum" diyebileceği tek kişi yoktu. Şurada burada karşılaşınca selamlaştığı birileri varsa da *karuta* oynamaya çağırabileceği bir samimiyette değillerdi. Hanımefendi bunun üzerine davetini benim tanıdıklarımı çağırmamız şeklinde değiştirdi. Ancak ne yazık ki benim de öyle eğlence düşünecek hâlim olmadığından, yarım yamalak bir cevap vererek kestirip attım. Yine de akşam olunca küçük hanım K ve beni zorla oyuna sürükledi. Dışarıdan kimse

* Kartlarla oynanan bir tür Japon oyunu. Japon iskambili olarak düşünülebilir. –*çn*

gelmeyince kısıtlı sayıdaki ev halkı olarak hayli sessiz sakin bir *karuta* oyunu oynadık. Bir de K bu tür oyunlara hiç alışkın olmadığından bir şey yapmadan sadece seyirciymiş gibi ilgisizce davranıyordu. K'ye "Sen Yüz Şairden Şiirler'i* bilir misin sanki?" diye sordum. K, pek bilmediğini söyledi. Benim sözlerimi duyan küçük hanım büyük ihtimalle K'yi aşağıladığımı sandı. Göze çarpacak şekilde K'ye destek verdi. Sonunda ikisi bana karşı neredeyse bir takım olmuştu. Bana kalsa iş kavgaya kadar giderdi. Neyse ki K'nin oyun başındaki ilgisiz tavrı hiç değişmemişti. Onda en ufak bir zafer edası görmediğimden kazasız belasız akşamı tamamlayabildim.

Herhalde bundan iki üç gün sonraydı, hanımefendi ve küçük hanım, İçigaya'daki akrabalarına gideceklerini söyleyerek sabahtan evde çıktı. K ve benim okulumuz henüz başlamadığından gözkulak olmak üzere evde kalmıştık. Canım kitap okumak da yürüyüşe çıkmak da istemiyordu. Mangalın kenarında dirseklerimden büktüğüm kolumu çeneme destek yaparak muğlak düşüncelere dalmıştım. Yan odadaki K'den de hiç ses çıkmıyordu. İkimiz de orada mıyız, değil miyiz, anlaşılmayacak kadar sessizliğe gömülmüştük. Bu tür bir durum aramızdaki ahbaplık açısından hiç de garip olmadığından, dikkatimi bile çekmemişti.

Saat on civarında K birden odalarımız arasındaki *fusuma*yı açtı ve yüz yüze geldik. Eşikte dikilerek bana ne düşündüğümü sordu. En baştan beri bariz düşündüğüm bir şey yoktu. Eğer düşünecek olsam, her zamanki küçük hanım meselesini düşünüyor olurdum herhalde. Düşüncele-

* Yüz klasik Japon şiirinden oluşan antoloji. Kartlarında bu şiirlerin bulunduğu bir *karuta* türü. –*çn*

rimdeki o küçük hanıma hanımefendi de eşlik ederdi tabii ki. Son zamanlardaysa kesip atamadığım bir şekilde K de kafamda dönüp duruyor ve bu meseleyi daha da karmaşık hâle getiriyordu. O anda K ile karşı karşıyayken o zamana kadar belli belirsiz şekilde bana engel teşkil ettiğini hissetsem de sorusuna açıkça cevap veremezdim. Her zamanki gibi yüzüne bakarak sustum. K ise tam gaz odama daldı ve benim kenarında durduğum mangalın önüne oturuverdi. Ben hemen oradan çekildim ve mangalı hafiften K'ye doğru ittim.

K her zamankinden farklı bir muhabbet açtı. Hanımefendi ve küçük hanım, İçigaya'nın neresine gitmişti acaba? "Herhalde halalarına gittiler," diye yanıtladım. K bu sefer de o halayı sordu. "O da bir asker eşiymiş," diye anlattım. Kadınların yaptığı yeni yıl ziyaretlerinin genelde ayın on beşinden sonra olduğunu, neden bizimkilerin böyle erkenden gittiğini sordu. "Bilmem ki," dışında edecek lafım yoktu.

36

K bir türlü hanımefendi ve küçük hanımla ilgili muhabbeti bitirmiyordu. Nihayet iş, benim de cevaplayamayacağım sorulara kadar geldi. Sıkıntıya girdiğimden değil ama garipsemiştim bu durumu. K'nin önceden onlardan bahsettiğimde takındığı tavırların şimdi nasıl da değişmiş olduğunu fark etmeden edemiyordum. Sonunda neden o gün sürekli bu konudan bahsettiğini sordum. O zaman birden susuverdi. Yine de ben o büktüğü dudaklarının titrercesine kımıldadığını görüyordum. Kendisi yapı olarak sessiz bir adamdı. Normalde bir şey söyleyeceğinde de konuşmaya başlamadan önce ağız çevresini kıpırdatma huyu vardı. Dudaklarının kasten onun iradesine direnircesine kolay açılmaması, sözlerinin ağırlığından olsa gerekti. Sesi bir kez ağzından çıktı mı da normal bir insanın konuşma sesinden daha güçlü olurdu.

K'nin kıpır kıpır olan ağzına bakarken bir şeyler söyleyeceğini hemen kestirmiştim ama bunun neyin hazırlığı olduğu konusunda en ufak bir fikrim bile yoktu. Onun o ciddi ağzından, küçük hanıma yönelik yürek dağlayıcı bir

aşktan muzdarip olduğu döküldüğündeki hâlimi gözünde canlandır lütfen. Sanki onun sihirli değneğiyle bir anda taşlaşmıştım. Ağzımı bile kıpırdatamıyordum.

O esnada artık dehşetin mi desem, ızdırabın mı desem, vücut bulmuş hâliydim. Başımdan parmak uçlarıma kadar taş gibi, demir gibi kaskatı kesilmiştim. Nefes alıp verecek esnekliğimin bile kalmadığı kadar kasılmıştım. Neyse ki bu durum çok uzun sürmedi. Bir an sonra tekrar insani hâlime döndüm. Ve mahvolduğumu düşündüm. Yenilmiştim.

Ne var ki, o an nasıl bir adım atmam gerektiğini kestiremiyordum. Muhtemelen bunu düşünebilecek durumda da değildim. Koltukaltlarımdan boşanan soğuk terden sırılsıklam olan gömleğime rağmen kendimi tutuyor, kıpırdamıyordum. K ise o sırada her zamanki gibi ciddi görünen ağzını kesik kesik açarak aşkını itiraf ediyordu.

Çektiğim acıya dayanamıyordum. Büyük ihtimalle bu acı, kocaman bir tabela misali, yüzümden okunuyor olmalıydı. Gerçi K'nin bunu fark etmemesi de mümkün değildi aslında ama malum, K'den bahsediyoruz, kendi kafasındakilere odaklanınca benim yüz ifademe falan dikkat edecek biri değildi. İtirafı baştan sona aynı tonda devam etti. Ağır ve sıkıcı olması bir yana, bana kolay kolay değiştirilemez bir atalet içinde olduğu hissini verdi. Gönlümün bir tarafı bu itirafa kulak kesilmişken, bir tarafı da "Ne yapsam? Ne etsem?" diye durmaksızın çalkantılarla sarsıldığından detaylar kulağıma girmiyordu bile. Yine de K'nin ağzından çıkan sözler büyük bir güçle içimde yankılanıyordu. Bu yüzden az önce bahsettiğim acı değildi sadece hissettiğim, bir tür korku da sarmıştı içimi. Ya karşımdaki benden daha güçlüyse korkusunun belirtileri ortaya çıkıyordu.

K'nin konuşması bitince hiçbir şey söyleyemedim. Ben de ona neredeyse aynı içerikli bir itirafta bulunsa mıydım, yoksa yüreğimdekileri açık etmemek daha doğru bir hamle mi olurdu? Bu soruların olumlu olumsuz taraflarını tartıp düşündüğümden susuyor değildim, tamamıyla dumur olmuştum. İçimden konuşmak gelmiyordu.

Öğle yemeğinde K ile karşılıklı oturduk. Hizmetçi kız bize servis yaptı ve olağandışı derecede lezzetsiz olan yemeğimi bitirdim. Yemek boyunca ağzımızı neredeyse bıçak açmadı. Hanımefendi ve küçük hanımın eve ne zaman döneceklerini bilmiyorduk.

37

İkimiz de odalarımıza çekilip tekrar yüz yüze gelmedik. K'nin sessizliği, sabahki gibiydi. Ben de kıpırtısız hâlde düşüncelerime dalmıştım.

Duygularımı mutlaka K'ye açıklamam gerektiğini düşünüyordum. Fakat içimde bunun için çok geç kaldığıma dair bir his de uyanmıştı. Neden az önce K'nin lafını kesip karşı saldırıya geçmemiştim ki? Gitgide bunun çok büyük bir hata olduğu kanısına varmıştım. "En azından K'den sonra konuşup kendi açımdan kendi duygularımı oracıkta anlatsaydım keşke," diyordum. K'nin itiraflarından sonra araya bir boşluk girmişti şimdi, benim tekrar aynı meseleyi gündeme getirmem ne açıdan düşünürsem düşüneyim tuhaf olacaktı. Böyle doğallıktan uzak bir durumun üstesinden nasıl gelirdim, bilmiyordum. Pişmanlıktan başım fırıl fırıl dönüyordu.

"Keşke K tekrar *fusuma*yı açıp odama dalsa," diye düşünüyordum. Doğrusunu söylemek gerekirse, önceki gelişinde gafil avlanmıştım. K'ye karşı son derece hazırlıksız yakalanmıştım. Sabahtan aldığım yenilgiyi, bu kez galibiyete

çevirmeye niyetliydim. O yüzden de ara ara kafamı kaldırıp *fusuma*ya bakıyordum. Ama o bir türlü açılmak bilmiyordu. Yani K sonsuz bir sessizliğe dalmıştı.

Çok geçmeden bu sessizlik kafamı allak bullak etmeye başladı. K fusumanın ardında acaba nelere kafa yormaktaydı? Bunu düşündükçe sabrım tükeniyordu. Normalde aramızdaki bu incecik *fusuman*ın iki tarafında böyle susarak durduğumuz zamanlar çok olmuştu. K sustukça benim onun varlığını unutmam gayet olağan idi, ancak o gün benim dengemin nasıl bozuk olduğunu görmen gerek. Yine de o adımı ben atıp *fusuma*yı açamadım. Fırsatı bir kere kaçırmıştım ya, muhatabımın hamlesini beklemekten başka çarem yoktu.

Sonunda hareketsiz oturamaz oldum. Kendimi hareketsizliğe zorladıkça, fırlayıp K'nin odasına dalasım geliyordu. Çaresizce ayağa kalkıp verandaya çıktım. Oradan oturma odasına gittim ve belirli bir amacım olmaksızın bir çay fincanına döküm çaydanlıktan sıcak su doldurup içtim. Sonra da evin girişine yöneldim. Kasıtlı olarak K'nin odasından geçmekten kaçınmıştım. Bu şekilde kendimi yolun ortasında buluverdim. Tabii ki bir yerlere gitme hedefim falan yoktu. Sadece olduğum yerde durmaya tahammülüm kalmamıştı. Hangi yöne gittiğime bakmaksızın yılbaşı havasındaki şehirde gelişigüzel dolanıp durdum. Ama ne kadar yürüsem de kafam K'nin anlattıklarıyla doluydu. Hatta o düşüncelerden kurtulmak niyetiyle değildi yürüyor olmam. Aksine kendi isteğimle K'nin anlattıklarını sindirerek dolanıyordum.

Her şeyden önce K'nin anlaşılması çok güç biri olduğunu düşünüyordum. Neden birdenbire bana böyle açılmıştı?

Açılmasını gerektirecek boyutta bir aşk ne ara gelişmişti? Normalde tanıdığım K nereye kaybolmuştu? Bunların hepsi, anlamakta zorluk çektiğim sorulardı.

Onun güçlü biri olduğunu, ayrıca dürüst biri olduğunu biliyordum. O noktadan sonra alacağım tavra karar vermeden önce K'ye dair bilmem gereken çok fazla şey olduğuna inanıyordum. Bir yandan da önümdeki süreçte K ile rakip olmak fikri tuhaf şekilde tüylerimi ürpertiyordu. Kendimi kaybetmiş hâlde şehirde yürüyüp dolanırken odasında kıpırtısız şekilde oturmakta olan K, bir an bile gözümün önünden gitmiyordu. Yine de içimden bir ses, ne kadar yürürsem yürüyeyim, K'nin o sabit hâlini değiştiremeyeceğimi söylüyordu. Başka bir deyişle, K bana bir şeytan gibi görünüyordu. Sonsuza dek bana musallat olacakmış gibi hissediyordum.

38

Eve girmemin hemen ardından bir çekçek sesi duyuldu. O zamanlarda şimdiki gibi lastik tekerlekler bulunmadığından takır tukur sinir bozucu gürültüleri ta uzaktan duyulurdu. Az sonra çekçek evin önünde durdu.

Akşam yemeğine çağrılışım, bundan yarım saat kadar sonraydı. Hanımefendi ve küçük hanımın üstlerinden yeni çıkardıkları gezmelik giysileri, yan odada bir renk cümbüşü hâlinde duruyordu. Geç kalırlarsa bize ayıp olur diye düşünüp yemek hazırlıklarını yetiştirebilmek için aceleyle dönmüşler. Ancak hanımefendinin bu nezaketinin K ve benim üzerimde hiçbir etkisi olmamıştı. Sofrada otururken, dirhemle konuşan biri misali ağzımdan pek laf çıkmıyordu. K benden de beter ketumdu. Nadiren dışarı birlikte çıktıklarından keyifleri pek yerinde olan ana-kızın yanında, bizim tavırlarımız iyice göze batıyordu. Hanımefendi bana "Ne oldu?" diye sordu. "Pek iyi hissetmiyorum," diye cevap verdim. Gerçekten de iyi hissetmiyordum. Derken küçük hanım aynı soruyu K'ye yöneltti. K benim gibi iyi hissetmediğini söylemedi. "İçimden konuşmak gelmiyor," dedi.

Küçük hanım, "Neden içinizden konuşmak gelmiyor?" diye üsteledi. O anda birden ağırlaşan göz kapaklarımı kaldırarak K'nin yüzüne baktım. K acaba nasıl cevap verecek diye bir merak uyanmıştı içimde. K'nin dudakları her zamanki gibi titriyordu. Tanımayan biri görecek olsa, cevabından emin olmadığını düşünürdü kesin. Küçük hanım ise "Yine hangi zor konuları düşünüyorsunuz?" dedi gülerek. K'nin yüzü hafiften kızardı.

O akşam her zamankinden daha erken yattım. Sofradayken "Kendimi iyi hissetmiyorum," dememi dert etmiş olan hanımefendi, saat on civarı bana erişte suyu* getirdi. Fakat odam kapkaranlıktı. Hanımefendi, "Vah vah!" deyip fusumayı hafif araladı. K'nin masasındaki lambanın ışığı çaprazdan odama loş bir aydınlık verdi. Belli ki K henüz ayaktaydı. Hanımefendi başucuma oturup, büyük ihtimalle üşüttüğümü ve vücudumu sıcak tutmak gerektiğini söyleyip fincanı yüzüme yaklaştırdı. Bulanık erişte suyunu hanımefendinin önünde mecburen içtim.

Geç vakte kadar karanlıkta düşündüm durdum. Tabii ki aynı sorun etrafında dön dolaş bir yere vardığım da yoktu. Ansızın "Acaba K yan odada neler düşünmekte?" diye aklıma geldi. Ne yaptığımın tam bilincine de varmadan seslenivermişim: "Hey!" Derken ondan cevap geldi: "Hey!"

K de henüz uyanıktı. "Daha uyumadın mı?" diye fusumanın ardından sordum. "Yatacağım şimdi," diye kısa bir yanıt geldi. "Ne yapıyorsun ki?" diye üsteledim. Bu kez K'den cevap gelmedi. Ama bir beş altı dakika kadar sonra yük dolabının takır tukur açılıp yer yatağının serilme sesi

---

* Karabuğdaydan yapılan erişte suyunun içinde kaynatıldığı yoğun sıvı. Besleyici bir çorba olarak düşünülebilir. –*çn*

ayan beyan duyuldu. Bu sefer de "Saat kaç?" diye sordum. "Biri yirmi geçiyor," dedi K. Çok geçmeden de lambayı söndürmek için üfleyişinin sesi geldi ve tüm ev zifirî karanlığın içinde sessizliğe gömüldü.

Gelgelelim bu karanlığın içinde sanki her şeyi açık seçik görür olmuştum. Yine ne yaptığımın tam bilincine varmadan sesleniverdim K'ye:

"Hey!"

K de deminki ile aynı ses tonuyla cevap verdi:

"Hey!"

K'nin sabah anlattığı mevzuda daha detaylı konuşmak istediğimi söyleyip bunun için müsait olup olmadığını sorarak nabzını yokladım. Şüphesiz böyle bir muhabbeti fusuma ardından yapmaya niyetli değildim. Sadece, K'den bir cevap alır mıyım acaba, diye düşünüyordum. Ancak önceki iki sefer ona seslendiğimde uysalca cevap veren sesi bu kez duyulmadı. Alçak bir sesle, "Bir bakalım" diye kem küm etti. Yine ürperdim.

39

K'nin yarım ağızla verdiği cevap, ertesi gün de ondan sonraki gün de tavırlarına yansıdı. Belli ki kendiliğinden malum mevzuya değinmek gibi bir isteği yoktu. Zaten fırsatı da olmadı. Hanımefendi ve küçük hanım beraberce evden dışarı çıkmadıkları müddetçe bizim sakince oturup böyle bir konuyu konuşmamız mümkün değildi.

Ben bunun gayet farkındaydım. Ama farkında olsam da tuhaf bir şekilde tepem atıyordu. Aslında K'nin bana gelmesini beklemekti niyetim ve kendimi buna hazırlamıştım. Fakat sonra fikrimi değiştirdim ve fırsat çıkarsa konuyu ben açmaya karar verdim.

Aynı esnada susup ev halkının durumunu gözlemlemeye başladım. Ancak ne hanımefendinin tutumunda ne de küçük hanımın tavırlarında normalden bariz farklı bir nokta vardı. K'nin itirafından önce ve sonra olan davranışlarında en ufak bir farklılaşma olmadığına göre, K sadece bana itirafta bulunmuş, esas önemli olan kız ve her şeyi idare eden annesi henüz bu konuda hiçbir şey bilmiyor demekti. Böyle düşününce bir nebze rahatlamıştım. Buna bağlı olarak da kendimi

sıkıp zoraki bir şekilde konuyu açmaktansa doğal şartlarda çıkacak bir fırsatı kaçırmama çabasını yeğlediğime karar verip malum mevzuya bir süre ilişmemeye niyetlendim.

Böyle söyleyince kulağa çok basit gelse de yüreğim içinde adeta gelgitler olurcasına bir kabarıyor, bir hafifliyordu. K'nin herhangi bir hamle yapmayışına bakıp bunu türlü türlü anlamlara yoruyordum. Hanımefendi ve küçük hanımın tavır ve sözlerinde gözlemlediklerim acaba gerçekten gönüllerindekini mi yansıtıyor diye şüpheyle baktığımda oluyordu. İnsanoğlunun göğsündeki o karmaşık mekanizma, kolları zamanı hiçbir yanlışlığa izin vermeden açıkça gösteren bir saat gibi olabilir miydi acaba? Merak ediyordum. Uzun lafın kısası, bu meseleyi bir öyle bir böyle ölçüp biçtikten sonra neticeye ulaşıp sakinleştiğimi düşün lütfen. Yalnız sakinleşmek lafı, o zamanki hâlime tam da uygun olmayabilir.

O aralarda okul da tekrar başlamıştı. Ders saatlerimizin aynı olduğu günlerde evden birlikte çıkıyorduk. Denk gelirsek de birlikte eve dönüyorduk. Dışarıdan bakıldığında eskisine göre aramızda değişen hiçbir şey yokmuşçasına samimi görünüyorduk. Gelgelelim içimize bakılsa her ikimizin de kendi kendini düşündüğü bir gerçekti.

Ben bir gün ansızın yol ortasında K'nin üstüne gittim. İlk sorduğum soru, itirafı sadece bana mı yaptığı, yoksa hanımefendi veya küçük hanıma da mevzuyu dillendirip dillendirmediği üzerineydi. Bundan sonraki tavırlarıma, K'nin bu soruma vereceği yanıta bağlı olarak karar vermem gerektiğini düşünüyordum. Derken K, henüz başka hiç kimseye açılmadığını söyledi. Durumun benim tahmin ettiğim gibi olmasından ötürü içten içe sevinmiştim. K'nin benden daha

gözü kara olduğu gayet iyi biliyordum. Onun cesaretiyle baş edemeyeceğimin farkındaydım. Ancak öte yandan tuhaf bir şekilde de ona inanıyordum. Her ne kadar okul parası konusunda onu evlat edinen aileyi üç yıl boyunca aldatmış olsa da ona duyduğum güven en ufak zedelenmiş değildi. Hatta tam da bu yüzden onun sözüne inanıyordum. Dolayısıyla ne denli şüpheci biri olursam olayım, içimden onun dobra cevabını sorgulamak gelmiyordu.

Tekrar K'ye dönüp aşkı konusunda ne yapma niyeti olduğunu sordum. Yalnızca itiraf etmekle yetinecek miydi, yoksa bu itirafın sonrasında somut sonuçlara ulaşmak niyetinde miydi, diye soruyordum. Ne var ki, laf buraya varınca K bir cevap vermedi. Susup yere bakarak yürümeye başladı. "Benden bir şey saklama, aklındakileri olduğu gibi anlat," diye ısrar ettim. Benden saklaması gereken hiçbir şey olmadığını kesin bir dille söyledi. Ama soruma tek kelimelik bir yanıt bile vermedi. Ben de yolun ortasında durup onu sıkıştırıp sorgulayacak değildim. Neticede kendi hâline bıraktım.

40

O gün uzun bir aradan sonra okuldaki kütüphaneye gitmiştim. Pencereden süzülen ışık huzmeleri bedenimin yarısına vurmuş hâlde, geniş masanın köşesine oturmuş yeni gelmiş yabancı dergileri karıştırıyordum. Danışman hocam, ertesi haftaya kadar branşımla ilgili bir konuyu araştırmamı söylemişti. Ancak ihtiyacım olan konuya dair bilgileri bir türlü bulamayınca, ödünç aldığım dergileri iki üç tur iade edip yenilerini almam gerekmişti. Sonunda bana gerekli olan makaleleri bulup okumaya gömülmüştüm. Derken geniş masanın karşı tarafından birdenbire alçak sesle adımı söyledi biri. Hemen bakışlarımı o yöne çeviriverdim ve orada dikilmekte olan K'yi gördüm. K masanın üzerine doğru hafifçe kaykılmış, başı bana yaklaşmıştı. Sen de bilirsin ki, kütüphanede başkalarını rahatsız edecek şekilde yüksek sesle konuşulmaz. Bu açıdan K'nin bu davranışı herkesin normalde yapacağı bir şeydi, ancak o sırada bir gariplik sezdim.

K, alçak sesle,

"Ders mi çalışıyorsun?" diye sordu. Ben de biraz araştırma yaptığımı anlattım. Ama K'nin başını oradan çekesi

yoktu. "Birlikte yürüyüşe çıkalım mı?" dedi bu kez de aynı alçak ses tonuyla. "Biraz beklersen olur," diye cevapladım. "Beklerim," deyip hemen önümdeki boş iskemleye çöküverdi. Dikkatim dağılmış, dergileri okuyamaz olmuştum. Bu işte bir bit yeniği olduğunu ve K'nin benimle müzakere etmeye gelmiş gibi göründüğü hissediyordum. İster istemez okumakta olduğum dergiyi kapattım ve ayağa kalkmaya yeltendim. K sakince işimin bitip bitmediğini sordu. "Bitmese de fark etmez," diye cevaplayıp dergiyi iade ettim ve K ile kütüphaneden çıktık.

Özellikle gideceğimiz bir yer olmadığından Tatsuokaço üzerinden İke no Hata'ya çıktık ve Ueno Parkı'na girdik. K o sırada ansızın malum konuyu açtı. Önünü ardını düşününce K'nin beni kasten bunun için gezintiye çağırdığı anlaşılıyordu. Ancak davranışlarına bakılırsa henüz en ufak somut bir adım bile atmamıştı. K bana döndü ve "Ne düşünüyorsun?" diye son derece muğlak bir laf etti.

"Ne düşünüyorsun?" derken aşkın derinliklerinde kaybolmuş olan K'yi nasıl gördüğümü soruyordu aslında. Kısaca söylemek gerekirse, K benim kendisinin o anki hâline dair görüşlerimi bilmek istiyor gibiydi. Yalnızca bu bile, K'nin o anki hâlinin normal hâlinden nasıl da farklı olduğunu teyit eder gibiydi aslında. Sürekli aynı şeyleri tekrar tekrar söylüyorum belki ama K, insanların onun hakkında ne düşündüğünü umursayacak kadar zayıf bir karakterde değildi. Eğer bir şeye inanırsa tek başına o yolda ilerleyecek cesaret ve gözü peklikte bir adamdı. Evlatlığı olduğu aile ile olan meselede bu konudaki izlenimlerim son derece keskin hatlarla çizilmişti. O yüzden de şimdiki durumunun değişik olduğunu net olarak fark etmem çok doğal bir sonuçtu.

K'ye döndüm ve "Neden bu kez benim görüşümü önemsiyorsun?" diye sorduğumda normal hâline hiç benzemeyen bezgin bir konuşma tarzıyla "Çok zayıf bir insan olmaktan gerçekten de utanıyorum," dedi. "Kafam bulandı ve kendi kendimi anlayamaz oldum. O yüzden de beni tarafsızca değerlendirecek birine sormaktan başka çarem kalmadı."

Ben hiç vakit kaybetmeden kafasının bulandığını söylerken neyi kastettiğini sordum. "Devam mı etsem, yoksa vaz mı geçsem? O konuda kafam bulandı" diye açıkladı. Ben hemen işi bir adım daha ileri götürdüm:

"Eğer vazgeçeyim dersen, vazgeçebilecek misin ki?" diye sordum. Bunun üzerine birden K'nin ağzı dili tutuldu. Sadece "Canım acıyor," diyebilmişti. Gerçekten de eziyet çekmekte olduğu, yüz ifadesinden ayan beyan görülüyordu. Şayet mevzubahis kişi küçük hanım olmasaydı, kupkuru olmuş bir yüze düşen yağmur damlaları misali, K'ye iyi hissettirecek cevapları adeta yağdırırdım herhalde. Doğuştan gelen çok güçlü bir merhamet hissim olduğuna inanıyorum. Ancak o esnadaki ben, her zamanki ben değildim.

41

Ben sanki farklı bir dövüş ekolünden gelen bir rakip gibi K'yi dikkatle izliyordum. Gözlerim, yüreğim, bedenimle, "ben" dediğim her şeyin bütünüyle en ufak bir açık vermeksizin kendimi hazırlamış hâlde K'nin karşısındaydım. Hiçbir suçu olmayan K'nin ise savunması delik deşikten de öte bomboştu desek yeridir. Adeta onun emrindeki bir kalenin haritasını bizzat onun ellerinden çekip almış ve onun gözlerinin önünde ağır ağır incelemekte gibiydim.

K'nin idealleri ve gerçekler arasında gidip geldiğini, dönüp durduğunu keşfettiğimden onu tek vuruşta devirebileceğimi düşündüğüm noktaya odaklandım. Hemen bu zayıf noktasına hücum ettim. Ona dönüp birden ciddi ve resmî bir tavır takındım. Tabii ki taktik icabıydı, ama o tavra uygun düşecek derecede gergin olduğumdan dolayı kendimi komik bulacak ya da çekingenlik gösterecek bir hâlim de yoktu. Öncelikle "Ruhunu yüceltmeyi hedeflemeyenler aptaldır," lafını savurdum. Bu, ikimizin Boşu'ya çıktığı seyahat sırasında K'nin bana yönelik sarf ettiği bir cümleydi. Tıpkı onun bana söylediği şekilde, aynı ses tonuyla ona iade edi-

yordum sözü. Fakat bu, kesinlikle bir intikam değildi. İntikamdan da öte bir zalimlik barındırdığını itiraf ediyorum. Bu tek cümleyle K'nin önündeki aşka uzanan yolu kesmekti niyetim.

K, Şin Budizmi tapınağında doğmuştu. Ama ortaokul sıralarından itibaren eğilimleri, ailesinin düsturlarının yakınından bile geçmemişti. Ben inanç temelli ayrımlardan pek anlamam, o yüzden bunu söylemeye ehil olmadığımın farkındayım, yine de en azından kadın-erkek ilişkileri açısından düşüncelerini biliyordum. K eskiden beri "riyazet" lafını pek severdi. Bu kelimenin kapsamında cinsel perhizin de bulunduğunu kendimce çözmüştüm. Ancak sonradan aslını dinlediğimde, ondan daha da katı bir çerçevesi olduğunu öğrenip hayrete düşmüştüm. Seçtiği yol için her şeyden fedakârlık etmek gerekliliği, K'nin bir numaralı düsturu olduğundan sadece nefsini kırmak ve cinsel perhiz yetmezmiş, şehvetten arınmış aşk da kutsal yola engel teşkil ediyormuş. Kendi geçimini sağladığı dönemde K'den yaşam prensiplerini çok duymuştum. O zamanlar hâlihazırda küçük hanıma beslediğim duygular olunca tüm benliğimle K'nin görüşlerine karşı çıkardım. Ben ona her karşı çıktığımda da K'nin yüzünde acıklı bir ifade beliriverirdi. O ifadede merhametten çok bir hor görme sezilirdi.

Böylesine bir geçmişi olan iki kişi olduğumuzdan "Ruhunu yüceltmeyi hedeflemeyenler aptaldır," gibi bir lafın, K'ye çok ağır geleceği açıktı. Fakat az önce de söylediğim gibi, ben bu tek laf ile K'nin onca çabayla inşa ettiği bu dünyayı dağıtma niyetinde falan değildim. Tam tersine, bu dünyanın o zamana kadar olduğu gibi devam etmesi için uğraşıyordum. "Yol"unu tutturur mu, Buddha seviyesine

gelir mi, hiç umurumda değildi. Ben sadece K'nin birdenbire yaşamının yönünü değiştirip benimle bir çıkar çatışmasına girmesinden korkuyordum. Aslında o tek bir laf, benim bencilliğimin dışa vurumuydu kısaca.

"Ruhunu yüceltmeyi hedeflemeyenler aptaldır."

İkinci kez aynı lafı tekrarladım ve o sözlerin K üzerinde nasıl bir etki yaptığını gördüm.

"Aptal," diye yanıtladı sonunda K. "Ben bir aptalım."

K, zınk diye durmuş adeta oraya çakılıp kalmıştı. Gözlerini yere dikmişti. Elimde olmadan irkildim. K o esnada soyguncuya dönüşen bir hırsız gibi gelmişti bana. Bunun yanı sıra sesinin son derece cılız çıktığı da dikkatimden kaçmamıştı. Bakışlarından bir şey çıkarır mıyım diyordum ama son ana kadar yüzüme bakmadı. Ardından yavaş yavaş yürümeye başladı.

42

K ile yan yana yürürken, içten içe onun ağzından çıkacak bir sonraki sözü beklemekteydim. Hatta pusuya yatmış beklemekteydim demek daha doğru olur belki de. O sırada K'yi katakulliye getirmekte falan bir sakınca görmüyordum. Ancak aldığım terbiyenin verdiği vicdanım da olduğundan, o anda yanıma biri gelip "Sen alçağın birisin!" dese, o anda irkilip kendime gelebilirdim. Eğer o yanıma gelen kişi K olsa idi, muhtemelen onun karşısında kıpkırmızı kesilirdim. Yalnız K, beni azarlamak için fazla dürüsttü. Fazla saf ruhluydu. Fazla iyi huyluydu. O noktada artık gözüm dönmüş olduğundan buna saygı göstermek bir yana, bunu istismar ediyordum. Bunu kullanıp K'yi bozguna uğratacaktım.

Biraz sonra K, adımı söyleyip bana doğru baktı. Bu sefer olduğu yerde duran, ben oldum. O zaman K de durdu. Tam o an, sonunda K ile göz göze gelebilmiştik. K benden daha uzun boylu bir adam olduğundan ben mecburen kafamı kaldırarak ona bakmak zorunda kalıyordum. Bu tavrım adeta karşısındaki masum koyuna bakan bir kurdunkini andırıyordu.

"Bu konuyu bırakalım artık," dedi. Bakışlarının da sözlerinin de çok yürek burkan bir tarafı vardı. Ben tek kelime bile edemeden K, "Bırak lütfen," dedi bu kez yalvarırcasına. O zaman K'ye dönüp acımasız cevabımı verdim. Yakaladığı ilk boşlukta koyunu boğazlayan kurt misali.

"'Bırak lütfen'miş, sanki ben çıkardım bu konuyu. Esas sen değil misin bunu başlatan? Bırakalım istiyorsan bırakırız tabii, ama sadece çenemizi kapatmakla bırakmak mümkün mü? Eğer senin gönlün bırakmaya razı değilse... Sahi sen o her zamanki prensiplerini ne yapmak niyetindesin?"

Ben bunları söyleyince o uzun boylu adam gözlerimin önünde sanki küçülmüş gibi geldi. Daha önce de belirttiğim gibi K son derece inatçı bir adamdı, ama bir yandan da son derece dürüsttü. Kendi tutarsızlığı acımasızca eleştirildiğinde omuz silkecek bir yapıda değildi. Onun bu hâlini görünce sonunda bir derin nefes almıştım. Derken K aniden "Razı derken?" diye sordu. Ben daha cevap veremeden, "Razı... Razı değilim diyemem," diye ekledi. Ses tonu, adeta kendi kendine konuşur gibiydi. Sözleri de adeta hayal dünyasından geliyordu.

İkimiz de artık konuşmayı bıraktık ve Koişikava'daki pansiyonumuza yöneldik. Nispeten rüzgârsız ve ılık bir gün olmasına karşın, ne yaparsan yap kış mevsiminde olduğumuzdan, parkın içi tenhaydı. Özellikle de başımı çevirip kararmaya yüz tutmuş havada don kesince yeşilliğini yitirmiş olan sedir korusunun sıra sıra yükselen kızıl kahverengi silüetinin uçlarına bakarken, soğuk, sırtıma sanki dişlerini geçirmiş gibi hissediyordum. Alacakaranlığa bürünmüş Hongodai'dan hızlı adımlarla geçip karşımızdaki tepeye tırmandıktan sonra Koişikava vadisine indik. Ben ancak o

sıralarda paltomun altındaki vücudumun nihayet ısındığını hissetmiştim.

Belki de acele ettiğimizden, dönüş yolunda neredeyse tek kelime konuşmadık. Eve dönüp sofraya yöneldiğimizde hanımefendi neden geciktiğimizi sordu. K'nin davetiyle Ueno'ya gittiğimizi söyledim. Hanımefendi "Bu soğukta mı?!" diye şaşakaldı. Küçük hanım da merakla "Ueno'da ne vardı ki?" diye sordu. Ben de "Bir şey yoktu. Sadece yürüyüş yaptık," diye karşılık verdim. Normalde zaten pek fazla konuşmayan K, her zamankinden de fazla bir sessizliğe gömülmüştü. Hanımefendi onu muhabbete katsa da küçük hanım ona gülse de ağzından doğru düzgün bir laf çıkmıyordu. Yemeği adeta ağzına tıkıştırırcasına hızlı hızlı yiyip ben daha yerimden kalkmadan odasına çekildi.

43

O zamanlar "uyanış" ya da "yeni hayat" gibi sözlerin henüz duyulmadığı bir dönemdi. Ancak K'nin eski benliğinden tereddüt etmeden sıyrılıp canı gönülden yeni bir yöne doğru koşmamasının sebebi, modern insanların düşüncelerine sahip olmadığından değildi. Kenara fırlatıp atamayacağı kadar değerli bir geçmişe sahip olmasındandı. O güne kadar bu amaçla yaşadığını söylemek bile mümkün. İşte bu yüzden K'nin aşkının hedefine doğrudan yönelmemesi, bu aşka gönülsüz olduğunu kesinlikle kanıtlamaz. Ne denli şiddetli bir aşk ateşiyle yanıyor olursa olsun, aklına estiği gibi hareket edemezdi. Ona her şeyi unutturacak güçte bir güdüye ortaya çıkma şansı verilmediği takdirde, K bir şekilde konumunu koruyup kendi geçmişini hatırlamak zorunda kalacaktı. Böyle olunca da geçmişinin işaret ettiği yolda tekrar yürümesi gerekecekti. Üstelik K'de modern insanda bulunmayan bir inat ve sabır vardı. Bu açılardan onun yüreğini iyi tanıdığımdan emindim.

Ueno'dan döndüğümüz akşam benim için nispeten sakin bir geceydi. Odasına çekilen K'nin peşine takılıp masa-

sının yanına oturuverdim ve amacı bulunmayan, havadan sudan bir muhabbet açtım K'ye kasten. K rahatsız olmuş gibi görünüyordu. Muhtemelen gözlerimde bir zafer pırıltısı vardı, sesimde de kesin bir memnuniyet tınısı. Bir süre K ile ellerimizi mangalın üstüne doğru tuttuktan sonra ben odama döndüm. Başka mevzular söz konusu olduğunda ona rakip olamasam da sadece o seferliğine K'nin korkulacak bir tarafı olmadığına dair kendimden çok emindim.

Çok geçmeden huzurlu bir uykuya dalıverdim. Ne var ki adımı çağıran bir sesle gözlerimi açtım. Baktığımda fusumanın yarım metre kadar aralandığını ve K'nin kara gölgesinin orada durduğunu gördüm. Odasında, önceki ışık hâlâ yanmaktaydı. Dünyamın ansızın değişmesiyle tek kelime dahi edemeyip boş gözlerle bu manzaraya baktım bir müddet.

O sırada K "Uyudun mu?" diye sordu. K hep geç vakitlere kadar yatmayan bir adam olmuştu. Kara bir silüet olarak gördüğüm K'ye dönüp "Bir şey mi oldu?" sorusuyla cevap verdim ben de. "Önemli bir şey yok. Sadece uyudun mu, uyanık mısın diye merak ettim, hazır tuvalete gitmişken sana sorayım dedim," diye yanıtladı. Lambanın ışığı K'nin sırtına vurduğundan yüzünde ve gözlerindeki ifadeyi hiç bilemiyordum, ama sesi normalde olduğundan da daha bir sakindi.

K, açmış olduğu fusumayı birazdan sıkıca kapattı. Odam önceki zifiri karanlığına geri dönmüştü. Ben de o karanlıktansa huzurlu rüyalar görmek için tekrar gözlerimi kapattım. Sonrasına dair de hiçbir şey hatırlamıyorum. Ancak ertesi sabah o geceyi düşündüğümde bir tuhaflık sezmiştim. Acaba hepsi bir rüya mıydı? Sonra yemek yerken K'ye

sordum. O da gerçekten fusumayı açıp bana seslendiğini söyledi. Neden böyle bir şey yaptığını sorduğumda ise pek de net bir cevap vermedi. Neyse bu konu geçtikten biraz sonra, son zamanlarda iyi uyuyup uyumadığımı sordu K bu kez. Bu bana bir acayip gelmişti.

O gün derslerimizin başlangıç saati iyi kötü aynı olduğundan evden ikimiz birlikte çıktık. Sabahtan beri aklım önceki geceye takılı olduğundan yolda K'yi bir kere daha sorguladım. Ancak K tabii ki beni tatmin edecek cevaplar vermiyordu. "Yoksa o mevzuyla ilgili diyeceğin bir şeyler mi vardı?" diye nabzını yokladım. K, kuvvetli bir ses tonuyla "Yok öyle bir şey!" diyerek kestirip attı. Adeta beni uyarırcasına "Daha dün Ueno'da 'Bu konuyu bırakalım artık' demedim mi?" der gibiydi. Böyle konularda aşırı gurur yapan bir adamdı. Birden oracıkta K'nin kullandığı o "razı" sözünün neyle ilgili olabileceğini fark ettim. O ana kadar cidden hiç dikkatimi çekmemiş olan bu iki hece, garip bir güçle girdiği zihnimi altüst etmişti.

44

K'nin son derece kararlı bir yapısı olduğunu gayet iyi biliyordum. Bu mevzuyla ilgili kararsızlığını ise kesinlikle anlıyordum. Başka bir deyişle onun genel hâlini bildiğimden istisnalarını da kavradığımdan emindim. Ne var ki, K'nin "razı" sözünü kafamda defalarca evirip çevirdikçe, kendime olan bu güvenim yavaş yavaş zayıfladı ve sonunda titrek bir hâle büründü. Acaba bu durum, K için bir istisna değil mi, diye düşünmeye başladım. "Tüm şüphe, endişe ve acılarını tek seferde çözüme ulaştıracak son çareyi içinde saklıyor olmasın?" şeklinde bir kuşku doğdu bende.

Bu yeni bakış açısıyla iki heceli "razı" lafını tekrar gözden geçirdiğimde apışıp kalmıştım. Şayet hayrete kapılmış olan o hâlimle K'nin ağzından çıkan bu lafı tarafsız bir gözle bir kez daha inceleseydim çok daha iyi olabilirdi. Ne acıdır ki bir gözümü kaybetmişçesine tek taraflı görüyordum mevzuyu. O kelimeyi K'nin küçükhanıma olan aşkı konusunda ileri adım atacağına yoruyordum. Razı olmaktan kastettiğinin aşka yönelerek karakterinin ne denli kararlı olduğunu kendini göstermesi olduğuna tüm benliğimle inanmıştım.

İçimden bir ses benim de son kararımı vermem gerektiğini söylüyordu. Vakit kaybetmeden o sesi dinledim ve cesaretimi topladım. K'den önce, hem de onun haberi olmadan adımımı atacaktım. Susup fırsat kollayacaktım. Fakat iki gün geçti, üç gün geçtiyse de bu fırsatı yakalayamadım. K'nin olmadığı, küçük hanımın da evde bulunmadığı bir zamanı bekleyip hanımefendiye evlilik konusunu açmayı düşünüyordum. Ancak biri evde olmasa diğerinin varlığının bana engel olduğu birkaç gün geçti ve bir türlü "Tam zamanı!" diyeceğim uygun bir fırsat çıkmadı. Sinirlerim tepemdeydi.

Bir hafta sonra artık sabrım tükenmişti ve hastaymış numarası yaptım. Hanımefendiden de küçük hanımdan da, K'nin kendisinden de gelen uyandırma çabalarına yuvarlak cevaplar verip saat on civarına değin yorgana sarınıp yattım. K de küçük hanım da ortadan çekilip de evin içi çıt çıkmayan bir sessizliğe büründüğünde planladığım üzere yataktan çıktım. Hanımefendi benim suratımı gördüğünde "Neyin var?" diye sordu. Yemeğimi başucuma getireceğini, ben yatarsam daha iyi olacağını salık verdi. Sağlığımda bir sorun olmadığından hiç yatasım yoktu. Yüzümü yıkayıp her zamanki gibi oturma odasında bir şeyler yedim. O sırada hanımefendi uzunca olan mangalın karşı tarafından bana servis yapıyordu. Kahvaltı da öğle yemeği de denemeyecek olan bu yemeği yerken konuyu nasıl açsam diye kara kara düşünüyordum. Dışarıdan bakan birine gerçekten de kendini iyi hissetmeyen bir hasta gibi görünebileceğimi fark ettim.

Yemeğimi bitirince bir de sigara yaktım. Ben yerimden kalkmayınca hanımefendi de mangalın yanından ayrıla-

madı. Hizmetçi kızı çağırıp sofrayı toplattı, döküm çaydanlığa su doldurdu, mangalın yanını sildi, bana eşlik etti. Hanımefendiye özellikle yapması gereken bir şeyler olup olmadığını sordum. Hayır, diye cevap verdiyse de ardından "Neden ki?" diye bir soru da o sordu. "Açıkçası biraz konuşmak istediğim bir mevzu var da," dedim. Hanımefendi bunun ne olduğunu sorup yüzüme baktı. Ses tonu, benim ruh hâlimin çok ötesinde bir hafiflikte olduğundan ben bir sonraki cümleme başlarken ufak bir tereddüt yaşadım.

Sonra çaresizce konuşmaya başladım ve lafı biraz dolandırdıktan sonra "K, son zamanlarda size bir şey söyledi mi?" diye hanımefendiye sordum. Hayret diye adlandırabileceğim bir şekilde "Ne söyleyecekti ki?" diye yine soruma soruyla karşılık verdi. Sonra ben cevap vermeden önce "Sana bir şey mi söyledi?" diye bir soru daha soruverdi.

45

K'den dinlediğim itirafı hanımefendi anlatmaya hevesli olmadığımdan "Hayır," der demez kendi yalanımdan kendim huzursuz olmuştum. Mecburen lafı çevirip onun benden herhangi bir şey söylememi talep etmediğini, zaten konunun K ile alakası bulunmadığını söyledim. Hanımefendi, "Demek öyle," dedi ve beklemeye başladı.

Bir şekilde mevzuya girmem gerekiyordu. Birden "Hanımefendi, küçük hanımla evlenmeme izin verin lütfen!" deyiverdim. Hanımefendi benim tahmin ettiğim düzeyde bir şaşkınlık göstermediyse de hemen bir cevap veremiyor gibi görünüyordu. Susarak bana bakıyordu. Bir kere ağzımı açmıştım artık, bana ne kadar bakarsa baksın bunu dert edecek hâlde değildim. "Lütfen, yalvarırım size!" dedim. "Onun eşim olmasına izin verin lütfen," dedim. Hanımefendi yaşını başını almış olduğundan herhalde, benden çok daha sakindi. "Kızımı sana verebilirim tabii de çok acele olmadı mı?" diye sordu. "Hemen evlenmek istiyorum çünkü," diye cevap verdiğimde güldü ve "İyi düşündün mü?" diye üsteledi. Her ne kadar açılmam aniden olduysa da düşünmem hiç ani değil kabilinden güçlü ifadelerle anlattım.

Sonrasında iki üç sorusuna daha cevap verdim, ama ne olduklarını şimdi unutmuş durumdayım. Erkek gibi dobra dobra konuşan biri olan hanımefendi, sıradan kadınlardan farklı olarak, böyle bir durumda bile son derece keyifle muhabbet edilebilecek bir insandı. "Hayırlı olsun. Verdim gitti öyleyse," dedi. Sonra da rica edercesine lafa devam etti: "Aslında verdim demek pek mağrurca konuşmak oluyor, siz alın onu lütfen, diyeyim. Malum babasız zavallı bir kızcağız."

Konuşmamız çabucak ve net bir şekilde sonuca bağlanmıştı. Başından sonuna kadar belki on beş dakika bile geçmemişti. Hanımefendi hiçbir koşul öne sürmemişti. Akrabalara danışma gerekliliği yoktu, "Sonradan haber versek fazlasıyla yeter," dedi. Kızın kendisine bile sormaya gerek bulunmadığını ifade etti. O noktada, mürekkep yalamış biri olarak, formalitelere uyulması kanaatindeydim. Akrabaları boş versem de kızla önden konuşup rızasını almanın gereğine işaret ettiğimde hanımefendi, "Dert değil. Onun istemeyeceği bir kimseye ben kızımı zaten vermem," dedi.

Odama dönüp de işlerin hiç pürüzsüz şekilde ilerleyişini düşününce, bir tuhaf hissettim. "Gerçekten de bu denli sorunsuz hâllolmuş olabilir mi?" şüphesi bir yerlerden aklıma sızıyor gibiydi. Yine de genel olarak geleceğimin bu kararla belirlendiği fikri, beni tamamıyla yeni biri yapıyordu.

Öğle civarında tekrar oturma odasına gittiğimde hanımefendiye bu sabahki konuşmamızdan küçük hanıma ne zaman bahsetmeyi düşündüğünü sordum. Kendisi onay verdikten sonra, kızına ne zaman anlattığının bir fark yaratmayacağı gibisinden bir şeyler söyledi. Madem öyleydi, karşımdaki insan benden daha erkekçe davrandığından, ben de bu konuda geri çekilmeye karar verdim. Derken ha-

nımefendi beni bir kenara çekti ve "Eğer bir an önce olmasını istiyorsan bugün de olur, kurstan döndüğünde hemen konuşurum," dedi. Öyle olursa çok memnun olacağımı söyledim ve odama geri döndüm.

Ne var ki, susup masamda oturarak o ikisinin fısır fısır konuşmalarını uzaktan uzağa duyacağımı gözümde canlandırınca buna tahammül edemeyeceğimi hissettim. Sonunda şapkamı takıp evin önüne çıktım. Yokuşun aşağısında da küçük hanımla karşılaştık. Hiçbir şeyden haberi olmayan küçük hanım beni görünce şaşırmış görünüyordu. "Döndünüz demek?" diye sordum, o da "Hastalığınız iyileşti mi?" diye tuhaf bir şekilde karşılık verdi. "Evet, iyileştim, iyileştim," diye cevaplayıp hızlı adımlarla köşeyi dönüp Suidobaşi'ye doğru gittim.

46

Sarugakuço'dan Cinboço Caddesi'ne çıkıp Ogavamaçi tarafına yöneldim. Bu mahalleye yürümem, hep sahaflara bakınmak amacıyla olsa da o gün tutulmaktan yıpranmış kitaplara bakasım hiç yoktu. Yürürken sürekli olarak evdeki mevzuyu düşünmekteydim. Hanımefendinin az önceki hâli aklımdaydı. Sonra küçük hanımın eve döndükten sonraki hâlini hayal ediyordum. Kısaca bu ikisi beni yürümeye zorluyordu adeta. Ayrıca ara ara yolun ortasında pat diye durup kalıyordum istemsizce. Herhalde şu sıralarda hanımefendi küçük hanıma o konuyu açmış olmalı, diye düşünüyordum. Biraz sonra da "Herhalde konuşmaları artık bitmiştir," diye düşündüm.

Sonunda Mansei Köprüsü'nden geçip Myocin yokuşunu tırmandım ve Hongodai'a kadar geldim. Sonra da Kiku yokuşunu indim ve sonunda Koişikava Vadisi'ne ulaştım. Yürüdüğüm mesafe bu üç semti de kapsıyordu, eğri büğrü bir daire çizdiğim söylenebilirdi. Bu uzun gezinti boyunca K hiç aklıma bile gelmemişti. O anki hâlime dönüp bakınca kendime "Neden?" diye sorsam da en ufak bir fikrim yok.

Yalnızca garipsiyorum. Gönlümün K'yi unutabilecek kadar heyecana kapıldığı söylenebilirse de vicdanımın bunu affetmesi mümkün görünmüyor.

K'ye karşı olan vicdanımın yeniden uyanması, evdeki kafesli kapıyı açıp da girişten misafir odasına doğru giderken her zamanki gibi K'nin odasından geçtiğim anda oldu. Her zamanki gibi masasında kitap okuyordu. Her zamanki gibi bakışlarını kitabından kaldırıp bana baktı. Fakat her zamanki gibi "Geldin demek," demedi. "İyileştin mi? Doktora mı gittin yoksa?" diye sordu. Tam o anda ellerimi yere koyup* ondan af dileyesim geldi. O esnada içimde uyanan bu istek o denli zayıf da değildi. Şayet K ile ikimiz ıssız bir çölün ortasında duruyor olsak, muhakkak ki vicdanımın emrine uyup oracıkta özür dilerdim. Oysa orada insanlar vardı. Bu yüzden vicdanıma gem vurulmuştu. Ve ne acıdır ki sonsuza dek bir daha serbest kalıp canlanmadı.

Akşam yemeğinde K ile tekrar karşı karşıya geldik. Hiçbir şeyden haberi olmayan K, kendi içine kapanmış hâldeydi ve bana en ufak şüpheli bir bakışı bile olmadı. Hiçbir şeyden haberi olmayan hanımefendi, her zamankinden daha mutlu görünüyordu. Bir tek ben her şeyden haberdardım.

Yediklerim mideme kurşun gibi oturuyordu. O akşam küçük hanım her zamanki gibi bizimle sofraya oturmamıştı. Hanımefendi ısrarla çağırdığında da yan odadan "Az sonra!" diye cevaplamıştı sadece. K bunu garipsemişti. Sonunda da hanımefendiye "Ne oldu ki?" diye soruverdi. "Utanıyor herhalde," diyen hanımefendi hafiften benim yüzüme baktı. K bunu daha da garipseyerek "Neden utanıyor ki?" diye

* Geleneksel Japon kültüründe diz üstü çökerek elleri yere koyup başı eğerek özür dileme âdeti vardır. –*çn*

sorgularcasına üsteledi. Hanımefendi gülümseyerek tekrar bana baktı.

Yemek masasına geldiğim andan itibaren mevzunun gelişimini hanımefendinin yüz ifadesinden üç aşağı beş yukarı tahmin edebiliyordum. Ancak benim önümde K'ye bunu etraflıca açıklamasına dayanamayacağımı düşünüyordum. Hanımefendi bu tür bir şeyi rahatlıkla yapabilecek bir kadın olduğundan içim içimi yiyordu. Neyse ki K biraz önceki suskun hâline dönmüştü. Normale göre keyfi pek yerinde olan hanımefendi de konuşmayı benim korktuğum noktaya kadar götürmedi. Derin bir nefes alıp odama döndüm.

Artık K'ye karşı alacağım tavrın nasıl olması gerektiğini düşünmeden edemiyordum. Kendi içimde pek çok savunma tezi ürettim. Fakat K ile yüz yüze geldiğimde bu savunmaların hiçbiri yeterli olmazdı. Ödleğin biri olduğumdan sonunda kendi kendimi K'ye anlatmak istemediğime karar verdim.

47

O hâlde iki üç gün geçirdim. O iki üç günde K'ye karşı hissettiğim sürekli endişenin yüreğimi boğazıma tıkadığını söylemeye gerek bile görmüyorum. Artık bir şeyler yapmazsam, ona karşı vicdanımı rahatlatamayacaktım. Üstüne üstlük hanımefendinin tutumu ve küçük hanımın davranışları sürekli olarak beni dürtercesine tahrik ettiğinden iyice sıkıntıya düşmüştüm. Bazı yönlerden erkeksi huyları olan hanımefendinin benim mevzuyu yemek masasında ortaya dökmeyeceğinin hiçbir garantisi yoktu. O günden sonra küçük hanımın bana karşı özellikle göze çarptığını düşündüğüm tavırlarının da K'nin yüreğini bulandıracak şüphe tohumları ekmesi işten değildi. Bu aile ile benim aramda kurulan yeni ilişkiyi bir şekilde K'ye bildirmek zorunda olduğum bir noktada durmaktaydım. Ancak ahlaki açıdan zayıf bir pozisyonda olduğumu kendi kendime bile kabul ederken bunu yapmak bana neredeyse imkânsız geliyordu.

Benim elimden bir şey gelmediğinden, hanımefendiden mi rica edip K'ye bu konuyu resmen açtırsam, diye düşünmeye başladım. Tabii ki benim orada bulunmadığım

bir sırada. Ancak her şeyi olduğu gibi ilan edecek olduktan sonra, doğrudan ya da dolaylı olmasının ayrımı varsa da şerefsiz konumuna düşmem açısından değişen bir şey yoktu. Diğer taraftan, uyduruk bir hikâye anlatmasını istesem, bu sefer de hanımefendi sebebini sorgulardı. Ona tüm olan biteni açıklayıp da ricada bulunursam da kendi zayıflığımı bile isteye aşkımın ve annesinin önüne sermiş olacaktım. Ciddiyetle düşünen biri olarak, bu durumun gelecekteki güvenilirliğimi etkileyeceğini de görüyordum. Daha evlenmeden önce âşık olduğum kadının güvenini yitirmek, azıcık bile olsa, tahammül edemeyeceğim bir felaket gibi görünüyordu.

Kısaca söylemek gerekirse, ben doğru yoldan gitme niyeti olsa da sonunda tökezleyip yoldan çıkan bir aptaldım. Ya da sinsi adamın biriydim. O sırada bunun farkında olanlar sadece Tanrı ve benim gönlümdü. Ancak toparlanıp ayağa kalktığımda yeniden ileriye doğru bir adım atmaya çalışınca demin tökezlediğimi muhakkak çevremdekilere ilan etme zoruna olduğum bir çıkmaza düşmüştüm. Bense ta sonuna kadar tökezlediğimi gizlemek istiyordum. Aynı zamanda da o adımı atmadan duramıyordum. İki arada bir derede sıkışıp kalmıştım.

Beş altı gün geçtikten sonra hanımefendi birdenbire bana dönüp, "K'ye o mevzudan bahsettin mi?" diye sordu. "Henüz anlatmadım," diye cevap verdim. Derken hanımefendi, "Niye anlatmıyorsun?" diye beni azarladı. Bu soru karşısında kaskatı kesildim. O zaman hanımefendinin beni afallatan şu lafları, şimdi bile aklımda:

"Neden ben söylediğimde yüzünün bir tuhaflaştığı şimdi anlaşıldı. Aranız iyi değil mi ki sizin? Normalde öyle

samimimi olmanıza rağmen susup hiçbir şey yokmuş gibi davranman da..."

Hanımefendiye "K bunu sizden duyunca bir şey söyledi mi?" diye sordum. "Pek bir şey demedi," diye cevapladı. Ancak ben lafı sürdürüp daha detaylı olarak sormadan edemedim. Hanımefendinin baştan beri bir şeyi saklamak için bir sebebi yoktu zaten. "Öyle mühim bir konuşma değildi zaten," deyip teker teker K'nin söz ve tavırlarını anlattı bana.

Hanımefendinin anlattıklarını kafamda toparlayıp düşündüğümde K bu son darbeyi hayli sakin bir hayretle karşılamış gibi görünüyordu. Küçük hanım ve benim sözlenmemizle ilgili önce "Öyle mi?" diye kısacık bir söz söylemiş. Ancak hanımefendi "Sen de sevin buna lütfen," deyince önce hanımefendinin suratına bakmış, sonra da gülümsemeksizin "Tebrik ederim," deyip yerinden kalkmış. Sonra oturma odasının şocisini tam açacakken başını hanımefendiye çevirip "Düğün ne zaman olacak?" diye sormuş ve "Kutlamak için bir şeyler vermek isterim ama param olmadığından veremeyeceğim," demiş. Hanımefendinin karşısında oturmuş bu anlattıklarını dinlerken yüreğim paramparça olmuşçasına canım acıyordu.

48

Düşününce hanımefendinin K ile konuşmasının ardından iki gün gibi uzun bir zaman geçmişti. O arada K'nin bana karşı olan tutumunda öncekine nazaran en ufak bir değişiklik bulunmadığından bunun hiç farkında değildim. Sadece dışarıya karşı bile olsa, umursamaz tavırlarının hayranlığı hak ettiği kanısındaydım. Kafamda kendimi onunla yan yana getirdiğimde o benden çok daha mükemmel görünüyordu. "Ben hile hurdayla kazandıysam da insanlık olarak kaybettim," duygusu yüreğimi altüst ediyordu. O sırada, "K kesin beni hor görüyordur," diye düşünüp yalnızken yüzüm kızarırdı. Fakat o noktadan sonra K'nin karşısına çıkıp gururumu ayaklar altına almak da kendime yediremeyeceğim büyük bir acı verirdi.

"Bir adım atsam mı, dursam mı?" diye düşünüp bir gün daha bekleme kararını vermem cumartesi akşamına denk geliyor. Ancak aynı günün gecesi K, hayatına son verdi. Şimdi bile o sahneyi hatırlayınca dehşete düşüyorum. Her zaman doğuya doğru yatacak şekilde yatağımı yapsam da o akşam batıya doğru yatacak şekilde sermiştim yatağımı,

kimbilir neden? Kısmet belki de. Baş ucumdan esen soğuk bir rüzgârla birden gözlerimi açtım. Baktığımda K'nin odasıyla benimki arasında her zaman sımsıkı kapalı duran fusumanın o geçen geceki kadar açık olduğunu gördüm. Ne var ki K'nin kara silüeti o zamanki gibi orada dikilip durmuyordu. Sanki bir şeyler sezmiş gibi, yatağa dirseklerimi dayayıp doğruldum ve çabucak K'nin odasına baktım. Lambanın loş ışığı görünüyordu. Yatak seriliydi, fakat yorgan oraya savrulmuşçasına bir tarafta toplanmıştı. K, arkası dönük hâlde orada yatıyordu.

"Hey!" diye seslendim. Ne var ki hiçbir cevap gelmedi. "Hey! Bir şey mi oldu?" diye tekrar K'ye bağırdım. Ama K'nin bedeninde hiçbir hareket yoktu. Hemen ayağa kalkıp eşiğin dibine kadar gittim. Oradan lambanın loş ışığında K'nin odasını kolaçan ettim.

O an ilk hissettiğim şey, K'nin aşk itirafını duyduğumdakiyle neredeyse aynıydı. Odasının içine şöyle bir bakar bakmaz, gözlerim âdeta camdan yapılmış yapay bir göze dönüşüp hareket kabiliyetini yitirdi. Kazık gibi oraya çakılıp kalmıştım. Bu his sanki bir bora gibi gelip geçtikten sonra, "Eyvah!" diye düşündüm tekrar. Artık geri döndürülemez karanlık bir parıltı geleceğime saplanmış ve önümde uzanan tüm hayatımı bir anda müthiş şekilde aydınlatmıştı. Ve ben tir tir titremeye başladım.

Tüm bunlara rağmen kendimi de unutamıyordum. Hemen masanın üzerinde duran mektuba bir göz attım. Tam tahmin ettiğim gibi üzerinde benim adım yazıyordu. Kendimi kaybetmiş hâlde zarftaki mührü kırdım. Fakat içinde tahmin ettiğim türden şeyler hiç yazmıyordu. Ben, kimbilir içinde bana yönelik ne acı sitemler yazılıdır, diye tahmin

etmekteydim. "Eğer ki bu mektup hanımefendi ya da küçük hanımın gözüne ilişirse, beni hor görebilirler," diye bir korku vardı içimde. Şöyle bir göz gezdirince, ilk önce ucuz kurtulduğumu düşündüm. (Aslında kurtulan sadece toplumdaki itibarımdı tabii, fakat o sırada bu itibar mevzusu, bana son derece önemli görünüyordu.)

Mektubun içeriği basitti ve oldukça soyuttu. "Zayıf iradeli biriyim ve hayatımın bir gayesi yok. Geleceğime dair hiçbir umudum olmadığından hayatımı sonlandırıyorum," diyordu. Sonra da o zamana kadar onunla ilgilendiğim için teşekkür eden son derece basit bir cümle eklenmişti. Hazır ona bunca emek vermişken ölümünden sonraki işleri hâlletmemi de rica eden bir ifade de vardı. "Hanımefendiye verdiğim sıkıntı için ona en derin özürlerimi ilet," de demişti. Memlekete de durumu bildirmemi talep ediyordu. Gerekli konuların hepsine dair bir şeyler yazılmıştı ama küçük hanımın adı bir kez olsun geçmiyordu. Sonuna kadar okuduğumda hemen fark ettim ki K bundan kasten kaçınmıştı. Ancak yüreğimi en çok sızlatan, mürekkebi bitmekteyken en sona eklenmiş gibi görünen "Çok daha erken ölmem gerekirken neden bu kadar yaşadım ki?" anlamına gelen cümlesiydi.

Titreyen ellerimle mektubu büküp katladım ve tekrar zarfın içine koydum. Mektubu bulduğum hâldeki gibi, herkesin gözünün göreceği masanın üzerine bıraktım. Sonra başımı çevirdiğimde K'nin fusumaya sıçramış olan kanını gördüm ilk kez.

49

Derhal ellerimle K'nin başını tutup hafifçe kaldırdım. Ölmüş olan K'nin yüzünü bir defalık göreyim istedim. Fakat yüzükoyun duran suratına böyle aşağıdan bakınca hemen ellerimi bırakıverdim. Ürperdiğimden değildi sadece. Kafası çok ağır gelmişti. Daha yeni dokunduğum soğuk kulaklarına, hiç değişmeyen beş numara kesimiyle gür saçlarına bir müddet baktım üstten. Hiç ağlayasım gelmiyordu. Sadece dehşete düşmüştüm. Ve bu dehşet, gözümün önündeki manzaranın dürtülerimi uyarmasıyla ortaya çıkan bir dehşet de değildi yalnızca. Birden kaskatı kesilmiş olan bu arkadaşımın ima ettiği kaderin dehşetiydi derinden hissettiğim.

Sağduyumu kaybetmiş hâlde odama döndüm. Sekiz hasırlık odanın ortasında dönenip duruyordum. Aklım, herhangi bir mantığı olmasa da bu şekilde hareket etmemi emrediyordu. Ne yapsam diye kafa yoruyordum. Bir yandan da yapabileceğim hiçbir şey olmadığını düşünüyordum. Odanın ortasında dört dönmeden duramıyordum. Kafese kapatılmış bir ayı misali davranıyordum.

Ara ara hanımefendiye gidip onu uyandırsam diye içinden geçiriyordum. Ancak bir kadına bu korkunç manzarayı göstermek yanlış olur hissi, beni hemen engelliyordu. Hanımefendiyi de önemsiyordum fakat esas küçük hanımı böyle bir dehşete maruz bırakamayacağıma dair çok güçlü bir duygu beni zorluyordu. Tekrar odada dönenmeye başladım.

O arada odamdaki lambayı yaktım. Sonrasında ikide bir saate bakar oldum. O zamanki saat kadar ağır aksak giden bir şey yoktur! Uyandığımda saatin tam olarak kaç olduğunu bilmesem de şafağın sökmek üzere olduğu açıktı. Odada dönüp dolanarak gün doğumunu sabırsızlıkla beklerken, "Ya bu karanlık gece sonsuza dek sürerse?" düşüncesi beni yiyip bitiriyordu.

Ev halkı olarak saat yediden önce kalkma alışkanlığımız vardı. Okul genelde saat sekiz gibi başladığından, öyle yapmazsak derslere yetişemezdik. Bu bağlamda hizmetçi kızın da saat altı civarı kalkması gerekiyordu. Ama o gün hizmetçi kızı kaldırmaya gittiğimde saat henüz altı olmamıştı. Derken hanımefendi "Bugün pazar," diye beni uyardı. Benim ayak seslerime uyanmıştı. "Uyanıksanız bir benim odama gelebilir misiniz lütfen," diye rica ettim hanımefendiye. Geceliğinin üzerine gündelik haorisini alan hanımefendi arkamdan geldi. Odama girer girmez o âna kadar açık duran aradaki *fusuma*yı sımsıkı kapattım. Sonra da hanımefendiye alçak sesle, "Çok feci bir şey oldu," dedim. Hanımefendi ne olduğunu sordu. Çenemle yan odayı işaret ederek, "Dehşete kapılmayın lütfen," dedim. Hanımefendinin beti benzi attı.

"K, intihar etmiş efendim," dedim. Hanımefendi oraya çöküp kaldı sanki. Susarak yüzüme bakıyordu. O zaman birdenbire onun önünde çömelip ellerimi yere koydum ve

başımı eğdim. "Affedin lütfen. Benim hatam. Size de küçük hanıma da çok mahcubum," diyerek özür diledim. Hanımefendiyle yüz yüze geldiğim o âna kadar böyle bir şeyi dile getirmek aklımdan bile geçmemişti. Gelgelelim hanımefendinin yüzüne bakınca ansızın, benim de anlamadığım şekilde, böyle konuşuvermiştim. K'den özür dileyemeyeceğimden, bu şekilde hanımefendi ve küçük hanımdan özür dileme mecburiyeti hissettiğimi anlamanı rica ederim. Başka bir deyişle, doğal özüm, normaldeki hâlime baskın çıkmış, bilinçsizce bu itiraf ağzımdan dökülmüştü. Hanımefendinin benim sözlerimdeki bu derin manayı anlamamış olması, benim için büyük bir lütuftu. Sapsarı olmuş yüzüyle, "Böyle beklenmedik bir şeye karşı ne yapabilirdin ki?" dedi beni teselli edercesine. Yüz kasları son derece gergindi ve suratında oraya kazınmış gibi görünen bir şaşkınlık ve korku vardı.

50

Hanımefendiye acısam da tekrar ayağa kalktım ve daha biraz önce kapattığım desenli kâğıt kaplı sürme kapıyı açtım. O sırada K'nin lambasındaki gaz bitmişti herhalde, odanın içi neredeyse zifirî karanlıktı. Geri gidip kendi lambamı elime aldım ve girişte durup hanımefendiye baktım. Benim arkama gizlenircesine sinmiş, dört hasırlık odanın içine bakıyordu. Fakat girmeye yeltenmiyordu. "Orayı olduğu gibi bırak, panjurları aç lütfen," dedi bana.

Ondan sonra hanımefendinin genel tutumu, tam bir askerin dul karısına yaraşır şekilde son derece isabetliydi. Ben doktora gittim, sonra da polise. Fakat hepsini hanımefendinin emriyle yaptım. Hanımefendi, bu işlemler sona ermeden hiç kimseyi K'nin odasına sokmadı.

K küçük bir bıçakla şah damarını kesip hemen ölüvermişti. Bunun dışında başka yara bere bulunmuyordu. Benim rüyadaymışçasına loş ışıkta gördüğüm kâğıt kaplı sürme kapıdaki kan lekelerinin, ensesinden tek seferde fışkırdığını öğrenmiştim. Gün ışığının netliğinde o izlere tekrar baktım ve insanoğlunun kanındaki gücün ne kadar şiddetli olduğuna hayret ettim.

Hanımefendi ve ben, tüm yöntemler ve becerilerimizi elimizden geldiğince kullanarak K'nin odasını temizledik. Neyse ki kanın büyük bölümünü K'nin yorganı emmişti de yerdeki hasırlar o denli kirlenmeden bu vartayı atlatmış ve temizlememiz rahat olmuştu. İkimiz K'nin naaşını benim odama götürüp normal yatar pozisyonda yerleştirdik. Sonra da ben ailesine telgraf çekmek üzere evden çıktım.

Döndüğümde K'nin baş ucunda tütsüler yakılmıştı. Odaya girer girmez bu uhrevi duman hemen burnuma doluverdi ve dumanın ortasında oturmuş olan iki kadını seçti gözüm. Dün akşamdan beri küçük hanımı ilk olarak orada görüyordum. Ağlıyordu. Hanımefendinin gözleri de kızarmıştı. Olayın olmasından o vakte kadar ağlamayı aklına getirmemiş olan ben, sonunda üzüntüme teslim olmuştum. O üzüntü sayesinde içimin nasıl da rahatladığını bilemezsin. Acı ve dehşetin birden ve tüm güçleriyle sıkıştırdığı gönlüme bir zerre de olsa merhem olan tek şey, işte o anki üzüntümdü.

Susarak ikisinin yanına oturdum. Hanımefendi, "Sen de tütsü yakıp dua et," dedi bana. Tütsüyü yakıp dua ettikten sonra yine susarak oturdum. Küçük hanım bana tek kelime etmemişti. Ara sıra hanımefendiyle bir iki kelimelik diyalogları olsa da sadece o esnada yapılan şeylerle ilgiliydi. Küçük hanımın olayı sindirip K'nin yaşamı hakkında konuşabilecek kadar vakti olmamıştı. Ben yine de tüm kalbimle önceki akşamın dehşet verici manzarasını ona göstermeden hâlletmemizin iyi olduğu kanısındaydım. Genç ve güzel bir insana korkunç bir şeyi gösterince, bana o kıymetli güzellik bu yüzden paramparça olur gibi geliyordu ve korkuyordum. Bu dehşeti, saç tellerimin uçlarına kadar hissediyor ve onu

bir kenara koyup hareket edemiyordum. Bence bu, güzel bir çiçeği tüm masumiyetine rağmen rastgele kırbaçlamaktan farkı olmayan bir mutsuzlukla doluydu.

K'nin babası ve ağabeyi memleketten geldiği zaman K'nin küllerinin nereye gömüleceği konusunda kendi fikrimi ifade ettim. K hayattayken sık sık Zoşigaya Mahallesi'nde beraber gezintiye çıkardık. K orayı çok severdi. Ben de yarı şaka yarı ciddi "O kadar seviyorsan öldüğünde seni buraya gömeriz," diye söz verdiğimi hatırlıyordum. Ona verdiğim sözü tutup Zoşigaya'ya gömmemiz acaba ne kadar erdemli olur, diye düşünüyordum. Fakat ben yaşadığım sürece K'nin mezarı önünde diz çöküp her ay tekrar tekrar kefaretimi ödemek istiyordum. Benim o âna kadar umurlarında olmayan K'nin her şeyiyle ilgilenmiş olmama duydukları minnetten olsa gerek, K'nin babası da ağabeyi de benim tavsiyemi dinlemişti.

51

K'nin cenazesinden dönüşte onun bir arkadaşı bana K'nin neden intihar ettiğini sordu. Olaydan beri bu soruyla defalarca azap çekmiştim. Hanımefendi de küçük hanım da, K'nin memleketten gelen babası ve ağabeyi de, haber verdiğim tanıdıklar da, K ile hiçbir ilgisi olmayan gazetecilere kadar pek çok kişi istisnasız aynı soruyu bana yöneltmişti. Vicdanım her seferinde sızım sızım sızlıyordu. Ve bu soruların ardında, "Onu öldürdüğünü hemen itiraf et!" diyen bir ses duyuyordum.

Herkese karşı cevabım aynıydı: Sadece onun bana yazıp bıraktığı mektuptakileri tekrarlıyor, başka tek kelime bile eklemiyordum. Cenazeden dönerken aynı soruyu sorup aynı yanıtı alan K'nin arkadaşı, kimonosunun göğüs cebinden bir gazete çıkarıp bana gösterdi. Bir yandan yürüyor bir yandan da K'nin o arkadaşının işaret ettiği bölümü okuyordum. Orada K'nin babası ve ağabeyi tarafından evlatlıktan reddedilmesinin sonucunda karamsar düşüncelere kapıldığı ve intihar ettiği yazılıydı. Ben bir şey söylemeden o gazeteyi katlayıp o arkadaşın eline geri verdim. O arkadaş,

bundan başka bir de K'nin delirip intihar ettiğinin yazılı olduğu bir gazete olduğunu söyledi. O aralar yoğunluktan gazete okumaya bile vaktim olmadığından bu açıdan bilgilerimde eksikler vardı ve en baştan beri içten içe bu konuda endişeler taşımaktaydım. Her şeyden öte ev halkına sıkıntı verebilecek gazete yazılarından çekiniyordum. Özellikle de küçük hanımın sadece adı bile geçse buna tahammül edemeyeceğimi düşünüyordum. K'nin o arkadaşına başka yazılan şeyler olup olmadığını sordum. Kendisinin gözüne çarpanların, sadece bu ikisi olduğunu söyledi.

Şimdiki evime taşınmam, bunun hemen akabinde olmuştu. Hanımefendi de küçük hanım da önceki evde kalmak istemiyordu, ben de o gecenin hatıralarını her akşam tekrar tekrar yaşamaktan ızdırap içindeydim. Aramızda konuşup taşınmaya karar verdik.

Taşındıktan iki ay kadar sonra sağ salim üniversiteden mezun oldum. Mezuniyetten sonra altı ay bile geçmemişti ki sonunda küçük hanımla evlendik. Dışarıdan bakıldığında her şey beklentilere uygun gittiğinden kutlanacak bir durum olduğunu söylemek gerek. Hanımefendi de küçük hanım da geçekten de mutluymuş gibi görünüyordu. Ben de mutluydum. Ne var ki, benim mutluluğuma bir kara gölge eşlik ediyordu. "Bu mutluluk acaba sonunda beni acı bir kadere götürecek fitil midir,?" diye düşünmeden edemiyordum.

Evlendiğimiz sırada küçük hanımın –artık "küçük hanım" olmadığından "karım" diye bahsedeceğim– karımın aklına ne geldiyse, "İkimiz K'nin mezarını ziyaret edelim," deyivermişti. Anlamsız bir şekilde ürpermiştim. "Aniden nereden aklına geldi böyle bir şey?" diye sordum. Karım da "İkimiz birlikte ziyarete gidersek K mutlaka çok sevinir,"

dedi. Hiçbir şeyden haberi olmayan karımın yüzüne pürdikkat bakmışım. "O ne biçim bir yüz ifadesi öyle?" diye sorduğunda kendime geldim.

Karımın dilediği üzere birlikte Zoşigaya'ya gittik. K'nin yeni yapılmış mezarına su döküp yıkadım. Karım da mezarın önüne tütsü ve çiçek koydu. Başlarımızı öne eğip, ellerimizi önümüzde birleştirip dua ettik. Eminim karım nasıl bir araya geldiğimizin detaylarını anlatıp K'yi mutlu ettiği inancındaydı. Bense yüreğimin derinliklerinde "Benim hatamdı," sözünü tekrarlayıp duruyordum.

O sırada karım K'nin mezarını okşayıp çok güzel olduğu söyledi. Gözde büyütülecek bir mezar taşı değildi, fakat ben bizzat taş ustasına gidip işin başında durduğumdan olsa gerek, karım özellikle bunu vurgulamak istemişti herhalde. O yeni mezarı, yeni karımı ve o toprağın altında gömülmüş olan K'nin yeni kül ve kemiklerini, kafamda bir dengeye oturtmaya çalıştım ve kaderin benimle alay ettiğini hissetmeden edemedim. Ondan sonra da bir daha K'nin mezarını kesinlikle karımla birlikte ziyaret etmemeye karar verdim.

52

Vefat eden arkadaşıma yönelik bu hislerim hep devam edegeldi. Aslında ben de baştan beri bundan korkuyordum. Yıllardır hayalini kurduğum evlilik bile huzursuzlukla geçirdiğim bir törenle oldu dersem yalan olmaz. Ancak bir yandan da kendi geleceğini göremeyen bir adam olduğumdan bu durumun belki de benim ruh hâlimi değiştirip yeni bir yaşama başlamam için ilk adımı teşkil edebileceğini düşünüyordum.

Gelgelelim, sabah akşam kocası olarak karımın yüzüne baktıkça zaten zayıf olan umutlarım acı gerçekler tarafından bir çırpıda paramparça edildi. Karımla yüz yüze geldikçe K'den olan korkum depreşiyordu. Başka bir deyişle, karım ortamızda duruyor ve K ile beni sonsuza dek ayrılamazcasına birbirimize bağlıyordu. Karımın bana yetersiz gelen hiçbir yönü olmamakla birlikte bir tek bu konuda ondan uzak durmak istiyordum. Derken bu, onun kadın hassasiyetine yansıyıverdi. Hissediyordu fakat sebebini bilmiyordu. Zaman zaman "Neden böyle düşüncelisin?" gibi, "Hoşuna gitmeyen bir şey mi var?" gibi beni sorguladığı oluyordu.

Gülerek geçiştirebildiğimde bir sorun olmasa da bazen karım da asabileşiyordu. Sonunda da "Benden nefret ediyorsun değil mi?!" diye, "Benden sakladığın bir şeyler olduğunu biliyorum!" diye ettiği şikâyetleri dinlemek durumunda kalıyordum. Her seferinde canım acıyordu.

Gözümü karartıp her şeyi olduğu gibi karıma anlatmaya kimbilir kaç kez niyetlendim. Ama "Şimdi tam zamanı" dediğim noktaya geldiğim anda kendi dışımdaki bir güç beni sindiriveriyordu. Sen beni gayet iyi anladığından açıklamama ihtiyaç duymadığını düşünsem de konunun gelişi gereği anlatacağım.

O sıralarda karıma karşı şahsımı olduğundan farklı göstermek gibi bir hevesim gerçekten de yoktu. Şayet karıma da merhum dostuma şimdi tüm içtenliğimle yöneltiğim itiraflarda bulunsaydım, sevinç gözyaşları dökerek beni bağışlardı eminim. Bunu bile bile yapmamış olmamın benim çıkarıma hizmet etmeyeceği gayet açık. Sadece karımın anılarına en ufak bir kara leke düşürmek istemediğimden ona açılmamıştım. Bembeyaz bir şeye acımasızca tek bir zerre mürekkep bile damlatılması bana çok büyük bir acı verirdi, bunu anlamanı rica ederim.

Bir sene geçmesine rağmen K'yi bir türlü unutamadığımdan içimde sürekli bir huzursuzluk vardı. Bu huzursuzluktan kurtulmak için kendimi okumaya vermiştim. Muazzam bir güçle ders çalışmaya başladım ve bunun neticelerini cümle âleme ilan edeceğim günün gelmesini bekledim. Fakat zoraki olarak bir gaye edinip, yine zoraki olarak o gayenin gerçekleşeceği günü beklemek yalandan başka bir şey değildi ve bu yüzden mutsuzdum. Ne yaparsam yapayım artık gönlümü kitaplar arasına gömemez olmuştum.

Tekrar kollarımı kavuşturup âlemi seyre daldım. Karım, bunu gündelik dertlerim olmadığından gönlümün gevşekliğe kapıldığı şeklinde yorumluyor gibiydi. Karımın ailesinin ana-kız iki kişi oturup bir şekilde yaşamlarını sürdürebilecekleri mal varlıklarının olmasının yanı sıra benim de bir işe ihtiyaç duymadan maddi sorunsuz yaşayabilecek şartlarım bulunduğundan, böyle görünmesi gayet normaldi. Bu açıdan biraz şımartılmış olduğum bir gerçekti. Ancak beni hareketsizliğe iten sebeplerin en önemlisi bu değildi.

Amcam tarafından aldatıldığım sırada insanlara güvenemeyeceğimi iyice hissettiğime şüphe yok ama insanları "kötü" olarak algılasam da kendimden son derece emindim. Toplum nasıl olursa olsun şahsen çok dürüst biri olduğuma inancım tamdı. Bu inanç, K yüzünden tamamen paramparça olunca "Ben de amcamla aynıymışım," diye bir bilince vardığımda aniden sarsaklaştım. İnsanlardan tiksinirdim, şimdi kendimden de tiksinmiştim ve elim kolum kalkmaz hâle gelmişti.

53

Kendimi kitapların içine gömmeyi beceremeyince ruhumu içkiye daldırıp kendimi unutmaya çalıştığım bir dönemim de oldu. İçkiyi sevdiğimi söyleyemem ama içtikçe içebilecek bir yapım olduğundan, içtiğim miktarı iyice artırıp gönlümü küfelik etmeye gayret etmiştim. Bu yüzeysel yaşantı, bir süre sonra beni insanlara karşı iyice karamsarlaştırmıştı. Kafamın en dumanlı olduğu zamanlarda bile birdenbire kendi konumumu fark ederdim. Kasten böylesine rol yaparak kendi kendini kandıran bir aptal olduğumu fark ederdim. Derken içim titrer, gözlerim ve gönlüm birlikte ayılıverirdi. Bazen de ne kadar içersem içeyim sarhoşluk kisvesinin işe yaramayıp içimin iyice daraldığı zamanlar da olurdu. Zaten bir yolunu bulup neşelenmeyi başarsam da hemen ardından mutlaka bir bunalım takip ederdi. O denli sevdiğim karım ve annesini, her daim bu hâlime maruz bırakıyordum. Onlar da benim durumumu kendi açılarından yorumlamaktaydı.

Karımın annesi zaman zaman ona benim hakkımda tatsız şeyler söylüyor gibiydi. Karım, bunları benden saklardı.

Ama kendisi yalnızken beni azarlamaktan geri durmazdı. Azarlamak diyorsam da kesinlikle öyle haşin laflar değildi. Karım bana bir laf ettiği için hiddetlendiğim neredeyse hiç olmamıştır. Bana sık sık "Sevmediğin bir yönüm varsa çekinmeden söyle lütfen," diye yalvarırdı. Sonra geleceğim için içkiyi bırakmama yönelik uyarıları vardı. Bir keresinde ağlamış, "Sen bu aralar çok değiştin," demişti. Sadece bu kadarla kalsa iyi, "K Bey yaşasaydı sen böyle olmazdın değil mi?" diye eklemişti. "Belki de," diye cevap vermiştim. Yalnız benim cevabımdaki anlam ile karımın anladığı anlam arasında dağlar kadar fark olduğundan, içten içe üzülmüştüm. Yine de karıma her şeyi anlatasım gelmiyordu.

Bazen ondan özür dilerdim. Çoğunlukla sarhoş hâlde geç vakit eve dönmemi takip eden sabahlar olurdu bu. Karım gülümserdi. Genelde de susardı. Nadiren hüngür hüngür ağladığı da olurdu. Tepkisi hangisi olursa olsun, ben içimdeki o mutsuzlukla kendime tahammül edemez hâlde olurdum. O yüzden karımdan özür dilemem, kendimden özür dilemekle aynı kapıya çıkardı. Sonunda içkiyi bıraktım. Karımın tavsiyesiyle bırakmaktan ziyade kendim bıktığımdan bıraktım demem daha isabetli olur.

İçkiyi bıraktıysam da herhangi bir şey yapasım yoktu. Başka çarem olmadığından kitap okuyordum. Ancak ne kadar okursam okuyayım, okuduğumla kalıyordum. Zaman zaman karımın "Ne üzerine çalışıyorsun?" sorularına muhatap oluyordum. Acı acı gülümserdim. Ama gönlümün derinliklerinde şu dünyada en çok sevdiğim insanın bile beni anlamadığını düşünmek beni üzerdi. Beni anlamasını sağlayacak bir yol olsa da ona kendimi anlatacak cesareti bir türlü toplayamamak beni gitgide daha da perişan ediyordu.

Yapayalnızdım. Her şeyden kopmuş, dünyada kuru başıma kalmış gibi hissettiğim de sık sık oluyordu.

Bir yandan da K'nin ölüm sebebini tekrar tekrar düşünüyordum. O sırada aklımda "aşk"ın "a"sı ile akan sular durduğundan olsa gerek, gözlemlerim gayet basit ve dümdüzdü. K muhakkak ki aşkını kaybettiğinden öldü, diye bir karara varmıştım çabucak. Oysa yavaş yavaş sakinleştikten sonra bu olaya geri dönüp baktığımda öyle kolayca çözüme ulaşılamayacağını görmüştüm. Gerçekler ve ideallerin çatışması... Bu da pek yeterli gibi değildi. Sonunda, K tıpkı benim gibi tek başınalık, yalnızlık çaresizliğine düştüğünden aniden verdiği bir karar mıydı acaba bu, diye şüphelenmeye başladım. Bu da beni yeniden dehşete düşürüyordu. Benim de K'nin yürüdüğü yolda K ile aynı şekilde gittiğime dair bir önsezi, zaman zaman soğuk bir rüzgâr gibi içimden esip geçmeye başlamıştı.

54

O sıralarda karımın annesi hastalandı. Doktora gösterdiğimizde iyileşmesinin imkânsız olduğu teşhisi kondu. Gücüm yettiğince özenle kendisiyle ilgileniyordum. Bunu hem hastanın kendisi için hem de çok sevdiğim karım için yapıyorsam da daha kapsamlı bir açıdan söyleyecek olursak neticede insanlık namına yapıyordum. O zamana kadar içimden hep bir şeyler yapmak gelmişti ama bir türlü hiçbir şey yapamamış olduğumdan çaresizce elim kolum bağlı oturduğum bir gerçekti. Toplumdan kopmuş biri olarak ilk defa elimi uzatıp az ya da çok iyi bir şeyler yaptığımın farkındalığını yaşamıştım. Günahlarımın kefaretini ödemek diye adlandırılabilecek bir ruh hâlinin etkisi altındaydım.

Valide ölmüştü. Karımla ikimiz kalmıştık. Karım bana dönüp, "Bundan böyle şu dünyada güvenip dayanabileceğim bir tek kişi kaldı," dedi. Kendi kendini bile güvenilir bulmayan biri olarak karımın yüzüne baktım ve ister istemez gözlerim doldu. Onun bedbaht bir kadın olduğunu düşündüm. Hatta "Bedbaht bir kadınsın," lafı ağzımdan da çıktı. Karım, "Neden?" diye sordu. Neyi kastettiğimi anlamamıştı.

Ben de bunu ona açıklayamazdım. Karım ağlıyordu. Onu hep çarpık bir düşünce yapısıyla algıladığımdan ötürü ona böyle laflar edebildiğimi söyleyip bana içerlemişti.

Validenin ölümünden sonra karıma elimden geldiğince nazik bir şekilde muamele ediyordum. Fakat bu, sadece ona olan aşkımdan değildi. Nezaketim, bireyin ötesinde, çok daha geniş bir bağlamdaydı. Tıpkı kayınvalideme hastalığında baktığımdaki gibi yüreğim pır pır ediyordu. Karım bundan memnun görünüyordu. Yine de bu memnuniyetin içinde bir yerlerde beni anlayamamasından kaynaklanan belli belirsiz bir boşluk da var gibiydi. Oysa karım beni anlayabilmiş olsaydı da bu memnuniyet eksikliğinin artıp azalacağı endişem yoktu. Bana öyle geliyordu ki, kadınlarda yüce gönüllü bir insaniyetten gelen aşktan çok, biraz genel ahlak anlayışından ayrılsa da sadece kendisine odaklanan nezaketten mutlu olan bir yapı, erkeklere nazaran çok daha güçlüydü.

Karım bir seferinde, "Kadın gönlüyle erkek gönlü neden cuk oturucasına bir bütün olamıyor ki?" diye sordu. "Gençlikte olabiliyordur herhalde," diye muğlak bir cevap verdim. Karım geçmişine geri dönüp baktı âdeta, sonra hafifçe iç geçirdi.

O sıralardan itibaren yüreğime zaman zaman ürkütücü bir gölge düşer oldu. Başlarda beklenmedik şekilde dışarıdan saldırıyordu. İrkiliyordum. Ürperiyordum. Fakat bir süre sonra yüreğim bu müthiş gölgeye cevap vermeye başladı. Sonunda da dışarıdan gelen değil de doğduğumdan beri içimin derinliklerinde saklı kalan bir şeymiş gibi hisseder oldum. Ne zaman bu ruh hâlinde olsam, "Aklıma bir şey mi oluyor?" diye kendimden şüphelenirdim. Ne var ki doktora falan gitme niyetim de hiç olmadı.

Ben sadece "insanın günahı" denen şeyi derinden hissediyordum. Bu duygu, beni her ay K'nin mezarına götürüyor. Bu duygu, vaktinde bana kayınvalideme hastabakıcılık yaptırdı. Ve bu duygu, bana karıma nazik davranmamı emrediyor. İşte bu duygu yüzünden hiç tanımadığım birilerinin gelip de beni kırbaçlamasını dilediğim olurdu. Bu basamaklarda adım adım ilerlerken birilerinin beni kırbaçlamasındansa bunu kendi kendime yapmam gerektiği duygusuna kapıldım zamanla. Kendi kendimi kırbaçlamaktansa da kendi kendimi öldürmem gerektiği düşüncesi doğuyordu. O çaresizlikle ölmüş gibi yaşamaya azmettim.

O kararı vermemden bugüne değin kaç yıl oldu kimbilir... Karımla ben öncesinde olduğu gibi hep iyi geçindik bu sürede. Karımla kesinlikle bedbaht değildik, mesuttuk. Ancak benim bir yönüm, kenara atamayacağım bir yönüm, karıma sürekli karanlık görünüyor gibiydi. Bu aklıma geldikçe karım için çok üzülüyorum.

55

Ölmüş gibi yaşamaya azmetsem de bazen gönlümün dış dünyanın heyecanlarına kapıldığı oluyordu. Fakat o yöne doğru hareketlenmeyi düşünür düşünmez müthiş bir güç, artık nereden çıkıp geliyorsa, gönlümü tek bir hamleyle kavrayıp en ufak bir hareketine izin vermiyordu. Ve bu güç, "Sen hiçbir şey yapacak yetkinliği olmayan bir adamsın!" diye beni zapt ediyordu. Derken ben o tek cümleyle hemencecik bitkinleşip ona teslim oluyordum. Bir süre sonra tekrar bir heyecana kapılmayagöreyim, yeniden zapt olunuyordum. Dişlerimi sıkıp "Neden insana engel oluyorsun!" diye haykırırdım. Gizemli güç, kayıtsız bir sesle gülerdi. "Neden olduğunu gayet iyi bilirsin sen," derdi. Ben yine bitkinleşirdim.

İniş çıkışları, kavga gürültüsü olmayan monoton bir yaşantı sürmüş biri olarak içimde dur durak bilmeyen böyle çetin bir savaşın olduğunu hatırlamanı isterim. Karımın hâlimi görüp bezginleşmesinden önce ben kendim kimbilir kaç kez bezginliğe düşmüştüm. Çakılıp kaldığım bu hapishanenin içinde elimden ne olursa olsun hiçbir şey gelmez-

ken ve yine bu hapishaneyi yarıp geçmeyi başaramazken, sonunda benim en kolaylıkla başarabileceğim şeyin intihardan başka bir şey olmadığını hisseder oldum. "Neden?" diye sorup gözlerini fal taşı gibi açıyor olabilirsin. Oysa her daim gönlümü zapt eden o gizemli müthiş güç, yaşamımı her yönden tüketip bitirirken, yalnızca ölümün yolunu özgürce gidebilmem için açık bırakıyordu. Kıpırdamasam neyse de azıcık hareket etsem bile o yolda yürüyüp ilerlemediğim takdirde, ilerleme şansım kalmıyordu.

Bugüne değin iki üç defa kaderimin gösterdiği o en rahat yönde ilerlemeye çalıştığım oldu. Fakat her seferinde gönlüm karıma takılıyordu. Ve tabii ki karımı da birlikte götürecek cesaretim yoktu. Ona her şeyi anlatmayı bile beceremeyip kendi kaderimin kurbanı olarak karımın hayatını çalacak vahşi bir davranışın düşüncesi bile beni dehşete düşürüyordu. Nasıl ki benim kendi kaderim vardı, karımın da kendi alınyazısı vardı. İki kişiye birlermiş gibi muamele edip ateşe atmak, mantıksız bir bakış açısı olup bana sadece eziyetli bir aşırılık gibi gelmiştir hep.

Bir yandan da karımın ben öldükten sonraki hâlini gözümde canlandırınca ona çok acıyordum. Annesi öldüğünde, bundan böyle dünyada güvenip dayanabileceği benim dışımda kimsesi kalmadığını söyleyen karımın anısını, içime işlemişçesine net şekilde hatırlıyordum. Sürekli bir kararsızlık içindeydim. Karımın yüzünü görünce "İyi ki vazgeçtim," dediğim zamanlar da oluyordu. Sonra yine çakılıp kalıyordum. Ve bazen karımın gözlerinde memnuniyetsizlikle bana baktığını görüyordum.

Lütfen hatırla. Ben hep böyle yaşadım. Seninle Kamakura'da ilk tanıştığımızda da seninle birlikte yaptığı-

mız banliyödeki gezintide de ruh hâlimde ahım şahım bir fark yoktu. Peşimde daima o kara gölge vardı. Karım için hayatımı uzatıp duruyor, topluma karışır gibi yapıyordum. Sen mezun olup da memleketine döneceğin zaman da aynıydı her şey. "Eylülde görüşmek üzere," diye söz verdiğimde yalan söylemiyordum. Gerçekten de görüşmeyi arzuluyordum. Sonbahar geçse, kış gelse, kış da bitse, hep seninle görüşmek niyetindeydim.

Derken yazın en boğucu günlerinde İmparator Meici vefat etti. O sıralarda Meici Dönemi ruhunun imparatorla başlayıp imparatorla bittiği hissindeydim. Meici Dönemi'nden son derece güçlü bir şekilde etkilenmiş olan bizlerin, ondan sonra yaşamaya devam ettiğimiz takdirde çağdışı kalacağını çok şiddetle hissediyordum yüreğimde. Bunu karıma da açıkça söyledim. Karım gülüp beni ciddiye almadıysa da artık aklına nereden geldiyse, birdenbire "Cunşi* yapabilirsin pekâlâ," diye latife yaptı.

* Efendisi öldükten sonra kendi yaşamını sona erdirmek. –*çn*

56

"Cunşi" sözünü ben neredeyse unutmuştum. Normalde hiç kullanmaya ihtiyaç duymadığımız bir sembolle de yazıldığından hafızamın derinliklerine gömülmüş, çürümeye yüz tutmuş gibi görünüyordu. O latifesini duyup da sözü ilk hatırladığımda karıma dönerek "Eğer cunşi yapacak olsam, Meici ruhu için yaparım," diye karşılık verdim. Benim cevabım da tabii ki latifeydi ama o sırada eski ve gereksiz olan bu kelimeye yeni bir anlam yüklemiş gibi hissediyordum.

Ondan sonra yaklaşık bir ay geçti. İmparatorun cenazesinin akşamında her zamanki gibi çalışma odamda oturuyordum. Cenaze için yapılan top atışlarını dinliyordum; Meici Dönemi'nin sonsuza kadar bittiğini ilan etmektelermiş gibi geliyordu bana. Sonradan düşününce General Nogi'nin sonsuzluğa göç ettiğinin de ilanıydı aslında. Gazetenin eki elimde, düşünmeden, karıma "Cunşi bu! Cunşi bu!" dedim.

Gazetede General Nogi'nin ölmeden önce yazıp bıraktığı metni okumuştum. Satsuma İsyanı sırasında sancağı düşmana kaptırınca o vicdan azabıyla "Öleyim, öleyim!"

diye karar vermişse de bugüne değin yaşamak zorunda kaldığına dair olan cümleyi gördüğümde, istemsiz bir şekilde parmak hesabı yapıvermişim. General Nogi'nin ölüme hazır hâlde yaşayageldiği sürenin hesabını yaptım. Satsuma İsyanı, Meici Dönemi'nin onuncu yılında olduğundan kırk beşinci yıla kadar otuz beş yıllık bir müddet var. General Nogi'nin bu otuz beş yılı "Öleyim, öleyim," diye düşünerek, bir ölüm fırsatı bekleyerek geçirdiği anlaşılıyordu. Böyle bir insan için yaşamak zorunda kaldığı otuz beş yıl mı daha acı vericidir, yoksa karnına kılıcını soktuğu o bir an mı daha acı vericidir, hangisi daha çok acıtmıştır acaba diye düşünmeye daldım.

İki üç gün sonra da sonunda intihar etmeye karar verdim. Nasıl ki General Nogi'nin ölmesinin sebeplerini ben tam olarak anlamıyorsam, sen de benim intiharımın gerekçesini net olarak kavrayamayabilirsin. Eğer durum bu ise, farklı nesillerden gelen insanların birbirlerinden farklı olmalarındandır, yapacak bir şey yok yani. Belki de bireysel olarak doğuştan gelen karakterlerimizin farklılığındandır demek daha doğru olabilir. Ben elimden geldiğince "ben" dediğim bu garip kişiyi anlamanı sağlamak için kendimi şimdiye kadarki anlattıklarıma tamamen verdiğim kanısındayım.

Karımı geride bırakıp gidiyorum. Ben ölsem bile onun geçim sıkıntısı olmayacağını bilmekten mesudum. Karımı zalim bir dehşete maruz bırakmak hiç istemem. Karıma kanımı göstermeden ölmek niyetindeyim. Onun haberi olmadan gizlice bu dünyadan ayrılacağım. Ben öldükten sonra "Aniden öldü," diye düşünmesini istiyorum. Aklımı yitirdiğimi düşünmesiyle de bir sıkıntım yok.

Ölmeye karar verdiğimden beri on günden fazla oldu. Bu vaktin büyük bölümünü sana bu uzun öz yaşam öykümün bir bölümünü yazıp bırakmak için harcadığımı bilmeni isterim. Başlarda seninle görüşüp anlatmak niyetindeysem de yazmaya başlayınca esas bu şekilde kendimi sana açıkça yazıp anlatabildiğimi hissedip mutlu oldum. Geçici bir hevesle yazmış değilim. Bugünkü beni meydana getiren geçmişim, benim dışımda hiç kimsenin anlatamayacağı bir insani tecrübe olduğundan, insanoğlunu anlamak isteyen senin için ve başka insanlar için onu yalan dolansız yazıp bırakma çabalarım boşa gitmeyecek diye düşünüyorum. Vatanabe Kazan'ın *Kantan* adlı resmi yapmak için ecelini bir hafta ertelediğine dair bir hikâyeyi daha geçen gün duydum. Dışarıdan bakanlar tarafından lüzumsuz bir şey gibi yorumlanabilir, ancak kişinin gönlünde kendisine göre bir gereksinimi bulunduğundan onun için kaçınılmaz olduğu da söylenebilir herhalde. Benim çabalarım da basitçe sana verdiğim sözü gerçekleştirmek amacı gütmüyor sadece. Yarısından çoğu benim kendi gereksinimlerim doğrultusundaki hareketlerimin sonucu.

Artık bu gereksinimlerimi de karşılamış durumdayım. Başka yapacağım bir şey yok. Bu mektup eline ulaştığı sıralarda ben artık bu dünyada olmayacağım muhtemelen. Yani ölmüş olacağım. Karım on gün kadar önce İçigaya'daki halasına gitti. Halası hasta ve evin işlerine yetişemiyor diye ben ısrar ettim gitmesi için. Bu uzun mektubun büyük bölümünü karım evde yokken yazdım. O, arada eve geldiğinde hemen saklayıveriyordum.

Niyetim, geçmişimi, iyisiyle kötüsüyle insanlara faydalı bir kaynak olarak sunmak. Ne var ki, bunun tek bir istisna-

sının karım olacağını unutma lütfen. Onun hiçbir şey bilmesini istemiyorum. Karımın benim geçmişime ilişkin anılarını, mümkün olduğunca tüm saflığıyla muhafaza etmek benim tek arzum olduğundan, ben öldükten sonra da karım yaşadığı sürece, sadece sana açıkladığım sırlarımın hepsini gönlünün içinde tutmanı rica ederim.

SON

